

Nationaal Rapporteur Mensenhandel
en Seksueel Geweld tegen Kinderen

Brede blik op daderschap

*Achtergronden van daders van
binnenlandse seksuele uitbuiting*

men
sen
han
del

Conny Rijken

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen

Suzanne Kragten-Heerdink (senior onderzoeker en projectleider van deze publicatie)

Irene Augusteijn (senior juridisch adviseur vanaf 1 juli 2023)

Laura Nijkamp (senior adviseur tot 1 juli 2023)

Colofon

Referentie: Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2024). *Brede blik op ouderschap. Achtergronden van ouders van binnenlandse seksuele uitbuiting*. Nationaal Rapporteur.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen

Postbus 20301

2500 EH Den Haag

070-3704514

www.nationaalrapporteur.nl

Grafische en digitale realisatie: Studio Kers

©Nationaal Rapporteur 2024

Wij maken gebruik van stockfotografie, de personen getoond op foto's komen niet voor in het rapport.

Inhoud

Samenvatting	6
Voorwoord	11
Lijst van figuren	13
1 Inleiding	15
1.1 Achtergrond en doel van het onderzoek	16
1.2 Terminologie en definities	17
1.2.1 Definitie binnenlandse seksuele uitbuiting	17
1.2.2 Daders	18
1.2.3 Verwerping term loverboy	18
1.3 Eerdere onderzoeken en aanbevelingen	19
1.3.1 Daders zijn relatief jong	19
1.3.2 Daders hebben een kwetsbare achtergrond	20
1.3.3 Daders recidiveren vaak, snel en met ernstige delicten	20
1.4 Onderzoeksvragen	23
1.5 Theoretisch kader	23
1.5.1 Aard pleeggedrag: generalisatie versus specialisatie	24
1.5.2 Timing en frequentie pleeggedrag: longitudinale pleegprofielen	25
1.5.3 Criminele carrières van daders die bepaalde typen delicten plegen	26
1.6 Methoden	27
1.6.1 Steekproef en controlegroepen	27
1.6.2 Dataverzameling	28
1.6.3 Data-analyse	28
1.6.4 Dataverwerking persoonsgegevens	29
1.6.5 Kanttekeningen bij het onderzoek	29
1.7 Opbouw rapport	29
2 Criminele carrières: vier verschillende pleegprofielen	31
2.1 Inleiding	32
2.2 Vier pleegprofielen	32
2.3 Start criminele carrière	38
2.4 Aantal gepleegde delicten voor en na mensenhandel	42
2.5 Soort gepleegde delicten voor en na mensenhandel	44
2.6 Conclusie	48
3 Achtergronden daders	51
3.1 Inleiding	52
3.2 Persoonskenmerken	53
3.2.1 Geslacht	54

3.2.2	Leeftijd	55
3.2.3	Herkomst	55
3.3	Gezinssituatie waarin opgegroeid	58
3.3.1	Eenoudergezin, pleeggezin en institutioneel huishouden tijdens minderjarigheid	58
3.3.2	Aantal verschillende huishoudens tijdens minderjarigheid	60
3.3.3	Aantal broers en zussen	62
3.3.4	Leeftijd waarop moeder en vader hun eerste kind kregen	63
3.4	Opleiding	65
3.4.1	Hoogst gevolgde en hoogst afgeronde opleiding	66
3.4.2	Startkwalificatie	68
3.5	Geestelijke gezondheidsproblemen	69
3.6	Conclusie	72
4	Criminele sociale omgeving van daders	74
4.1	Inleiding	75
4.2	Criminele ouders, broers en zussen	77
4.2.1	Criminele ouders	77
4.2.2	Criminele broers en zussen	81
4.3	Criminele partners	84
4.4	Criminele ouders, broers en zussen en/of partners	87
4.5	Conclusie	88
5	Werk, partner en kinderen van daders	90
5.1	Inleiding	91
5.2	Sociaal-economische status (werk)	93
5.3	Gezinssituatie (partner)	95
5.3.1	Plaats in huishouden tijdens plegen eerste (mensenhandel)delict	96
5.3.2	Partner (ooit)	98
5.4	Kinderen: biologisch en inwonend	99
5.4.1	Kinderen tijdens plegen eerste (mensenhandel)delict	100
5.4.2	Kinderen (ooit)	101
5.5	Samenhang tussen pleeggedrag en werk, partner en kinderen	103
5.6	Conclusie	105
6	Conclusie en aanbevelingen	108
6.1	Inleiding	109
6.2	Samenvatting van en reflectie op bevindingen	110
6.2.1	Hierin vallen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting op	110
6.2.1.1	Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben vaker een kwetsbare achtergrond	110
6.2.1.2	Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben vaker een criminele sociale omgeving	111
6.2.1.3	Vaak minder beschermend effect van werk, partner en kinderen bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting	112
6.2.2	Verschillen tussen vier groepen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting	113
6.2.2.1	Incidentele plegers	114
6.2.2.2	Plegers die vroeg pieken	116
6.2.2.3	Plegers die laat pieken	118

6.2.2.4	Continue plegers	120
6.2.2.5	Vier pleegprofielen gerelateerd aan literatuur	122
6.3	Aanbevelingen	122
6.3.1	Algemene criminaliteitspreventie gericht op risicovolle jongeren voorkomt ook mensenhandel	122
6.3.2	Reclasseringsadvies nodig voor alle daders	123
6.3.3	Kennis over vier groepen daders verspreiden en toepassen in praktijk	124
6.3.4	Voorkomen van (nieuwe) mensenhandeldelicten	124
6.3.5	Meer inzicht nodig in de atypische incidentele plegers	125
	Literatuurlijst	127
	Bijlage I Aanvullende figuren	133

Samenvatting

BREDE BLIK OP DADERSCHAP VAN BINNENLANDSE SEKSUELE UITBUITING

Dit onderzoek¹ brengt voor het eerst het pleeggedrag van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting in kaart én hun achtergronden en persoonlijke situaties. Daaruit komt naar voren dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting geen specialisten, maar generalisten zijn. Het delict mensenhandel past in een bredere criminele carrière. Wel maakt een kwart zich meer dan eens schuldig aan het ernstige delict mensenhandel. Dé dader van binnenlandse seksuele uitbuiting bestaat echter niet: er bestaan vier groepen daders met verschillende criminele carrières.

Veel daders hebben een kwetsbare achtergrond, zoals een instabiele gezinssituatie waarin ze opgroeien, lage schoolprestaties en criminele personen in hun naaste sociale omgeving. Dit zijn risicofactoren voor het plegen van delicten. Bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting blijken deze factoren aanzienlijk vaker voor te komen dan bij andere daders.

Dat betekent dat vroeg ingrijpen bij jongeren met een hoog risicoprofiel en maximale inzet op hulp aan daders, mogelijkheden bieden om (herhaald) daderschap te voorkomen. En daarmee het slachtofferschap van naar schatting jaarlijks zo'n 700 tot 1.000 personen in Nederland, waarvan een vijfde tot een derde deel minderjarig is. De inzichten uit dit rapport bieden daarvoor een rijke bron en waardevolle handvatten.

WAT IS BINNENLANDSE SEKSUELE UITBUITING?

Er is sprake van seksuele uitbuiting als een persoon (het slachtoffer) wordt gedwongen om seksuele handelingen te verrichten, waarbij degene die deze persoon daartoe dwingt (de dader/mensenhandelaar) hiervan profiteert. In de praktijk gaat het dan meestal om financieel gewin. Het dwingen kan gewelddadig zijn, bijvoorbeeld door (dreiging met) geweld, maar ook manipulatief, zoals het misbruik maken van een kwetsbare positie. Bij binnenlandse seksuele uitbuiting gaat het om slachtoffers die in hetzelfde land zijn geworven als dat ze seksueel worden uitgebuit. In dit rapport dus in Nederland.

Daders scoren hoger op risicofactoren

Bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting spelen er vaak factoren die – volgens de wetenschap – de kans op crimineel gedrag vergroten. Die factoren spelen bij hen meer dan bij daders van criminaliteit in het algemeen en al helemaal dan bij personen die geen delicten plegen. Ze groeien vaker op in een gezinssituatie die als complex of instabiel kan worden ervaren, zoals in een eenoudergezin of in een gezin waarvan de samenstelling regelmatig wisselt. Ook zijn ze aanzienlijk lager opgeleid. Slechts 30% heeft met 23 jaar een startkwalificatie behaald. Dit geldt voor 62% van de daders in de criminele controlegroep en voor 89% van de niet-criminele controlegroep. Verder lijken ze vaker te kampen met mentale problemen en zijn ze vaker (kind van) migranten.

Daarnaast hebben daders van binnenlandse seksuele uitbuiting vaker criminele ouders, broers en/of zussen en (ex-)partners. Dit geldt voor maar liefst 9 op de 10 daders (89%). Terwijl dit bij daders uit de criminele controlegroep voor 64% geldt en voor 24% van de personen in de

¹ De resultaten zijn afkomstig uit het promotieonderzoek van Suzanne L. J. Kragten-Heerdink, senior onderzoeker bij de Nationaal Rapporteur.

niet-criminele controlegroep. Bovendien pleegt een noemenswaardig deel van zowel de criminele broers en zussen als de criminele (ex-)partners ook mensenhandel. Dat is opvallend omdat hiervan nooit sprake is bij de criminele broers, zussen en (ex-)partners van andere daders.

Daders scoren lager op beschermende factoren

Werk, een partner en kinderen kunnen een beschermend effect hebben op pleeggedrag, zo blijkt uit de literatuur. Bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben deze beschermende factoren minder effect. Zo heeft het aangaan van een partnerrelatie bij hen een kleiner beschermend effect dan bij andere daders. Waarschijnlijk doordat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting vaker een relatie met een criminele partner hebben en vaker wisselen van partner. Het krijgen van biologische kinderen blijkt overigens – net als bij de criminele controlegroep – geen beschermend effect te hebben. Het hebben van niet-biologische inwonende kinderen blijkt zelfs een risicofactor te zijn en dus de kans op pleeggedrag juist te vergroten. Op het moment dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting voor het eerst mensenhandel plegen heeft 31% minimaal één biologisch en/of inwonend kind. Wel heeft het hebben van werk een beschermend effect dat vergelijkbaar is met daders van criminaliteit in het algemeen.

Daders starten criminele carrière als ze minderjarig zijn, maar mensenhandel plegen ze meestal als volwassene en niet zelden meer dan eens

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting starten hun criminele carrière meestal als ze nog minderjarig zijn. Als ze voor het eerst mensenhandel plegen zijn ze meestal volwassen, al is 52% op dat moment nog wel jonger dan 25 jaar. Net als andere daders zijn daders van binnenlandse seksuele uitbuiting over het algemeen generalisten in plaats van specialisten. Ze hebben vaak een brede criminele carrière bestaande uit veel, en veel verschillende, delicten. Toch maakt maar liefst een kwart van hen (24%) zich meer dan eens schuldig aan het delict mensenhandel, als gekeken wordt vanaf hun 12e tot aan de peildatum van 2 juli 2021. Het gaat hierbij om de geregistreerde mensenhandelrecidive. Dat is zeer waarschijnlijk een onderschatting van de daadwerkelijke mensenhandelrecidive, omdat veel pleeggedrag onder de radar van politie en justitie blijft.

Dé dader van binnenlandse seksuele uitbuiting bestaat niet: vier pleegprofielen

Ondanks dit algemene beeld kunnen we niet spreken van dé dader van binnenlandse seksuele uitbuiting. De criminele carrières van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zijn in te delen in vier verschillende pleegprofielen: incidentele plegers, plegers die vroeg pieken, plegers die laat pieken en continue plegers.

Incidentele plegers: starten relatief vaak hun criminele carrière met mensenhandel

Incidentele plegers vormen met 36% de grootste groep daders van binnenlandse seksuele uitbuiting. Toch wijken zij het meest af van het stereotiepe beeld van de dader van binnenlandse seksuele uitbuiting. Zo bestaat de dadergroep uit een relatief hoog percentage vrouwelijke plegers (24%) en spelen er bij hen naar verhouding minder risicofactoren. Zij hebben bijvoorbeeld het minst vaak een criminele sociale omgeving, al gaat het alsnog om 81%. Daarnaast begint de ruime meerderheid pas met het plegen van delicten als ze al volwassen zijn. Met 30,4 jaar zijn ze het oudst als ze voor het eerst mensenhandel plegen. Maar het meest opvallend is hun beperkte criminele carrière. Ze hebben gemiddeld maar 2,0 strafzaken achter de rug voordat ze zich inlaten met mensenhandel. Een relatief groot deel van deze daders start hun criminele carrière zelfs met mensenhandel (29%).

De Nationaal Rapporteur beveelt daarom aan om meer inzicht te verkrijgen in deze atypische daders, nu zij zich, zo ogenschijnlijk plotseling, inlaten met het ernstige delict mensenhandel. Meer kennis over de factoren die hen daartoe aanzetten, kan waardevolle informatie opleveren over hoe dat kan worden voorkomen.

Plegers die vroeg pieken: noemenswaardig deel pleegt als minderjarige mensenhandel

Plegers die vroeg pieken vertegenwoordigen 28% van de daders. Ze starten hun criminele carrière als ze relatief jong zijn (gemiddeld: 15,1 jaar). Met een gemiddelde leeftijd van 22,2 jaar zijn ze de jongste mensenhandelaren. Dit is de enige groep daders waarvan een noemenswaardig deel, namelijk 14%, als minderjarige mensenhandel pleegt. Op het moment dat ze voor het eerst mensenhandel plegen zijn ze dan ook het vaakst nog schoolgaand of studierend (26%) en woont een relatief groot deel nog thuis (41%). Slechts ruim een vijfde van hen heeft op 23-jarige leeftijd een startkwalificatie behaald. Alleen de continue plegers scoren nog slechter hierop. Verder is 11% vrouw en hebben ze bijna allemaal een persoon in hun naaste sociale omgeving die ook delicten pleegt (93%).

Plegers die laat pieken: starten criminele carrière rustig

Plegers die laat pieken vertegenwoordigen 21% van de daders. Zij starten hun criminele carrière als ze gemiddeld 17,2 jaar zijn. Hun pleeggedrag escaleert pas laat. Ze plegen voor het eerst mensenhandel als ze gemiddeld 28,0 jaar zijn en hebben dan gemiddeld 9,4 strafzaken op hun naam staan. Van deze plegers is slechts 4% vrouw en ze hebben bijna allemaal een criminele sociale omgeving (94%). De meeste plegers die laat pieken hebben een uitkering of geen inkomen wanneer ze voor het eerst mensenhandel plegen.

Continue plegers: plegen het jongst, het vaakst, en de meest verschillende, delicten

De continue plegers vormen met 15% de kleinste groep daders. Ze zijn met 14,4 jaar gemiddeld het jongst op het moment dat ze hun eerste delict plegen. Maar de leeftijd waarop zij voor het eerst mensenhandel plegen is met 27,0 jaar gemiddeld. Voordat ze voor de eerste keer mensenhandel plegen, hebben ze gemiddeld maar liefst 22,4 strafzaken gehad. Binnen deze groep komen geen vrouwen voor. Ook op de risicofactoren scoren continue plegers het hoogst. Zo is de gezinssituatie waarin ze opgroeien het meest complex of instabiel: 79% groeit op in een eenoudergezin en 50% heeft als minderjarige in een instelling verbleven. Slechts 14% heeft een startkwalificatie op zak als ze 23 jaar zijn. Daarnaast hebben ze allemaal een criminele sociale omgeving. Zo heeft 54% van hen een criminele ouder, heeft 85% een criminele (half-)broer en/of (half-)zus, en heeft 68% een criminele (ex-)partner.

Maximale inzet nodig voor hulp aan daders

De vaak jonge leeftijd van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting, hun hoge risicoprofiel en hun hoge recidive, maken dat er maximaal ingezet moet worden op hulp aan deze daders. De Nationaal Rapporteur benadrukt daarom het belang van zo vroeg mogelijk en gericht ingrijpen. Bijvoorbeeld met effectieve preventieprogramma's en hulpverleningsprogramma's gericht op jongeren met een hoog risicoprofiel. Zo kan in de eerste plaats worden voorkomen dat het samenspel van de risicofactoren leidt tot (extreem) pleeggedrag, waaronder (de escalatie naar) mensenhandel. Eerder heeft de Nationaal Rapporteur geconstateerd dat er maar weinig veroordeelde mensenhandelaren onder toezicht van de reclassering komen. De Nationaal Rapporteur beveelt dan ook aan dat voor alle gedagvaarde daders van (binnenlandse) seksuele uitbuiting een reclasseringsadvies wordt aangevraagd en uitgebracht. Het verdiepende inzicht in de vier groepen daders met verschillende pleegprofielen is daarvoor een rijke aanvullende bron, juist ook als daders niet meewerken aan het onderzoek door de reclassering.

Dat inzicht kan de reclassering ook gebruiken bij de interpretatie van de uitkomsten van de risicotaxatie (het professioneel oordeel van de reclasseringswerker) en bij het adviseren en bepalen van de in te zetten interventies. De Nationaal Rapporteur beveelt daarom aan dat de verantwoordelijke bewindspersonen de drie reclasseringsorganisaties en de jeugdreclassering in staat stelt om de bevindingen van dit onderzoek binnen de eigen organisatie actief te verspreiden en gebruiken. Zo kunnen zij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting een zo passend mogelijke resocialisatie bieden.

Behoeftte aan specifieke interventies voor de criminele sociale context

Uit dit onderzoek blijkt dat bijna alle daders van binnenlandse seksuele uitbuiting een persoon in hun naaste sociale omgeving hebben die ook delicten pleegt. Daarnaast zijn er indicaties dat binnenlandse seksuele uitbuiting binnen een criminele sociale context wordt gepleegd. De hoge specifieke mensenhandelrecidive van daders en de relatief hoge mate van betrokkenheid van hun sociale omgeving bij specifiek het delict mensenhandel impliceren dat. De Nationaal Rapporteur beveelt daarom aan dat de drie reclasseringsorganisaties en de jeugdreclassering in staat worden gesteld te (laten) onderzoeken welke bestaande of nieuw te ontwikkelen interventies er nodig zijn om de specifieke mensenhandelrecidive tegen te gaan, waarbij aandacht is voor de criminele sociale context waarin het wordt gepleegd. Deze specifieke interventies kunnen ze vervolgens inzetten bij alle daders van binnenlandse seksuele uitbuiting die onder hun toezicht komen. Door te monitoren kan worden bepaald of het beoogde effect van deze specifieke interventies ook daadwerkelijk wordt bereikt.

Voorwoord

Het onderzoek dat voor u ligt biedt voor het eerst inzicht in de volledige criminele carrières van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting.

Uit dit onderzoek blijkt dat ‘de’ dader van binnenlandse seksuele uitbuiting niet bestaat. Vaak wordt dit type dader ‘loverboy’ genoemd. Deze term zult u niet vinden in onze rapporten, aangezien het te eufemistisch spreekt over mensenhandelaren. Een aanname is dat het vaak gaat om een jonge man die zich specialiseert in mensenhandel. Dit onderzoek laat zien dat we moeten oppassen voor dit soort aannames. Dit type dader bestaat zeker, maar kan ervoor zorgen dat er minder focus is op de oudere man met een baan en kinderen of de vrouwelijke dader. Uit ons onderzoek blijkt dat ook zij mensenhandel kunnen plegen.

Wat opvalt is dat een groot deel van de onderzochte daders te maken heeft met een criminele familie: een criminele vader of moeder, broer of zus. Met name criminele broers en zussen zijn ook bekend met het plegen van mensenhandel.

Het is niet de enige opvallende bevinding. In het leven van deze daders zien we meerdere factoren waardoor ze in de knel komen te zitten. Soortgelijke resultaten zagen we ook in het onderzoek naar slachtoffers van seksuele uitbuiting (*Brede blik op slachtofferschap uit 2022*). Net als bij de daders in dit onderzoek, komen een onstabiele gezinssituatie tijdens de jeugd, lage schoolprestaties en frequente contacten met politie, aanzienlijk vaker voor dan bij de controlegroepen.

Dit onderzoek schetst een beeld van de complexe problematiek waarmee we te maken hebben. Problematiek die met een enkele interventie niet op te lossen is. Gezien de aard en ernst van het delict, het seksueel uitbuiten van een medemens, is het van groot belang om deze kennis te gebruiken om tot passender maatwerk te komen om (herhaling van) mensenhandel te voorkomen.

Er zijn geen makkelijke oplossingen. De bevindingen van het onderzoek laten duidelijk zien dat het hier niet om geïsoleerde factoren gaat, maar om een complex samenspel van factoren. De resultaten vragen om het toepassen van een meer systemische aanpak. Uiteraard doet dit een groot beroep op professionals in het zorg- en veiligheidsdomein. De ondersteuning en specialisatie van deze professionals is echter essentieel om deze heterogene groep daders op het rechte pad te houden. Aandacht voor psychische problematiek, achterblijvende schoolprestaties, onstabiele thuissituatie en criminele sociale omgevingsfactoren spelen daarbij allemaal een rol.

Voorkomen is beter dan genezen. Met deze kennis kunnen we hopelijk ook bijdragen aan succesvolle preventie en resocialisatie van deze daders van binnenlandse seksuele uitbuiting. Bij het voorkomen van daderschap is namelijk iedereen gebaat.

Dit onderzoek had niet tot stand kunnen komen zonder de bijdrage van de medewerkers van mijn bureau, in het bijzonder Suzanne Kragten-Heerdink, de senior-onderzoeker die promoveert op dit onderwerp en wier onderzoek de basis is voor dit rapport.

Conny Rijken

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen

Lijst van figuren

Figuur 2.1	Pleegprofielen van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting, tussen 12 en 35 jaar	33
Figuur 2.2	Gemiddeld aantal strafzaken per jaar tussen 12 en 35 jaar, per pleegprofiel	33
Figuur 2.3a	Totaal aantal strafzaken tussen 12 en 35 jaar, naar pleegprofiel (N=7.196)	35
Figuur 2.3b	Aantal daders van binnenlandse seksuele uitbuiting, naar pleegprofiel (N=630)	35
Figuur 2.4	Totaal aantal strafzaken tussen 12 en 35 jaar in categorieën, per pleegprofiel	36
Figuur 2.5	Totaal aantal mensenhandelzaken tussen 12 en 35 jaar, naar pleegprofiel (N=692)	37
Figuur 2.6	Totaal aantal mensenhandelzaken tussen 12 en 35 jaar in categorieën, per pleegprofiel	37
Figuur 2.7	Leeftijd van plegen eerste delict, in categorieën en gemiddeld, per pleegprofiel	38
Figuur 2.8	Leeftijd van plegen eerste mensenhandeldelict, in categorieën en gemiddeld, per pleegprofiel	39
Figuur 2.9	Duur tussen plegen eerste delict en eerste mensenhandeldelict, in categorieën en gemiddeld, per pleegprofiel	40
Figuur 2.10	Type eerste delict, per pleegprofiel	41
Figuur 2.11	Aantal strafzaken voorafgaand aan mensenhandel, in categorieën en gemiddeld, per pleegprofiel	42
Figuur 2.12	Gemiddeld aantal strafzaken per jaar voor en na mensenhandel, per pleegprofiel	43
Figuur 2.13	Aantal verschillende gepleegde typen delicten voor en na mensenhandel, in categorieën en gemiddeld, per pleegprofiel	45
Figuur 2.14	Typen gepleegde delicten voor en na mensenhandel	46
Figuur 2.15	Ernst van de strafzaken voor en na mensenhandel	48
Figuur 3.1	Geslacht, per pleegprofiel en controlegroep	54
Figuur 3.2	Geboorteland, per pleegprofiel en controlegroep	56
Figuur 3.3	Migratiegeschiedenis, per pleegprofiel en controlegroep	57
Figuur 3.4	Eenoudergezin, pleeggezin en verblijf in institutioneel huishouden tijdens minderjarigheid, per pleegprofiel en controlegroep	59
Figuur 3.5	Aantal verschillende huishoudenssamenstellingen tussen 15e en 18e verjaardag, in categorieën en gemiddeld, per pleegprofiel en controlegroep	61
Figuur 3.6	Aantal broers en zussen (ooit), in categorieën en gemiddeld, per pleegprofiel en controlegroep	62
Figuur 3.7	Leeftijd waarop moeder haar eerste kind kreeg, in categorieën en gemiddeld, per pleegprofiel en controlegroep	64
Figuur 3.8	Leeftijd waarop vader zijn eerste kind kreeg, in categorieën en gemiddeld, per pleegprofiel en controlegroep	64
Figuur 3.9	Hoogst gevolgde opleiding met 23 jaar, per pleegprofiel en controlegroep	66
Figuur 3.10	Hoogst afgeronde opleiding met 23 jaar, per pleegprofiel en controlegroep	67
Figuur 3.11	Startkwalificatie behaald met 23 jaar, per pleegprofiel en controlegroep	69
Figuur 3.12	Gedeclareerde GGZ-kosten die onder basisverzekering vallen in vijf verschillende 3-jarige leeftijdsfasen, per pleegprofiel en controlegroep	71

Figuur 4.1	Het hebben van een ouder die delicten pleegt, per pleegprofiel en controlegroep	78
Figuur 4.2	Typen delicten die criminele ouders plegen, per pleegprofiel en controlegroep met een criminele ouder	80
Figuur 4.3	Het hebben van een (half)broer en/of (half)zus die delicten pleegt, per pleegprofiel en controlegroep	81
Figuur 4.4	Typen delicten die criminele broers en zussen plegen, per pleegprofiel en controlegroep met een criminele broer en/of zus	83
Figuur 4.5	Het hebben van een (ex-)partner die delicten pleegt, per pleegprofiel en controlegroep	85
Figuur 4.6	Typen delicten die criminele (ex-)partners plegen, per pleegprofiel en controlegroep met een criminele (ex-)partner	86
Figuur 4.7	Het hebben van een ouder en/of (half)broer en/of (half)zus en/of (ex-)partner die delicten pleegt, per pleegprofiel en controlegroep	88
Figuur 5.1	Sociaal-economische status van daders bij plegen eerste delict, per pleegprofiel	94
Figuur 5.2	Sociaal-economische status van daders bij plegen eerste mensenhandel, per pleegprofiel	95
Figuur 5.3	Plaats in huishouden van daders bij plegen eerste delict, per pleegprofiel	96
Figuur 5.4	Plaats in huishouden van daders ten tijde plegen eerste mensenhandel, per pleegprofiel	97
Figuur 5.5	Aantal partners per volwassen levensjaar van daders en controlepersonen (sinds oktober 1994), per pleegprofiel en controlegroep	99
Figuur 5.6	Biologische en inwonende kinderen van daders bij plegen eerste mensenhandel, per pleegprofiel	101
Figuur 5.7	Leeftijd waarop daders en controlepersonen met minimaal één biologisch kind, hun eerste biologische kind kregen, per pleegprofiel en controlegroep	102
Tabel 5.1	Samenhang tussen dynamische variabelen (leeftijd, sociaal-economische status, partner en kinderen) en pleeggedrag (odds ratio's), per pleegprofiel en criminele controlegroep	104
Figuur B2.14a	Incidentele plegers: typen gepleegde delicten voor en na mensenhandel	134
Figuur B2.14b	Plegers die vroeg pieken: typen gepleegde delicten voor en na mensenhandel	134
Figuur B2.14c	Plegers die laat pieken: typen gepleegde delicten voor en na mensenhandel	135
Figuur B2.14d	Continue plegers: typen gepleegde delicten voor en na mensenhandel	135
Figuur B2.15a	Incidentele plegers: ernst van de strafzaken voor en na mensenhandel	136
Figuur B2.15b	Plegers die vroeg pieken: ernst van de strafzaken voor en na mensenhandel	136
Figuur B2.15c	Plegers die laat pieken: ernst van de strafzaken voor en na mensenhandel	137
Figuur B2.15d	Continue plegers: ernst van de strafzaken voor en na mensenhandel	137

1 Inleiding

De weinige onderzoeken die zijn gedaan naar daders van binnenlandse seksuele uitbuiting geven een zorgelijk beeld. Zo zijn ze relatief jong en recidiveren ze vaak. Dit onderzoek brengt hun volledige criminele carrières in beeld en de risico- en beschermende factoren die daarbij mogelijk een rol spelen. Ook wordt gekeken of deze daders verschillen van daders van criminaliteit in het algemeen en van personen die geen delicten plegen. Met dit verdiepende inzicht in het daderschap van binnenlandse seksuele uitbuiting, kunnen gerichte maatregelen worden ontwikkeld om (herhaald) daderschap te voorkomen.

De resultaten in dit rapport zijn afkomstig uit het promotieonderzoek van Suzanne L. J. Kragten-Heerdink. Sommige bevindingen zijn al gepubliceerd in wetenschappelijke tijdschriften.¹ Andere bevindingen worden – naar verwachting – binnen afzienbare tijd gepubliceerd.

1.1 Achtergrond en doel van het onderzoek

Gebrek aan kennis staat gerichte aanpak daders in de weg

In de onderzoeken naar mensenhandel, en meer specifiek naar binnenlandse seksuele uitbuiting, is er veel aandacht voor de slachtoffers. Dit gaat naar schatting jaarlijks om zo'n 700 tot 1.000 personen in Nederland. Een vijfde tot een derde deel daarvan is minderjarig.² Maar over de personen die deze slachtoffers dwingen tot het uitvoeren van seksuele handelingen en daarvan profiteren, is veel minder bekend.³ Het ontbreken van specifieke kennis over deze dadergroep staat een gerichte aanpak van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting in de weg. In mensenhandelbeleid, zowel op nationaal als op lokaal niveau, ontbreekt het hierdoor aan maatregelen om (herhaald) daderschap te voorkomen. De noodzaak daarvan wordt wel onderkend. Zo is mensenhandel één van de vier thema's in de Veiligheidsagenda 2023-2026, waarin de landelijke beleidsdoelstellingen van de politie worden vastgesteld. Hierin wordt benadrukt dat voor een succesvolle aanpak van mensenhandel gedifferentieerd moet worden ingezet op verschillende groepen, waaronder daders.⁴ Ook in de herziene versie van het interdepartementale programma Samen tegen mensenhandel wordt gesteld dat een gerichte aanpak van daders van belang is, maar dat daarvoor eerst meer kennis over het daderprofiel nodig is. Vervolgens wordt afwachtend verwezen naar dit onderzoek.⁵ Daarnaast hebben gemeenten en Zorg- en Veiligheidshuizen te weinig zicht op de aard en omvang van daders en beschikken gemeenten niet over voldoende kennis om daderschap aan te pakken. Dat blijkt uit onderzoek naar de stand van zaken van de lokale en regionale aanpak van mensenhandel, in opdracht van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).⁶

Logischerwijs loopt ook de uitvoerende praktijk aan tegen het kennisgebrek. Daardoor bestaat er een beperkt beeld van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting dat onvoldoende recht doet aan de werkelijkheid.⁷ Daarnaast blijkt uit verschillende gesprekken met de drie reclasse-

1 Zie Kragten-Heerdink et al., 2018; Kragten-Heerdink et al., 2023; Kragten-Heerdink et al., 2024.

2 Van Dijk et al., 2021.

3 Zie ook: Cockbain & Kleemans, 2019; Kragten-Heerdink et al., 2023; Laczko, 2005; Parmentier, 2010; Surtees, 2014.

4 Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2022.

5 Ministerie van Justitie en Veiligheid, ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en ministerie van Buitenlandse Zaken, 2023.

6 Hoekstra, Jenster en van Eil, 2023.

7 Dit kwam naar voren in verkennende focusgroepen met professionals die in hun werk in direct contact staan met daders van binnenlandse seksuele uitbuiting, die de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen in 2022 organiseerde. Het ging om drie focusgroepen met in totaal zestien professionals. Aan de eerste focusgroep namen professionals deel die in de fase van signalering contact hebben met (vermoedelijke) daders (zoals jongerenwerkers en wijkagenten). Aan de tweede focusgroep namen professionals deel die in de fasen van opsporing, vervolging en berechting contact hebben met (vermoedelijke) daders (zoals mensenhandelrechercheurs en portefeuillehouders mensenhandel van het Openbaar Ministerie). Aan de derde focusgroep namen professionals deel die in de fase van resocialisatie contact hebben met (vermoedelijke) daders (zoals reclasseringsorganisaties, Young in Prison, Stichting Exodus). De informatie die uit de focusgroepen is verkregen, heeft de Nationaal Rapporteur verwerkt in een 'Animatie over het voorkomen van stereotypen van binnenlandse seksuele uitbuiting' (zie www.nationaalrapporteur.nl/actueel/nieuws/2022/5/17/animatie-voorkomen-sterotypen-binnenlandse-seksuele-uitbuiting).

ringsorganisaties (3RO⁸)⁹ en de jeugdreclassering¹⁰ dat zij een grote behoefte hebben aan meer kennis over deze dadergroep. Meer inzicht in de risicofactoren en beschermende factoren die bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting een rol spelen, stelt de reclassering namelijk (beter) in staat om te bepalen waaraan het resocialisatie-aanbod moet voldoen.¹¹

Doel van het onderzoek: meer en beter inzicht om (herhaald) ouderschap te voorkomen

Het doel van dit onderzoek is om (verdiepend) inzicht te krijgen in ouderschap van binnenlandse seksuele uitbuiting. Meer en beter inzicht is van belang om (herhaald) ouderschap – en daarmee slachtofferschap – te voorkomen. De bevindingen in dit onderzoeksrapport bieden dan ook met name aanknopingspunten voor de ontwikkeling van op daders gerichte preventie- en resocialisatiemaatregelen.

Het onderzoek brengt naast het pleeggedrag van daders, ook hun achtergronden, persoonlijke situaties en omgevingsfactoren in kaart, en hoe deze afwijken van criminele en niet-criminele geslachts- en leeftijdsgenoten. De (achtergrond)kenmerken van daders op zichzelf verklaren niet hun ouderschap. Wel kunnen kenmerken bijdragen aan het creëren van een situatie waarin een persoon eerder overgaat tot het plegen van delicten, en in het bijzonder binnenlandse seksuele uitbuiting.

1.2 Terminologie en definities

In onderzoeken van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (hierna: Nationaal Rapporteur) wordt idealiter een onderscheid gemaakt tussen de volgende vier mensenhandelvormen:

- Binnenlandse seksuele uitbuiting (BL-SU)
- Internationale¹² seksuele uitbuiting
- Criminele uitbuiting (zowel binnenlands als internationaal)
- Arbeidsuitbuiting (zowel binnenlands als internationaal)

1.2.1 Definitie binnenlandse seksuele uitbuiting

Er is sprake van *seksuele uitbuiting* als een persoon (het slachtoffer) wordt gedwongen om seksuele handelingen te verrichten, waarbij degene die deze persoon daartoe dwingt (de dader/men-

8 Reclassering Nederland, Stichting Verslavingsreclassering GGZ (SVG) en Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering.

9 Mondelinge informatie drie reclasseringsorganisaties, d.d. 4 oktober 2022 en 9 mei 2023.

10 Mondelinge informatie Jeugdzorg Nederland, d.d.22 mei 2023; Mondelinge informatie Raad voor de Kinderbescherming, d.d. 6 juni 2023.

11 Op dit moment bestaat er geen specifiek resocialisatieprogramma voor daders van binnenlandse seksuele uitbuiting, zoals dat wel bestaat voor sommige andere dadergroepen waarvoor dit nodig wordt geacht, bijvoorbeeld daders van zedendelicten, daders met extremistische gedachten en daders met een licht verstandelijke beperking. Zie ook Nationaal Rapporteur, 2022 (Dadermonitor mensenhandel 2017-2021), §6.5.

12 Voorheen gebruikte de Nationaal Rapporteur de term 'grensoverschrijdend' om het *landsgrensoverschrijdende* karakter te duiden. Om verwarring met de figuurlijke betekenis van deze term te voorkomen, gebruikt de Nationaal Rapporteur nu de term 'internationaal'. In figuurlijke zin zijn immers alle vormen van mensenhandel grensoverschrijdend.

senhandelaar) hiervan profiteert.¹³ In de praktijk gaat het dan meestal om financieel gewin. Het dwingen kan gewelddadig zijn, bijvoorbeeld door (dreiging met) geweld, maar ook manipulatief, zoals het misbruik maken van een kwetsbare positie. Ook als een slachtoffer zelf instemt met het verrichten van seksuele handelingen, is er sprake van seksuele uitbuiting.¹⁴ En als een slachtoffer minderjarig is, dan is er ook zonder dwang sprake van seksuele uitbuiting.¹⁵ In dit onderzoek gaat het om alle situaties (lees: mensenhandelzaken, zie §1.6) waarin er sprake is van (het oogmerk tot) *in ieder geval* seksuele uitbuiting. Dus ook als naast seksuele uitbuiting sprake is van een andere uitbuitingsvorm (bijvoorbeeld criminele uitbuiting).

Bij *binnenlandse* seksuele uitbuiting gaat het om slachtoffers die in hetzelfde land zijn geworven, als waar ze seksueel worden uitgebuit. In dit onderzoek gaat het om situaties (oftewel: mensenhandelzaken, zie §1.6) waarin *alle* slachtoffers zijn geworven en uitgebuit in Nederland (en/of buurlanden België en Duitsland).¹⁶ Dit betekent dat hier *niet* een situatie onder valt waarin het ene slachtoffer is geworven en uitgebuit in Nederland/buurlanden (binnenlandse mensenhandel), terwijl een ander slachtoffer (in dezelfde mensenhandelzaak) is geworven en/of uitgebuit in een ander land dan Nederland/buurlanden (internationale mensenhandel).¹⁷ Bij binnenlandse seksuele uitbuiting gaat het vaak om Nederlandse slachtoffers. Maar dit is niet per definitie het geval. Wanneer een buitenlands slachtoffer (langdurig) in Nederland verblijft om redenen die losstaan van mensenhandel, en vervolgens in Nederland wordt geworven en uitgebuit, dan gaat het ook om binnenlandse mensenhandel.

1.2.2 Daders

In dit onderzoek wordt gesproken over daders (en slachtoffers). Belangrijk is dat het hierbij ook gaat om *vermoedelijke* daders (en *mogelijke* slachtoffers). Dit betekent dat er sprake kan zijn van een verdenking van daderschap waarbij de rechter het ten laste gelegde (mensenhandel)delict (nog) niet bewezen heeft verklaard.¹⁸

1.2.3 Verwerping term loverboy

In de praktijk wordt nog steeds met regelmaat de term ‘loverboyproblematiek’ gebruikt als het gaat om mensenhandel, en dan met name als er sprake is van binnenlandse seksuele uitbuiting. De Nationaal Rapporteur is tegen het gebruik van de term ‘loverboy’ en afgeleiden daarvan. Het is een eufemistische term voor mensenhandelaren die hun medemens uitbuiten.

13 Zie ook artikel 273f Sr en artikel 3a van het Protocol inzake de voorkoming, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel, tot aanvulling van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad, New York, 15 november 2000 (Trb. 2001, 68) (hierna: Palermo Protocol).

14 Artikel 3b Palermo Protocol.

15 Artikel 3c en 3d Palermo Protocol.

16 Volgens de definitie van ‘(near-)domestic sex trafficking’ van Kragten-Heerdink et al., 2018.

17 In Kragten-Heerdink et al., 2018 is een overzicht gegeven van hoe vaak binnenlandse en internationale mensenhandel in combinatie voorkomen als het gaat om de gedagvaarde mensenhandelzaken die in de periode 2008-2012 bij het OM zijn ingeschreven. Daaruit blijkt dat er in 367 strafzaken sprake is van binnenlandse mensenhandel en dat het in 318 daarvan (87%) uitsluitend gaat om binnenlandse mensenhandel (dit gaat overigens zowel om gevallen van seksuele uitbuiting als om gevallen van niet-seksuele uitbuiting).

18 Tussen de 80% en 85% van de steekproef van 630 gedagvaarde daders van binnenlandse seksuele uitbuiting is hiervoor door de rechter ook veroordeeld. Dit komt overeen met het veroordelingspercentage voor binnenlandse seksuele uitbuiting volgens de meest recente Dadermonitor mensenhandel (Nationaal Rapporteur, 2022 (Dadermonitor mensenhandel 2017-2021), Figuur 5.3).

Daarnaast is de veronderstelde onderscheidende modus operandi, waarbij een dader via een (valse) liefdesrelatie een slachtoffer werft, in werkelijkheid niet onderscheidend. Zo gebruiken daders van internationale mensenhandel (met het oogmerk van seksuele uitbuiting) deze wervingmethode ook om hun slachtoffers in bijvoorbeeld Midden- en Oost-Europa te werven.¹⁹ Daarnaast werven lang niet alle mensenhandelaren die in de praktijk als ‘loverboy’ worden geduid hun slachtoffers op deze manier, en werven daders ook niet ieder potentieel slachtoffer op dezelfde manier.²⁰

1.3 Eerdere onderzoeken en aanbevelingen

1.3.1 Daders zijn relatief jong

Uit de monitors²¹ van de Nationaal Rapporteur blijkt dat rond de 13%-16% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting vrouw is.²² Dit percentage vrouwelijke daders verschilt niet van dat van daders van criminaliteit in het algemeen,²³ maar is wel lager dan bij andere vormen van mensenhandel, zoals internationale seksuele uitbuiting en criminele uitbuiting.²⁴ Verder blijkt dat ongeveer twee derde van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting is geboren in Nederland,²⁵ wat aanzienlijk vaker is dan bij internationale seksuele uitbuiting en arbeidsuitbuiting.²⁶ Daarnaast blijkt dat ongeveer een derde van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting jonger is dan 23 jaar op het moment van plegen (meestal adolescent: 18 tot en met 22 jaar, incidenteel minderjarig: <18 jaar).²⁷ Dit aandeel jonge daders is iets hoger dan bij daders van criminaliteit in het algemeen,²⁸ en veel hoger in vergelijking tot daders van andere vormen van mensenhandel.²⁹

19 Kragten-Heerdink et al., 2023.

20 Zie ook de ‘Animatie over het voorkomen van stereotypen van binnenlandse seksuele uitbuiting’ van de Nationaal Rapporteur uit 2022: www.nationaalrapporteur.nl/actueel/nieuws/2022/5/17/animatie-voorkomen-sterotypen-binnenlandse-seksuele-uitbuiting.

21 De Nationaal Rapporteur publiceert periodiek monitors over hoe de aanpak van mensenhandel in Nederland eruit ziet. In deze monitors wordt onderzocht hoeveel (omvang) en welke (aard) slachtoffers en daders er in de meest recente jaren in beeld zijn gekomen bij de verschillende instanties en naar hun doorstroom in de hulpverlenings- en strafrechtketen.

22 Nationaal Rapporteur, 2022 (Dadermonitor mensenhandel 2017-2021), §5.6; Nationaal Rapporteur, 2021 (Dadermonitor mensenhandel 2015-2019), §8.3; Nationaal Rapporteur, 2019 (Dadermonitor mensenhandel 2013-2017), §7.4.

23 13% van de voor misdrijven veroordeelde personen in de periode 2008-2017 is vrouw (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022).

24 Daar gaat het om, respectievelijk, 25% en 23% vrouwelijke daders (Nationaal Rapporteur, 2022 (Dadermonitor mensenhandel 2017-2021), §5.6).

25 Nationaal Rapporteur, 2021 (Dadermonitor mensenhandel 2015-2019), §8.5; Nationaal Rapporteur, 2019 (Dadermonitor mensenhandel 2013-2017), §7.6.

26 Daar gaat het om, respectievelijk, 17% en 26% in Nederland geboren daders (Nationaal Rapporteur, 2021 (Dadermonitor mensenhandel 2015-2019), §8.5).

27 Nationaal Rapporteur, 2022 (Dadermonitor mensenhandel 2017-2021), §5.6; Nationaal Rapporteur, 2021 (Dadermonitor mensenhandel 2015-2019), §8.4; Nationaal Rapporteur, 2019 (Dadermonitor mensenhandel 2013-2017), §7.5.

28 Zo is ongeveer een derde (32%) van de voor misdrijven veroordeelde personen in de periode 2008-2017 jonger dan 25 jaar (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022), in plaats van jonger dan 23 jaar zoals bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting het geval is.

29 Bij internationale seksuele uitbuiting gaat het om 13%, bij arbeidsuitbuiting om 8% en bij criminele uitbuiting om 16% (minderjarige of) adolescente daders (Nationaal Rapporteur, 2022 (Dadermonitor mensenhandel 2017-2021), §5.6).

De relatief grote groep jonge daders van binnenlandse seksuele uitbuiting suggereert een bepaalde mate van laagdrempeligheid voor het plegen van mensenhandel die zorgwekkend is voor een ernstig delict als mensenhandel. De Nationaal Rapporteur heeft dan ook al meerdere keren benadrukt en aanbevolen om meer kennis te vergaren over deze dadergroep en op basis daarvan een gerichte aanpak te ontwikkelen die (herhaald) daderschap zoveel mogelijk voorkomt.³⁰

1.3.2 Daders hebben een kwetsbare achtergrond

In een onderzoek van het Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (CKM) is (onder meer) gekeken naar een aantal achtergrondkenmerken van 25 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting.³¹ Hieruit blijkt dat de meeste daders een zwakke sociaal-economische status hebben op het moment van plegen. Zo heeft meer dan de helft van hen geen diploma of alleen een diploma van de middelbare school. Verder heeft ongeveer de helft geen werk en gaat het bij degenen die dat wel hebben vooral om flexibel werk, een bijbaan of een laagbetaalde (fulltime) baan. Ook heeft ongeveer twee derde van de daders schulden. Daarnaast blijkt vaak sprake te zijn van een kwetsbare psychosociale achtergrond. Zo ervaart ongeveer de helft tijdens hun jeugd (ernstige) problemen in de thuissituatie en is er bij meer dan de helft sprake van midde-engebruik en/of verslavingsproblematiek.

1.3.3 Daders recidiveren vaak, snel en met ernstige delicten

In de meest recente Dadermonitor mensenhandel onderzocht de Nationaal Rapporteur voor het eerst het herhaald daderschap – ook wel recidive genoemd – van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting.³² Hieruit blijkt dat ruim een derde (36%) van hen binnen twee jaar na het plegen van mensenhandel recidiveert met enig delict. Dit is een hoog percentage wanneer het vergeleken wordt met het algemene recidivepercentage van volwassen daders van criminaliteit in het algemeen. Dat ligt na twee jaar rond een kwart.³³ Binnen vijf jaar is het recidivepercentage onder daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zelfs opgelopen tot 58% en binnen zeven jaar tot 65%. Ook recidiveren ze vaak met ernstige delicten: met name vermogens- en geweldsdelicten, maar ook drugsdelicten en wederom mensenhandel komen regelmatig voor. Kortom: de resultaten tonen dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting vaak, snel, en met ernstige delicten recidiveren.

Ondanks dat de hoge recidivecijfers het belang van een effectieve resocialisatie van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting bevestigen, blijkt uit een eerdere Dadermonitor mensenhandel³⁴ dat er voor daders van mensenhandel maar heel weinig toezichttrajecten worden gestart. Dit zijn trajecten waarbij de reclassering, in opdracht van de rechter, daders begeleidt en controleert of zij zich aan bepaalde voorwaarden houden. Het gaat in de periode 2015 tot en met 2019 om gemiddeld 30 ingestroomde toezichten in de executiefase per jaar voor zo'n 25 unieke daders van mensenhandel. Dit terwijl er in deze periode aan ongeveer drie keer zoveel daders straffen voor mensenhandel zijn opgelegd die een juridische grondslag bieden voor toezicht

30 Nationaal Rapporteur, 2021 (Dadermonitor mensenhandel 2015-2019), §9.3, Aanbeveling 1; Nationaal Rapporteur, 2019 (Dadermonitor mensenhandel 2013-2017), §8.1.2.1 & §8.2.1.

31 Bekken et al., 2021.

32 Nationaal Rapporteur, 2022 (Dadermonitor mensenhandel 2017-2021), Hoofdstuk 6. Dit onderzoek werd verricht in navolging van een eerdere aanbeveling (Nationaal Rapporteur, 2019 (Dadermonitor mensenhandel 2013-2017), §8.2.1.3, Aanbeveling 2).

33 Verweij et al., 2021.

34 Nationaal Rapporteur, 2021 (Dadermonitor mensenhandel 2015-2019), Hoofdstuk 7.

door de reclassering. Waarom er meestal geen toezicht wordt opgelegd is niet bekend. Dit kan komen doordat het Openbaar Ministerie (OM) de reclassering niet om advies vraagt, doordat de reclassering geen toezicht adviseert, doordat het OM geen toezicht eist (ondanks het advies van de reclassering), of doordat de rechter geen toezicht oplegt (ondanks de eis van het OM of het advies van de reclassering).

De Nationaal Rapporteur heeft naar aanleiding van bovenstaande bevindingen twee aanbevelingen gedaan.³⁵ De strekking van die aanbevelingen is dat aan alle daders die worden veroordeeld voor binnenlandse seksuele uitbuiting een passende resocialisatie moet worden geboden. In de beleidsreactie op de laatste dadermonitor is aangegeven dat het kabinet voornemens is om in gesprek te gaan met de relevante partijen in het veld om inzicht te krijgen in de kennis die binnen de keten al beschikbaar is om op basis daarvan te bezien of er aanpassingen noodzakelijk zijn in het resocialisatieproces.³⁶

Daarnaast heeft de minister voor Rechtsbescherming recent in een aanvullende brief aangegeven onderhavig onderzoek af te wachten om de gesprekken met de betrokken partijen over passende resocialisatie voort te kunnen zetten.³⁷

WERKWIJZE RECLASSERING

De opdracht van de reclassering is om eraan bij te dragen dat daders na een veroordeling weer op het rechte pad komen en ook op het rechte pad blijven om nieuwe slachtoffers te voorkomen. De reclassering adviseert over en houdt toezicht op reclassenten (verdachten en veroordeelden), zet gedragsinterventies in en begeleidt hen bij de uitvoering van werkstraffen.³⁸

Het OM, de rechter of het gevangeniswezen kunnen de reclassering vragen om een reclasseringsadvies. Een reclasseringsadvies wordt gevraagd om meer achtergrondinformatie over de verdachte te duiden in relatie tot criminogene, risico- en beschermende factoren. In het advies beschrijft de reclassering de omstandigheden waarin een verdachte zich bevindt en geeft zij een risico-analyse en een advies om herhaling te voorkomen. De rechter kan dit meenemen bij het bepalen van de straf en de eventueel op te leggen bijzondere voorwaarden bij een voorwaardelijk strafdeel.

De reclassering maakt voor iedere verdachte een advies op maat en geeft daarin antwoord op de volgende vragen: ‘Wat is de kans op herhaald daderschap?’ en ‘Wat is ervoor nodig om herhaald daderschap te voorkomen?’³⁹ Om antwoord te geven op deze vragen wordt het risicotaxatie- en adviesinstrument RISC gebruikt. Met behulp van dit instrument worden de risicofactoren en beschermende factoren in beeld gebracht en een inschatting gemaakt van het recidiverisico. De risicofactoren en beschermende factoren beslaan alle leefgebieden, zoals huisvesting, dagbesteding/werk, financiën, rela-

35 Zie: Nationaal Rapporteur, 2022 (Dadermonitor mensenhandel 2017-2021), §7.4, Aanbeveling 2; Nationaal Rapporteur, 2021 (Dadermonitor mensenhandel 2015-2019), §9.3.1.2, Aanbeveling 2.

36 Kamerbrief met beleidsreactie op Dadermonitor mensenhandel 2017-2021, *Kamerstukken II 2022/23*, 28 638, nr. 219.

37 Verzamelbrief reclassering, *Kamerstukken II 2023/24*, 29 270, nr. 156.

38 <https://reclassering.nl/over-de-reclassering/missie-en-visie>

39 <https://reclassering.nl/over-de-reclassering/wat-wij-doen/advies>

ties en middelengebruik.⁴⁰ De reclasseringswerker verzamelt de informatie over deze leefgebieden door in gesprek te gaan met de verdachte/veroordeelde en met mensen uit zijn of haar omgeving en gebruikt hiervoor ook de bij justitie bekende gegevens over de verdachte.⁴¹

Het is de rechter die de dader een toezicht bij de reclassering kan opleggen. Een toezicht wordt meestal opgelegd op basis van een reclasseringsadvies.⁴² Soms komt het voor dat de rechter een toezicht oplegt zonder dat advies is gevraagd aan de reclassering. De rechter neemt in het vonnis op hoe lang het toezicht duurt en welke bijzondere voorwaarden gelden. Voorbeelden van deze bijzondere voorwaarden zijn een contactverbod, een locatieverbod, het volgen van een gedragsinterventie of een behandeling in een kliniek. De reclassering voert het toezicht uit en ziet toe op de naleving van de bijzondere voorwaarden. Daarbij begeleidt de reclassering de verdachte bij de opbouw van een leven zonder criminaliteit.⁴³ Net als het reclasseringsadvies is ook (de intensiteit van) het reclasseringstoezicht maatwerk. Zo kan de reclassering ervoor kiezen controlemiddelen in te zetten, zoals elektronische monitoring, maar bijvoorbeeld ook (forensische) zorg, zoals de verslavingszorg, begeleid wonen of andere vormen van psychosociale hulpverlening, te betrekken in het toezichtstraject.

Het werk van de reclassering wordt in het geval van een volwassen dader (18 jaar en ouder) uitgevoerd door één van de drie reclasseringsorganisaties (3RO), te weten: Reclassering Nederland, Stichting Verslavingsreclassering GGZ (SVG) en Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering (LJ&R). In geval van een minderjarige dader is het de Raad voor de Kinderbescherming die een advies uitbrengt over wat pedagogisch gezien de beste straf en hulpverlening is. Het advies is vaak om toezicht en begeleiding door de Jeugdreclassering op te leggen.⁴⁴ Jeugdreclassering is in principe bedoeld voor daders van 12 tot en met 17 jaar die via het jeugdstrafrecht zijn berecht. Dit wordt uitgevoerd door een gecertificeerde instelling, waarvan Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering er ook een is. Door de komst van het adolescentenstrafrecht is er de mogelijkheid om personen van 16 tot en met 22 jaar door zowel de jeugdreclassering als de volwassenenreclassering te laten begeleiden. Dit wordt afgewogen met een wegingskader. Uitgangspunt blijft jeugdstrafrecht bij personen jonger dan 18 en volwassenstrafrecht bij 18 jaar en ouder, tenzij uit de rapportage blijkt dat het afwijken van dit uitgangspunt gerechtvaardigd is vanwege de achtergrond en omstandigheden van de verdachte.

40 <https://reclassering.nl/over-de-reclassering/wat-wij-doen/risc>

41 <https://reclassering.nl/over-de-reclassering/wat-wij-doen/advies>

42 Een rechter kan een toezicht opleggen zonder reclasseringsadvies, maar dit komt in de praktijk vrijwel nooit voor (mondelijke informatie drie reclasseringsorganisaties, d.d. 9 mei 2023).

43 <https://reclassering.nl/over-de-reclassering/wat-wij-doen/toezicht>

44 Kwaliteitskader Raad voor de Kinderbescherming 2021, geraadpleegd op 17 februari 2024 via <https://www.kinderbescherming.nl/documenten/brochures/2021/06/21/kwaliteitskader-rvdk-2021>.

1.4 Onderzoeksvragen

De informatie afkomstig uit het beperkte beschikbare onderzoek (§1.3) naar daders van binnenlandse seksuele uitbuiting schetst een zorgelijk beeld, en roept nieuwe (onderzoeksvragen) op. Bijvoorbeeld: welke daders recidiveren wel en welke daders niet? Inzicht in de volledige criminele carrières van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting kan helpen om de meest risicovolle daders te identificeren. De eerste onderzoeksvraag van dit onderzoek is dan ook als volgt geformuleerd:

1. Hoe zien de criminele carrières van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting eruit, en welke verschillende longitudinale pleegprofielen kunnen op basis van hun pleeggedrag worden onderscheiden?

Vervolgens is het van belang om meer te weten te komen over welke factoren mogelijk een rol spelen bij het wel of niet plegen van delicten. Het is dus belangrijk om te kijken naar de verschillen in mogelijke risicofactoren en beschermende factoren bij de daders met verschillende pleegprofielen. Die informatie kan handvatten bieden voor het ontwikkelen van gerichte preventie- en resocialisatiemaatregelen per pleegprofiel. De onderzoeksvragen 2 tot en met 4 richten zich hierop.

2. Hoe verschillen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met verschillende pleegprofielen van elkaar in hun persoonskenmerken, de gezinssituatie waarin ze zijn opgegroeid, hun opleiding en het hebben van geestelijke gezondheidsproblemen?
3. Hoe verschillen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met verschillende pleegprofielen van elkaar in het hebben van criminele ouders, criminele broers en zussen en criminele partners?
4. In hoeverre hangen belangrijke levensgebeurtenissen als het hebben van werk, een partner en kinderen, samen met het pleeggedrag van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting, en verschilt dit tussen daders met verschillende pleegprofielen?

Bij de onderzoeksvragen 2, 3 en 4 wordt – indien relevant – aanvullend gekeken hoe daders van binnenlandse seksuele uitbuiting verschillen van daders van criminaliteit in het algemeen en van personen die geen delicten plegen. Op die manier ontstaat een goed beeld of daders van binnenlandse seksuele uitbuiting opvallen, en zo ja, in welk opzicht (bij welke factoren).

1.5 Theoretisch kader

Er bestaan binnen de criminologie verschillende verklarende theorieën die duiding geven aan factoren die de kans op pleeggedrag vergroten, oftewel de risicofactoren, en factoren die een remmende werking hebben op pleeggedrag, oftewel de beschermende factoren. In dit onderzoek kijken we niet vanuit één theorie, maar onderzoeken we in breder perspectief veel verschillende risicofactoren en beschermende factoren (en de interactie daartussen). Er zijn dan ook meerdere verklarende criminologische theorieën van toepassing. Zo stellen de *straintheorieën* dat het niet kunnen bereiken van persoonlijke doelen (bijvoorbeeld vanwege een te laag opleidingsniveau/inkomen) leidt tot spanning en frustratie, wat kan resulteren in afwijkend en crimineel gedrag. De *labellingtheorie* gaat ervan uit dat personen zich gedragen volgens de verwachtingen die anderen over hen hebben, waarbij stereotypering (bijvoorbeeld op basis van herkomst) en self-fulfilling prophecy belangrijke concepten zijn. De *sociale leertheorieën* (waaron-

der de *differentiële associatietheorie*) stellen dat mensen zich aanpassen aan gedrag dat ze in hun naaste sociale omgeving het meest zien. Het hebben van bijvoorbeeld een criminele ouder is volgens deze theorie dus een risicofactor voor het plegen van criminaliteit. En de *sociale bindingen* of de *sociale controletheorieën* verklaren niet het criminele gedrag, maar juist het conformistische gedrag van personen. Volgens deze theorie plegen personen geen delicten omdat ze bang zijn anders de binding met de maatschappij te verliezen of daarmee de afkeuring vanuit de sociale omgeving over zich af te roepen. Het afwezig zijn van (sterke) sociale bindingen, of een sociale omgeving waarin crimineel gedrag niet wordt afgekeurd, zijn daarmee dus risicofactoren voor crimineel gedrag. Deze theorieën worden in verschillende hoofdstukken aangehaald (zie daarvoor de theoretische kaders die zijn opgenomen in de inleiding van de Hoofdstukken 3 tot en met 5 die betrekking hebben op onderzoeksvragen 2 tot en met 4).

Het voor dit onderzoek overkoepelende theoretische kader dat in het bijzonder relevant is voor de eerste onderzoeksvraag, is afkomstig uit de levensloopcriminologie die beschrijft en probeert te verklaren en voorspellen hoe de criminele carrières van daders ontwikkelen. Dat gebeurt veelal op basis van longitudinaal onderzoek, waarbij een variabele die door de tijd kan veranderen (een dynamische factor), in dit geval iemands pleeggedrag, wordt gemeten op meerdere momenten gedurende een langere periode. Belangrijke aspecten van het pleeggedrag zijn de aard (welke typen delicten worden gepleegd, zie §1.5.1) en de timing (op welke leeftijd worden delicten gepleegd) en de frequentie (hoe vaak worden delicten gepleegd, zie §1.5.2).⁴⁵ Voor zover bekend is tot op heden, zowel nationaal als internationaal, nog geen longitudinaal onderzoek verricht naar de criminele carrières van daders van (binnenlandse) seksuele uitbuiting, of überhaupt mensenhandel. Daarom gaat §1.5.3 in op de belangrijkste bevindingen uit longitudinaal onderzoek naar de criminele carrières van daders van bepaalde typen delicten die mogelijke raakvlakken hebben met binnenlandse seksuele uitbuiting.

1.5.1 Aard pleeggedrag: generalisatie versus specialisatie

Generalisten zijn daders die verschillende typen delicten plegen, zoals diefstal, mishandeling, mensenhandel, verkrachting en vernieling. Specialisten zijn daders die zich beperken tot het plegen van een bepaald type delict, bijvoorbeeld alleen mensenhandel. Personen die delicten plegen blijken veel vaker generalisten te zijn dan specialisten.⁴⁶ De meeste daders plegen dus verschillende typen delicten. Ontwikkelingstheorieën gaan er echter vanuit dat crimineel gedrag veranderlijk is en generalisten specialisten kunnen worden, en omgekeerd. Zo kunnen er bepaalde perioden in het leven van daders zijn waarin ze zich wat meer specialiseren. Sommige studies tonen dan ook aan dat specialisatie gedurende een beperkte periode vaker voorkomt, dan specialisatie gedurende een langere periode of de gehele criminele carrière.⁴⁷ Daarnaast lijkt er overeenstemming te bestaan dat jonge plegers vaker generalisten zijn, en oudere plegers vaker specialisten.⁴⁸ Een voorzichtige aanname die kan worden gedaan op basis van de beperkte studies is dat vrouwelijke plegers zich vaker specialiseren in bepaalde delicten dan mannen.⁴⁹

Ondanks dat in criminologisch onderzoek weinig onderbouwing wordt gevonden voor het bestaan van de uitsluitend specialistische dader, zijn veel (preventieve) interventies hier wel op

45 Blumstein et al., 1986; Elliott et al., 2017; Piquero, 2008; Rocque et al., 2015.

46 Mazerolle & McPhedran, 2018.

47 McGloin et al., 2007.

48 Moffit, 1993; Mazerolle & McPhedran, 2018.

49 Tumminello et al., 2013; Mazerolle & McPhedran, 2018.

gericht. Hier kan gesproken worden van een dader bias, waardoor we de generalistische pleger – die al dan niet gedurende een bepaalde periode in een bepaalde mate specialiseert – minder zien en herkennen.⁵⁰ Het is belangrijk om hier rekening mee te houden, met name bij het vormgeven van een effectieve aanpak. Want als daders van een bepaald type delict ook nog andere typen delicten plegen (generalisten), dan heeft een aanpak die gebaseerd is op de veronderstelling dat het specialistische daders zijn, geen of maar weinig effect op hun veel bredere pleeggedrag, en omgekeerd.⁵¹ Zo wordt gesteld dat programma's rondom huiselijk geweld maar beperkte resultaten hebben gehad omdat met de heterogeniteit van de daders te weinig rekening werd gehouden.⁵² Daarnaast is het van belang dat (preventieve) interventies gebaseerd moeten zijn op de causale context waarin het pleeggedrag plaatsvindt en de heterogeniteit van de daders.⁵³

1.5.2 Timing en frequentie pleeggedrag: longitudinale pleegprofielen

Volgens de leeftijd-criminaliteitscurve ('age-crime curve')⁵⁴ plegen daders hun eerste delict rond het einde van de kindertijd of aan het begin van de adolescentie, waarna hun pleeggedrag in redelijk korte tijd escaleert richting het einde van de adolescentiefase. Na deze piek neemt het pleeggedrag vervolgens gestaag af naarmate de dader ouder wordt. In deze curve zitten meerdere verschillende longitudinale pleegprofielen verscholen.⁵⁵ De geschetste ontwikkeling van het pleeggedrag is dan ook lang niet altijd van toepassing op individuele daders.

Moffitt is de grondlegger van criminologisch onderzoek naar de verschillende pleegprofielen van daders. In haar meest bekende werk uit 1993 onderscheidt zij twee groepen daders in haar 'dual taxonomy model': de daders die alleen delicten plegen als ze adolescent zijn ('adolescence-limited offenders'), en de daders die al in hun kindertijd beginnen met het plegen van delicten en dit hun leven lang, op frequente basis, blijven doen ('life-course-persistent offenders').⁵⁶ De meeste daders behoren tot de eerstgenoemde groep, maar de laatstgenoemde groep is verantwoordelijk voor de meeste, en vaak ook de zwaardere, delicten. De verklaring voor het pleeggedrag van de daders dat zich tot hun adolescentie beperkt, wordt gevonden in factoren die samenhangen met de puberteit. Zoals de grote invloed die leeftijdgenoten hebben en de fase waarin ze zich bevinden tussen kind en volwassen zijn ('maturity gap').⁵⁷ Bij dit laatste gaat het erom dat ze zich al volwassen voelen, maar zo nog niet door hun omgeving behandeld worden, waardoor ze de behoefte voelen zich daartegen af te zetten, bijvoorbeeld door het plegen van delicten. De verklaring voor het pleeggedrag van de daders die hun leven lang delicten plegen, wordt gevonden in neuropsychologische beperkingen ('nature') en nadelige sociale omstandigheden waarin ze opgroeien ('nurture'), zoals een instabiele, gewelddadige of criminele gezinssituatie.⁵⁸

50 Mazerolle & McPhedran, 2018.

51 Mazerolle & McPhedran, 2018.

52 Feder & Dugan, 2002.

53 Mazerolle & McPhedran, 2018.

54 Farrington, 1986.

55 Theobald & Farrington, 2014.

56 Moffitt, 1993.

57 Moffitt, 2008.

58 Moffitt, 2008.

Het bestaan van Moffitt's twee bekendste groepen daders met verschillende pleegprofielen is inmiddels veelvuldig bevestigd in onderzoeken naar longitudinale pleegprofielen van daders.⁵⁹ Echter, uit die onderzoeken komen bijna altijd ook andere pleegprofielen naar voren. Volgens een *review* van over meer dan tachtig van dit soort onderzoeken, ligt het gemiddeld aantal geïdentificeerde pleegprofielen tussen de drie en de vijf.⁶⁰ Dit komt grotendeels overeen met de bevindingen in een andere *review* over 105 onderzoeken waarin geconcludeerd wordt dat het aantal pleegprofielen varieert tussen de twee en de zeven, waarbij de meeste onderzoeken er drie of vier identificeren.⁶¹

Eén van de regelmatig geïdentificeerde pleegprofielen – waarvan het bestaan ook in het latere werk van Moffitt wordt erkend – heeft betrekking op daders die meestal al in hun kindertijd beginnen met het structureel plegen van delicten, maar dat wel 'slechts' doen op incidentele basis ('low-level-chronic offenders').⁶² Een ander pleegprofiel dat in veel onderzoeken wordt gevonden, is dat van de zogenoemde late starters, die pas beginnen met het plegen van delicten na hun adolescentie en dus als ze al volwassen zijn ('late-onset offenders').⁶³ Er is, onder meer door Moffitt, betwist of daders met dit pleegprofiel daadwerkelijk bestaan. Schijnbaar late starters kunnen ten onrechte als zodanig worden geïdentificeerd omdat hun pleeggedrag in jongere jaren onder de radar is gebleven.⁶⁴ Inmiddels hebben verschillende onderzoeken – waaronder onderzoek op basis van data afkomstig uit zelfrapportage – bewezen dat deze groep daders wel degelijk bestaat.⁶⁵

1.5.3 Criminele carrières van daders die bepaalde typen delicten plegen

Longitudinaal onderzoek naar de criminele carrières van daders van (binnenlandse) seksuele uitbuiting (of überhaupt mensenhandel) bestaat – voor zover bekend – niet. Daarom wordt hier gekeken naar onderzoek naar de criminele carrières van daders van drie typen delicten die mogelijk raakvlak hebben met binnenlandse seksuele uitbuiting. Het gaat om:

- Daders van georganiseerde criminaliteit⁶⁶
- Daders van zedendelicten⁶⁷
- Daders van partnergeweld (waaronder huiselijk geweld)⁶⁸

59 Jennings & Reingle, 2012; Moffitt, 2008; Piquero, 2008.

60 Piquero, 2008.

61 Jennings & Reingle, 2012.

62 Moffitt, 2008.

63 Jolliffe et al., 2017; Piquero, 2008; Van Koppen et al., 2014.

64 Moffitt, 2008.

65 Matsuda et al., 2022; McGee & Farrington, 2010, zie ook Jolliffe et al., 2017; Kleemans & Van Koppen, 2020; Piquero, 2008.

66 Volgens het meest recente 'United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) Global Report on Trafficking in Persons' opereren de meeste veroordeelde mensenhandelaren wereldwijd, in georganiseerde criminele groepen (UNODC, 2022).

67 Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting plegen niet zelden ook seksueel geweld (als dwangmiddel) tegen de slachtoffers die ze uitbuiten (Kragten-Heerdink et al., 2023; Stalans & Finn, 2016).

68 De intieme relaties die soms bestaan tussen daders van (binnenlandse) seksuele uitbuiting en hun slachtoffers, lijken op de relaties die bestaan binnen situaties van partnergeweld (Verhoeven et al., 2015). Ook zijn er overeenkomsten tussen de manieren waarop daders van partnergeweld hun partners controleren, en de wervingsmethoden en (manipulatieve) dwangmiddelen die worden toegepast om vrouwen in de prostitutie te krijgen en houden (Stark & Hodgson, 2004).

Daders van georganiseerde criminaliteit beginnen veel vaker pas in volwassenheid met het plegen van delicten

De criminele carrières van daders van georganiseerde criminaliteit verschillen van die van daders van criminaliteit in het algemeen. Met name een late start – in volwassenheid – blijkt kenmerkend.⁶⁹ Ook hebben daders van georganiseerde criminaliteit vaak meer eerdere justitiële contacten en ook vanwege zwaardere delicten.⁷⁰

Zedendaders hebben geen kenmerkende criminele carrière

Jeugdige zedendaders blijken vrijwel nooit ook in volwassenheid een zedendelict te plegen en volwassen zedendaders pleegden als kind vrijwel nooit een zedendelict.⁷¹ Daarnaast blijken zedendaders over het algemeen generalisten te zijn, in plaats van specialisten. Ze plegen dus veel verschillende typen delicten, net als daders van criminaliteit in het algemeen.⁷² In lijn hiermee wijst recent onderzoek uit dat de criminele carrières (de aard, de timing en frequentie van het pleeggedrag) van daders die een zedendelict plegen, vrijwel niet verschillen van die van daders van criminaliteit in het algemeen.⁷³

Daders van partnergeweld zijn vaker persistente plegers

Verschillende studies concluderen dat het plegen van partnergeweld onderdeel is van een bredere criminele carrière bestaande uit veel verschillende typen delicten.⁷⁴ Persistente en meer gewelddadige plegers blijken een grotere kans te hebben om later ook partnergeweld te gaan plegen.⁷⁵ Deze bevinding impliceert dat het persistente pleegprofiel vaker voorkomt bij plegers van partnergeweld, dan bij daders van criminaliteit in het algemeen.

1.6 Methoden

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden is een veelheid aan kwantitatieve data verzameld – afkomstig uit verschillende bronnen – over een grote steekproef van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting.

1.6.1 Steekproef en controlegroepen

De steekproef bestaat uit 630 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting die in Nederland voor de rechter zijn gebracht, en van wie de mensenhandelzaak bij het OM is ingeschreven in de tienjarige periode 2008-2017.

Voor de beantwoording van de tweede, derde en vierde onderzoeksvraag, is ook gekeken naar hoe daders van binnenlandse seksuele uitbuiting verschillen van daders van criminaliteit in het algemeen en van personen die geen delicten plegen. Hiervoor zijn twee controlegroepen samengesteld: een criminele controlegroep van 630 personen en een niet-criminele controlegroep van 630 personen. Beide groepen zijn één op één met de steekproef van 630 daders van

69 Kleemans & Van Koppen, 2020.

70 Francis et al., 2013; Van Koppen et al., 2010.

71 Lussier & Cale, 2013, zie ook Lussier & Blokland, 2014; Van den Berg, 2015.

72 Lussier & Cale, 2013; Van den Berg, 2015.

73 Robert et al., 2023.

74 Hilton & Eke, 2016; Piquero et al., 2006; Richards et al., 2013; Van Deuren et al., 2021; Verbruggen et al., 2020; 2022a; 2022b.

75 Verbruggen et al., 2020.

binnenlandse seksuele uitbuiting gematcht op geslacht, geboortjaar, het wel of niet hebben van een moeder die voorkomt in de Basisregistratie Personen (BRP) (of de oudere Gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens (GBA)), en het wel of niet hebben van een vader die voorkomt in de BRP/GBA. Daarnaast maken alle controlepersonen op enig moment, net als de daders in de steekproef, deel uit van minimaal één officieel geregistreerd huishouden in Nederland. De criminele controlegroep bestaat uit personen die minimaal één ingeschreven strafzaak – niet over mensenhandel – bij het OM hebben in de jaren waarover daarover informatie beschikbaar is (2001 tot en met 2021). De niet-criminele controlegroep bestaat uit personen bij wie hiervan geen sprake is.

1.6.2 Dataverzameling

Over de steekproef van 630 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zijn data verzameld afkomstig uit de volgende bronnen:

- 1 OM-data/RAC-min⁷⁶ via het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC).
- 2 Dossieronderzoek naar de tenlasteleggingen en vonnissen verkregen via de portefeuillehouders mensenhandel van het OM, rechtbanken en www.rechtspraak.nl.
- 3 Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD) via het WODC.
- 4 Niet-openbare microdatabestanden van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).⁷⁷

Uit OM-data/RAC-min en het dossieronderzoek is onder meer informatie verkregen over de vorm van mensenhandel. De OBJD biedt inzicht in alle justitiële registraties van de daders en dus in hun geregistreerde criminele carrière tot en met het peilmoment 2 juli 2021.⁷⁸ De CBS-microdatabestanden geven informatie over de persoonskenmerken van de daders, hun eventuele migratiegeschiedenis, de gezinssituatie waarin ze zijn opgegroeid, hun opleidingsniveau, hun eventuele ervaring met de geestelijke gezondheidszorg, hun sociaal-economische status (zoals het hebben van werk, een uitkering, of nog schoolgaand/studerend zijn), het samenwonen met een partner, het hebben van kinderen, en of personen uit hun sociale omgeving – ouders, broers en zussen, en partners – wel of geen delicten plegen.

1.6.3 Data-analyse

In dit onderzoek is met name beschrijvende statistiek toegepast waarbij gebruikgemaakt is van SPSS.⁷⁹ Voor het beantwoorden van de eerste onderzoeksvraag is een trajectenanalyse in STATA uitgevoerd (de ‘group-based trajectory modeling’).⁸⁰ Dit is een statistische analyse die verschillende ontwikkelingstrajecten kan identificeren in longitudinale data. Voor het beantwoorden van de vierde onderzoeksvraag is gebruikgemaakt van een fixed effects analyse in STATA. Daarbij wordt gekeken of, en zo ja hoe, de ontwikkelingen van verschillende dynamische factoren door de tijd met elkaar samenhangen, bijvoorbeeld iemands pleeggedrag en het hebben van werk.

76 Het landelijke databestand dat informatie bevat van de arrondissementsparketten en rechtbanken over de vervolging en berechting in eerste aanleg van verdachten en veroordeelden.

77 Het gaat om de GBAPERSONTAB, GBAMIGRATIEBUS, GBAHUISHOUDENSBUS, HOOGSTEOPLTAB, ZVWZORGKOSTENTAB, SECMBUS, KINDOUDERTAB en de INSTROOMOMTAB.

78 Of incidenteel – bij afgerond tien daders – eerder, in het geval een dader voor de peildatum van 2 juli 2021 overleden is.

79 Chi-square tests, Mann-Whitney U-tests, t-tests (unpaired, paired), one-way ANOVA's, Independent-Samples Median tests, McNemar tests.

80 Van Nagin & Land, 1993.

1.6.4 Dataverwerking persoonsgegevens

In dit onderzoek zijn persoonsgegevens verwerkt. Het gaat om gewone, strafrechtelijke en bijzondere (zoals medische) persoonsgegevens van, in hoofdzaak, verdachten van binnenlandse seksuele uitbuiting in Nederland. Voor de dataverwerking is toestemming verkregen van het College van Procureurs-Generaal, van de (voormalige) minister van Veiligheid en Justitie, van het WODC en van het CBS.

In dit onderzoek is het dataprotocol van de Nationaal Rapporteur gevolgd.⁸¹ Kort samengevat houdt dit in dat alleen de noodzakelijke persoonsgegevens zijn verzameld, dat data zijn verstuurd en ontvangen via de beveiligde Bestandenpostbus, dat data indien nodig (tijdelijk) zijn opgeslagen op een beveiligde schijf met toegangsbeperking gefaciliteerd door het ministerie van Justitie en Veiligheid, dat de datapreparatie en –analyses hebben plaatsgevonden binnen de beveiligde online CBS-omgeving waarbinnen alle persoonsgegevens zijn gepseudonimiseerd, en dat alleen gerapporteerd wordt op niet tot personen herleidbaar niveau. Dit laatste houdt in dat, volgens afspraken met het CBS, alle absolute aantallen zijn afgerond op vijftallen, en dat ook de bijbehorende percentages zijn gebaseerd op de afgeronde aantallen. Het gevolg hiervan is dat de weergegeven subcategorieën niet (altijd) optellen tot de weergegeven (sub) totalen.

1.6.5 Kanttekeningen bij het onderzoek

De steekproef van 630 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting die voor de rechter zijn gebracht, is mogelijk niet representatief voor alle daders van binnenlandse seksuele uitbuiting die in Nederland actief zijn. Hun kenmerken en criminele carrières kunnen verschillen van daders die niet zijn gedagvaard of die niet zijn gepakt.

Een tweede belangrijke kanttekening is dat de criminele carrières van de daders in beeld zijn gebracht op basis van bij het OM ingeschreven strafzaken, oftewel, geregistreerd pleeggedrag. Dit is zeer waarschijnlijk een onderschatting van hun daadwerkelijke pleeggedrag, omdat veel gepleegde delicten onder de radar van politie en justitie blijven ('false negatives'). Daar staat tegenover dat alle strafzaken, ook die niet tot een schuldigverklaring hebben geleid, zijn meegenomen bij het in beeld brengen van de criminele carrières. Dat kan ook leiden tot het includeren van geregistreerd pleeggedrag dat in werkelijkheid niet gepleegd is ('false positives').⁸²

1.7 Opbouw rapport

Dit rapport geeft per hoofdstuk antwoord op de vier onderzoeksvragen (zie §1.4). Allereerst gaat Hoofdstuk 2 in op de criminele carrières van daders, waarbij groepen daders met verschillende longitudinale pleegprofielen worden onderscheiden en beschreven. Vervolgens worden in Hoofdstuk 3 de persoonskenmerken, de gezinssituaties waarin is opgegroeid, het opleidingsniveau en het hebben van geestelijke gezondheidsproblemen van de verschillende groepen daders vergeleken. Hoofdstuk 4 vergelijkt de verschillende groepen daders als het gaat om het wel of niet hebben van een criminele ouder, criminele broers en zussen en een criminele part-

81 Zoals opgenomen in de Privacy Impact Assessment (PIA) die de Nationaal Rapporteur in 2018 heeft uitgevoerd voor de verwerking van strafrechtelijke gegevens.

82 Voor een gedetailleerde beschrijving van alle kanttekeningen wordt verwezen naar Kragten-Heerdink et al., 2023 en Kragten-Heerdink et al., 2024.

ner. En in Hoofdstuk 5 wordt gekeken of, en zo ja hoe, het wel of niet hebben van werk, een partner en kinderen, samenhangt met het pleeggedrag van de verschillende groepen daders. In de hoofdstukken 3 tot en met 5 worden de resultaten, daar waar dat relevant is, vergeleken met een criminele en een niet-criminele controlegroep. Tot slot worden in Hoofdstuk 6 de belangrijkste bevindingen uit de verschillende hoofdstukken in onderling verband bekeken, waaruit de conclusies en aanbevelingen van dit onderzoek volgen.

Leeswijzer

In de inleiding van de Hoofdstukken 2 tot en met 5 staat het voor dat hoofdstuk relevante aanvullende theoretische kader.⁸³ Daaropvolgend bevatten deze hoofdstukken veel gedetailleerde kwantitatieve informatie die is weergegeven in figuren. In de conclusieparagrafen van de hoofdstukken zijn telkens de belangrijkste bevindingen samengevat.

83 Met uitzondering van Hoofdstuk 2 omdat het voor dat hoofdstuk relevante theoretische kader al in §1.5 is opgenomen als overkoepelend theoretisch kader dat relevant is voor alle onderzoeksvragen en hoofdstukken.

2 Criminele carrières: vier verschillende pleegprofielen

Uit hun criminele carrières blijkt dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting meestal hun eerste delict plegen als ze minderjarig zijn, en voor het eerst mensenhandel plegen als ze volwassen zijn. Mensenhandel is vaak een onderdeel van een bredere criminele carrière bestaande uit verschillende typen delicten waaraan daders zich schuldig maken. Toch zijn daders van binnenlandse seksuele uitbuiting geen homogene dadergroep. Er bestaan vier groepen daders met verschillende pleegprofielen. Deze groepen verschillen van elkaar als gekeken wordt naar de leeftijd waarop ze hun criminele carrière beginnen, hoeveel en welke delicten ze plegen voorafgaand aan mensenhandel, en hoeveel en welke erna.

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een antwoord gegeven op de eerste onderzoeksvraag: ‘Hoe zien de criminele carrières van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting eruit, en welke verschillende longitudinale pleegprofielen kunnen op basis van hun pleeggedrag worden onderscheiden?’ (zie §1.4).

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting verschillen van elkaar als het gaat om hun criminele carrières, het is dus geen homogene groep. Binnen de steekproef van 630 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting (zie §1.6.1) bestaan vier subgroepen van daders met elk een eigen pleegprofiel (§2.2). In dit hoofdstuk wordt gekeken hoe deze vier pleegprofielen van elkaar verschillen, bijvoorbeeld in de leeftijd waarop ze hun eerste (mensenhandel)delict plegen (§2.3), en het aantal (§2.4) en de soort delicten (§2.5) dat ze plegen. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt in de periode voorafgaand aan het plegen van mensenhandel en de periode daaropvolgend. Tot slot worden in de conclusieparagraaf van dit hoofdstuk (§2.6) de belangrijkste bevindingen samengevat.

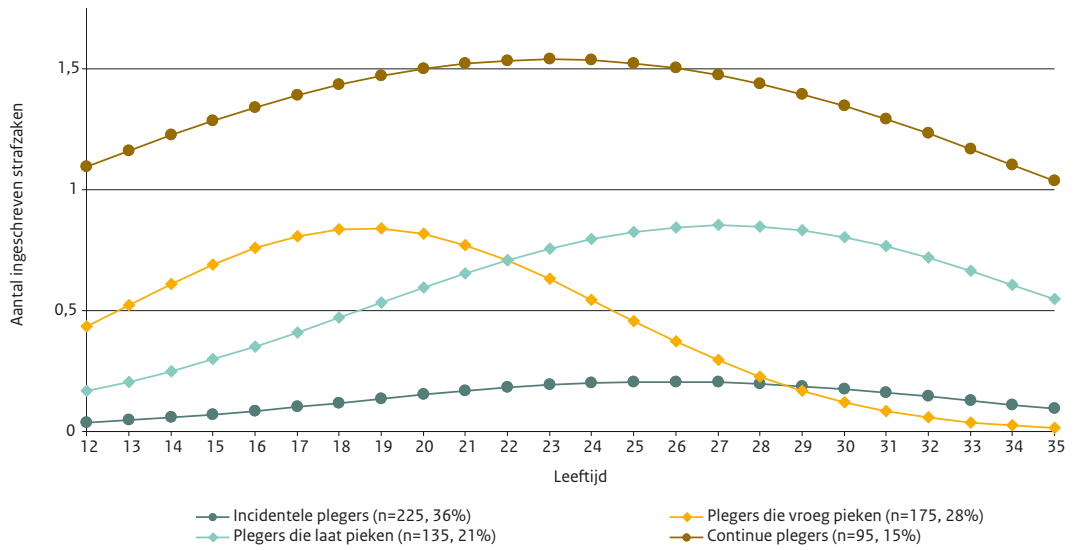
2.2 Vier pleegprofielen

DATA

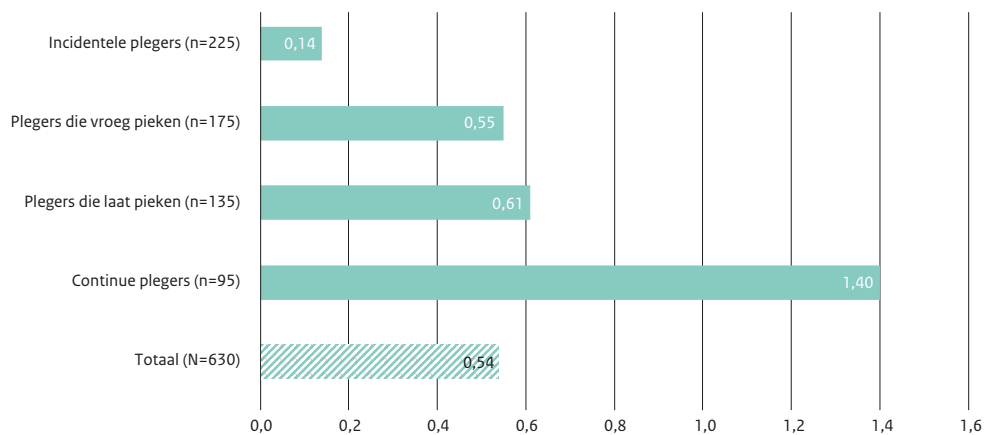
Om de criminele carrières van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting te bepalen, is van elke dader longitudinale data verzameld over al zijn of haar justitiële registraties vanaf de leeftijd van 12 jaar (de leeftijd waarop personen in Nederland strafrechtelijk vervolgd kunnen worden) tot en met peildatum 2 juli 2021.¹ Over deze data, afkomstig uit de OBDJ, is een trajectenanalyse uitgevoerd (zie §1.6.3).²

De criminele carrières van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zijn in te delen in vier verschillende pleegprofielen, zoals weergegeven in Figuur 2.1. In deze figuur is te zien hoe het pleeggedrag van de vier groepen daders zich ontwikkelt in de periode vanaf dat ze 12 jaar zijn tot en met 35 jaar. Hierbij geeft de verticale as het gemiddeld aantal strafzaken weer dat bij het OM is geregistreerd. De direct daaropvolgende Figuur 2.2 laat per pleegprofiel zien om hoeveel strafzaken per jaar het gemiddeld gaat tussen 12 en 35 jaar.³

- 1 Of incidenteel – bij 10 daders – eerder, in het geval een dader voor de peildatum van 2 juli 2021 overleden is.
- 2 Hierbij is geen detentiecorrectie toegepast, vanwege zorgen over de accuraatheid van de precieze datums waarop daders gedetineerd waren (niet over de duur). De trajectenanalyse uitgevoerd met detentiecorrectie genereert overigens vergelijkbare resultaten, zie Kragten-Heerdink et al., 2024.
- 3 Er is gekozen voor de ‘eindleeftijd’ van 35 jaar, omdat de data over het pleeggedrag tot en met 35 jaar compleet is voor een aanzienlijk deel van de steekproef van 630 daders. Op het peilmoment (2 juli 2021) is bijna de helft (45%) 36 jaar of ouder en de daders die dan nog geen 36 zijn (55%), hebben een gemiddelde leeftijd van 30,9 jaar (sd: 3,4 jaar). De gemiddelde leeftijd van de totale steekproef is 37,6 jaar (sd: 9,8) en de mediane leeftijd is 35,2 jaar. De plegers die vroeg pieken zijn op het peilmoment overigens wel significant jonger dan de andere groepen daders ($p < 0,001$). Van hen heeft dan nog maar 23% de leeftijd van 36 bereikt, al is de helft dan al wel ouder dan 31,9 jaar (mediane leeftijd). In geval van een oudere eindleeftijd zou de ontwikkeling van de pleegprofielen over de oudste leeftijden gebaseerd zijn op het pleeggedrag van slechts een klein aantal daders, wat onwenselijk is. En ondanks dat een jongere eindleeftijd zou leiden tot een hoger percentage daders dat deze leeftijd heeft bereikt, is hier niet voor gekozen om het identificeren van eventuele pleegprofielen die pas op latere leeftijd starten mogelijk te maken. Zogenaemde ‘sensitivity analyses’ verricht op andere eindleeftijden laten zien dat de analyse uitgevoerd met eindleeftijd 35 jaar robuust is (zie Kragten-Heerdink et al., 2024).

Figuur 2.1 Pleegprofielen van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting, tussen 12 en 35 jaar⁴

Figuur 2.2 Gemiddeld aantal strafzaken per jaar tussen 12 en 35 jaar, per pleegprofiel⁵

4 De BIC-waarde ('Bayesian Information Criterion') van het model is -12.431,34, de AvePP's ('average posterior probabilities of assignment') van de vier groepen zijn alle groter dan 0,7 en de OCC's ('odds of correct classification') zijn alle groter dan 5, wat betekent dat de indeling in de vier groepen accuraat is (Nagin, 2005). Door afronding op vijf tallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

5 $p < 0,001$ (alle groepen verschillen van elkaar, behalve plegers die vroeg pieken van plegers die laat pieken). Door afronding op vijf tallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

De *incidentele plegers* vertegenwoordigen de grootste groep daders. Het gaat om ruim een derde van de 630 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting (n=225; 36%). Vergeleken met de andere drie groepen daders plegen zij het minst vaak delicten. Tussen hun 12^e en 35^e gaat het gemiddeld om 0,14 strafzaken per jaar, oftewel, om ongeveer 1 strafzaak elke 7 jaar.

Ruim een kwart van de daders (n=175; 28%) zijn *plegers die vroeg pieken*. Zij plegen vooral in de adolescentie en jongvolwassenheid – tussen 15 en 22 jaar – veel delicten. Na deze vroege pleegpiek, neemt het aantal delicten dat ze jaarlijks plegen gestaag af. Vanaf hun 28^e is hun pleeggedrag vergelijkbaar met, of zelfs lager dan, dat van de groep incidentele plegers. Het gaat bij deze groep – tussen hun 12^e en 35^e – gemiddeld om 0,55 strafzaken per jaar, oftewel, om minstens 1 strafzaak elke 2 jaar.

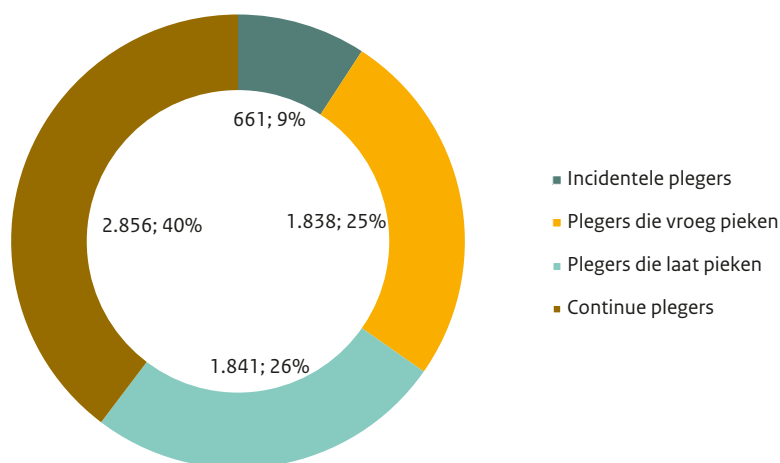
Ruim een vijfde deel (n=135; 21%) behoort tot de groep *plegers die laat pieken*. Tijdens hun adolescentie en jongvolwassenheid plegen zij nog relatief weinig delicten, maar hierop volgt een pleegpiek in volwassenheid – tussen 22 en 33 jaar. Gemiddeld gaat het bij hen om 0,61 strafzaken per jaar (tussen 12 en 35 jaar), oftewel, om bijna 1 strafzaak elke anderhalf jaar.

De overige 15% (n=95) zijn *continue plegers*. Zij plegen van jongs af aan veel delicten en gaan hiermee in volwassenheid door. Logischerwijs gaat het bij hen om het grootste aantal strafzaken: gemiddeld 1,40 per jaar (tussen 12 en 35 jaar), oftewel, om 1 strafzaak elke driekwart jaar.

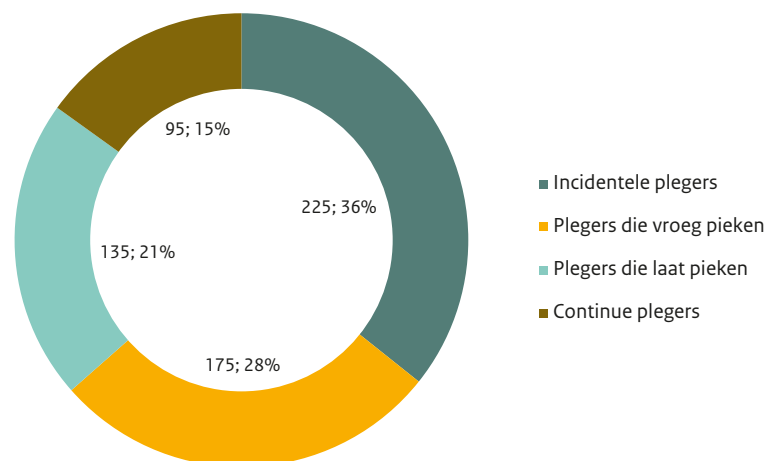
De kleinste groep daders is verantwoordelijk voor de meeste strafzaken

De delicten die de 630 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben gepleegd, hebben geleid tot in totaal 7.196 strafzaken. Het gaat hierbij om alle typen delicten (niet om alleen mensenhandel) gepleegd in de periode vanaf dat ze 12 jaar zijn tot en met *maximaal* 35 jaar.⁶ *Figuur 2.3a* laat per pleegprofiel zien voor welk deel van het totaal van 7.196 strafzaken het verantwoordelijk is. Om deze verdeling in het juiste perspectief te plaatsen is ook de verdeling van de daders over de vier pleegprofielen weergegeven in *Figuur 2.3b*.

6 Niet alle daders hadden namelijk op het peilmoment de leeftijd van 36 al bereikt (zie de informatie over de 'eindleeftijd' zoals opgenomen in *voetnoot 3* van dit hoofdstuk). Voor de daders die toen nog geen 36 waren (het gaat om 55% van de 630 daders), is ook een schatting gemaakt van het aantal strafzaken dat zij nog zullen hebben voordat ze 36 worden, waarbij rekening is gehouden met de verschillende ontwikkelingen van de pleegprofielen. Inclusief deze geschatte strafzaken gaat het in totaal om 7.807 in plaats van 7.196 strafzaken. Na bijschatting blijkt dat er vrijwel geen verschuivingen optreden in de verdeling van de strafzaken over de vier pleegprofielen, daarom is alleen de verdeling zonder bijschatting getoond in *Figuur 2.3a*.

Figuur 2.3a Totaal aantal strafzaken tussen 12 en 35 jaar, naar pleegprofiel (N=7.196)⁷

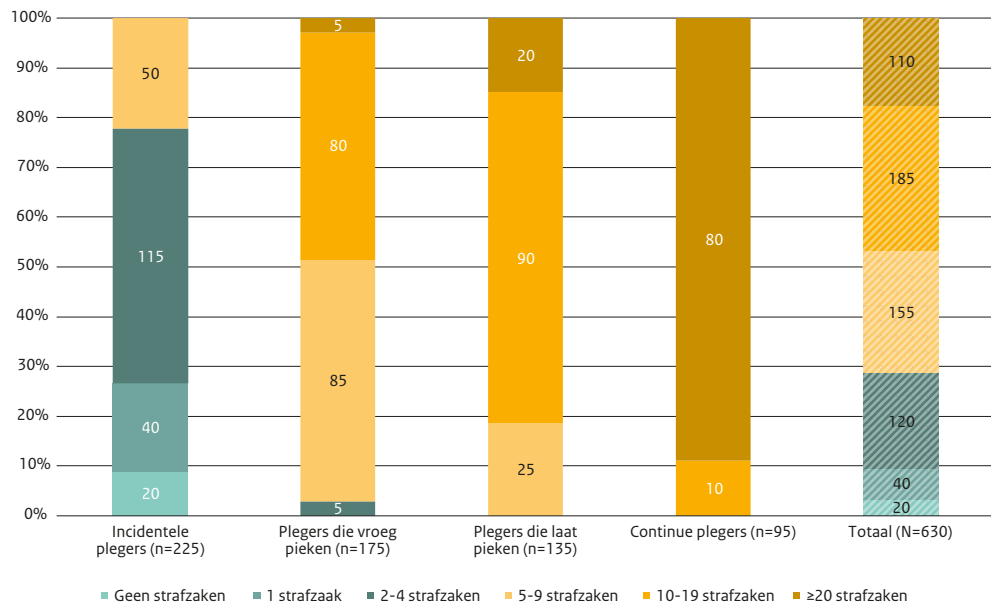
Figuur 2.3b Aantal daders van binnenlandse seksuele uitbuiting, naar pleegprofiel (N=630)⁸

De vergelijking tussen Figuur 2.3a en Figuur 2.3b laat zien dat de grootste groep daders – de incidentele plegers (36%) – verantwoordelijk is voor het kleinste aandeel strafzaken (9%), en dat de kleinste groep daders – de continue plegers (15%) – verantwoordelijk is voor het grootste aandeel strafzaken (40%).

In Figuur 2.4 is per pleegprofiel te zien hoeveel strafzaken de daders in totaal hebben voor delicten gepleegd tussen 12 en 35 jaar. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen zes categorieën, variërend tussen ‘geen strafzaken’ en ‘20 of meer strafzaken’.

7 $p < 0,001$ (alle groepen verschillen van elkaar).

8 Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

Figuur 2.4 Totaal aantal strafzaken tussen 12 en 35 jaar in categorieën, per pleegprofiel⁹

Tussen hun 12^e en 35^e heeft 90% van alle 630 daders meerdere strafzaken. Dit betekent dus dat de overgrote meerderheid van de daders, in deze periode van hun leven, recidivisten zijn. De daders die in deze periode niet recidiveren (10% van het totaal) behoren allemaal tot de groep incidentele plegers. Zij maken zelfs 27% uit van deze groep plegers. Merk op dat 20 incidentele plegers helemaal geen delicten hebben gepleegd tussen hun 12^e en 35^e. Zij plegen hun eerste (mensenhandel)delict dus pas nadat zij 36 zijn geworden.

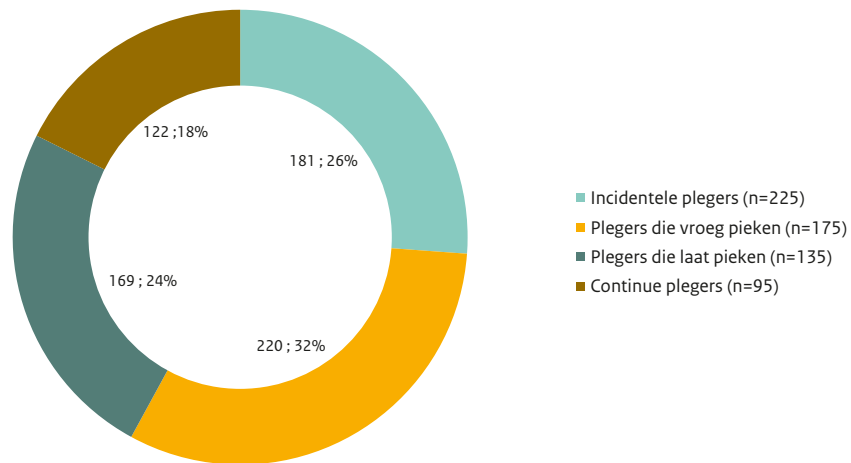
Geen incidentele plegers, ongeveer de helft van de plegers die vroeg pieken, de ruime meerderheid van de plegers die laat pieken (ongeveer 80%) en alle continue plegers, plegen tussen hun 12^e en 35^e zoveel delicten dat dit tot 10 of meer strafzaken leidt. Bij de continue plegers gaat het meestal (84%) zelfs om 20 of meer strafzaken.

De meeste daders hebben niet meer dan 1 mensenhandelzaak voor hun 36^e

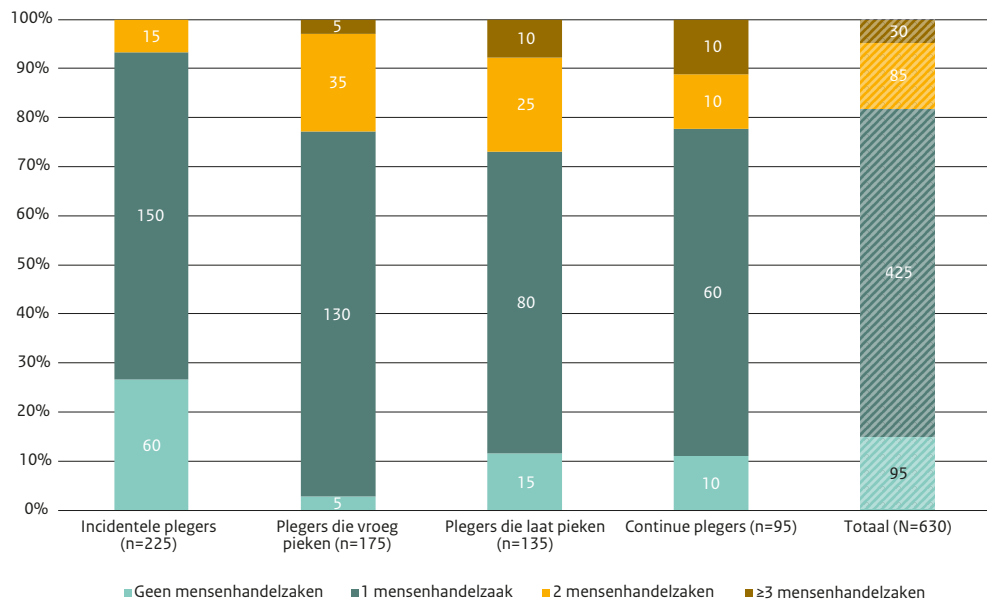
De mensenhandeldelicten die de 630 daders hebben gepleegd tussen hun 12^e en 35^e hebben geleid tot 692 strafzaken.¹⁰ Figuur 2.5 laat per pleegprofiel zien voor welk deel van het totaal van 692 mensenhandelzaken het verantwoordelijk is. In Figuur 2.6 is per pleegprofiel te zien wat het totaal aantal strafzaken in categorieën is die gaan over mensenhandeldelicten gepleegd tussen 12 en 35 jaar.

9 $p < 0,001$. Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

10 Er is hier geen schatting gemaakt van het aantal mensenhandelzaken dat de daders die op het peilmoment nog geen 36 waren nog zullen hebben, omdat het bij de meeste daders gaat om 1 mensenhandelzaak.

Figuur 2.5 Totaal aantal mensenhandelzaken tussen 12 en 35 jaar, naar pleegprofiel (N=692)¹¹

Figuur 2.6 Totaal aantal mensenhandelzaken tussen 12 en 35 jaar in categorieën, per pleegprofiel¹²

De verdeling van het totaal aantal mensenhandelzaken over de vier pleegprofielen, zoals weergegeven in Figuur 2.5, is heel anders dan de verdeling van het totaal aantal strafzaken over de vier pleegprofielen (zie Figuur 2.3a). Deze verdeling komt veel meer in de buurt van de originele groepsgroottes van de verschillende pleegprofielen (zie Figuur 2.3b). Zo zijn de incidentele plegers – groepsgrootte 36% – verantwoordelijk voor 26% van alle mensenhandelzaken, en de continue plegers – groepsgrootte 15% – voor 18% van alle mensenhandelzaken. Dit komt doordat de meeste daders niet meer dan 1 mensenhandelzaak hebben (ruim 80%, zie Figuur 2.6).

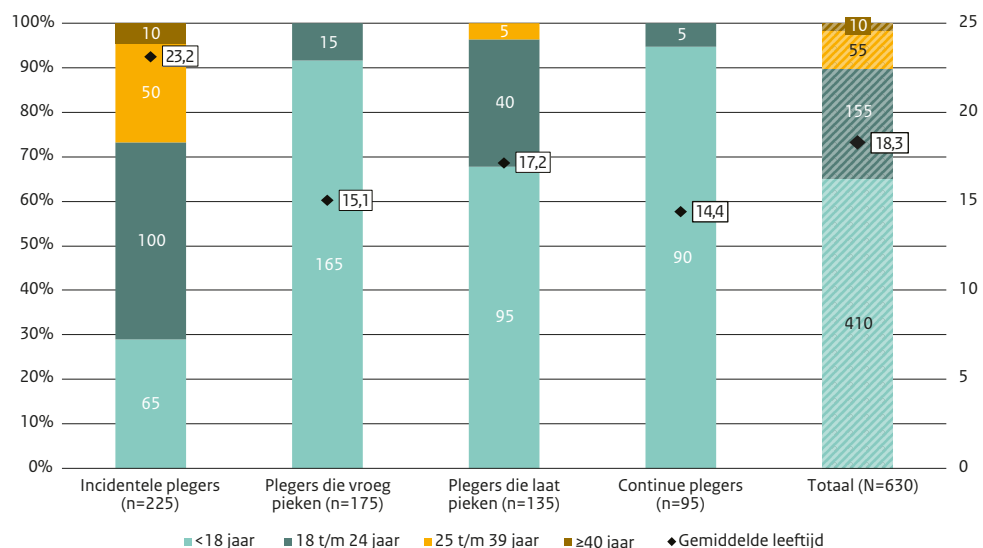
¹¹ $p < 0,001$ (de incidentele plegers verschillen van de andere groepen).

¹² $p < 0,001$. Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

Tussen hun 12^e en 35^e recidiveert dus 18% van de daders specifiek met mensenhandel.¹³ Bij 5% gaat het zelfs om 3 of meer mensenhandelzaken. Opmerkelijk is dat 95 daders nog helemaal geen mensenhandel hebben gepleegd tussen hun 12e en 35e. Zij plegen hun eerste mensenhandeldelict dus pas nadat zij 36 zijn geworden.

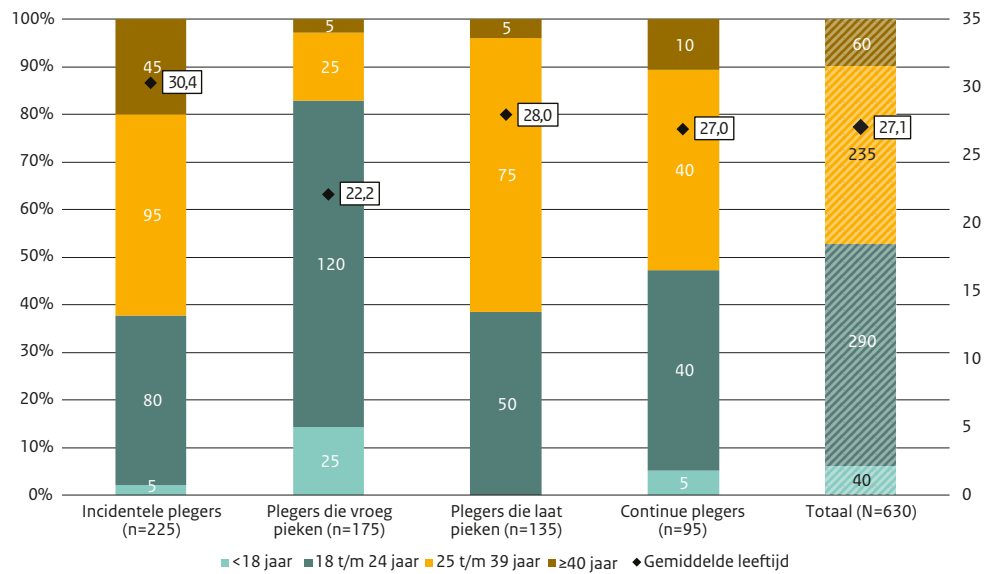
2.3 Start criminele carrière

In deze paragraaf¹⁴ wordt gekeken naar de leeftijd waarop de vier groepen daders met verschillende pleegprofielen hun eerste delict plegen (Figuur 2.7), de leeftijd waarop ze hun eerste mensenhandeldelict plegen (Figuur 2.8) en naar de tijd die hiertussen zit (Figuur 2.9).¹⁵ Ook wordt gekeken naar welk type delict als eerste werd gepleegd (Figuur 2.10).¹⁶ In de figuren is de leeftijd (Figuren 2.7 en 2.8) of de duur (Figuur 2.9) telkens verdeeld in categorieën. Dat geven de gekleurde kolommen weer ten opzichte van de linker verticale as. Daarnaast is ook de gemiddelde leeftijd of duur weer gegeven. Dat zijn de zwarte ruitjes die zijn af te lezen op de rechter verticale as.

Figuur 2.7 Leeftijd van plegen eerste delict, in categorieën en gemiddeld, per pleegprofiel¹⁷

- 13 Dit percentage is lager dan blijkt uit Figuur 2.14. Dat komt omdat hier alleen is gekeken naar het pleeggedrag tot en met een leeftijd van maximaal 35 jaar en bij Figuur 2.14 is gekeken naar het pleeggedrag tot en met peildatum 2 juli 2021. Beide percentages (Figuur 2.6 en Figuur 2.14) zijn overigens aanzienlijk hoger dan gemeten in eerder onderzoek van de Nationaal Rapporteur (Nationaal Rapporteur, 2022 (Dadermonitor mensenhandel 2017-2021), Hoofdstuk 6). Dat komt omdat in het eerdere onderzoek alleen gekeken is naar de recidive binnen 2, 5 en 7 jaar (met detentiecorrectie).
- 14 Om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van de criminele carrières van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting, zijn de resultaten vanaf hier gebaseerd op alle beschikbare data, dus inclusief delicten gepleegd vanaf 36 jaar.
- 15 Bij het bepalen van de leeftijden is uitgegaan van de eerste pleegdatum in een strafzaak.
- 16 Het eerst gepleegde mensenhandeldelict betreft meestal, maar niet per definitie, binnenlandse seksuele uitbuiting. Daarom wordt telkens gesproken over het voor de eerste keer plegen van mensenhandel in algemene zin in plaats van over het voor de eerste keer plegen van specifiek binnenlandse seksuele uitbuiting.
- 17 In categorieën: $p < 0,001$; gemiddeld: $p < 0,001$ (alle groepen verschillen van elkaar, behalve plegers die vroeg pieken van continue plegers). Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

Figuur 2.8 Leeftijd van plegen eerste mensenhandeldelict, in categorieën en gemiddeld, per pleegprofiel¹⁸

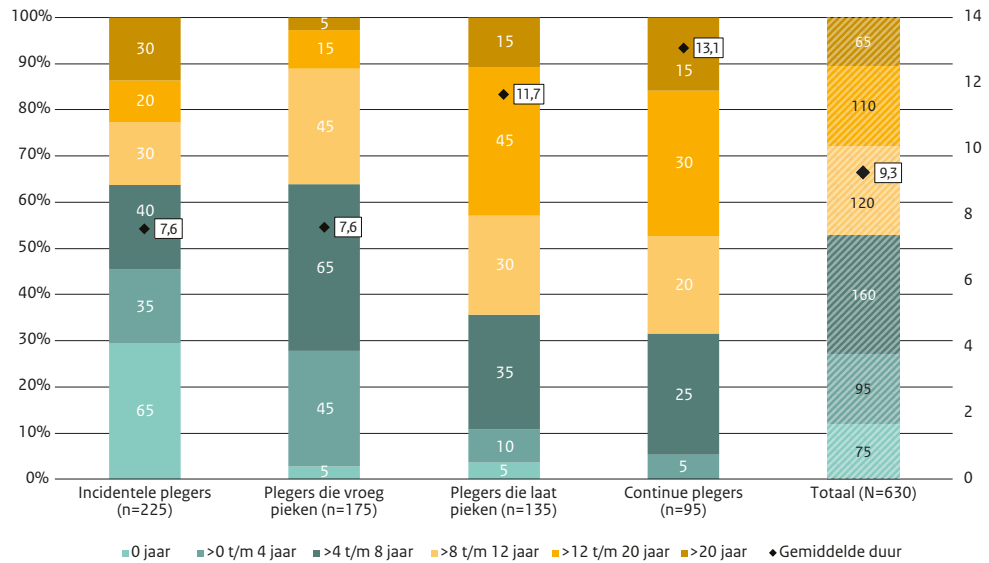
Meeste daders starten criminele carrières als ze minderjarig zijn, maar de eerste keer mensenhandel plegen de meesten pas als ze volwassen zijn

De continue plegers, en daarna de plegers die vroeg pieken, zijn gemiddeld het jongst als ze hun eerste delict plegen: namelijk 14,4 jaar, respectievelijk, 15,1 jaar (zie Figuur 2.7). De plegers die vroeg pieken maken zich op jongere leeftijd dan de continue plegers ook al schuldig aan mensenhandel (zie Figuur 2.8). Zij zijn dan gemiddeld 22,2 jaar oud, terwijl de continue plegers dan gemiddeld 27,0 jaar zijn. Niet de plegers die laat pieken, maar juist de incidentele plegers zijn het oudste op het moment dat ze hun eerste delict (23,2 jaar, zie Figuur 2.7) en ook hun eerste mensenhandeldelict (30,4 jaar, zie Figuur 2.8) plegen.

Vrijwel alle continue plegers (95%) en plegers die vroeg pieken (94%), plegen hun eerste delict als ze nog minderjarig zijn (zie Figuur 2.7). Terwijl dit ook geldt voor de meeste plegers die laat pieken (70%), gaat het bij de incidentele plegers maar om 29%. De meeste incidentele plegers starten hun (geregistreerde) criminele carrière dus pas in volwassenheid.

Verreweg de meeste daders (94%) zijn al volwassen als ze voor de eerste keer mensenhandel plegen, al is 52% op dat moment nog wel jonger dan 25 jaar (zie Figuur 2.8). Bij de groep plegers die vroeg pieken is dan zelfs de ruime meerderheid (83%) jonger dan 25 jaar, waarvan 14% nog minderjarig. Hier staat tegenover dat meer dan de helft van de incidentele plegers (62%), de plegers die laat pieken (59%) en de continue plegers (53%) op dat moment wel al 25 jaar of ouder is.

18 In categorieën: $p < 0,001$; gemiddeld: $p < 0,001$ (de plegers die vroeg pieken verschillen van de andere groepen en de incidentele plegers verschillen van de continue plegers). Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

Figuur 2.9 Duur tussen plegen eerste delict en eerste mensenhandeldelict, in categorieën en gemiddeld, per pleegprofiel¹⁹

Iets meer dan kwart van de incidentele plegers start criminele carrière met mensenhandel

De tijd tussen het plegen van het eerste delict en het plegen van het eerste mensenhandeldelict duurt langer bij de continue plegers (gemiddeld 13,1 jaar) en bij de plegers die laat pieken (gemiddeld 11,7 jaar), dan bij de plegers die vroeg pieken en de incidentele plegers (bij beide groepen: gemiddeld 7,6 jaar). Bij de incidentele plegers komt dit (onder meer) doordat 29% hun criminele carrière start met het delict mensenhandel. Dat resulteert in een duur van nul jaar.

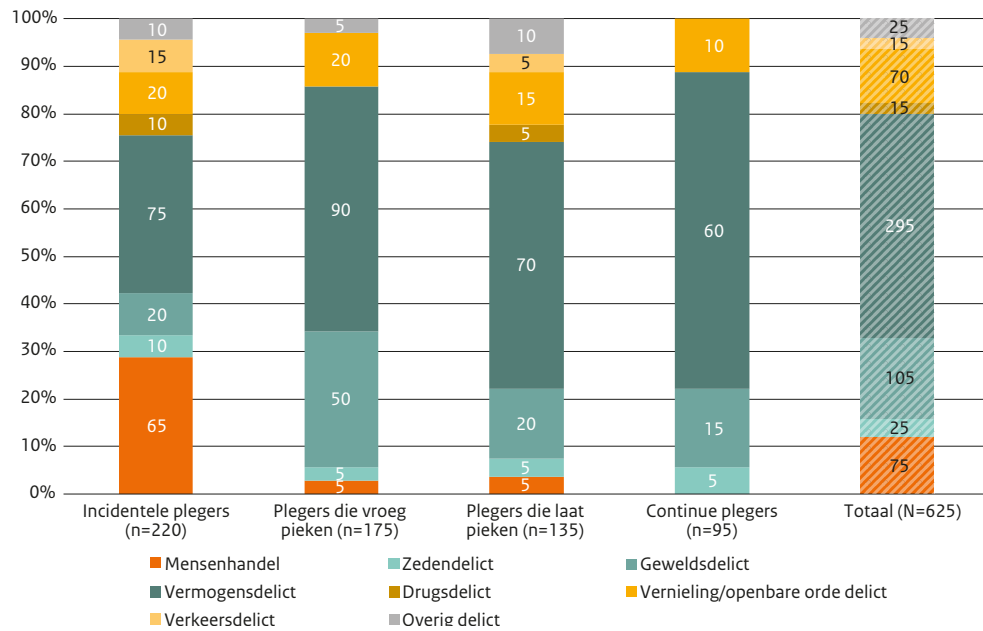
Bijna de helft van de daders start hun criminele carrière met een vermogensdelict

In Figuur 2.10 is per pleegprofiel te zien welke type delict daders als eerste pleegden.²⁰ Er wordt een onderscheid gemaakt in acht verschillende delictscategorieën: mensenhandel, zedendelicten,

¹⁹ In categorieën: $p < 0,001$; gemiddeld: $p < 0,001$ (de incidentele plegers en de plegers die vroeg pieken verschillen van de andere groepen). Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

²⁰ Het gaat dan om het type delict in de strafzaak met de vroegste eerste pleegdatum. Bij zo'n 115 daders is sprake van meer dan één type delict in deze strafzaak. Voor deze daders kan niet één type delict als het eerst gepleegde delict worden aangewezen, omdat de afzonderlijke pleegdata van de verschillende delicten niet zijn opgenomen in de data. Daarbij is het ook mogelijk dat een dader zich op dezelfde dag of zelfs op hetzelfde moment schuldig maakt aan meer dan één type delict. Bijvoorbeeld als een dader een slachtoffer werft met het oogmerk van uitbuiting en daarnaast ook seksueel geweld pleegt tegen het slachtoffer. De dader maakt zich dan zowel schuldig aan mensenhandel, als aan een zedendelict. Om deze redenen is de volgende rangorde toegepast: mensenhandel gaat boven alle andere typen delicten, gevolgd door zedendelicten, geweldsdelicten, vermogensdelicten, drugsdelicten, vernieling/openbare orde delicten, verkeersdelicten en overige delicten.

ten,²¹ geweldsdelicten,²² vermogensdelicten,²³ drugsdelicten,²⁴ vernieling/openbare orde delicten,²⁵ verkeersdelicten²⁶ en overige delicten²⁷.

Figuur 2.10 Type eerste delict, per pleegprofiel²⁸

Mensenhandel als eerste delict komt bijna alleen voor bij de groep incidentele plegers (30%).²⁹ Bijna de helft van alle daders pleegt als eerste delict een vermogensdelict (47%). Bij iedere groep is dit het type delict dat het vaakst voorkomt als eerste delict. Bij de continue plegers gaat het zelfs om 63%. Ook een geweldsdelict komt regelmatig voor als eerste delict (gemiddeld bij 17% van de daders). Bij de groep plegers die vroeg pieken is dit vaker het geval dan bij de andere

21 Volgens de Standaardclassificatie Misdrijven 2010 vallen hier alle seksuele misdrijven onder, zoals aanranding, verkrachting, ontucht en schennis.

22 Volgens de Standaardclassificatie Misdrijven 2010 vallen hier mishandeling, bedreiging en stalking, levensmisdrijven en vrijheidsbeneming/gijzeling onder. Volgens deze classificatie valt ook mensenhandel onder dit delicttype, maar die is in dit onderzoek als apart type delict meegenomen.

23 Volgens de Standaardclassificatie Misdrijven 2010 vallen hier diefstal, verduistering en inbraak, bedrog, valsheidsmisdrijven, heling, afpersing en afdreiging, bankbreuk en witwassen onder.

24 Volgens de Standaardclassificatie Misdrijven 2010 vallen hier alle misdrijven uit de Opiumwet onder.

25 Volgens de Standaardclassificatie Misdrijven 2010 vallen hier vernieling en beschadiging, misdrijven tegen de openbare orde, brandstichting/ontploffing en misdrijven tegen het openbaar gezag onder.

26 Volgens de Standaardclassificatie Misdrijven 2010 vallen hier alle misdrijven uit de Wegenverkeerswet onder.

27 In deze categorie zijn alle overige misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht en misdrijven uit overige wetten (waaronder de Wet wapens en munitie) gecombineerd.

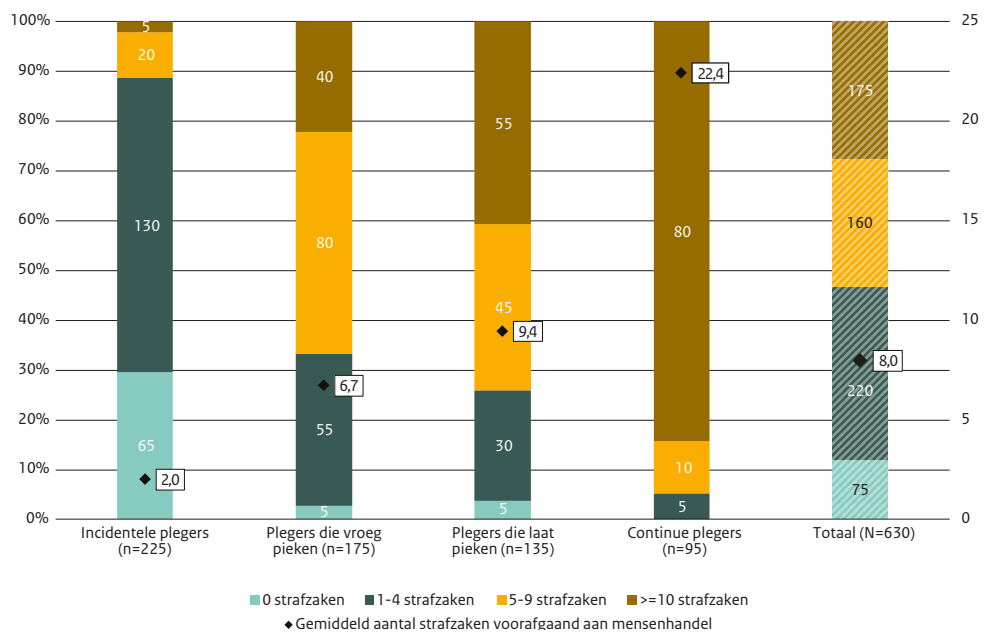
28 $p < 0,001$. Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen. Omdat bij 5 daders geen informatie is opgenomen over het type delict in de strafzaak met de vroegste eerste pleegdatum, gaat het in deze figuur totaal om 625 in plaats van 630 daders.

29 Het gaat hier, net als in Figuur 2.9, om 65 incidentele plegers. Het percentage is hier echter 1 procentpunt hoger dan in Figuur 2.9 omdat het totaal aantal incidentele plegers waarvan deze informatie bekend is iets lager is (220 in plaats van 225).

groepen daders, namelijk bij 29%. Voor alle vier de groepen geldt dat het eerst gepleegde delict bijna nooit een zedendelict, overig delict (beide 4% van het totaal), drugsdelict of verkeersdelict is (beide 2% van het totaal).

2.4 Aantal gepleegde delicten voor en na mensenhandel

In Figuur 2.11 is per pleegprofiel te zien hoeveel strafzaken de 630 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben voordat ze voor de eerste keer mensenhandel plegen. De gekleurde kolommen ten opzichte van de linker verticale as geven het aantal weer in categorieën, en de zwarte ruitjes ten opzichte van de rechter verticale as geven het gemiddelde aantal weer.³⁰

Figuur 2.11 Aantal strafzaken voorafgaand aan mensenhandel, in categorieën en gemiddeld, per pleegprofiel³¹

Daders hebben gemiddeld 8 strafzaken voorafgaand aan mensenhandel

In totaal starten 75 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting (12%) hun (geregistreerde) criminele carrière met mensenhandel. Zoals opgemerkt bij Figuur 2.9 en Figuur 2.10 zijn deze

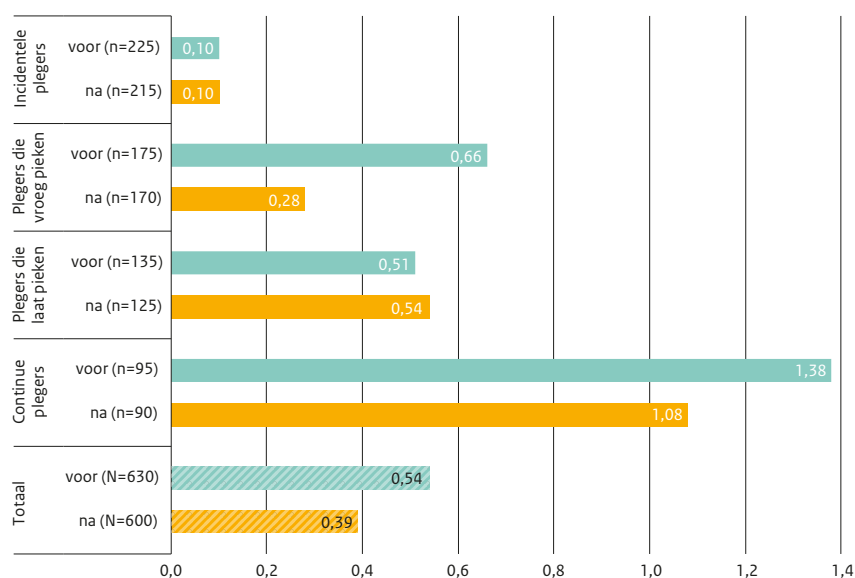
³⁰ In deze figuur is niet gekeken naar het aantal strafzaken dat volgt op het plegen van hun eerste mensenhandeldelict. Dat aantal is namelijk niet alleen afhankelijk van hoe vaak een dader delicten pleegt, maar vooral ook van de tijd die een dader heeft om na mensenhandel delicten te plegen. Immers, een dader die bijvoorbeeld al 10 jaar voor het peilmoment (2 juli 2021) voor het eerst mensenhandel pleegde, heeft veel meer tijd om tot aan het peilmoment nog delicten te plegen, dan een dader die één jaar voor het peilmoment voor het eerst mensenhandel pleegde. De tijd die er zit tussen het voor het eerst plegen van mensenhandel en het peilmoment verschilt aanzienlijk per dader, waardoor het aantal strafzaken na mensenhandel niet goed vergelijkbaar is tussen daders.

³¹ In categorieën: $p < 0,001$; gemiddeld: $p < 0,001$ (alle groepen verschillen van elkaar). Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub) totalen.

daders die meteen als mensenhandelaar beginnen, met name incidentele plegers (87%: 65 van de 75). De meerderheid van de incidentele plegers (58%) heeft 1 tot maximaal 4 strafzaken voorafgaand aan mensenhandel, en gemiddeld gaat het bij deze groep maar om 2 strafzaken. Ruim twee derde van de plegers die vroeg pieken (69%) en ongeveer driekwart van de plegers die laat pieken (74%), hebben 5 of meer strafzaken voordat ze voor het eerst mensenhandel plegen. De overgrote meerderheid van de continue plegers (84%) heeft 10 of meer strafzaken. Het gemiddeld aantal strafzaken voordat ze mensenhandel plegen is bij hen zelfs 22,4.

Een kwart van de daders pleegt na eerste mensenhandeldelict geen delicten meer

In Figuur 2.12 is per pleegprofiel te zien hoeveel strafzaken *per jaar* daders van binnenlandse seksuele uitbuiting gemiddeld hebben, zowel in de periode voordat ze voor het eerst mensenhandel plegen, als in de periode daarna. Een kwart ($n=145$) van de totaal 600³² daders van binnenlandse seksuele uitbuiting pleegt geen delicten meer in de minimaal 5 jaar na het eerste mensenhandeldelict. Deze daders die zijn opgehouden met plegen zijn met name incidentele plegers ($n=100$; 69%, die bijna de helft uitmaken van hun subgroep) en, in mindere mate, plegers die vroeg pieken ($n=35$; 24%, die ruim een vijfde deel uitmaken van hun subgroep).

Figuur 2.12 Gemiddeld aantal strafzaken per jaar voor en na mensenhandel, per pleegprofiel³³

32 Als het gaat om de periode na mensenhandel, zijn alleen de daders meegenomen die de mogelijkheid hebben gehad om delicten te plegen ($N=600$ in plaats van 630). Dat wil zeggen, bij wie op het peilmoment voldoende tijd is verstreken sinds het plegen van hun eerste mensenhandeldelict. Hiervoor is een periode van minimaal 5 jaar aangehouden. Uit eerder onderzoek van de Nationaal Rapporteur blijkt namelijk dat de meeste daders van binnenlandse seksuele uitbuiting die recidiveren dit binnen 5 jaar na het plegen van mensenhandel doen, en dat de kans op recidive afneemt met de tijd (Nationaal Rapporteur, 2022 (Dadermonitor mensenhandel 2017-2021), Hoofdstuk 6). Overigens is – in tegenstelling tot in dat onderzoek – in dit onderzoek geen detentecorrectie toegepast, vanwege zorgen over de accuraatheid van de precieze datums waarop daders gedetineerd waren (zie voetnoot 2).

33 Verschillen tussen vier groepen: $p < 0,001$ (voor mensenhandel); $p < 0,001$ (na mensenhandel). Verschillen tussen voor en na mensenhandel: $p < 0,001$ (totaal); $p < 0,05$ (incidentele plegers); $p < 0,001$ (plegers die vroeg pieken); $p < 0,01$ (continue plegers). Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totaal.

De regelmaat waarmee incidentele plegers en plegers die laat pieken delicten plegen verandert niet of nauwelijks nadat zij zich schuldig maken aan mensenhandel. Maar bij de continue plegers, en vooral de plegers die vroeg pieken, is dit wel het geval. Zij plegen na mensenhandel minder delicten per jaar.

2.5 Soort gepleegde delicten voor en na mensenhandel

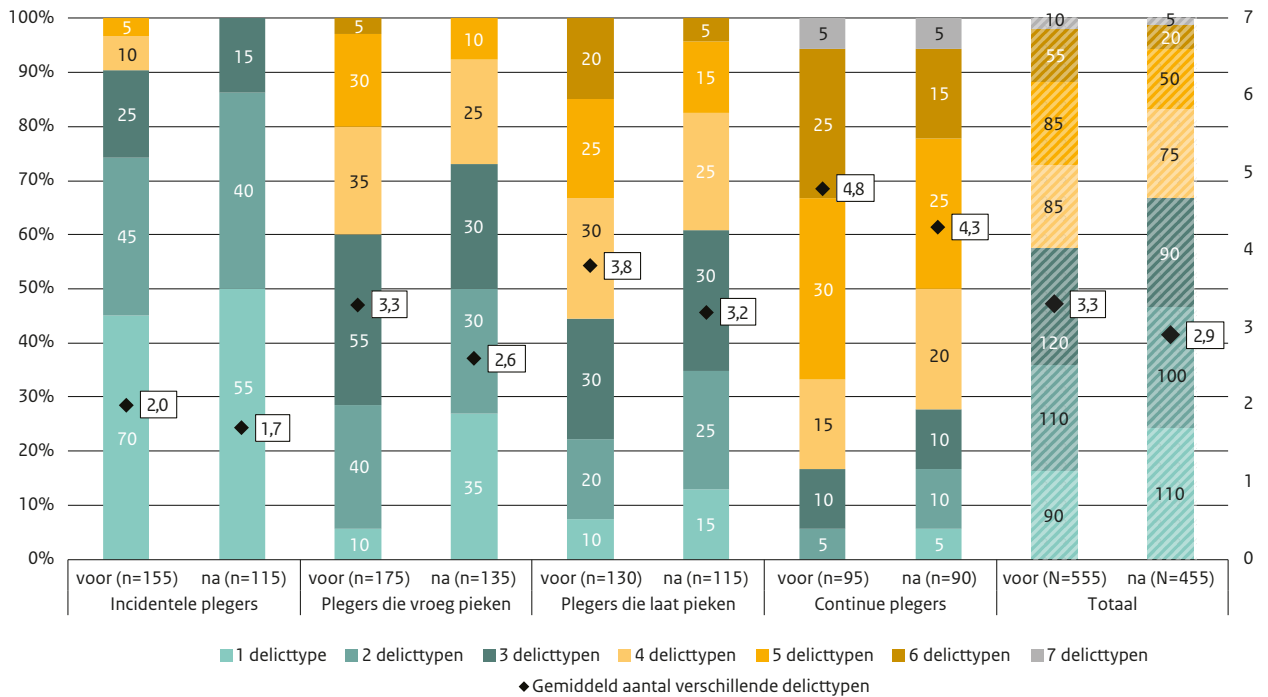
In deze paragraaf wordt gekeken naar het type en de ernst van de delicten die daders van binnenlandse seksuele uitbuiting plegen voorafgaand aan en volgend op mensenhandel.³⁴

Meeste daders plegen 3 of meer verschillende typen delicten voorafgaand aan mensenhandel

In Figuur 2.13 is per pleegprofiel te zien aan hoeveel verschillende typen delicten de daders zich voor en na mensenhandel schuldig maken. Het gaat om zeven verschillende delictscategorieën: geweldsdelicten, zedendelicten, vermogensdelicten, drugsdelicten, vernieling/openbare orde delicten, verkeersdelicten en overige delicten.³⁵ De gekleurde kolommen ten opzichte van de linker verticale as geven het aantal weer in categorieën en de zwarte ruitjes ten opzichte van de rechter verticale as geven het gemiddelde aantal weer.

34 Delicten die voorkomen in dezelfde strafzaak als het eerst gepleegde mensenhandeldelict zijn buiten beschouwing gelaten. Voor de situatie voor mensenhandel zijn de 75 daders die als eerste delict meteen mensenhandel plegen (zie Figuur 2.10 en Figuur 2.11) buiten beschouwing gelaten. Het gaat in totaal dus om 555 daders. Voor de situatie na mensenhandel zijn zowel de 30 daders die niet minimaal 5 jaar de tijd hebben gehad om na mensenhandel delicten te plegen buiten beschouwing gelaten, als de 145 daders die in een periode van minimaal 5 jaar na mensenhandel geen delicten meer hebben gepleegd (zie de beschrijving voorafgaand aan Figuur 2.12). Hier gaat het totaal dus om 455 daders.

35 Zie voor een beschrijving van welke delicten onder deze categorieën vallen §2.3, de voetnoten bij de inleiding op Figuur 2.10 (gebaseerd op de Standaardclassificatie Misdrijven 2010).

Figuur 2.13 Aantal verschillende gepleegde typen delicten voor en na mensenhandel, in categorieën en gemiddeld, per pleegprofiel³⁶

Door de grote regelmaat waarmee continue plegers delicten plegen, scoren zij het hoogst als het gaat om het aantal verschillende typen delicten gepleegd voorafgaand aan mensenhandel: gemiddeld 4,8 op een schaal van 0 tot 7. Incidentele plegers scoren – vanwege hun lage pleegfrequentie – juist het laagst. Terwijl de meeste continue plegers (rond de 90%), plegers die laat pieken (rond de 80%) en plegers die vroeg pieken (rond de 70%), voorafgaand aan mensenhandel 3 of meer verschillende typen delicten plegen, gaat het bij de incidentele plegers maar om 26%.

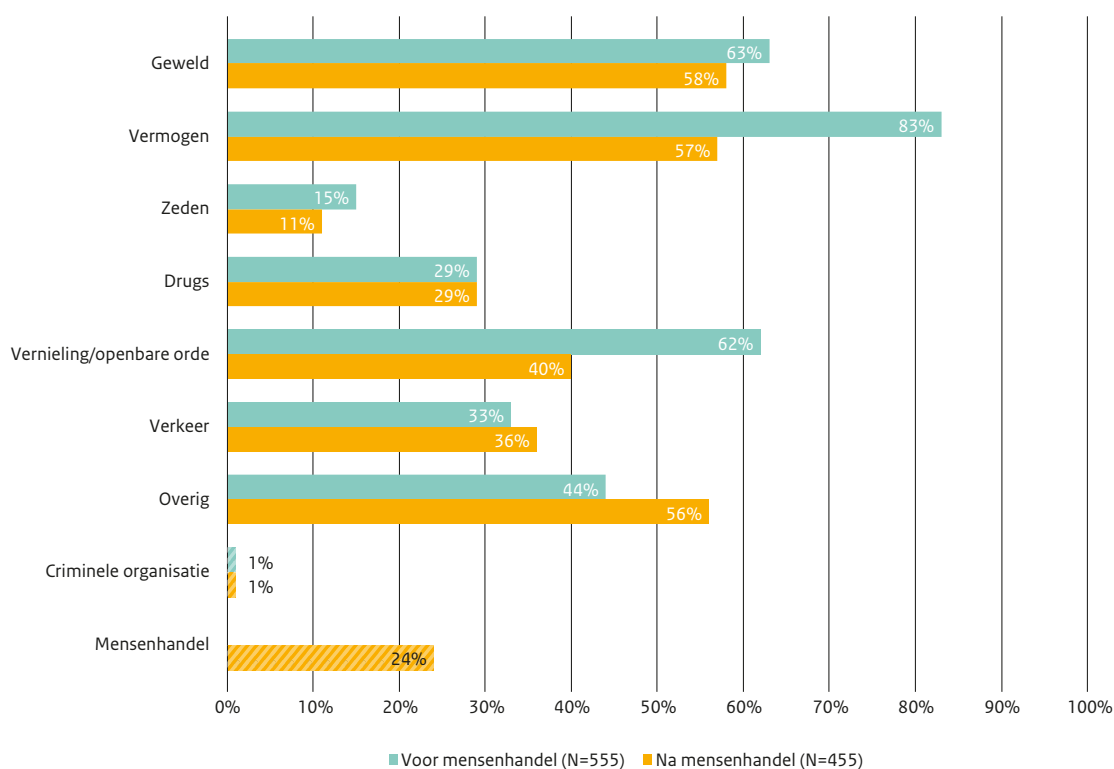
Zowel voor als na mensenhandel scoren incidentele plegers het laagst, plegers die vroeg pieken het één na laagst, plegers die laat pieken het één na hoogst en continue plegers het hoogst, als het gaat om het gemiddeld aantal typen delicten waaraan ze zich schuldig maken. Echter, alle vier de groepen scoren na mensenhandel lager dan ervoor. Dit kan betekenen dat hun pleeggedrag na mensenhandel minder veelzijdig wordt. Maar het kan ook het gevolg zijn van de lagere pleegfrequentie na mensenhandel in het geval van plegers die vroeg pieken en continue ple-

36 Verschillen tussen vier groepen voor mensenhandel: in categorieën: $p < 0,001$; gemiddeld: $p < 0,001$ (alle groepen verschillen van elkaar).
 Verschillen tussen vier groepen na mensenhandel: in categorieën: $p < 0,001$; gemiddeld: $p < 0,001$ (alle groepen verschillen van elkaar).
 Verschillen tussen voor en na mensenhandel: $p < 0,001$ (totaal); $p < 0,01$ (incidentele plegers); $p < 0,01$ (plegers die vroeg pieken); $p < 0,01$ (plegers die laat pieken); $p < 0,05$ (continue plegers).
 Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

gers (zie Figuur 2.12), of omdat er na mensenhandel gemiddeld over een minder lange tijd pleeggedrag is gemeten dan voor mensenhandel.³⁷

Vaakst een vermogensdelict voor mensenhandel, daarna in verhouding minder

In Figuur 2.14 is te zien welk deel van de daders zich voorafgaand aan mensenhandel (mintgroen) en volgend op mensenhandel (oranje), minimaal één keer schuldig maakt aan een gewelds-, een vermogens-, een zeden-, een drugs-, een vernieling/openbare orde-, een verkeers- en een overig delict, waaronder deelname aan een criminele organisatie en mensenhandel.³⁸ In Bijlage I is de informatie zoals weergegeven in Figuur 2.14 ook per pleegprofiel weergegeven in vier aanvullende figuren (Figuren B2.14a tot en met B2.14d).

Figuur 2.14 Typen gepleegde delicten voor en na mensenhandel³⁹

37 Gemiddeld duurt de periode 'voor mensenhandel' namelijk 15,6 jaar (N=555; sd=8,8) en de periode 'na mensenhandel' 10,6 jaar (N=455; sd=3,8).

38 Voor het delict mensenhandel is uiteraard alleen de situatie 'na mensenhandel' relevant.

39 Verschillen tussen vier groepen, voor mensenhandel: $p < 0,001$ (geweld); $p < 0,001$ (vermogen); $p < 0,01$ (zeden); $p < 0,001$ (drugs); $p < 0,001$ (vernieling/openbare orde); $p < 0,001$ (verkeer); $p < 0,001$ (overig). Verschillen tussen vier groepen, na mensenhandel: $p < 0,001$ (geweld); $p < 0,001$ (vermogen); $p < 0,001$ (drugs); $p < 0,001$ (vernieling/openbare orde); $p < 0,001$ (verkeer); $p < 0,001$ (overig). Verschillen tussen voor en na mensenhandel: geweld: $p < 0,05$ (totaal); $p < 0,01$ (plegers die vroeg pieken) / vermogen: $p < 0,001$ (totaal); $p < 0,001$ (incidentele pleegers); $p < 0,001$ (plegers die vroeg pieken); $p < 0,001$ (plegers die laat pieken); $p < 0,01$ (continue pleegers) / zeden: $p < 0,01$ (totaal); $p < 0,05$ (plegers die laat pieken); $p < 0,05$ (continue pleegers) / vernieling/openbare orde: $p < 0,001$ (totaal); $p < 0,01$ (incidentele pleegers); $p < 0,001$ (plegers die vroeg pieken); $p < 0,01$ (plegers die laat pieken); $p < 0,05$ (continue pleegers) / overig: $p < 0,01$ (totaal); $p < 0,05$ (plegers die vroeg pieken); $p < 0,05$ (plegers die laat pieken).

Een vermogensdelict is het type delict dat het vaakst minstens één keer wordt gepleegd voorafgaand aan mensenhandel (door 83% van het totaal), gevolgd door een geweldsdelict (63%), en een vernieling/openbare orde delict (62%). Deze drie delictscategorieën vormen ook de top 3 van alle vier de afzonderlijke groepen daders, al staan ze dan soms in een iets andere volgorde (zie Bijlage I, Figuren B2.14a tot en met B2.14d). Na mensenhandel gaat het minder vaak om een vermogensdelict (van 83% naar 57%) en een vernieling/openbare orde delict (van 62% naar 40%), en vaker om een overig delict (van 44% naar 56%), dan daarvoor. Deze ontwikkelingen gelden ook voor alle groepen daders afzonderlijk (zie Bijlage I, Figuren B2.14a tot en met B2.14d), behalve dat de incidentele en continue pleegders na mensenhandel niet ook significant vaker een overig delict plegen.

Kwart van de daders recidiveert met mensenhandel

Verder valt op dat bijna geen van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting, zowel voor als na mensenhandel, een strafzaak heeft waarin (ook) sprake is van ‘deelname aan een criminele organisatie’ (gemiddeld 1%). Als gekeken wordt naar specifiek het recidiveren met het delict mensenhandel, dan blijkt dat bijna een kwart (24%) van de daders zich hieraan opnieuw schuldig maakt. Ondanks dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting er een veel breder delictrepertoire op na houden dan alleen mensenhandel, is het deel van de daders dat ook met specifiek mensenhandel recidiveert dus niet gering. Dit recidivepercentage voor mensenhandel is hoger dan de eerdergenoemde 18% in *Figuur 2.6*. Dat komt omdat hier is gekeken naar het pleeggedrag tot en met peildatum 2 juli 2021 en in *Figuur 2.6* alleen is gekeken naar het pleeggedrag tot en met een leeftijd van maximaal 35 jaar.⁴⁰

Hoe meer delicten daders plegen, hoe meer verschillende typen delicten ze plegen

Continue pleegders plegen vaker ooit een keer een gewelds-, vermogens-, zeden-, drugs-, vernieling/openbare orde-, verkeers-, en overig delict, dan de andere drie groepen daders. Dit geldt zowel voor als na mensenhandel, behalve dat ze na mensenhandel niet ook vaker dan de andere groepen daders een keer een zedendelict plegen (zie Bijlage I, *Figuur B2.14d* ten opzichte van *Figuren B2.14a* tot en met *B2.14c*). Voor de incidentele pleegders geldt juist dat ze – zowel voor als na mensenhandel – bij elke delictscategorie, op zeden na, het laagste scoren (zie Bijlage I, *Figuur B2.14a* ten opzichte van *Figuren B2.14b* tot en met *B2.14d*). Dit komt waarschijnlijk grotendeels omdat de continue pleegders de hoogste - en de incidentele pleegders de laagste pleegfrequentie hebben (zowel voor als na mensenhandel). Er geldt immers dat hoe meer delicten een dader pleegt, hoe groter de kans is dat het minimaal één keer gaat om een delict uit een betreffende delictscategorie.

Daders hebben na mensenhandel iets minder vaak (middel)zware strafzaken dan daarvoor

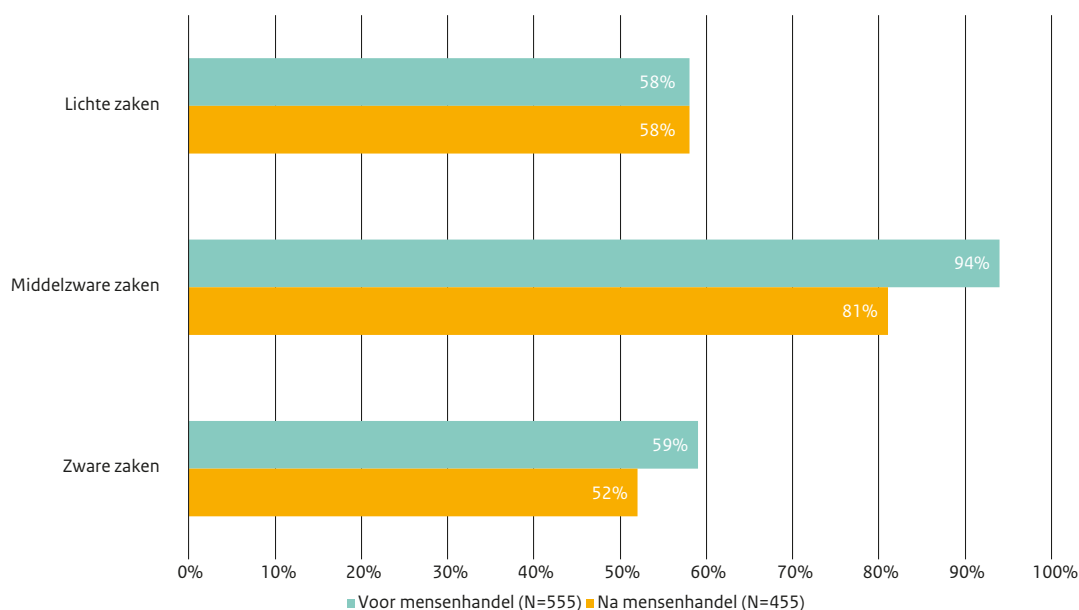
In *Figuur 2.15* is te zien welk deel van de daders minimaal één lichte,⁴¹ middelzware⁴² en zware⁴³ strafzaak heeft, voorafgaand aan mensenhandel (mintgroen) en volgend op mensenhandel (oranje). In Bijlage I is de informatie zoals weergegeven in *Figuur 2.15* ook per pleegprofiel weergegeven in vier aanvullende figuren (*Figuren B2.15a* tot en met *B2.15d*).

40 Het percentage is ook hoger dan gemeten in eerder onderzoek van de Nationaal Rapporteur (Nationaal Rapporteur, 2022 (Dadermonitor mensenhandel 2017-2021), Hoofdstuk 6). Dat komt omdat in het eerdere onderzoek alleen gekeken is naar de recidive binnen 2, 5 en 7 jaar (met detentecorrectie).

41 Een lichte strafzaak bestaat uitsluitend uit delicten die een wettelijke maximale strafbedreiging hebben van minder dan 4 jaar gevangenisstraf.

42 In een middelzware strafzaak is de wettelijke maximale strafbedreiging van het meest ernstige delict tussen de 4 en 8 jaar gevangenisstraf.

43 In een zware strafzaak is de wettelijke maximale strafbedreiging van in ieder geval één delict 8 jaar of meer gevangenisstraf.

Figuur 2.15 Ernst van de strafzaken voor en na mensenhandel⁴⁴

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben na mensenhandel minder vaak dan daarvoor minstens één middelzware strafzaak (van 94% naar 81%) en ook wat minder vaak minstens één zware strafzaak (van 59% naar 52%). Met uitzondering van de continue plegers bij de ontwikkeling naar minder middelzware zaken, en van de incidentele plegers en de plegers die vroeg pieken bij de ontwikkeling naar minder zware zaken, geldt dit ook voor de afzonderlijke groepen daders (zie Bijlage I, Figuren B2.15a tot en met B2.15d).

Vanwege de hoge pleegfrequentie van de continue plegers, geldt ook hier vrijwel altijd dat zij vaker dan de andere groepen daders ooit een keer een lichte, een middelzware en een zware strafzaak hebben gehad, zowel voorafgaand aan als volgend op mensenhandel (zie Bijlage I, Figuur B2.15d ten opzichte van Figuren B2.15a tot en met B2.15c). En dat de incidentele plegers dit juist minder vaak hebben vanwege hun lage pleegfrequentie (zie Bijlage I, Figuur B2.15a ten opzichte van Figuren B2.15b tot en met B2.15d).

2.6 Conclusie

In dit hoofdstuk zijn de criminele carrières van 630 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting onderzocht. Uit de resultaten blijkt dat deze daders, over het algemeen, hun eerste delict plegen als ze minderjarig zijn, en voor het eerst mensenhandel plegen als ze volwassen zijn, al is 52% dan nog wel jonger dan 25 jaar. Het delict mensenhandel blijkt meestal een onderdeel

44 Verschillen tussen vier groepen, voor mensenhandel: $p < 0,001$ (lichte zaken); $p < 0,001$ (middelzware zaken); $p < 0,001$ (zware zaken).
 Verschillen tussen vier groepen, na mensenhandel: $p < 0,001$ (lichte zaken); $p < 0,001$ (middelzware zaken); $p < 0,001$ (zware zaken).
 Verschillen tussen voor en na mensenhandel: middelzware zaken: $p < 0,001$ (totaal); $p < 0,01$ (incidentele plegers); $p < 0,01$ (plegers die vroeg pieken); $p < 0,05$ (plegers die laat pieken) / zware zaken: $p < 0,01$ (totaal); $p < 0,05$ (plegers die laat pieken); $p < 0,05$ (continue plegers).

van een veel bredere criminele carrière, waarbij daders zich schuldig maken aan verschillende typen delicten. Ondanks dit algemene beeld, zijn daders van binnenlandse seksuele uitbuiting een heterogene dadergroep. Op basis van longitudinale data over alle justitiële registraties en met behulp van een trajectenanalyse, zijn vier verschillende pleegprofielen geïdentificeerd. Er is gekeken naar hoe de daders binnen de verschillende pleegprofielen hun criminele carrière beginnen, hoeveel en welke delicten ze plegen voorafgaand aan mensenhandel, en hoeveel en welke delicten erna.

Incidentele plegers

Incidentele plegers vertegenwoordigen de grootste groep daders van binnenlandse seksuele uitbuiting (36%). Vergeleken met de andere drie groepen daders plegen zij het minst vaak delicten. Hierdoor nemen ze maar 9% van alle strafzaken voor hun rekening. Incidentele plegers zijn het oudst als ze beginnen met plegen. Dit geldt zowel voor hun eerste delict (gemiddeld: 23,2 jaar) als voor hun eerste mensenhandeldelict (gemiddeld: 30,4 jaar). Ze zijn de enige groep daders waarvan de meerderheid pas begint met het plegen van delicten als ze al volwassen zijn. Ze hebben maar een paar strafzaken voordat ze zich inlaten met mensenhandel (gemiddeld: 2,0), en een relatief groot deel start hun criminele carrière zelfs met mensenhandel (29%). Daarmee vormen de incidentele plegers de grote meerderheid van alle daders die als eerste delict mensenhandel plegen. Incidentele plegers zijn ook het minst veelzijdig in hun pleeggedrag, zowel voor als na mensenhandel. Maar dit komt, in ieder geval deels, door hun lage pleegfrequentie. Nadat ze voor de eerste keer mensenhandel plegen, stopt ongeveer de helft van hen met het plegen van delicten.

Plegers die vroeg pieken

Plegers die vroeg pieken vertegenwoordigen 28% van de daders. Hun pleeggedrag escaleert in de adolescentie en jongvolwassenheid (tussen hun 15^e en 22^e). Na deze piek neemt het aantal gepleegde delicten per jaar gestaag af. Plegers die vroeg pieken plegen hun eerste delict als ze relatief jong zijn (gemiddeld: 15,1 jaar), en ze zijn met een gemiddelde leeftijd van 22,2 jaar de jongste mensenhandelaren. Ze zijn de enige groep daders waarvan een noemenswaardig deel, namelijk 14%, mensenhandel pleegt als minderjarige.

Plegers die laat pieken

Plegers die laat pieken vertegenwoordigen 21% van de daders. Zij starten hun criminele carrière rustig. Hun pleeggedrag escaleert pas laat, als ze al volwassen zijn (tussen hun 22e en 33e). De gemiddelde leeftijd waarop zij voor het eerst een delict plegen is 17,2 jaar en ze plegen voor het eerst mensenhandel als ze 28,0 jaar zijn.

Continue plegers

Continue plegers vertegenwoordigen de kleinste groep daders (15%), maar nemen het grootste deel van alle strafzaken voor hun rekening (40%). In vergelijking met de andere groepen daders, plegen zij het vaakst delicten waarmee ze ook in volwassenheid doorgaan. Deze daders zijn met 14,4 jaar gemiddeld het jongst op het moment dat ze hun eerste delict plegen. Maar de leeftijd waarop zij voor het eerst mensenhandel plegen is met 27,0 jaar gemiddeld. Ze hebben gemiddeld maar liefst 22,4 strafzaken voordat ze voor de eerste keer mensenhandel plegen. Mede vanwege hun hoge pleegfrequentie scoren zij het hoogst als het gaat om het aantal verschillende typen delicten waaraan ze zich schuldig maken, zowel voor als na mensenhandel. Nadat ze voor het eerst mensenhandel plegen, neemt de frequentie waarmee ze delicten plegen wat af. De meest voor de hand liggende verklaring voor dit enigszins afnemende pleeggedrag na mensenhandel, is dat ze pas op een relatief laat moment in hun criminele carrière voor het

eerst mensenhandel plegen. Bij alle groepen daders – ook bij de continue pleegers – zwakt de pleegfrequentie op latere leeftijd wat af.

Daders plegen na mensenhandel wat minder ernstige delicten, maar kwart pleegt nogmaals mensenhandel

Voordat daders zich schuldig maken aan mensenhandel plegen ze het vaakst minstens één keer een vermogensdelict (83%), gevolgd door een geweldsdelict (63%), en een vernieling/openbare orde delict (62%). Vergeleken met de periode voorafgaand aan mensenhandel, gaat het na mensenhandel minder vaak om een vermogensdelict (van 83% naar 57%) en een vernieling/openbare orde delict (van 62% naar 40%), en vaker om een overig delict (van 44% naar 56%). Bijna een kwart van de daders (24%) recidiveert specifiek met het delict mensenhandel. Daders plegen na mensenhandel wat minder ernstige delicten; ze hebben dan wat minder vaak een (middel)zware strafzaak.

3 Achtergronden daders

Door te kijken naar de achtergrondkenmerken van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting ontstaat meer inzicht in de risicofactoren die bij hen vaak aanwezig zijn. Vergeleken met daders van criminaliteit in het algemeen en met personen die geen delicten plegen zijn er opvallende verschillen. Zo groeien daders van binnenlandse seksuele uitbuiting vaker op in gezinnen die als complex kunnen worden ervaren, presteren zij veel minder goed op school waardoor ze minder goede kansen op de arbeidsmarkt hebben en hebben ze vaker mentale problemen.

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een antwoord gegeven op de tweede onderzoeksvraag (zie §1.4): ‘Hoe verschillen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met verschillende pleegprofielen van elkaar in hun persoonskenmerken (§3.2), de gezinssituatie waarin ze zijn opgegroeid (§3.3), hun opleiding (§3.4) en het hebben van geestelijke gezondheidsproblemen (§3.5)?’. De achtergronden van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting worden ook vergeleken met die van daders van criminaliteit in het algemeen (criminele controlegroep) en personen die geen delicten plegen (niet-criminele controlegroep, zie voor de samenstelling van de controlegroepen §1.6.1). In de conclusieparagraaf van dit hoofdstuk (§3.6) worden de belangrijkste bevindingen samengevat.

Theoretisch kader

Uit de literatuur blijkt dat factoren zoals herkomst, gezinssamenstelling, opleidingsniveau en mentale gezondheid allemaal achtergrondkenmerken zijn die samenhangen met het plegen van criminaliteit. Voor veel van deze factoren is de verklaring hiervoor te vinden in de *straintheorieën* en de *labellingtheorie* (zie §1.5).

In veel statistieken en gevangenispopulaties in West-Europese landen zijn plegers met een migratieachtergrond oververtegenwoordigd.¹ Dit verband wordt verklaard door andere risicofactoren, zoals een lagere sociaal-economische status (opleidingsniveau, werk), alsook door een hogere pakkans door stereotyperingen en raciale bias.² Schmidt en collega’s zijn kritisch over de bruikbaarheid en validiteit van risicotaxatie-instrumenten bij groepen met een migratieachtergrond en vinden dat er te weinig rekening wordt gehouden met culturele aspecten. Zij kijken naar culturele stressoren en waarden (bijvoorbeeld opvattingen over eer, individuele discriminatie, conflict van waarden, antisemitisme, afkeur van seksuele voorkeur) die mogelijk gezien kunnen worden als risicofactoren of beschermende factoren voor crimineel gedrag.

Een systematische review over het verband tussen criminaliteit door adolescenten en het opgroeien in een eenoudergezin laat zien dat de meerderheid van de onderzochte studies aantoonde dat criminaliteit vaker voorkomt bij kinderen die opgroeien in eenoudergezinnen.³ Bovendien toont de eigen gegevensanalyse van Kroese en collega’s, gebaseerd op CBS-gegevens van bijna 1,3 miljoen kinderen in Nederland, aan dat kinderen die voor hun 12^e jaar opgroeien in een eenoudergezin een grotere kans hebben om crimineel gedrag te vertonen tijdens hun kindertijd (tussen 12 en 18 jaar), dan kinderen die opgroeien bij beide biologische ouders.⁴ Specifiek blijkt dat kinderen die vanaf de geboorte in een eenoudergezin opgroeien het grootste risico lopen op jeugdcriminaliteit, gevolgd door kinderen in een eenoudergezin na scheiding, gevolgd door kinderen in een eenoudergezin na overlijden van een ouder. Bovendien is het risico op jeugdcriminaliteit volgens het onderzoek van Kroese en collega’s groter wanneer het eenoudergezin uit alleen een moeder bestaat en wanneer het eenoudergezin ontstond wanneer het kind nog jong was.⁵

1 Aebi et al., 2023; Schmidt et al., 2019.

2 Zie bijvoorbeeld Heath, Rotheron & Kilpi, 2008; Schmidt et al., 2019.

3 Kroese et al., 2021.

4 Kroese et al., 2022.

5 Kroese et al., 2022.

Ook andere gezinskenmerken blijken relevant. Zo hebben diverse onderzoeken aangetoond dat een groter aantal kinderen binnen een gezin leidt tot meer crimineel gedrag van kinderen binnen het gezin.⁶ En ander onderzoek wijst uit dat vroeg ouderschap, vooral wanneer het gaat om moederschap, een risicofactor vormt voor problematisch gedrag bij kinderen en in verband wordt gebracht met crimineel gedrag.⁷ Onderzoek naar de causaliteit tussen jong moederschap en crimineel gedrag van het kind laat echter zien dat dit verband vooral wordt veroorzaakt door de aanwezigheid van andere risicofactoren.⁸

Daarnaast wordt in de literatuur ook het opleidingsniveau beschouwd als een belangrijke voor-speller voor crimineel gedrag, waarbij een lage opleiding wordt gezien als een risicofactor en een hogere opleiding als een beschermende factor.⁹

Er is veel onderzoek gedaan naar de relatie tussen mentale gezondheid, crimineel gedrag en recidive, waarbij is aangetoond dat jongeren die in aanraking komen met justitie vaker een psychische stoornis hebben dan jongeren in het algemeen.¹⁰ Haney-Caron en collega's geven een goed overzicht van bestaande literatuur en verbanden en voegen daaraan hun eigen onderzoek toe over de relatie tussen de ernst van pleeggedrag en internaliserende symptomen (bijvoorbeeld angst, depressie en psychosomatische klachten) en externaliserende symptomen (bijvoorbeeld agressie, overactief gedrag en ongehoorzaamheid) bij jeugdige plegers van criminaliteit.¹¹ Daaruit blijkt dat jongeren die ernstig en gewelddadig crimineel gedrag vertonen vaker symptomen van externalisering hebben en internaliseringssymptomen even vaak voorkomen bij alle groepen jeugdige plegers in de studie, dus onafhankelijk van de ernst van het delict. Het onderzoek naar verbanden tussen specifieke psychische aandoeningen (bijvoorbeeld als gevolg van middelengebruik, posttraumatische stressstoornis (PTSS) of gedragsstoornissen) en specifieke delicten is minder uitgebreid.¹²

3.2 Persoonskenmerken

In deze paragraaf wordt gekeken naar de persoonskenmerken: geslacht (§3.2.1), leeftijd (§3.2.2) en herkomst (§3.2.3).

6 Walters, 2018.

7 Pogarsky et al., 2003.

8 Van de Weijer, 2022.

9 Farrington et al., 2016.

10 Haney-Caron et al., 2019.

11 Haney-Caron et al., 2019.

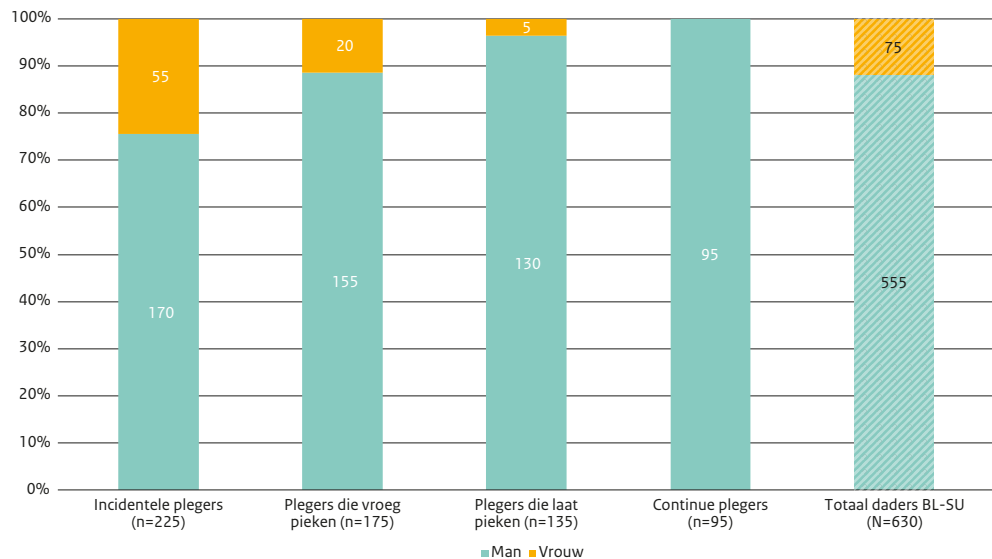
12 Haney-Caron et al., 2019.

DATA

Het CBS-databestand met de demografische achtergrondgegevens van alle personen die in de GBA/BRP voorkomen (op in ieder geval een moment sinds oktober 1994)¹³ is gebruikt om het geslacht, de geboortedatum en het geboorteland van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de controlepersonen te achterhalen. Dit bestand is ook gebruikt om het geboorteland van hun ouders te bepalen. De leeftijd waarop de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de controlepersonen die niet in Nederland zijn geboren naar Nederland zijn gemigreerd, is afkomstig uit het CBS-databestand met de migratiekenmerken van alle personen die zich ooit vanuit het buitenland in de GBA/BRP hebben ingeschreven.¹⁴

3.2.1 Geslacht

In de eerste vier kolommen van Figuur 3.1 is, per pleegprofiel, weergegeven welk deel van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting man is en welk deel vrouw.¹⁵ De geslachtsverdeling van de criminele en de niet-criminele controlegroep is niet in de figuur opgenomen, omdat die identiek is aan die van de 630 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting.¹⁶

Figuur 3.1 Geslacht, per pleegprofiel en controlegroep⁷

¹³ De GBAPERSONTAB.

¹⁴ De GBAMIGRATIEBUS.

¹⁵ In het CBS-databestand met de demografische achtergrondgegevens van alle personen die in de GBA/BRP voorkomen (vanaf oktober 1994), worden – bij de informatie over het geslacht van personen – alleen mannen en vrouwen onderscheiden. In geval van geslachtwijziging is het laatst geldende geslacht opgenomen.

¹⁶ Bij de samenstelling van de controlegroepen is hierop gematched (zie §1.6.1).

¹⁷ $p < 0,001$. Door afronding op vijf talen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

Vrouwelijke daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zijn vooral incidentele plegers

Gemiddeld is 88% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting man en 12% vrouw. Vrouwelijke daders komen vaker voor bij incidentele plegers (24%) en – zij het in mindere mate – bij plegers die vroeg pieken (11%), dan bij plegers die laat pieken (4%) en continue plegers (0%). Van de 75 vrouwelijke daders is dan ook ongeveer 73% een incidentele pleger, ongeveer 27% een pleger die vroeg piekt en ongeveer 7% een pleger die laat piekt.

3.2.2 Leeftijd

In §2.3 is informatie opgenomen over de leeftijd waarop de vier groepen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hun eerste delict (Figuur 2.7) en hun eerste mensenhandeldelict (Figuur 2.8) plegen.¹⁸

Meeste plegers die vroeg pieken zijn bij eerste mensenhandeldelict jonger dan 25 jaar

Uit deze informatie blijkt dat de continue plegers en de plegers die vroeg pieken het jongst zijn als ze hun eerste delict plegen. Ze zijn dan vrijwel allemaal nog minderjarig (respectievelijk 95% en 94%) en gemiddeld 14,4 en 15,1 jaar. Niet de plegers die laat pieken (70% minderjarig en gemiddeld 17,2 jaar), maar juist de incidentele plegers zijn het oudste op het moment dat ze hun eerste delict plegen (23,2 jaar). Slechts 29% van hen is dan minderjarig; de meeste incidentele plegers starten hun criminele carrière dus pas in volwassenheid.

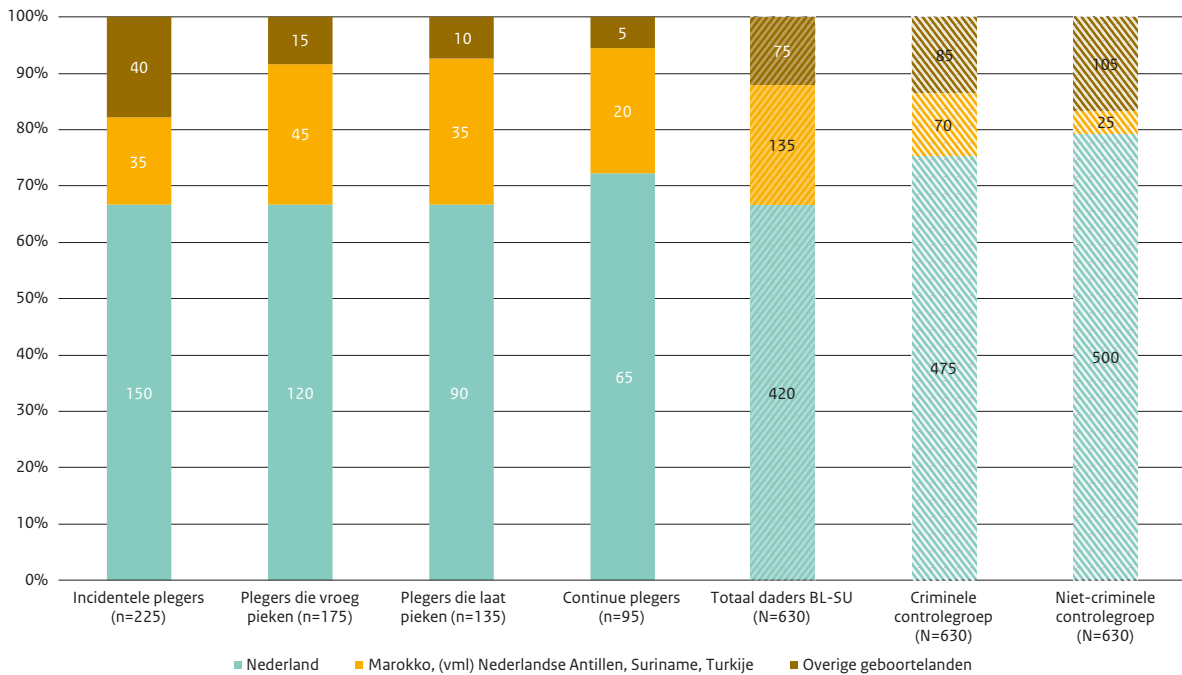
Verreweg de meeste daders (94%) zijn volwassen als ze voor de eerste keer mensenhandel plegen, al is 52% op dat moment nog wel jonger dan 25 jaar. Bij de groep plegers die vroeg pieken is dan zelfs de ruime meerderheid (83%) jonger dan 25 jaar, waarvan 14% nog minderjarig. Hier staat tegenover dat meer dan de helft van de incidentele plegers (62%), de plegers die laat pieken (59%) en de continue plegers (53%), op dat moment wel al 25 jaar of ouder is. Met een gemiddelde leeftijd van 22,2 jaar zijn de plegers die vroeg pieken de jongste mensenhandelaren ten opzichte van 27,0 jaar (continue plegers), 28,0 jaar (plegers die laat pieken) en 30,4 jaar (incidentele plegers).

3.2.3 Herkomst

De eerste vier kolommen in Figuur 3.2 geven per pleegprofiel aan welk deel van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting is geboren in Nederland, in één van de vier traditionele migratielanden (Marokko, de voormalige Nederlandse Antillen, Suriname en Turkije), of in een ander land. De laatste drie kolommen geven dit weer voor de totale steekproef van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en voor de criminele en niet-criminele controlegroep. Figuur 3.3 laat op dezelfde manier de migratiegeschiedenis zien. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen: personen die – net als hun beide ouders – in Nederland zijn geboren,

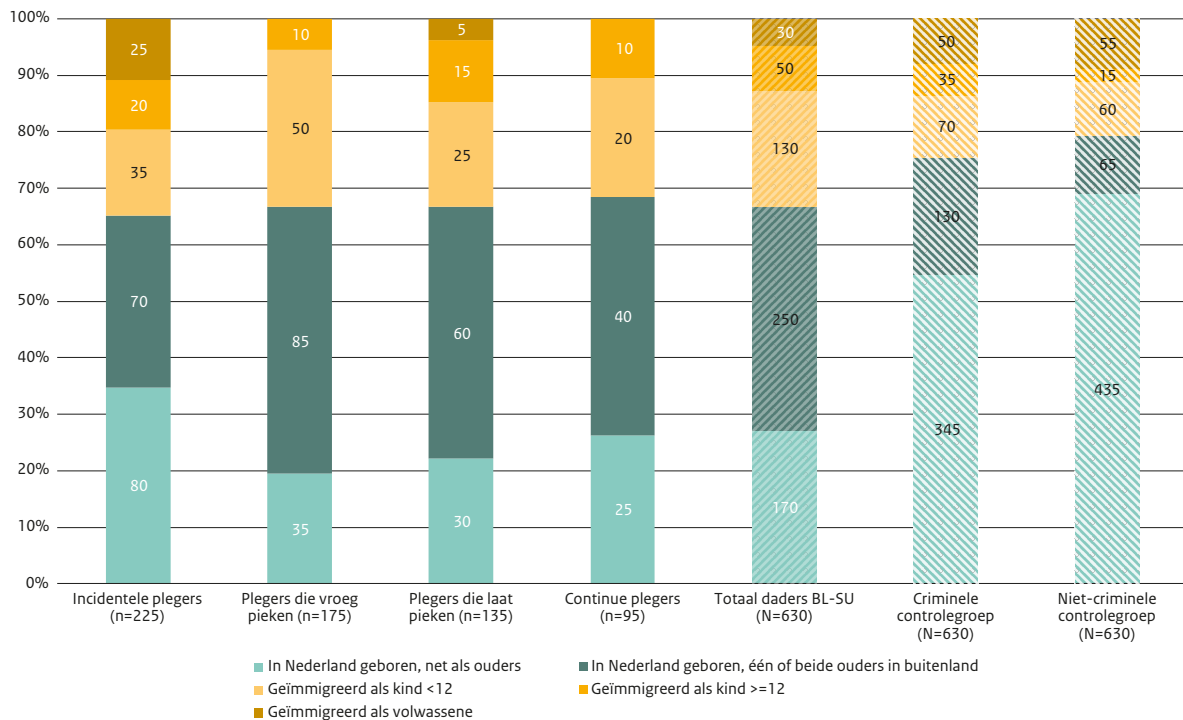
¹⁸ Deze informatie kan uiteraard niet vergeleken worden met de niet-criminele controlegroep omdat zij geen delicten plegen. Omdat de criminele controlegroep geen mensenhandel heeft gepleegd, is de leeftijd waarop voor het eerst mensenhandel is gepleegd ook op hen niet van toepassing. Een vergelijking met de leeftijd waarop zij hun eerste delict plegen zou wel interessant zijn, maar deze informatie is helaas niet beschikbaar. Dit komt omdat bij de criminele controlegroep alleen het pleeggedrag in beeld is dat heeft geleid tot een ingeschreven strafzaak bij het OM in de jaren 2001 tot en met 2021, omdat het gebaseerd is op de CBS-microdata. Er kan niet vanuit worden gegaan dat het eerst gepleegde (geregistreerde) delict in deze jaren ook hun eerst gepleegde (geregistreerde) delict ooit is. Het pleeggedrag van de steekproef van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting is volledig in beeld omdat het gebaseerd is op data uit de OBJD. Bij de samenstelling van de controlegroepen is gematched op de leeftijd van de steekproef van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting (zie §1.6.1), zodat hun leeftijd gemeten op dezelfde datum vergelijkbaar is.

personen die in Nederland zijn geboren terwijl één of beide ouders in het buitenland zijn geboren, personen die niet in Nederland zijn geboren en die als kind jonger dan 12 jaar naar Nederland zijn gemigreerd, personen die niet in Nederland zijn geboren en die als kind van 12 jaar of ouder naar Nederland zijn gemigreerd en personen die niet in Nederland zijn geboren en die als volwassene (18 jaar of ouder) naar Nederland zijn gemigreerd.

Figuur 3.2 Geboorteland, per pleegprofiel en controlegroep¹⁹

19 Verschillen tussen vier pleegprofielen: $p < 0,05$; verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Door afronding op vijf talen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

Figuur 3.3 Migratiegeschiedenis, per pleegprofiel en controlegroep²⁰

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zijn vaker (kind van) migrant

Twee derde (67%) van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting is geboren in Nederland. 40% van hen heeft in Nederland geboren ouders. Van de overige 60% in Nederland geboren daders is in ieder geval één ouder in het buitenland geboren. Daarnaast is 21% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting geboren in één van de vier traditionele migratielanden en 12% in een ander land. Veruit de meesten zijn als kind naar Nederland gemigreerd (86%), vaak toen ze jonger waren dan 12 jaar (62%).

Er zijn drie opvallende verschillen in herkomst tussen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de criminele controlegroep en de niet-criminele controlegroep. Zo zijn daders van binnenlandse seksuele uitbuiting vaker geboren in één van de vier traditionele migratielanden: 21% ten opzichte van respectievelijk 11% en 4%. Ook zijn ze vaker in Nederland geboren, terwijl in ieder geval één ouder in het buitenland is geboren: 40% ten opzichte van respectievelijk 21% en 10%. Verder zijn ze vaker als kind naar Nederland gemigreerd: 29% ten opzichte van respectievelijk 17% en 12%.

De herkomst van de incidentele plegers verschilt met die van de drie andere groepen daders. Zo zijn de incidentele plegers minder vaak geboren in één van de vier traditionele migratielanden: 16% ten opzichte van tussen de 21% en 26%, en vaker in een overig geboorteland: 18% ten opzichte van tussen de 5% en 9%. Het aandeel daders dat – net als hun ouders – in Nederland is

²⁰ Verschillen tussen vier pleegprofielen: $p < 0,001$; verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

geboren is ook groter dan bij de andere groepen: 36% ten opzichte van tussen de 20% en 26%. Tegelijkertijd zijn ze ook vaker als volwassene naar Nederland gemigreerd: 11% ten opzichte van tussen de 0% en 4%.

3.3 Gezinsituatie waarin opgegroeid

In deze paragraaf wordt gekeken naar de kenmerken van de gezinsituaties waarin daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zijn opgegroeid: het (tijdelijk) opgroeien in bepaalde type huishoudens (eenoudergezin, pleeggezin, institutioneel huishouden, §3.3.1), het aantal verschillende huishoudens waarvan ze onderdeel hebben uitgemaakt (§3.3.2), het aantal broers en zussen (§3.3.3), en de leeftijd waarop hun moeder en vader hun eerste kind kregen (§3.3.4).

3.3.1 Eenoudergezin, pleeggezin en institutioneel huishouden tijdens minderjarigheid

DATA

Het CBS-databestand met de samenstellingen van alle in Nederland bekende huishoudens (vanaf oktober 1994), inclusief de plaats die de verschillende personen van een huishouden daarin innemen,²¹ is gebruikt om te bepalen of de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de controlepersonen tijdens hun minderjarigheid op enig moment deel uitmaakten van een eenoudergezin, een pleeggezin²² of een institutioneel huishouden. De resultaten – zowel van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting als van de controlepersonen – zijn onderschattingen.²³

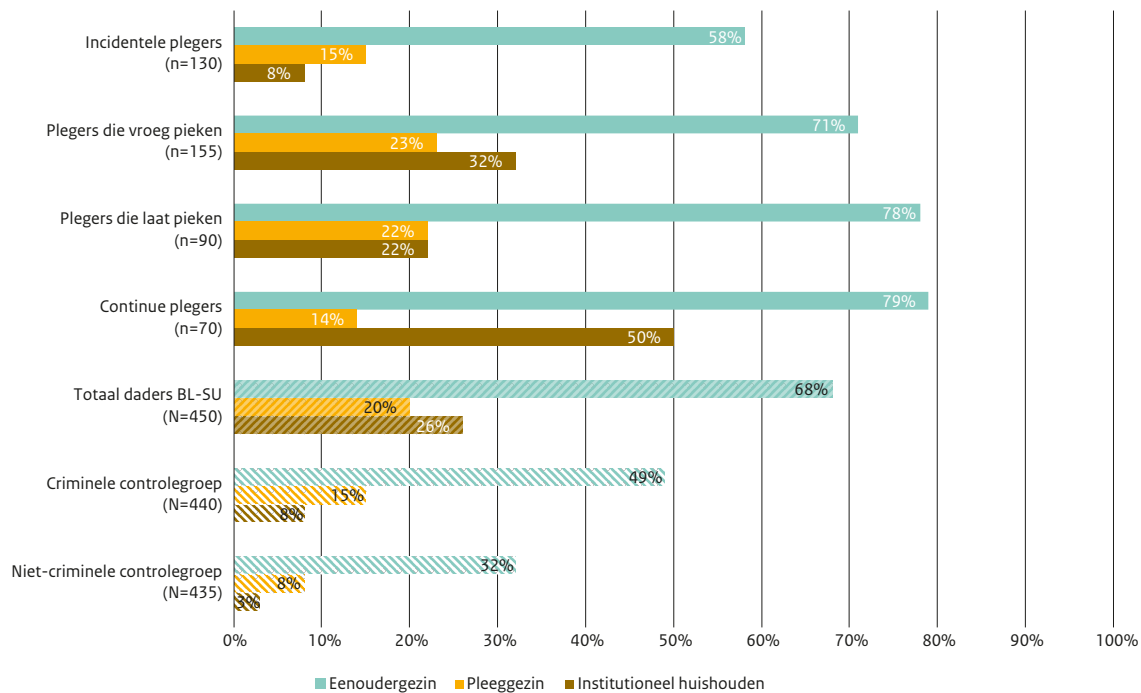
In de bovenste vier groepen met staven in Figuur 3.4 is per pleegprofiel te zien welk deel van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting tijdens hun minderjarigheid ooit in een eenoudergezin of pleeggezin opgroeide, of in een instelling²⁴ verbleef. In de onderste drie groepen met staven is het totaal aan daders van binnenlandse seksuele uitbuiting afgezet tegen de twee controlegroepen. Alleen de personen van wie de huishoudens in *minimaal* de laatste 3 jaar van hun minderjarigheid bekend zijn (dus in ieder geval vanaf hun 15^e verjaardag) zijn in de figuur opgenomen.

21 De GBAHUISHOUDENSBUS.

22 Dit wordt niet als zodanig geregistreerd. Het gaat hier om minderjarigen die als ‘overig lid van een huishouden’ staan geregistreerd, in plaats van als ‘thuiswonend kind’ (zoals inwonende biologische, adoptie- en stiefkinderen wel staan geregistreerd).

23 Dit komt omdat de informatie van lang niet alle personen gemeten is over de volledige eerste 18 jaar van hun leven. Bijvoorbeeld omdat ze voor oktober 1994 zijn geboren (de datum vanaf wanneer deze informatie bekend is), of omdat ze niet in Nederland zijn geboren maar als kind, of zelfs pas als volwassene, naar Nederland zijn gemigreerd (zie Figuur 3.3).

24 Denk hierbij aan kindertehuizen, gezinsvervangende tehuizen, revalidatiecentra en justitiële jeugdinstellingen.

Figuur 3.4 Eenoudergezin, pleeggezin en verblijf in institutioneel huishouden tijdens minderjarigheid, per pleegprofiel en controlegroep²⁵

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting groeien vaker op in eenoudergezin, pleeggezin of instelling

In vergelijking met daders van criminaliteit in het algemeen, groeien daders van binnenlandse seksuele uitbuiting tijdens hun minderjarigheid vaker (tijdelijk) op in een eenoudergezin (68% versus 49%), en in een pleeggezin (20% versus 15%). Ook verblijven ze vaker (tijdelijk) in een instelling als ze minderjarig zijn (26% versus 8%). Deze verschillen zijn nog groter als ze vergeleken worden met personen die geen delicten plegen.

Tijdens hun minderjarigheid groeien incidentele plegers het minst vaak (tijdelijk) op in een eenoudergezin (minimaal 58%) en plegers die laat pieken en continue plegers het vaakst (respectievelijk 78% en 79%). Er bestaan geen verschillen tussen het (tijdelijk) opgroeien in een pleeggezin tussen de vier groepen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting. De helft van de continue plegers (50%) en ongeveer een derde van de plegers die vroeg pieken (32%) verblijft in hun kinderjaren (tijdelijk) in een instelling. Dit is vaker dan de incidentele plegers (8%) en de plegers die laat pieken (22%). Dit verschil laat zich zeer waarschijnlijk deels verklaren doordat onder verblijf in een instelling, ook het verblijf in een justitiële jeugdinstelling valt. Immers, continue plegers en plegers die vroeg pieken, plegen veel vaker delicten tijdens

25 Eenoudergezin: verschillen tussen vier pleegprofielen: $p < 0,01$; verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Pleeggezin: verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Institutioneel huishouden: verschillen tussen vier pleegprofielen: $p < 0,001$; verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

hun minderjarigheid dan incidentele plegers en plegers die laat pieken (zie §2.2, Figuur 2.1 en §2.3, Figuur 2.7).

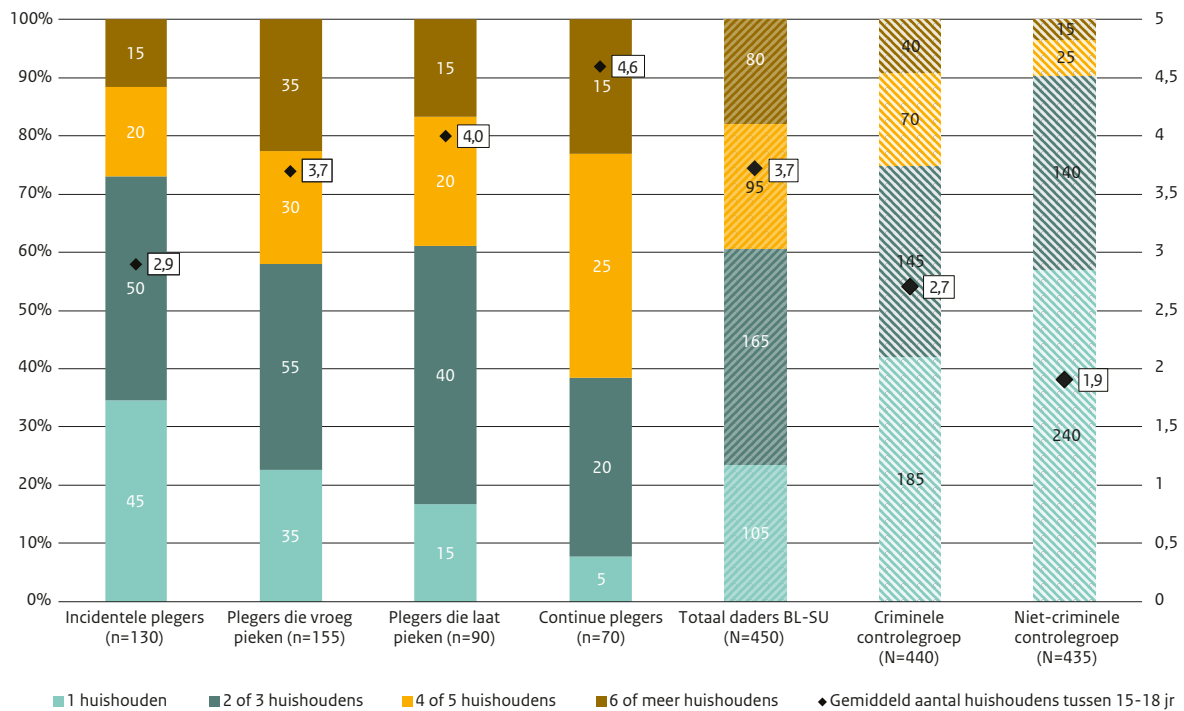
3.3.2 Aantal verschillende huishoudens tijdens minderjarigheid

DATA

Iedere keer als de samenstelling van een in Nederland bekend huishouden verandert, wordt dit in het databestand van het CBS (vanaf oktober 1994)²⁶ als een nieuw huishouden geregistreerd. Het gaat dan bijvoorbeeld om een verhuizing, of wanneer er een persoon bijkomt – vanwege het samenwonen met een partner of de geboorte van een kind – of er juist een persoon uitgaat – vanwege het beëindigen van een relatie, of het uit huis gaan van een kind. Hoewel een verandering in de samenstelling van een huishouden op zichzelf niet iets positiefs of negatiefs is, kan het aantal verschillende samenstellingen wel worden beschouwd als een mate van stabiliteit van een gezin.

In de eerste vier kolommen van Figuur 3.5 is per pleegprofiel het aantal verschillende huishoudenssamenstellingen weergegeven. De laatste drie kolommen geven dit weer voor de totale steekproef van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en voor de twee controlegroepen. Het is, net als in Figuur 3.4, alleen weergegeven voor degenen van wie de huishoudens waartoe ze tussen hun 15^e en 18^e verjaardag behoorden, bekend zijn. Om het aantal verschillende huishoudenssamenstellingen zo goed mogelijk vergelijkbaar te maken, heeft het, anders dan in Figuur 3.4, uitsluitend betrekking op die laatste 3 jaar van de minderjarigheid. Het aantal verschillende huishoudenssamenstellingen tussen de 15^e en 18^e verjaardag is zowel weergegeven in categorieën – de gekleurde kolommen ten opzichte van de linker verticale as – als gemiddeld – de zwarte ruitjes ten opzichte van de rechter verticale as.

²⁶ De GBAHUISHOUDENSBUS.

Figuur 3.5 Aantal verschillende huishoudenssamenstellingen tussen 15e en 18e verjaardag, in categorieën en gemiddeld, per pleegprofiel en controlegroep²⁷

Samenstelling huishouden daders van binnenlandse seksuele uitbuiting verandert vaker tussen 15^e en 18^e

De samenstelling van het huishouden van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting verandert tussen hun 15^e en 18^e verjaardag vaker dan bij de controlegroepen. Zo heeft 40% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting in die 3-jarige periode 4 of meer verschillende huishoudens, ten opzichte van 24% van daders van criminaliteit in het algemeen en 9% van personen die geen delicten plegen. Het gaat bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting gemiddeld dan ook om 3,7 verschillende huishoudens, in vergelijking tot een gemiddelde van 2,7 (criminele controlegroep) en 1,9 (niet-criminele controlegroep).

Bij continue plegers verandert de samenstelling van hun huishouden in de laatste 3 jaar van hun minderjarigheid het vaakst: 57% heeft dan meer dan 4 verschillende huishoudens en gemiddeld gaat het om 4,6 huishoudens. Bij incidentele plegers verandert dit juist het minst vaak: 27% heeft meer dan 4 verschillende huishoudens en gemiddeld gaat het om 2,9 huishoudens.

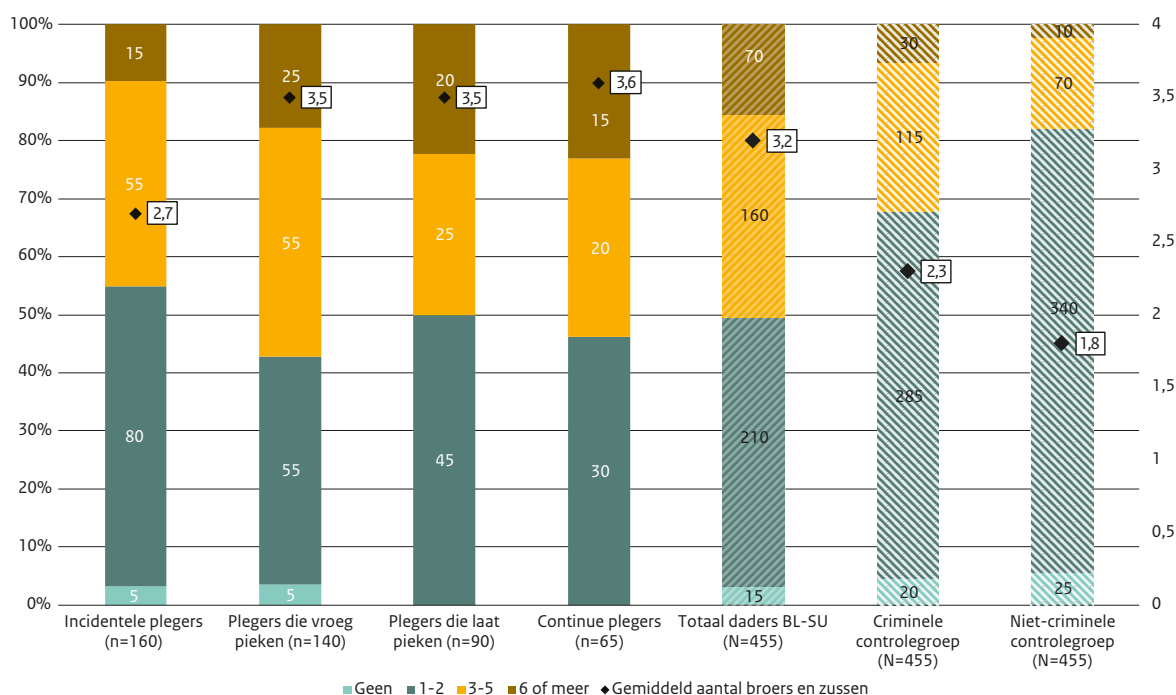
27 In categorieën: verschillen tussen vier pleegprofielen: $p < 0,001$; verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Gemiddeld: incidentele plegers verschillen van continue plegers: $p < 0,01$; verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

3.3.3 Aantal broers en zussen

DATA

Het aantal (half)broers en (half)zussen van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de controlepersonen is gebaseerd op het CBS-databestand met alle juridische ouder-kindrelaties van personen die in Nederland ooit in de GBA/BRP stonden ingeschreven (vanaf oktober 1994).²⁸

In de eerste vier kolommen van Figuur 3.6 is het aantal broers en zussen²⁹ weergegeven van de vier groepen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting. In de laatste drie kolommen is dit zelfde gedaan voor het totaal aan daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de twee controlegroepen. In de figuur zijn alleen de personen opgenomen van wie beide ouders bekend zijn.³⁰ Het aantal broers en zussen is zowel weergegeven in categorieën – de gekleurde kolommen ten opzichte van de linker verticale as – als gemiddeld – de zwarte ruitjes ten opzichte van de rechter verticale as.

Figuur 3.6 Aantal broers en zussen (ooit), in categorieën en gemiddeld, per pleegprofiel en controlegroep³¹

²⁸ De KINDOUDERTAB.

²⁹ Die tot en met het jaar 2022 zijn geboren.

³⁰ Bij de controlegroepen is sprake van precies dezelfde aantallen personen van wie dit bekend is als bij de daders van BL-SU. Dit komt doordat op het wel of niet hebben van een bekende moeder en vader gematched is bij de samenstelling van de controlegroepen (zie §1.6.1).

³¹ In categorieën: verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Gemiddeld: incidentele plegers verschillen van plegers die vroeg pieken: $p < 0,01$; verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Door afronding op vijf-tallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben gemiddeld meer broers en zussen

Ongeveer de helft van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting (51%) heeft 3 of meer broers en zussen. Dit is een hoog percentage in vergelijking tot daders van criminaliteit in het algemeen (32%) en personen die geen delicten plegen (19%). Het gemiddeld aantal broers en zussen van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting is dan ook hoger: 3,2 versus 2,3 (criminele controlegroep) en 1,8 (niet-criminele controlegroep). Tussen de vier groepen daders bestaan er in dit opzicht niet veel verschillen. Alleen de incidentele plegers hebben gemiddeld minder broers en zussen.

3.3.4 Leeftijd waarop moeder en vader hun eerste kind kregen

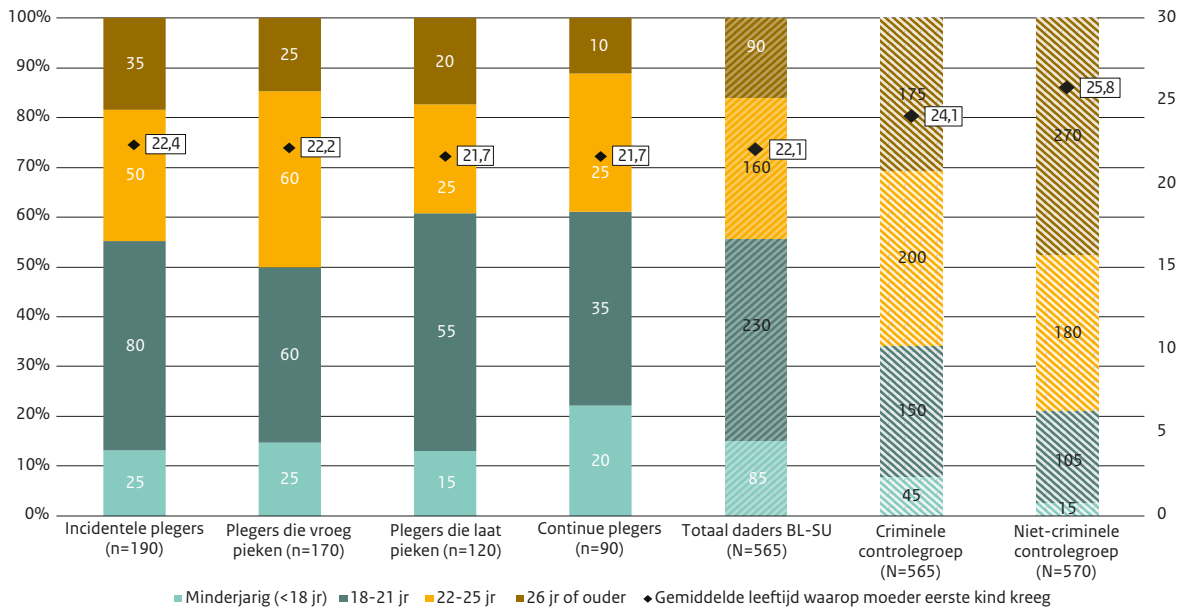
In de eerste vier kolommen van [Figuur 3.7](#) is, per pleegprofiel, de leeftijd van de moeder van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting te zien op het moment dat ze haar eerste kind kreeg.³² In de laatste drie kolommen is de leeftijd van de moeder van het totaal aantal daders van binnenlandse seksuele uitbuiting te zien, naast die van de moeder van de personen in de criminele en de niet-criminele controlegroep. Deze informatie is niet van iedere dader en controlepersoon bekend.³³

In [Figuur 3.8](#) is hetzelfde weergegeven voor de vaders.³⁴ In de figuren is de leeftijd zowel weergegeven in categorieën – de gekleurde kolommen ten opzichte van de linker verticale as – als gemiddeld – de zwarte ruitjes ten opzichte van de rechter verticale as.

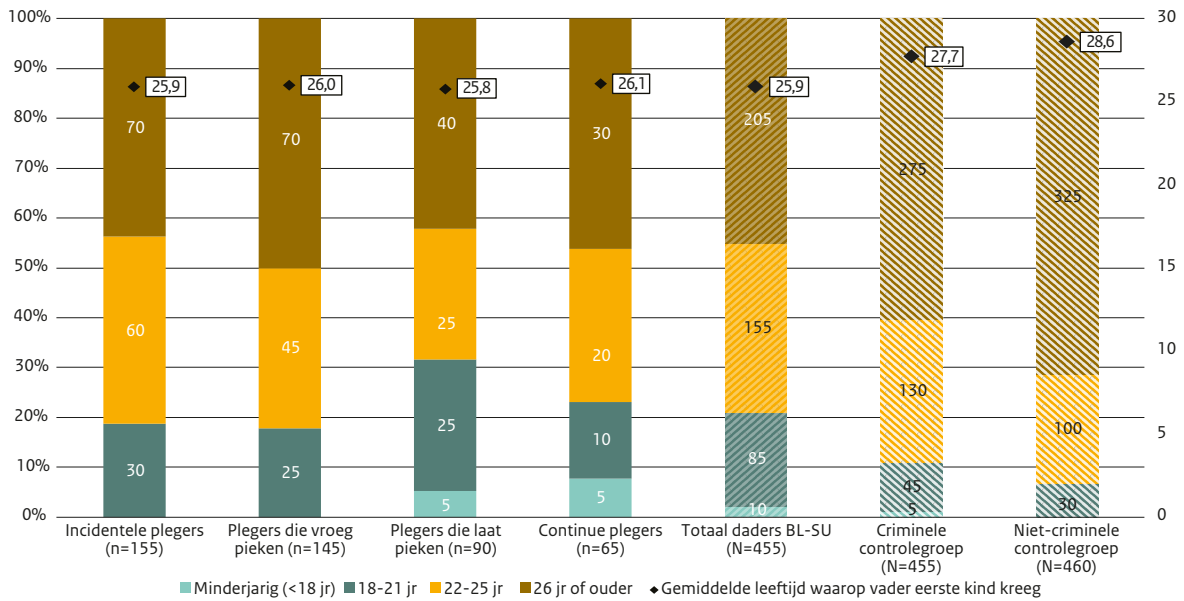
32 Dit is weergegeven op daderniveau, wat niet precies overeenkomt met het aantal unieke moeders omdat enkele daders dezelfde moeder hebben.

33 Zo komen 40 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting niet voor in het databestand van het CBS waarin alle juridische ouder-kindrelaties staan van personen die in Nederland ooit in de GBA/BRP stonden ingeschreven (vanaf oktober 1994). 15 andere daders komen hierin wel voor, maar alleen met een bekende vader en vallen daarom ook af. Bij de controlegroepen is sprake van precies dezelfde uitval, omdat op het wel of niet hebben van een bekende moeder en vader gematcht is bij de samenstelling van de controlegroepen (zie §1.6.1). Vervolgens is van 5 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting, 10 daders van criminaliteit in het algemeen en 5 personen die geen delicten plegen, de geboortedatum van de moeder niet bekend.

34 Ook dit is weergegeven op daderniveau, wat niet precies overeenkomt met het aantal unieke vaders omdat enkele daders dezelfde vader hebben. Hier geldt uiteraard wederom dat 40 daders/controlepersonen per controlegroep niet voorkomen in het ouder-kindrelatiebestand van het CBS, en dat daarnaast van 120 daders/controlepersonen per controlegroep die hierin wel voorkomen alleen de moeder bekend is. Daarbij is van 10 daders/controlepersonen per controlegroep de geboortedatum van de vader niet bekend.

Figuur 3.7 Leeftijd waarop moeder haar eerste kind kreeg, in categorieën en gemiddeld, per pleegprofiel en controlegroep³⁵

Figuur 3.8 Leeftijd waarop vader zijn eerste kind kreeg, in categorieën en gemiddeld, per pleegprofiel en controlegroep³⁶

35 In categorieën: verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Gemiddeld: verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Door afronding op vijfballen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

36 In categorieën: verschillen tussen vier pleegprofielen: $p < 0,05$; verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Gemiddeld: BL-SU daders verschillen van beide controlegroepen: $p < 0,001$. Door afronding op vijfballen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

Ouders van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zijn jonger als ze eerste kind krijgen

De moeders van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting waren – toen zij hun eerste kind kregen – jonger dan de moeders van de personen in de controlegroepen. Dit geldt zowel voor hun leeftijd in categorieën als hun gemiddelde leeftijd. Zo heeft 56% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting een moeder die op dat moment niet ouder was dan 21 jaar, ten opzichte van 34% van de daders van criminaliteit in het algemeen en 22% van de personen die geen delicten plegen. Er bestaan in dit kader geen verschillen tussen de vier pleegprofielen.

Ook de vaders van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting werden op jongere leeftijd voor het eerst vader, dan de vaders van de personen in de controlegroepen. Dit geldt zowel voor hun leeftijd in categorieën als hun gemiddelde leeftijd. Zo heeft 55% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting een vader die op dat moment niet ouder was dan 25 jaar, ten opzichte van 40% van de daders van criminaliteit in het algemeen en 29% van de personen die geen delicten plegen. Ook hier geldt dat de vier pleegprofielen niet (veel) van elkaar verschillen. Al hebben de pleegers die laat pieken vaker dan de andere drie groepen daders een vader die niet ouder was dan 21 jaar op het moment dat hij voor het eerst vader werd (33% ten opzichte van tussen de 17% en 23%).

3.4 Opleiding

In deze paragraaf wordt gekeken naar de hoogst gevolgde en hoogst afgeronde opleiding op 23-jarige leeftijd (§3.4.1), en of dan een zogenoemde ‘startkwalificatie’ is behaald (§3.4.2). Er is gekozen voor de opleiding op 23-jarige leeftijd, omdat de Nederlandse overheid jongeren tot die leeftijd stimuleert om een opleiding af te ronden waarmee een startkwalificatie wordt behaald (zie §3.4.2).

DATA

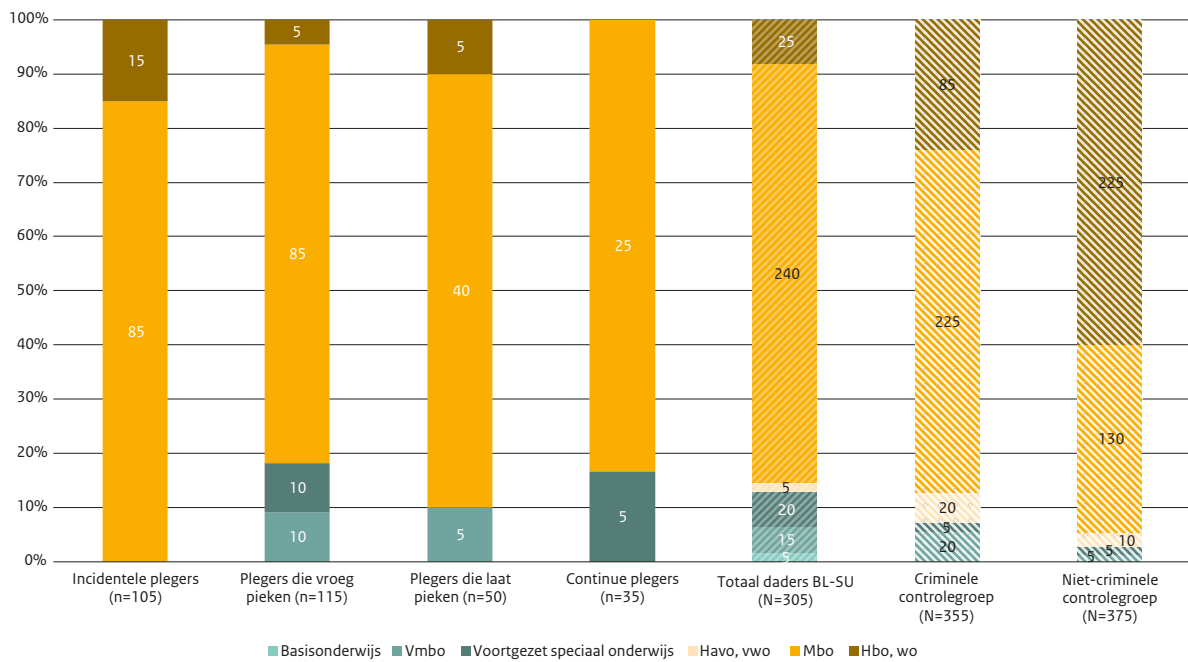
De opleiding van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de controlepersonen is gebaseerd op het CBS-databestand waarin het hoogst gevolgde en hoogst behaalde opleidingsniveau staat van de personen die in Nederland in de GBA/BRP staan ingeschreven op peilmoment 1 oktober van de jaren 1999 tot en met 2021.³⁷ De opleiding op het moment van 23 jaar is lang niet van alle daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en van de personen in de controlegroepen bekend.³⁸

³⁷ De HOOGSTEOPLTAB.

³⁸ Deels komt dit doordat informatie over het opleidingsniveau bij het CBS, op het moment van schrijven, alleen beschikbaar is voor de jaren 1999 tot en met 2021. Hierdoor vallen 120 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en eveneens van de controlepersonen per controlegroep af, omdat zij 23 waren op 1 oktober van een jaar voor 1999 of na 2021. Daarnaast komen nog eens 205 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting, 155 daders van criminaliteit in het algemeen en 135 personen die geen delicten plegen, niet voor in het betreffende opleidingsbestand van het jaar waarin zij op 1 oktober 23 waren. Dit komt bijvoorbeeld omdat zij in dat jaar niet in de GBA/BRP ingeschreven stonden of omdat van hen de opleiding niet bekend is.

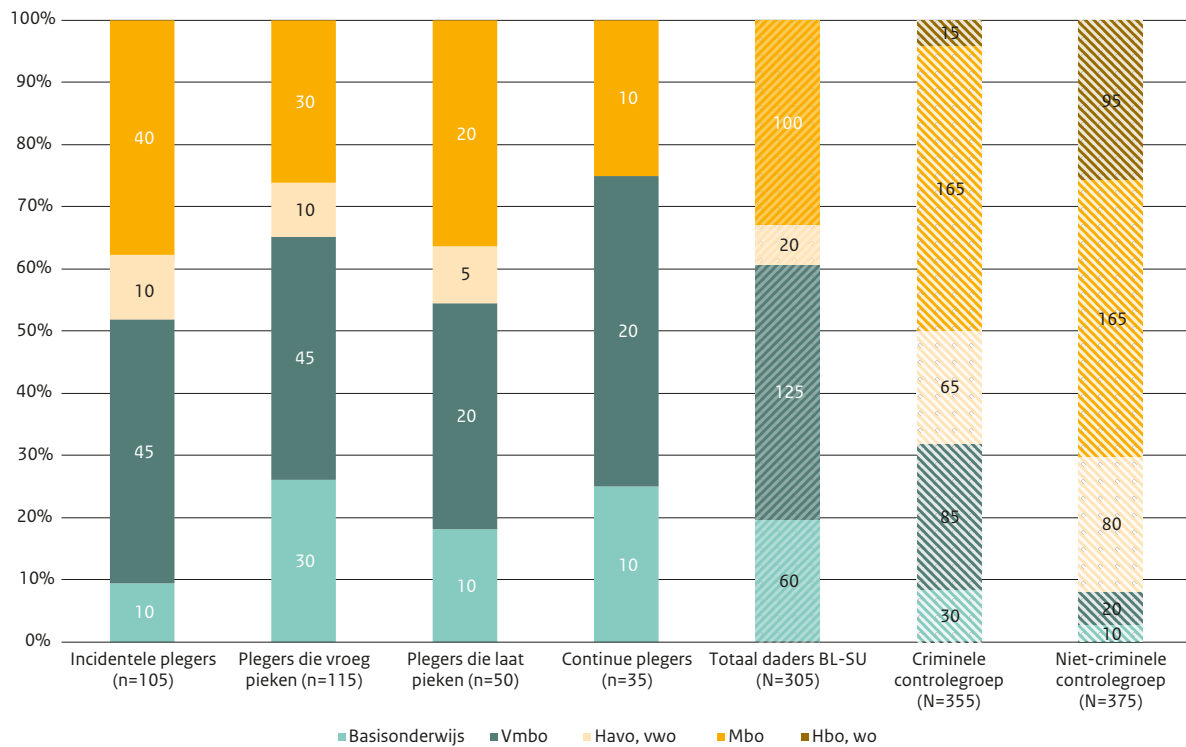
3.4.1 Hoogst gevolgde en hoogst afgeronde opleiding

In de eerste vier kolommen van Figuur 3.9 is de hoogst *gevolgde* opleiding op 23-jarige leeftijd te zien van de vier groepen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met verschillende pleegprofielen. In de laatste drie kolommen is dit weergegeven voor het totaal van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de twee controlegroepen. In Figuur 3.10 is hetzelfde weergegeven voor de hoogst *afgeronde* opleiding op 23-jarige leeftijd.

Figuur 3.9 Hoogst gevolgde opleiding met 23 jaar, per pleegprofiel en controlegroep³⁹

³⁹ Verschillen tussen vier pleegprofielen: $p < 0,01$; verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Door afronding op vijf-tallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

Figuur 3.10 Hoogst afgeronde opleiding met 23 jaar, per pleegprofiel en controlegroep⁴⁰

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zijn lager opgeleid

Voor veruit de meeste daders van binnenlandse seksuele uitbuiting (gemiddeld 79%) is de hoogst gevolgde opleiding met 23 jaar een opleiding op mbo-niveau. Bij de criminele controlegroep geldt dit ook voor de meerderheid van de daders, al is dit percentage dan wel lager (63%). Bij personen die geen delicten plegen, daarentegen, is een opleiding op mbo-niveau voor een minderheid de hoogst gevolgde opleiding op 23-jarige leeftijd. Bij hen is de hoogst gevolgde opleiding meestal een opleiding op hbo- of wo-niveau (60%).

De incidentele plegers en de plegers die laat pieken hebben op 23-jarige leeftijd net wat vaker een opleiding op hbo- of wo-niveau gevolgd (14%, respectievelijk 10%), dan de plegers die vroeg pieken (4%) en de continue plegers (0%). Bij laatstgenoemde twee groepen is het percentage daders met als hoogst gevolgde opleiding het voortgezet speciaal onderwijs dan weer hoger (respectievelijk 9% en 14%, versus 0% bij incidentele plegers en plegers die laat pieken).

Uit Figuur 3.10 blijkt dat ook het niveau van de hoogst afgeronde opleiding van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting laag is in vergelijking tot de criminele controlegroep. Dat geldt in nog sterkere mate als vergeleken wordt met de niet-criminele controlegroep. Zo is bij 61% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting het basisonderwijs (20%) of een oplei-

⁴⁰ Verschillen tussen vier pleegprofielen: $p < 0,05$; verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

ding op vmbo-niveau (41%) de hoogst afgeronde opleiding op 23-jarige leeftijd. Dit percentage is bij de criminele en de niet-criminele controlegroep veel lager: respectievelijk 31% en 8%.

De continue plegers, gevolgd door de plegers die vroeg pieken, hebben een lager afgerond opleidingsniveau dan de plegers die laat pieken en de incidentele plegers. Zo is dit bij ongeveer driekwart van de continue plegers en ongeveer twee derde van de plegers die vroeg pieken het basisonderwijs of een opleiding op vmbo-niveau, versus net iets meer dan de helft van de plegers die laat pieken en de incidentele plegers.

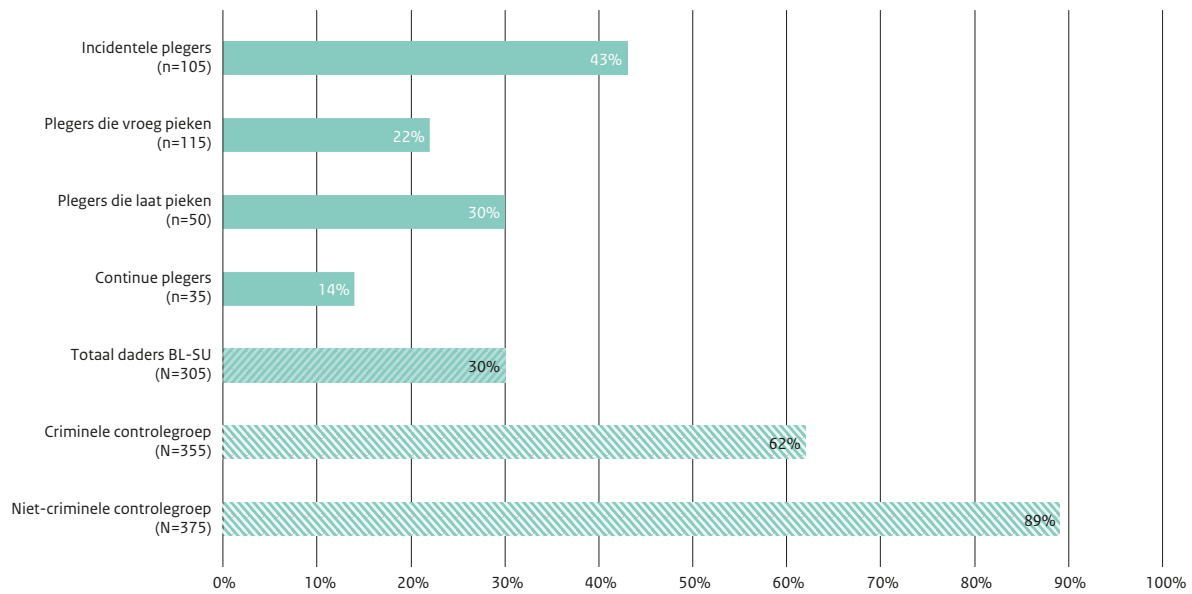
3.4.2 Startkwalificatie

STARTKWALIFICATIE

In Nederland kennen we de zogenoemde ‘startkwalificatie’: een afgeronde havo- of vwo-opleiding of een basisberoepsopleiding (mbo-2) of hoger. Dit wordt gezien als het minimale opleidingsniveau dat nodig is om een volwaardige plaats op de arbeidsmarkt in te nemen. Als jongeren aan het einde van het schooljaar waarin ze 16 jaar zijn geworden – en niet meer leerplichtig zijn – geen startkwalificatie hebben behaald, geldt de kwalificatieplicht. De kwalificatieplicht stelt onderwijs verplicht totdat een startkwalificatie is behaald of de jongere 18 is geworden.⁴¹ Als een jongere ook met 18 jaar geen startkwalificatie heeft, dan wordt tot 23 jaar hulp geboden via Doorstroompunt-regio’s (RMC-regio’s) om alsnog een startkwalificatie te halen. Een jongere die met 23 jaar nog geen startkwalificatie heeft en geen onderwijs meer volgt, wordt beschouwd als voortijdig schoolverlater.

De bovenste vier staven in Figuur 3.11 geven per pleegprofiel weer welk deel van de daders met 23 jaar een startkwalificatie heeft behaald. De onderste drie staven geven dit weer voor de totale steekproef van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en voor de criminele en niet-criminele controlegroepen.

⁴¹ De kwalificatieplicht geldt niet voor jongeren die uit het praktijkonderwijs of het voortgezet speciaal onderwijs komen.

Figuur 3.11 Startkwalificatie behaald met 23 jaar, per pleegprofiel en controlegroep⁴²

Slechts klein deel daders van binnenlandse seksuele uitbuiting heeft startkwalificatie

Nog geen derde van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting (30%) heeft met 23 jaar een startkwalificatie behaald. Dit percentage is fors lager dan bij daders van criminaliteit in het algemeen (62%) en bij personen die geen delicten plegen (89%). Continue plegers (14%), gevolgd door de plegers die vroeg pieken (22%), hebben nog minder vaak een startkwalificatie als ze 23 jaar zijn, dan plegers die laat pieken (30%) en incidentele plegers (43%).

3.5 Geestelijke gezondheidsproblemen

Of de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting geestelijke gezondheidsproblemen hebben is afgeleid van ontvangen geestelijke gezondheidszorg. Dit is geen directe maatstaf voor het hebben van geestelijke gezondheidsproblemen, omdat het ontvangen van deze zorg ook afhankelijk is van de toegang ertoe. Zo kan een verschil in ontvangen geestelijke gezondheidszorg er ook (deels) mee te maken hebben dat de ene persoon (of groep personen) zorgmijnder is dan de andere persoon (of groep personen), en dus bij dezelfde problemen minder snel hulp inschakelt.⁴³

DATA

Informatie over ontvangen geestelijke gezondheidszorg (GGZ) is opgenomen in het CBS-databestand waarin alle gedeclareerde zorgkosten staan van individuele verzekerden (in de jaren 2009 tot en met 2020), voor zorg die valt onder de basisverzekering van de Zorgverze-

42 Verschillen tussen vier pleegprofielen: $p < 0,001$; verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

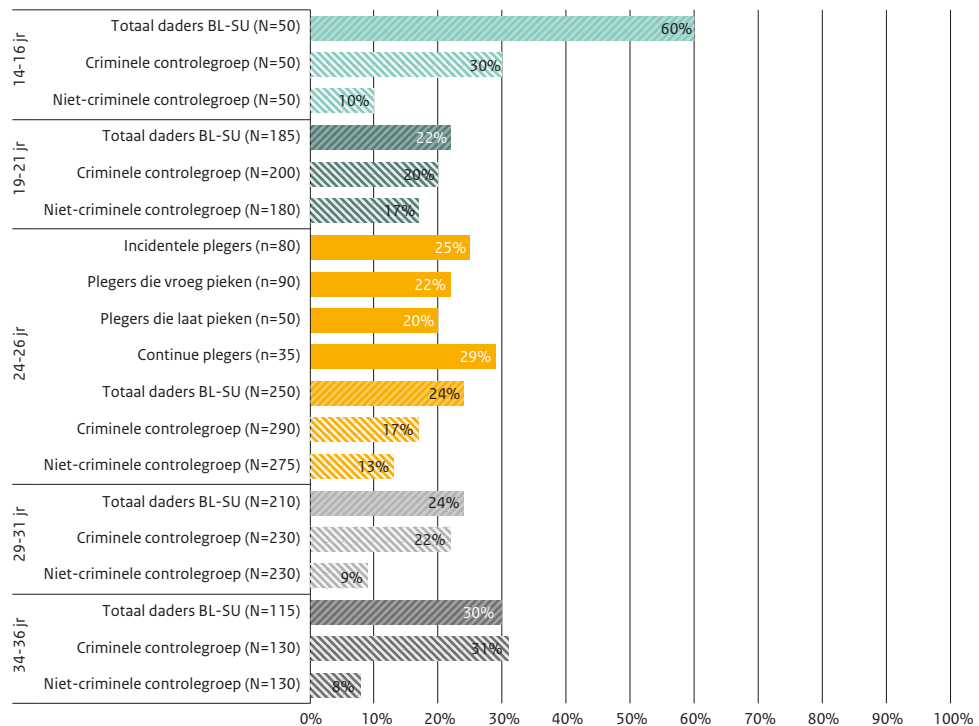
43 Geestelijke gezondheidszorg ontvangen in een strafrechtelijk kader (bijvoorbeeld als onderdeel van een straf of maatregel) is forensische zorg. Dat wordt door het ministerie van Justitie en Veiligheid (J&V) betaald (zie Wet forensische zorg).

keringswet (Zvw).⁴⁴ De basisverzekering is wettelijk verplicht voor vrijwel alle Nederlandse ingezetenen. De GGZ-behandelingen die onder de basisverzekering vallen, kunnen per jaar verschillen.⁴⁵

Omdat het ontvangen van geestelijke gezondheidszorg waarschijnlijk samenhangt met de levensfase waarin een persoon zich bevindt, kan deze informatie alleen vergeleken worden als het gemeten is op dezelfde leeftijd. Dat geldt zeker ook als de vier verschillende pleegprofielen vergeleken worden, waarvan de eindleeftijd significant verschilt (zie voetnoot 3 in Hoofdstuk 2). Er is daarom gekeken naar vijf verschillende 3-jarige leeftijdsfasen: 14-16 jaar (bekend van 8% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting/controlepersonen),⁴⁶ 19-21 jaar (bekend van 29%-32%),⁴⁷ 24-26 jaar (bekend van 40%-46%),⁴⁸ 29-31 jaar (bekend van 33%-37%)⁴⁹ en 34-36 jaar (bekend van 18%-21%).⁵⁰ Hiermee zijn in totaal 490 (78%) van de 630 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting, 79% van de personen in de criminele controlegroep en 74% van de personen in de niet-criminele controlegroep, meegenomen in minimaal één van de vijf vergelijkingen waarmee ontvangen geestelijke gezondheidszorg in vergelijkbare 3-jarige leeftijdsfasen is gemeten.

In Figuur 3.12 is te zien hoe vaak daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de personen in de criminele en niet-criminele controlegroepen in bepaalde leeftijdsfasen geestelijke gezondheidszorg ontvangen. Het gaat om vijf verschillende 3-jarige leeftijdsfasen. Voor de middelste leeftijdsfase (24-26 jaar) is ook de verdeling over de vier pleegprofielen weergegeven. In deze leeftijdsfase is van een groter deel van de daders (40%) en controlepersonen (46% van de criminele controlegroep en 44% van de niet-criminele controlegroep) informatie bekend over ontvangen geestelijke gezondheidszorg dan in andere leeftijdsfasen.

-
- 44 De ZVWZORGKOSTENTAB. Het betreft alleen de kosten van zorg die vallen onder de basisverzekering. Zorg waarvoor men zich via een aanvullende verzekering heeft verzekerd of die onder een ander wettelijk kader valt (zoals de AWBZ/Wlz, Jeugdwet etc.) is niet inbegrepen. De zorgkosten zijn inclusief de kosten die vanwege het verplicht of vrijwillig eigen risico uiteindelijk door de verzekerden zelf zijn betaald. Alleen als de verzekerde zelf een rekening heeft ontvangen en deze niet heeft ingediend bij de verzekeraar, bijvoorbeeld omdat het eigen risico niet is bereikt, zijn de kosten niet in de cijfers opgenomen. Andere eigen betalingen zoals voor verzekerde zorg verleend door een niet door de verzekeraar gecontracteerde aanbieder of wettelijke eigen betalingen zoals bij een maximum aantal behandelingen of bijbetalingen per behandeling zijn niet in de cijfers opgenomen.
- 45 Zo is vanaf 2015 (inwerkingtreding Jeugdwet) de geestelijke gezondheidszorg voor de jeugd niet meer verzekerd via de basisverzekering.
- 46 Het eerste jaar dat is gemeten is het jaar waarin een persoon tijdens de start van het jaar 14 jaar was en gedurende dat jaar dus 15 werd. De andere 2 gemeten jaren zijn de 2 daaropvolgende jaren, dus tot en met het jaar waarin een persoon 17 jaar werd. Dit betekent dat het niet precies de 3 leeftijdsjaren 14, 15 en 16 betreft, maar een deel van leeftijdsjaar 14, de hele 15^e en 16^e leeftijdsjaren en nog een deel van leeftijdsjaar 17. Dit kon (vanwege de inwerkingtreding van de Jeugdwet in 2015) alleen gemeten worden van de personen die in de jaren 2009 tot en met 2014 (in plaats van 2020) in deze leeftijdsfase vielen.
- 47 Ook hier gaat het niet precies om leeftijdsjaren 19, 20 en 21, maar om een deel van leeftijdsjaar 19, de hele 20^e en 21^e leeftijdsjaren en nog een deel van leeftijdsjaar 22.
- 48 Ook hier gaat het niet precies om leeftijdsjaren 24, 25 en 26, maar om een deel van leeftijdsjaar 24, de hele 25^e en 26^e leeftijdsjaren en nog een deel van leeftijdsjaar 27.
- 49 Ook hier gaat het niet precies om leeftijdsjaren 29, 30 en 31, maar om een deel van leeftijdsjaar 29, de hele 30^e en 31^e leeftijdsjaren en nog een deel van leeftijdsjaar 32.
- 50 Ook hier gaat het niet precies om leeftijdsjaren 34, 35 en 36, maar om een deel van leeftijdsjaar 34, de hele 35^e en 36^e leeftijdsjaren en nog een deel van leeftijdsjaar 37.

Figuur 3.12 Gedeclareerde GGZ-kosten die onder basisverzekering vallen in vijf verschillende 3-jarige leeftijdsfasen, per pleegprofiel en controlegroep⁵¹

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting ontvangen vaker geestelijke gezondheidszorg

Figuur 3.12 laat zien dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting in bijna elke weergegeven leeftijdsfase vaker geestelijke gezondheidszorg ontvangen dan de niet-criminele controlegroep (met uitzondering van leeftijdsfase 19-21 jaar; dan blijkt het verschil niet significant). Als alleen de volwassen leeftijdsjaren vergeleken worden, dan lijkt het erop dat dit verschil groter wordt naarmate ze ouder worden. Personen die geen delicten plegen lijken dan namelijk steeds minder vaak geestelijke gezondheidszorg te ontvangen (van 17% in leeftijdsfase 19-21 jaar naar 8% in leeftijdsfase 34-36 jaar), terwijl het bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting juist steeds vaker lijkt voor te komen (van 22% in leeftijdsfase 19-21 jaar naar 30% in leeftijdsfase 34-36 jaar).

In de middelste leeftijdsfase 24-26 jaar ontvangen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting niet alleen vaker geestelijke gezondheidszorg dan de niet-criminele controlegroep (24% versus 13%), maar ook vaker dan de criminele controlegroep (17%). Dit geldt overigens ook voor de leeftijdsfase 14-16 jaar (in de andere leeftijdsfasen zijn de verschillen tussen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de criminele controlegroep niet significant). In deze leeftijdsfase waarin de daders nog minderjarig zijn, zijn de verschillen zelfs het allergrootst: daders van

51 14 t/m 16 jaar: BL-SU daders verschillen van criminele controlegroep: $p < 0,01$, en van niet-criminele controlegroep: $p < 0,001$. 24 t/m 26 jaar: BL-SU daders verschillen van criminele controlegroep: $p < 0,05$, en van niet-criminele controlegroep: $p < 0,001$. 29 t/m 31 jaar: BL-SU daders verschillen van niet-criminele controlegroep: $p < 0,001$. 34 t/m 36 jaar: BL-SU daders verschillen van niet-criminele controlegroep: $p < 0,001$. Door afronding op vijf tellen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

binnenlandse seksuele uitbuiting ontvangen dan twee keer zo vaak geestelijke gezondheidszorg als daders van criminaliteit in het algemeen (60% versus 30%). En zelfs zes keer zo vaak als personen die geen delicten plegen (60% versus 10%). Echter, deze meting is gebaseerd op slechts 50 (8%) van de 630 daders/controlepersonen, waardoor dit resultaat niet als representatief kan worden beschouwd en nader onderzoek behoeft.

Er bestaan geen verschillen in het ontvangen van geestelijke gezondheidszorg tussen de vier pleegprofielen. Dit geldt zowel voor de weergegeven leeftijdsfase 24-26 jaar, als voor de andere vier leeftijdsfases waarvoor de verdeling naar pleegprofielen niet in de figuur zijn weergegeven.

3.6 Conclusie

De risicofactoren met betrekking tot de achtergrondkenmerken van personen (zoals herkomst, gezinssamenstelling, opleidingsniveau en mentale gezondheid), die volgens de literatuur samenhangen met het plegen van criminaliteit (zie het theoretisch kader in §3.1), worden door de onderzoeksresultaten in dit hoofdstuk bevestigd. Niet alleen zijn de in dit hoofdstuk onderzochte risicofactoren in versterkte mate aanwezig bij de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting als zij vergeleken worden met de niet-criminele controlegroep, maar ook in vergelijking tot de criminele controlegroep.

Daders: merendeel is man, relatief jong en vaker (kind van) migrant

Gemiddeld is 88% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting man en 12% vrouw. Bij incidentele plegers is bijna een kwart vrouw, terwijl vrouwelijke daders niet voorkomen bij continue plegers. Continue plegers en plegers die vroeg pieken zijn vrijwel altijd minderjarig als ze hun eerste delict plegen. Op het moment dat ze zich voor het eerst schuldig maken aan mensenhandel is 52% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting jonger dan 25 jaar. 14% van de plegers die vroeg pieken is dan zelfs nog minderjarig.

Twee derde (67%) van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting is geboren in Nederland. 60% van hen heeft in ieder geval één ouder die in een ander land is geboren. De meeste daders (86%) die niet in Nederland zijn geboren, zijn als kind naar Nederland gemigreerd, vaak toen ze jonger waren dan 12 jaar. Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zijn vaker in Nederland geboren als kind van een migrant dan daders van criminaliteit in het algemeen en personen die geen delicten plegen. Ook zijn ze vaker geboren in één van de vier traditionele migratielanden (38% ten opzichte van 11%, respectievelijk, 4%).

Daders groeien vaker op in gezinssituaties die als complex en/of instabiel kunnen worden ervaren

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting groeien vaker op in een eenoudergezin (68%), pleeggezin (20%) en/of in een instelling (26%) dan daders van criminaliteit in het algemeen en personen die geen delicten plegen. Ook verandert vaker de samenstelling van het huishouden van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting in de leeftijd tussen 15 en 18 jaar dan bij de controlegroepen (gemiddeld 3,7 keer bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting ten opzichte van 2,7 keer bij de criminele controlegroep en 1,9 keer bij de niet-criminele controlegroep). Daarnaast hebben daders van binnenlandse seksuele uitbuiting gemiddeld meer broers en zussen dan daders van criminaliteit in het algemeen en dan personen die geen delicten plegen. Ook hebben ze vaker een ouder die niet ouder was dan 21 jaar toen die voor het eerst vader (21%) of moeder (56%) werd.

Continue plegers groeien het vaakst op in situaties die als complex en/of instabiel kunnen worden ervaren. Zo is bij hen het vaakst sprake van een eenoudergezin (78%) en van verblijf in een instelling (51%). Ook verandert bij hen de samenstelling van het huishouden het vaakst en hebben ze de meeste broers en zussen. Bij de incidentele plegers is juist het minst vaak sprake van deze risicofactoren.

Daders hebben minder goede kansen op de arbeidsmarkt

Nog geen derde (30%) van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting heeft met 23 jaar een startkwalificatie behaald, dat wil zeggen minimaal een afgeronde havo- of vwo-opleiding of een basisberoepsopleiding (mbo-2). Dit aandeel is erg klein in vergelijking tot ruim de helft (62%) van daders van criminaliteit in het algemeen en de overgrote meerderheid (89%) van personen die geen delicten plegen. Dit betekent dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting – en in het bijzonder de continue plegers waarvan slechts 14% op 23-jarige leeftijd een startkwalificatie heeft – aanzienlijk minder goede kansen hebben op de arbeidsmarkt.

Daders hebben vaker te kampen met geestelijke gezondheidsproblemen

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting lijken vaker te kampen met geestelijke gezondheidsproblemen dan personen die geen delicten plegen. Zo ontvangen zij in bijna alle gemeten leeftijdsfases (verdeeld tussen 14-16 jaar en 34-36 jaar) vaker geestelijke gezondheidszorg. Zo gaat het in de leeftijdsfase 24-26 jaar om 24% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting ten opzichte van 13% van de personen die geen delicten plegen. In deze leeftijdsfase is het percentage daders van binnenlandse seksuele uitbuiting dat geestelijke gezondheidszorg ontvangt ook hoger dan dat van daders van criminaliteit in het algemeen (24% versus 17%). Tot slot valt op dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting in de leeftijd van 14-16 jaar fors vaker geestelijke gezondheidszorg hebben ontvangen dan zowel de criminele als de niet-criminele controlegroep. Echter, deze meting kon slechts worden verricht over een zeer klein deel van de steekproefpopulaties en behoeft nader onderzoek.

4 Criminele sociale omgeving van daders

Het hebben van een criminele sociale omgeving is een risicofactor voor het plegen van criminaliteit. Gemiddeld hebben maar liefst negen op de tien daders van binnenlandse seksuele uitbuiting een criminele ouder, (half)broer en/of (half)zus en/of (ex-)partner. Dit zijn er erg veel, zeker in vergelijking met daders van criminaliteit in het algemeen en personen die geen delicten plegen. De criminele (half-)broers en/of (half-)zussen en de criminele (ex-)partners plegen relatief vaak, en net als de daders zelf, ook mensenhandel.

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de derde onderzoeksvraag (zie §1.4): ‘Hoe verschillen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met verschillende pleegprofielen van elkaar in het hebben van criminele ouders, criminele broers en zussen (§4.2) en criminele partners (§4.3)?’. In §4.4 wordt gekeken naar hoe vaak er sprake van is dat minimaal één iemand uit die naaste sociale omgeving van de dader crimineel is. De criminele sociale omgeving van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting wordt ook vergeleken met die van daders van criminaliteit in het algemeen (criminele controlegroep) en personen die geen delicten plegen (niet-criminele controlegroep, zie voor de samenstelling van de controlegroepen §1.6.1). In de conclusie van dit hoofdstuk (§4.5) worden de belangrijkste bevindingen samengevat.

Theoretisch kader

Intergenerationele overdracht, soms aangeduid als intergenerationele continuïteit, verwijst naar het verschijnsel waarbij bepaalde karaktereigenschappen, kenmerken of gedragingen zowel bij de ouders als bij het kind waarneembaar zijn.¹ Er zijn talrijke studies die aantonen dat criminaliteit van generatie op generatie kan worden overgedragen. Zo blijkt uit een systematische literatuur- en meta-analyse dat kinderen van ouders die zich schuldig maken aan crimineel gedrag zelf 2,4 keer meer kans hebben om ook crimineel gedrag te vertonen.²

Verscheidene theorieën zijn door de jaren heen ontwikkeld om intergenerationele overdracht van crimineel gedrag te verklaren. Denk bijvoorbeeld aan de *sociale leertheorieën* (waaronder de *differentiële associatietheorie*) en de *labellingtheorie* (zie §1.5). Veel van deze verklaringsmodellen zijn vanuit één bepaalde discipline geformuleerd. Het is van belang om te onderstrepen dat de diverse elementen die bijdragen aan de overdracht van crimineel gedrag meestal niet geïsoleerd van elkaar voorkomen, maar eerder onderling verweven zijn in een complexe wisselwerking van factoren.³

Eén van de invalshoeken waarmee een verklaring voor intergenerationele overdracht van crimineel gedrag wordt gezocht is door te kijken naar de overdracht van risicofactoren die de kans op crimineel gedrag vergroten. Sociaal-economische status, opleidingsniveau, mentale gezondheid, misbruik van middelen, agressie, leeftijd waarop iemand voor het eerst ouder wordt en het aantal kinderen zijn allemaal voorbeelden waarvan onderzoek heeft aangetoond dat ze van generatie op generatie kunnen worden doorgegeven en die tevens risicofactoren zijn voor de ontwikkeling van crimineel gedrag.⁴ In het geval van ouders die crimineel gedrag vertonen betekent dit dat zij zelf vaak ook gedurende hun leven zijn blootgesteld aan deze risicofactoren en niet in staat zijn geweest om hun kinderen vrij te waren van deze factoren. Hiermee zijn dezelfde risicofactoren die op de ouders van toepassing waren, ook van toepassing op de kinderen. Dit fenomeen wordt beschreven als de ‘cycle of deprivation’, waarbij over generaties heen een cyclus bestaat van blootstelling aan ongunstige omgevingsfactoren.⁵ Het ontstaan van crimineel gedrag bij opeenvolgende generaties is daarbij slechts één onderdeel van de negatieve consequenties van structurele nadelige omstandigheden. Er zijn ook aspecten met be-

1 Liefbroer, 2005.

2 Besemer et al., 2017.

3 Echelsheim, 2019.

4 Farrington, 2011.

5 Farrington, 2011.

trekking tot de inhoud van de opvoeding die mogelijk worden doorgegeven aan kinderen van ouders met een criminele achtergrond. Voorbeelden hiervan zijn een verminderde mate van structuur, onvoldoende toezicht en een minder sterke nadruk op het bijbrengen van moraliteit.⁶

Daarnaast leren kinderen gedrag aan door gedrag van belangrijke opvoedfiguren te imiteren. Als ouders crimineel, afwijkend of agressief gedrag vertonen, is het aannemelijk dat kinderen dit gedrag overnemen.⁷ Ook zijn er indicaties dat genetische factoren een rol spelen in de intergenerationale overdracht van crimineel gedrag. Het bestaan van genetische factoren die gelinkt zijn aan crimineel gedrag impliceert niet dat crimineel gedrag genetisch vastligt, maar wel dat er erfelijke factoren zijn die op hun beurt het risico op het vertonen van crimineel gedrag kunnen vergroten. Een illustratief voorbeeld hiervan is onderzoek waaruit blijkt dat hoge niveaus van testosteron of een lage hartslag in rust erfelijk kunnen zijn en in verband staan met een verhoogde kans op risicovol gedrag.⁸

Een andere factor in relatie tot een criminele sociale omgeving is het verschijnsel van ‘assortative mating’, wat in algemene zin betekent dat mensen vaak neigen een partner te zoeken die vergelijkbare kwaliteiten heeft als zichzelf.⁹ Wanneer we dit toepassen op de intergenerationale overdracht van crimineel gedrag, betekent dit dat personen die zelf crimineel, afwijkend of externaliserend gedrag vertonen, vaak een partner kiezen die ook dergelijk gedrag vertoont.¹⁰ Verschillende elementen van dit fenomeen vergroten het risico op intergenerationale overdracht. Zo is er de genetische component, waarbij de kans op overerving van genetische kwetsbaarheden groter is wanneer beide ouders deze genen bezitten.

Verschillende onderzoeken laten zien dat het type delict dat door een ouder is gepleegd ook gerelateerd is aan de intergenerationale overdracht. Bij geweldsdelicten lijkt het risico op overdracht van ouders op kind het grootst.¹¹

Een laatste belangrijk aspect heeft betrekking op de sociale omgeving waarin een kind opgroeit. Vaak maken criminele ouders deel uit van een specifieke afwijkende subcultuur die weinig openstaat voor invloeden van buitenaf.¹² Het informele netwerk van ouders, waarmee kinderen in aanraking komen, kan bepalend zijn voor de normen, waarden en kansen die ze meekrijgen. Het ontbreekt vaak aan positieve rolmodellen en bijvoorbeeld het behalen van een diploma wordt mogelijk als minder belangrijk beschouwd. In bepaalde netwerken kan crimineel gedrag juist meer status opleveren. Onderzoek toont aan dat kinderen van criminelen waarschijnlijk vaker met elkaar omgaan, wat hun gedrag mogelijk versterkt.¹³ Ook blijkt dat kinderen van criminele ouders vaak een bepaalde reputatie hebben, wat het risico op een self-fulfilling prophecy vergroot waarbij het kind zich gaat gedragen volgens de verwachtingen die anderen over hen hebben.¹⁴ Bovendien kan deze negatieve reputatie van crimineel gedrag

6 Van de Weijer & Spapens, 2019; Van Dijk, Kleemans, & Eichelsheim, 2019.

7 Bandura, 1971.

8 Besemer et al., 2017; Eichelsheim, 2019.

9 Farrington, 2002; Van Dijk, Kleemans & Eichelsheim, 2019.

10 Farrington, 2011; Spapens & Moors, 2019.

11 Van Dijk et al., 2022.

12 Spapens & Moors, 2019.

13 Van de Weijer & Spapens, 2019; Van Dijk, Kleemans & Eichelsheim, 2019.

14 Eichelsheim, 2019.

betekenen dat kinderen vanwege hun criminele ouders meer aandacht krijgen van de politie, wat resulteert in een verhoogde kans op aanhouding. Hierdoor zou het kunnen dat er een disproportionele vertegenwoordiging van kinderen van criminele ouders in politiegegevens is, omdat zij vaker op de radar van de politie staan.¹⁵

Onderzoeken tonen dus aan dat criminaliteit in bepaalde families vaker voorkomt.¹⁶ Maar dit heeft niet alleen te maken met de intergenerationele overdracht van criminaliteit van ouder op kind zoals hierboven uitgebreid besproken. Ander onderzoek laat zien dat – net als het hebben van criminele vrienden – het hebben van criminele broers en zussen ook een belangrijke risicofactor is voor eigen crimineel gedrag.¹⁷ Het hebben van een criminele broer of zus blijkt zelfs een onafhankelijke voorspeller voor eigen crimineel gedrag bij adolescenten. Dit verband bestaat dus ook als rekening wordt gehouden met andere risicofactoren ten aanzien van de gezinscontext (zoals het aantal broers en zussen, de aan-/afwezigheid van de vader, de sociaal-economische status en de mate van ouderlijk toezicht). Daarnaast wordt crimineel gedrag van broers en zussen in verband gebracht met het hebben van gezamenlijke vrienden.¹⁸

4.2 Criminele ouders, broers en zussen

In deze paragraaf wordt gekeken naar het wel of niet hebben van een criminele ouder (§4.2.1) en een criminele broer en zus (§4.2.2). Daarbij is aandacht besteed aan het aantal strafzaken dat deze familieleden hebben en aan de typen delicten – waaronder mensenhandel – die ze plegen.

DATA

Het CBS-databestand met alle juridische ouder-kindrelaties van personen die in Nederland ooit in de GBA/BRP stonden ingeschreven (vanaf oktober 1994)¹⁹ is gebruikt om de ouders en (half)broers en (half)zussen van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de controlepersonen te identificeren. Onder *criminele* ouder of broer en zus wordt een vader, moeder, (half)broer of (half)zus verstaan die minimaal één bij het OM ingeschreven strafzaak heeft in één van de jaren waarin daarover bij het CBS informatie beschikbaar is, te weten 2001 tot en met 2021.²⁰ Het deel van de daders en controlepersonen met een criminele ouder of broer of zus kan beschouwd worden als een onderschatting. Het gaat hierbij om *geregistreerde* criminaliteit die tot een strafzaak heeft geleid in voornoemde 21 jaren (gepleegde maar niet geregistreerde criminaliteit ontbreekt dus: zogenoemde ‘false negatives’). Aan de andere kant zijn er ook bij het OM ingeschreven strafzaken meegenomen die uiteindelijk niet tot een veroordeling hebben geleid. Daardoor kan er soms sprake zijn van een ouder of broer of zus die ten onrechte als crimineel is aangemerkt (een zogenoemde ‘false positive’).

4.2.1 Criminele ouders

In de bovenste vier staven van Figuur 4.1 is, per pleegprofiel, te zien welk deel van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting een criminele vader en/of moeder heeft. In de onderste drie

15 Spapens & Moors, 2019.

16 Rowe & Farrington, 1997.

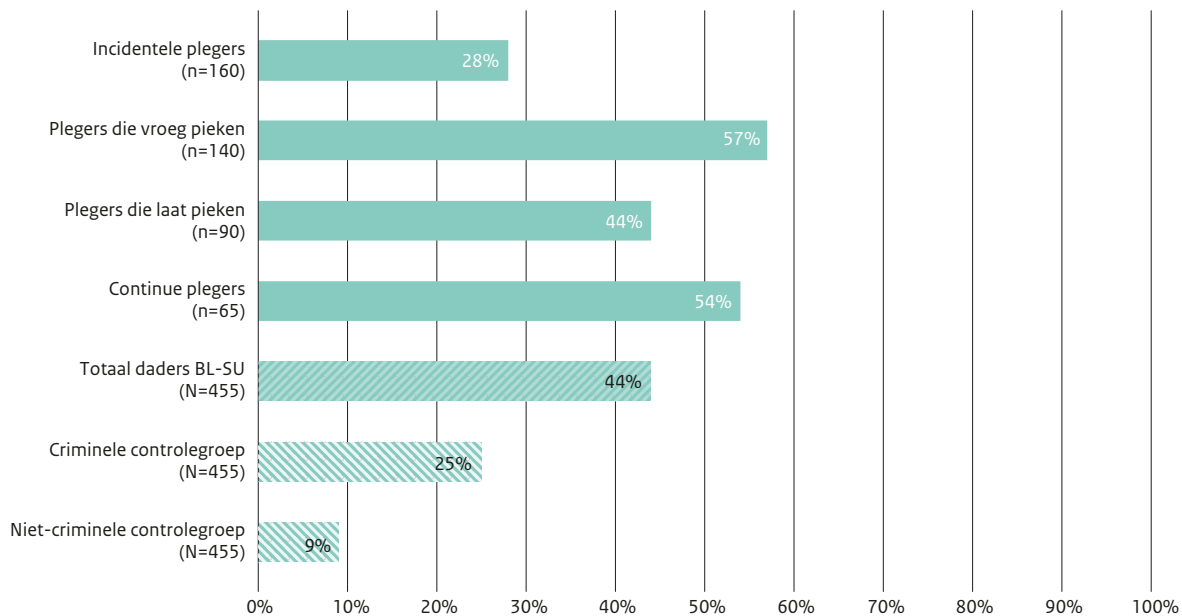
17 Walters, 2018.

18 Rowe & Gulley, 1992.

19 De KINDOUDERTAB.

20 De INSTROOMOMTAB.

staven is dit te zien voor de totale steekproef van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de twee controlegroepen. Het wel of niet hebben van een criminele ouder is alleen weergegeven voor de 455 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting van wie zowel de vader als de moeder bekend is.^{21,22}

Figuur 4.1 Het hebben van een ouder die delicten pleegt, per pleegprofiel en controlegroep²³

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben vaker een criminele ouder met relatief veel strafzaken

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben aanzienlijk vaker een criminele ouder (gemiddeld 44%) dan daders van criminaliteit in het algemeen (25%). Dit verschil is nog veel groter als vergeleken wordt met personen die geen delicten plegen (9%).

21 In de KINDOUDERTAB (zie kadertekst 'Data' aan het begin van §4.2).

22 Bij de controlegroepen is sprake van precies dezelfde aantallen, omdat op het wel of niet hebben van een bekende vader en moeder gematched is bij de samenstelling van de controlegroepen (zie §1.6.1).

23 Verschillen tussen vier pleegprofielen: $p < 0,001$; verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

Iets meer dan de helft van de plegers die vroeg pieken (57%) en de continue plegers (54%), en 44% van de plegers die laat pieken heeft een criminele ouder. Incidentele plegers hebben dit minder vaak (28%). Criminele vaders (gemiddeld bij 37%)²⁴ komen vaker voor dan criminele moeders (gemiddeld bij 23%).²⁵

Gemiddeld heeft de meest criminele ouder van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting 3,7 strafzaken tussen 2001 en 2021.²⁶ Dit zijn er meer dan dat de meest criminele ouder van de daders van criminaliteit in het algemeen (gemiddeld 2,4 strafzaken) en van de personen die geen delicten plegen (gemiddeld 2,1 strafzaken).

Criminele ouder(s) van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting plegen bijna nooit mensenhandel

De groepen staven in Figuur 4.2 laten, per pleegprofiel en controlegroep, zien welke typen delicten de criminele ouders plegen. Er is daarbij, naast mensenhandel, gekeken naar zeven verschillende delictscategorieën: geweldsdelicten,²⁷ zedendelicten,²⁸ vermogensdelicten,²⁹ drugsdelicten,³⁰ vernieling/openbare ordedelicten,³¹ verkeersdelicten³² en overige delicten.³³ De resultaten zijn weergegeven op daderniveau, het gaat dus om daders en controlepersonen met een criminele ouder (N=200, N=115 en N=40) die minimaal één keer de betreffende typen delicten hebben gepleegd.

24 Variërend tussen 22% bij incidentele plegers en 54% bij continue plegers.

25 Variërend tussen 13% bij incidentele plegers en 33% bij continue plegers.

26 Verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,05$.

27 Volgens de Standaardclassificatie Misdrijven 2010 vallen hier mishandeling, bedreiging en stalking, levensmisdrijven en vrijheidsbeneming/gijzeling onder. Volgens deze classificatie valt ook mensenhandel onder dit delicttype, maar die is in dit onderzoek als apart type delict meegenomen.

28 Volgens de Standaardclassificatie Misdrijven 2010 vallen hier alle seksuele misdrijven onder, zoals aanranding, verkrachting, ontucht en schennis.

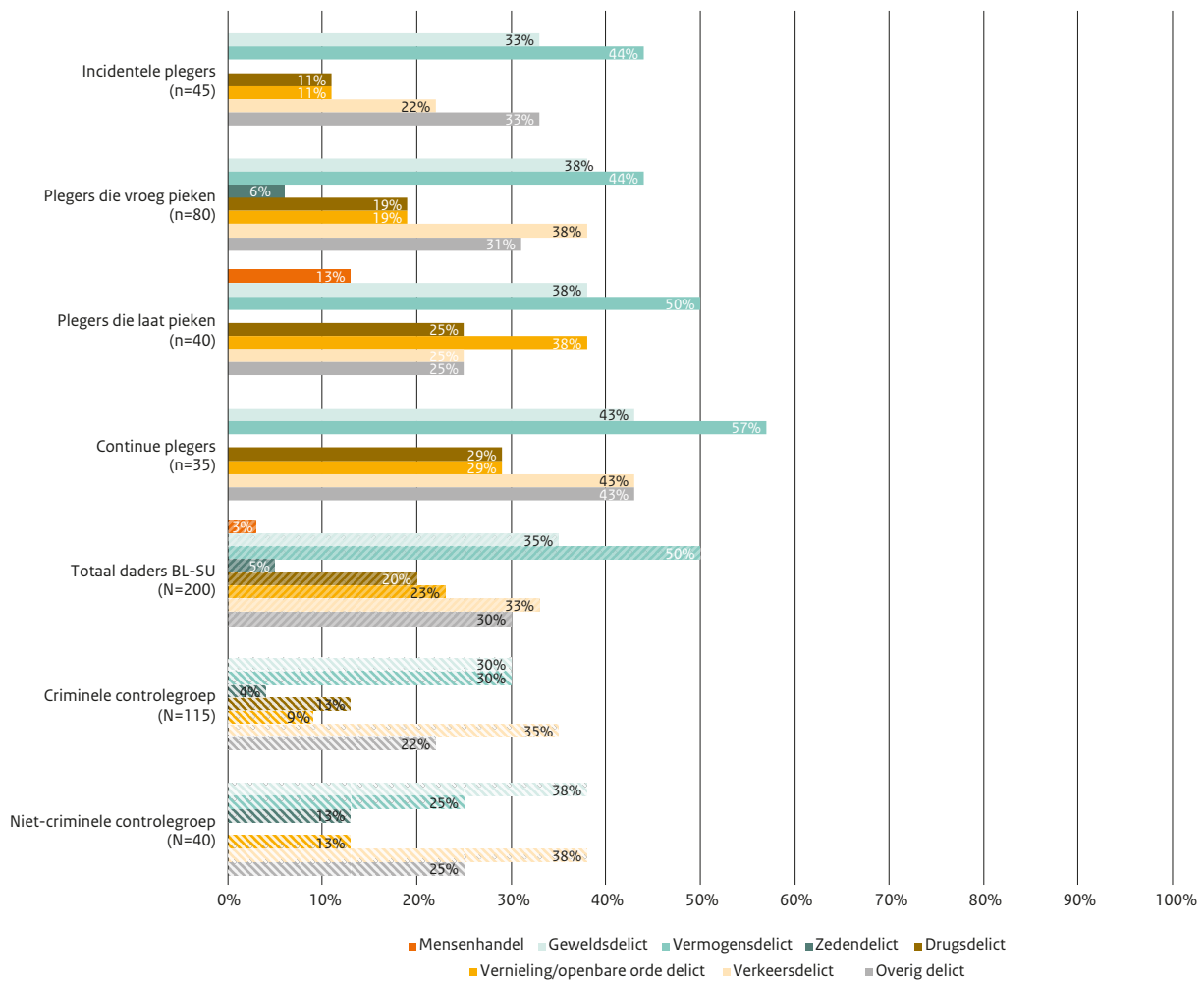
29 Volgens de Standaardclassificatie Misdrijven 2010 vallen hier diefstal, verduistering en inbraak, bedrog, valsheidsmisdrijven, heling, afpersing en afdreiging, bankbreuk en witwassen onder.

30 Volgens de Standaardclassificatie Misdrijven 2010 vallen hier alle misdrijven uit de Opiumwet onder.

31 Volgens de Standaardclassificatie Misdrijven 2010 vallen hier vernieling en beschadiging, misdrijven tegen de openbare orde, brandstichting/ontploffing en misdrijven tegen het openbaar gezag onder.

32 Volgens de Standaardclassificatie Misdrijven 2010 vallen hier alle misdrijven uit de Wegenverkeerswet onder.

33 In deze categorie zijn alle overige misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht en misdrijven uit overige wetten (waaronder de Wet wapens en munitie) gecombineerd.

Figuur 4.2 Typen delicten die criminele ouders plegen, per pleegprofiel en controlegroep met een criminele ouder³⁴

Bij de helft (50%) van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting die een criminele ouder hebben, gaat het om een criminele ouder die een vermogensdelict pleegt. Bij ongeveer een derde om een gewelddelict (35%), een verkeersdelict (33%) en/of een overig delict (30%). En bij ongeveer een vijfde om een vernieling/openbare ordedelict (23%) en/of een drugsdelict (20%). Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met een criminele ouder, hebben bijna nooit een ouder die een zedendelict (5%) of mensenhandel pleegt (3%).

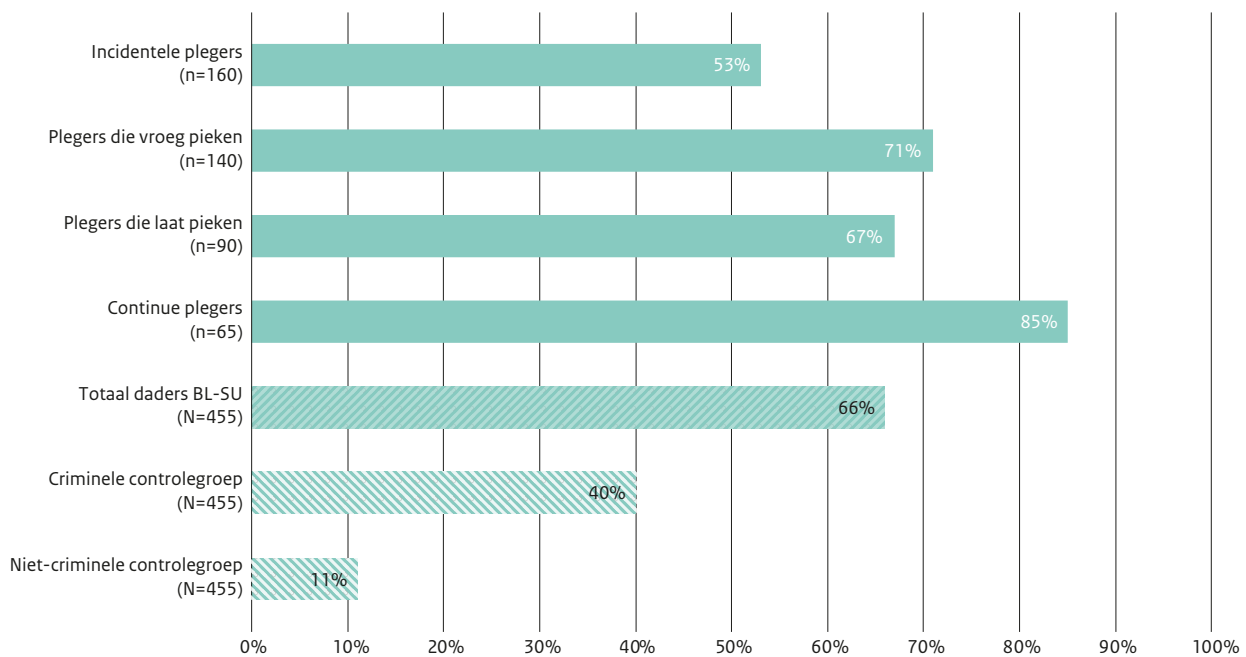
Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met een criminele ouder, hebben vaker een ouder die zich schuldig maakt aan een vermogensdelict en/of een vernieling/openbare ordedelict, dan de criminele (respectievelijk 30% en 9%) en de niet-criminele controlegroep (respectievelijk 25% en 13%). In alle andere delictscategorieën die criminele ouders plegen, verschillen de

34 Vermogen & vernieling/openbare orde: verschillen tussen daders van BL-SU en controlegroepen: $p < 0,01$. Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

daders niet significant van de controlegroepen. Ook bestaan er in dit kader geen significante verschillen tussen de vier groepen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting.

4.2.2 Criminele broers en zussen

In de bovenste vier staven van Figuur 4.3 is per pleegprofiel te zien welk deel van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting een criminele (half)broer en/of (half)zus heeft. In de onderste drie staven is dit te zien voor de totale steekproef van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de twee controlegroepen. Het wel of niet hebben van een criminele broer of zus is alleen weergegeven voor de 455 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting van wie zowel de vader als de moeder bekend is.^{35,36}

Figuur 4.3 Het hebben van een (half)broer en/of (half)zus die delicten pleegt, per pleegprofiel en controlegroep³⁷

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben vaker een criminele broer en/of zus en met relatief veel strafzaken

Gemiddeld heeft ongeveer twee derde (66%) van alle daders van binnenlandse seksuele uitbuiting een criminele broer en/of zus. Dit is vaker het geval dan bij daders van criminaliteit in het algemeen (40%) en zelfs veel vaker dan bij personen die geen delicten plegen (11%).

35 In de KINDOUDERTAB (zie kadertekst 'Data' aan het begin van §4.2).

36 Bij de controlegroepen is sprake van precies dezelfde aantallen, omdat op het wel of niet hebben van een bekende vader en moeder gematcht is bij de samenstelling van de controlegroepen (zie §1.6.1).

37 Verschillen tussen vier pleegprofielen: $p < 0,001$; verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Door afronding op vijf talen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

Continue plegers hebben het vaakst minimaal één criminele (half)broer en/of (half)zus, het gaat om maar liefst 85%. Hierop volgt 71% van de plegers die vroeg pieken en 67% van de plegers die laat pieken. Incidentele plegers hebben het minst vaak een criminele broer of zus, maar alsnog gaat het bij hen om meer dan de helft (53%).

De meest criminele broer of zus van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting heeft gemiddeld meer strafzaken (8,0) tussen 2001 en 2021, dan de meest criminele broer of zus van de daders van criminaliteit in het algemeen (5,3) en van de personen die geen delicten plegen (2,9).³⁸ Het aantal strafzaken van de broer of zus met de meeste strafzaken is gemiddeld het laagst bij de incidentele plegers.³⁹

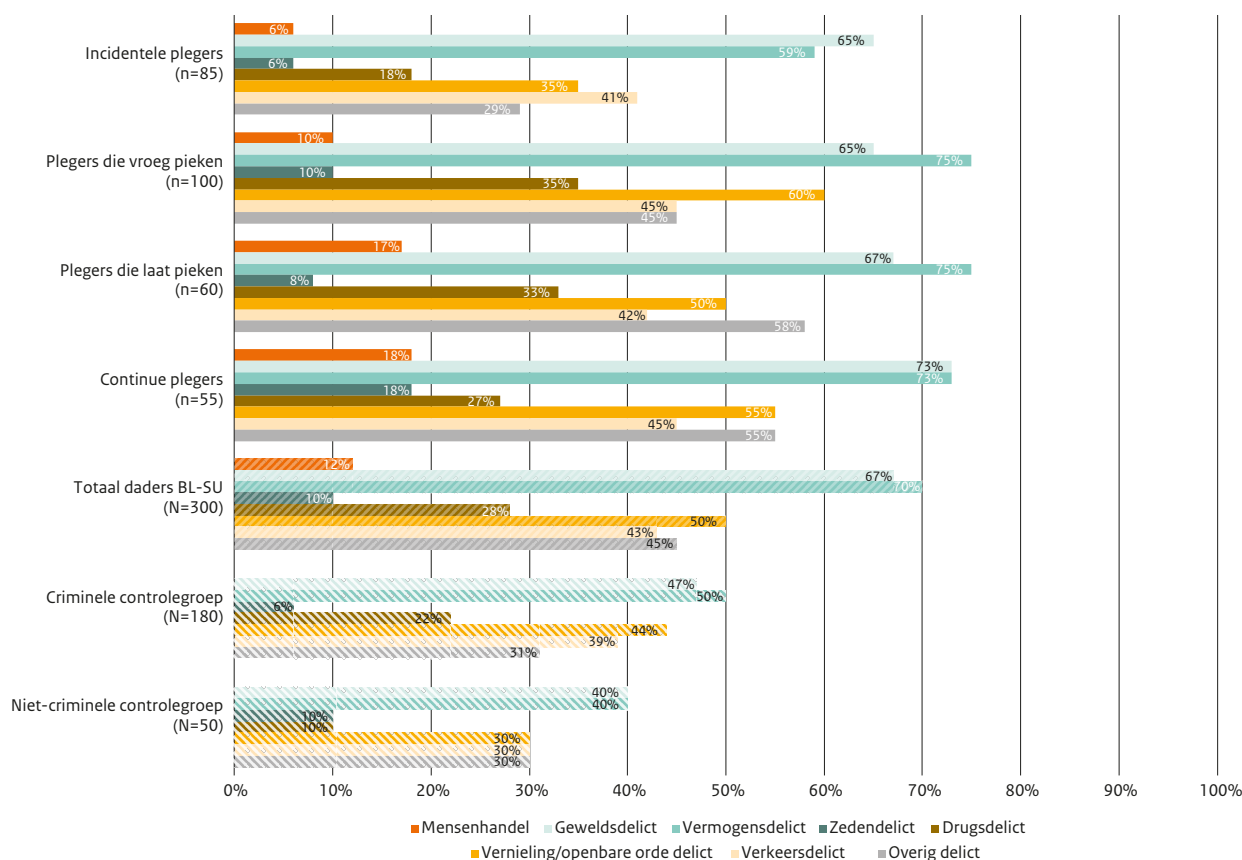
Criminele broers en/of zussen van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting plegen relatief vaak mensenhandel

De groepen staven in Figuur 4.4 laten, per pleegprofiel en controlegroep, zien welke typen delicten de criminele broers en zussen plegen. Er is daarbij, naast mensenhandel, gekeken naar zeven verschillende delictscategorieën: geweldsdelicten, zedendelicten, vermogensdelicten, drugsdelicten, vernieling/openbare ordedelicten, verkeersdelicten en overige delicten.⁴⁰ De resultaten zijn weergegeven op daderniveau, het gaat dus om daders en controlepersonen met een criminele broer of zus (N=300, N=180 en N=50) die minimaal één keer de betreffende typen delicten hebben gepleegd.

38 Verschillen tussen incidentele plegers en plegers die vroeg pieken en continue plegers: $p < 0,01$; verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen $p < 0,001$.

39 5,1 versus 8,6 (plegers die vroeg pieken) en 10,3 (continue plegers).

40 Zie voor een beschrijving van welke delicten onder deze delictscategorieën vallen §4.2.1: de voetnoten bij de inleiding op Figuur 4.2 (gebaseerd op de Standaardclassificatie Misdrijven 2010).

Figuur 4.4 Typen delicten die criminele broers en zussen plegen, per pleegprofiel en controlegroep met een criminele broer en/of zus⁴¹

Bij ongeveer twee derde deel van de daders met een criminele broer en/of zus, heeft de criminele broer en/of zus een vermogensdelict (70%) en/of een gewelddelict (67%) gepleegd. Bij de helft gaat het om een vernieling/openbare ordedelict (50%), bij 45% en 43% om respectievelijk een overig delict en/of verkeersdelict, en bij 28% om een drugsdelict. Gemiddeld heeft bij 12% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met een criminele broer en/of zus, de broer en/of zus mensenhandel gepleegd en bij 10% een zedendelict. Bij bijna alle delictscategorieën – behalve zeden- en verkeersdelicten – scoren (de criminele broers en zussen van) daders van binnenlandse seksuele uitbuiting significant hoger dan de (criminele broers en zussen van) controlegroepen.

41 Mensenhandel / Geweld / Vermogen: verschillen tussen daders van BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Drugs: verschillen tussen daders van BL-SU en controlegroepen: $p < 0,01$. Vernieling/openbare orde: incidentele plegers verschillen van de andere pleegprofielen: $p < 0,05$; verschillen tussen daders van BL-SU en controlegroepen: $p < 0,05$. Overig: incidentele plegers verschillen van de andere pleegprofielen: $p < 0,01$; verschillen tussen daders van BL-SU en controlegroepen: $p < 0,01$. Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

Incidentele pleegsters met een criminele broer en/of zus hebben minder vaak een criminele broer en/of zus die een vernieling/openbare ordedelict (35%) en/of een overig delict (29%) pleegt, dan de andere drie groepen daders (respectievelijk tussen de 50% en 60% en tussen de 45% en 58%).

4.3 Criminele partners

In deze paragraaf wordt ingegaan op het wel of niet hebben van een criminele (ex-)partner. Daarbij is ook aandacht besteed aan het aantal strafzaken dat de (ex-)partners hebben en aan de typen delicten – waaronder mensenhandel – die ze plegen.

DATA

Het CBS-databestand met de samenstellingen van alle in Nederland bekende huishoudens (vanaf oktober 1994), inclusief de plaats die de verschillende personen van een huishouden daarin innemen,⁴² is gebruikt om de partners te identificeren. Het gaat hierbij om partners met wie de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de controlepersonen officieel samen hebben gewoond op een moment in de periode tussen begin oktober 1994 en eind december 2022. De in dit kader relevante plaatsen in een huishouden zijn ‘partner in niet-gehuwd paar zonder kinderen’, ‘partner in gehuwd paar zonder kinderen’, ‘partner in niet-gehuwd paar met kinderen’ en ‘partner in gehuwd paar met kinderen’.⁴³ Partners met wie geen officiële samenwoonrelatie bestaat of bestaan heeft, of van wie de officiële samenwoonrelatie eindigde voor oktober 1994, kunnen niet worden geïdentificeerd.

Onder *criminele* partner wordt een (ex-)partner verstaan die minimaal één bij het OM ingeschreven strafzaak heeft in één van de jaren waarin daarover bij het CBS informatie beschikbaar is, te weten 2001 tot en met 2021.⁴⁴ Het deel van de daders en controlepersonen met een criminele (ex-)partner kan beschouwd worden als een onderschatting. Het gaat namelijk om *geregistreerde* criminaliteit (van een *geregistreerde* partner) dat tot een strafzaak heeft geleid in voornoemde 21 jaren (gepleegde maar niet geregistreerde criminaliteit ontbreekt dus: zogenoemde ‘false negatives’). Daar staat tegenover dat ook bij het OM ingeschreven strafzaken zijn meegenomen die uiteindelijk niet tot een veroordeling hebben geleid. Daardoor kan soms ook sprake zijn van een (ex-)partner die ten onrechte als crimineel is aangemerkt (een zogenoemde ‘false positive’). Het is mogelijk dat een ex-partner voor het eerst een delict heeft gepleegd dat tot een strafzaak heeft geleid, *nadat* de officiële samenwoonrelatie met de dader of controlepersoon eindigde. Dit betekent dat het niet noodzakelijkerwijs zo is dat criminele partners al crimineel gedrag vertoonden toen zij een relatie hadden met de dader of controlepersoon. Ook is het mogelijk dat een (ex-)partner al geruime tijd voordat de officiële samenwoonrelatie met de dader/controlepersoon begon, is gestopt met het plegen van delicten.

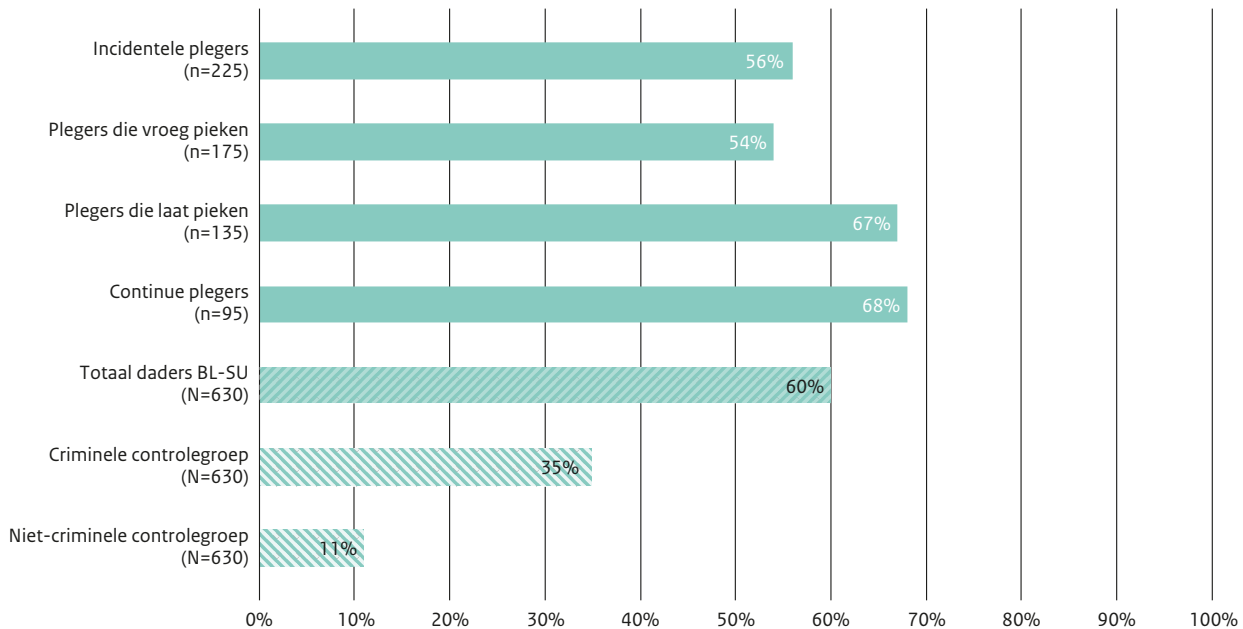
In de bovenste vier staven van Figuur 4.5 is, per pleegprofiel, te zien welk deel van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting ooit een criminele partner heeft gehad. In de onderste drie

42 De GBAHUISHOUDENSBUS.

43 Onder gehuwde paren vallen zowel paren die zijn getrouwd als paren die een geregistreerd partnerschap zijn aangegaan. Bij niet-gehuwde paren gaat het om paren bij wie uit andere gegevens – bijvoorbeeld uit die van de Belastingdienst (fiscale partners) – blijkt dat ze niet alleen samenwonen, maar ook daadwerkelijk partners zijn.

44 De INSTROOMOMTAB.

staven is dit te zien voor de totale steekproef van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de twee controlegroepen.

Figuur 4.5 Het hebben van een (ex-)partner die delicten pleegt, per pleegprofiel en controlegroep⁴⁵

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben vaker een criminele (ex-)partner

Meer dan de helft (60%) van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting heeft een criminele (ex-)partner. Dit is vaker dan dat daders van criminaliteit in het algemeen hebben (35%). Het verschil met personen die geen delicten plegen is nog een stuk groter (11%).

Er bestaan geen significante verschillen voor het wel of niet hebben van een criminele (ex-)partner tussen de vier groepen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met verschillende pleegprofielen. Ook de incidentele plegers verschillen hier niet van de andere groepen. Dit komt waarschijnlijk omdat in deze groep de meeste vrouwelijke daders zitten (zie §3.2.1) en vrouwelijke daders blijken wat vaker criminele partners te hebben dan mannelijke daders.⁴⁶

De meest criminele (ex-)partner van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting heeft gemiddeld meer strafzaken (6,5) tussen 2001 en 2021, dan de meest criminele (ex-)partner van de personen die geen delicten plegen (2,8).⁴⁷ Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting verschillen in dit opzicht niet significant van daders van criminaliteit in het algemeen (van wie de meest criminele (ex-)partner gemiddeld 5,7 strafzaken heeft).

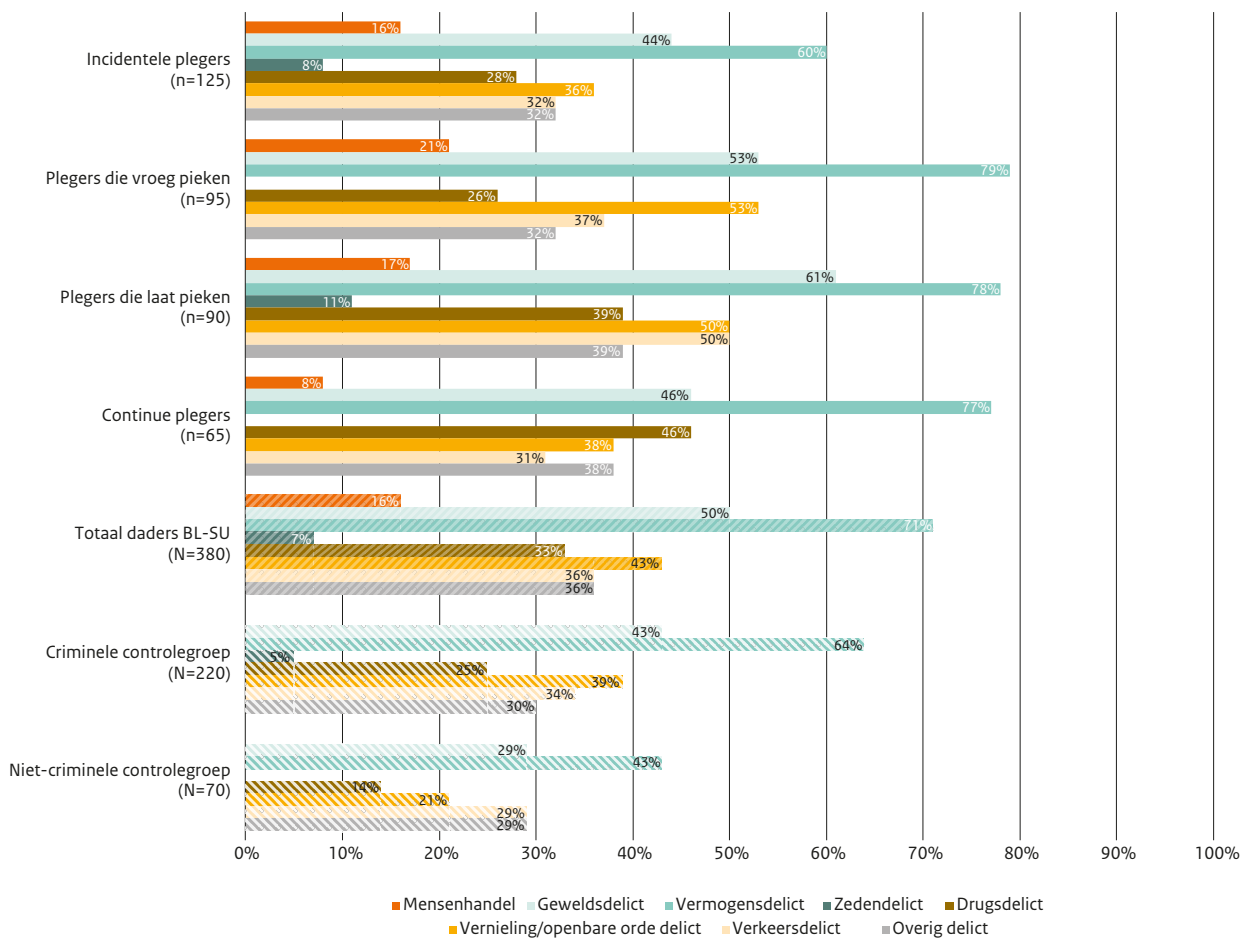
45 Verschillen tussen BL-SU daders en controlegroepen $p < 0,001$. Door afronding op vijf decimalen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

46 67% van de vrouwelijke daders heeft ooit een criminele partner gehad versus 59% van de mannelijke daders.

47 De niet-criminele controlegroep verschilt van de groep BL-SU daders en de criminele controlegroep: $p < 0,001$.

Criminele (ex-)partners van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting plegen relatief vaak mensenhandel

De groepen staven in Figuur 4.6 laten, per pleegprofiel en controlegroep, zien welke typen delicten de criminele (ex-)partners plegen. Er is daarbij, naast mensenhandel, gekeken naar zeven verschillende delictscategorieën: geweldsdelicten, zedendelicten, vermogensdelicten, drugsdelicten, vernieling/openbare ordedelicten, verkeersdelicten en overige delicten.⁴⁸ De resultaten zijn weergegeven op daderniveau, het gaat dus om daders en controlepersonen met een criminele (ex)partner (N=380, N=220 en N=70) die minimaal één keer de betreffende typen delicten hebben gepleegd.

Figuur 4.6 Typen delicten die criminele (ex-)partners plegen, per pleegprofiel en controlegroep met een criminele (ex-)partner⁴⁹

48 Zie voor een beschrijving van welke delicten onder deze delictscategorieën vallen §2.3; de voetnoten bij de inleiding op Figuur 2.10 (gebaseerd op de Standaardclassificatie Misdrijven 2010).

49 Mensenhandel / Geweld: verschillen tussen BL-SU daders en controlegroepen: $p < 0,001$. Vermogen: verschillen tussen vier pleegprofielen: $p < 0,01$; verschillen tussen BL-SU daders en controlegroepen: $p < 0,001$. Zeden: verschillen tussen vier pleegprofielen: $p < 0,01$. Drugs / vernieling/openbare orde: verschillen tussen vier pleegprofielen: $p < 0,05$; verschillen tussen BL-SU daders en controlegroepen: $p < 0,01$. Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

Bij 71% van de daders met een criminele (ex-)partner, gaat het om een criminele (ex-)partner die een vermogensdelict pleegt. Bij de helft gaat het om een geweldsdelict (50%), bij 43% om een vernieling/openbare ordedelict, en bij ongeveer een derde om een verkeersdelict (36%), een overig delict (36%) en/of een drugsdelict (33%). Gemiddeld heeft 16% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met een criminele (ex-)partner, een (ex-)partner die mensenhandel pleegt en 7% heeft een criminele (ex-)partner die een zedendelict pleegt. Het gaat bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting die een criminele (ex-)partner hebben, vaker om een (ex-)partner die mensenhandel, een geweldsdelict, een vermogensdelict, een drugsdelict en/of een vernieling/openbare ordedelict pleegt, dan bij de niet-criminele controlegroep met een criminele (ex-)partner. Voor specifiek het delict mensenhandel geldt dit ook in vergelijking tot de criminele controlegroep met een criminele (ex-)partner.

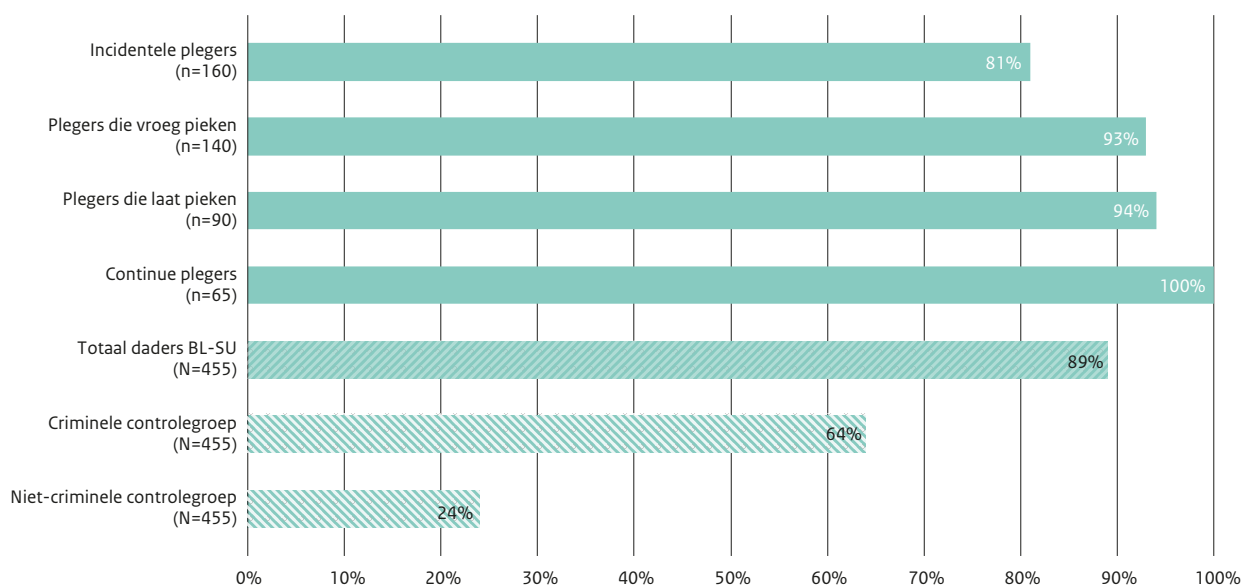
Er bestaan geen significante verschillen tussen de vier groepen daders als gekeken wordt of hun criminele (ex-)partners ooit mensenhandel, geweldsdelicten, verkeersdelicten en/of overige delicten hebben gepleegd. Wel gaat het bij incidentele plegers minder vaak om (ex-)partners die vermogensdelicten plegen (60% versus tussen de 77% en 79% bij de andere drie groepen). Bij incidentele plegers en plegers die laat pieken gaat het vaker om (ex-)partners die zedendelicten plegen (respectievelijk 8% en 13% versus 0% bij de andere twee groepen), bij plegers die laat pieken en continue plegers vaker om (ex-)partners die drugsdelicten plegen (respectievelijk 39% en 46% versus tussen de 26% en 28% bij de andere twee groepen) en bij plegers die vroeg pieken en plegers die laat pieken vaker om (ex-)partners die vernieling/openbare ordedelicten plegen (respectievelijk 53% en 50% versus tussen de 36% en 38% bij de andere twee groepen).

4.4 Criminele ouders, broers en zussen en/of partners

In deze paragraaf wordt gekeken of er iemand in de naaste sociale omgeving van de daders en controlepersonen, over wie in dit onderzoek informatie beschikbaar is, crimineel is. Het gaat dan om hun ouders, (half)broers en (half)zussen en (ex-)partners. In de bovenste vier staven van [Figuur 4.7](#) is, per pleegprofiel, te zien welk deel van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting een criminele ouder en/of (half)broer en/of (half)zus en/of (ex-)partner heeft. In de onderste drie staven is dit te zien voor de totale steekproef van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de twee controlegroepen. Het wel of niet hebben van een criminele ouder, broer en/of zus of partner is alleen weergegeven voor de 455 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting van wie zowel de vader als de moeder bekend is.^{50,51}

50 In de KINDOUDERTAB (zie kadertekst 'Data' aan het begin van §4.2).

51 Bij de controlegroepen is sprake van precies dezelfde aantallen, omdat op het wel of niet hebben van een bekende vader en moeder gematched is bij de samenstelling van de controlegroepen (zie §1.6.1).

Figuur 4.7 Het hebben van een ouder en/of (half)broer en/of (half)zus en/of (ex-)partner die delicten pleegt, per pleegprofiel en controlegroep⁵²

9 op de 10 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben een criminele sociale omgeving

Gemiddeld hebben maar liefst 9 op de 10 (89%) daders van binnenlandse seksuele uitbuiting een criminele ouder, broer en/of zus en/of (ex-)partner. Dit is aanzienlijk vaker dan dat daders van criminaliteit in het algemeen hebben (64%) en het verschil is nog veel groter als vergeleken wordt met personen die geen delicten plegen (24%).

(Bijna) alle continue plegers, plegers die laat pieken en plegers die vroeg pieken hebben een criminele ouder, broer of zus en/of (ex-)partner, het gaat om respectievelijk 100%, 94% en 93%. Ondanks dat hiervan bij incidentele plegers het minst vaak sprake is, gaat het ook bij hen alsnog om een overgrote meerderheid (81%).

4.5 Conclusie

Het hebben van een criminele sociale omgeving, dat volgens de literatuur een risicofactor is voor het plegen van criminaliteit (zie het theoretisch kader in §4.1), wordt ook door de onderzoeksresultaten in dit hoofdstuk bevestigd. De sociale omgeving van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting – voor zover die bestaat uit ouders, (half)broers en (half)zussen en (ex-)partners – blijkt aanzienlijk criminelere dan die van daders van criminaliteit in het algemeen en al helemaal dan die van personen die geen delicten plegen. Daarbij geldt dat zowel de criminele (half-)broers en/of (half-)zussen, als de criminele (ex-)partners, in verhouding vaak – en dus net als de daders zelf – ook betrokken zijn bij het delict mensenhandel. Voorgaande bevindingen

⁵² Verschillen tussen vier pleegprofielen: $p < 0,001$; verschillen tussen BL-SU daders en controlegroepen: $p < 0,001$. Door afronding op vijf decimalen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

gen gelden in nog extremere mate als het gaat om continue plegers, en in iets minder extreme mate als het gaat om incidentele plegers.

Daders hebben veel vaker een criminele sociale omgeving

Gemiddeld hebben maar liefst 9 op de 10 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting (89%) een criminele ouder, (half)broer en/of (half)zus, en/of (ex-)partner, variërend tussen 81% van de incidentele plegers en alle continue plegers. Dit zijn er erg veel, zeker in vergelijking met daders van criminaliteit in het algemeen (64%) en personen die geen delicten plegen (24%).

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben vaker een criminele ouder (44%) dan daders van criminaliteit in het algemeen (25%) en personen die geen delicten plegen (9%). Hun meest criminele ouder blijkt daarnaast ook criminel (gemiddeld 3,7 strafzaken tussen 2001 en 2021) dan de meest criminele ouder van daders van criminaliteit in het algemeen (gemiddeld 2,4 strafzaken) en van personen die geen delicten plegen (gemiddeld 2,1 strafzaken).

Ook hebben daders van binnenlandse seksuele uitbuiting vaker een criminele (half)broer en/of (half)zus (66% ten opzichte van 40% binnen de criminele controlegroep en ten opzichte van 11% binnen de niet-criminele controlegroep). De meest criminele broer of zus van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting is daarnaast nog eens criminel (gemiddeld 8,0 strafzaken tussen 2001 en 2021) dan de meest criminele broer of zus van daders van criminaliteit in het algemeen (gemiddeld 5,3 strafzaken) en van personen die geen delicten plegen (gemiddeld 2,9 strafzaken).

Vervolgens hebben daders van binnenlandse seksuele uitbuiting ook vaker een criminele (ex-)partner (60% versus 35% criminele controlegroep en 11% niet-criminele controlegroep). Hun meest criminele (ex-)partner is criminel (gemiddeld 6,5 strafzaken tussen 2001 en 2021) dan die van personen die geen delicten plegen (gemiddeld 2,8 strafzaken).

Broers, zussen en/of (ex-)partners van daders plegen in verhouding vaak mensenhandel

Het gaat bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting vaker dan bij de controlegroepen om een criminele (half)broer en/of (half)zus (12%) of een criminele (ex-)partner (16%) die specifiek het delict mensenhandel pleegt. De criminele ouders van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting plegen vrijwel nooit mensenhandel (3%).

5 Werk, partner en kinderen van daders

Op verschillende momenten in het leven van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting is gekeken of potentieel beschermende factoren als werk, een partner en kinderen samenhangen met het pleeggedrag. Daaruit blijkt dat werk en het samenwonen met een partner inderdaad een beschermend effect hebben. Zo hebben daders als ze een uitkering ontvangen meer kans op het plegen van delicten dan als ze werk hebben. En op de momenten dat ze officieel met een partner samenwonen, hebben ze iets minder kans op het plegen van delicten. Deze verbanden blijken dezelfde als bij daders van criminaliteit in het algemeen, al is bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting het beschermende effect van een partner aanzienlijk kleiner.

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de vierde onderzoeksvraag (zie §1.4): ‘In hoeverre hangen belangrijke levensgebeurtenissen als het hebben van werk, een partner en kinderen, samen met het pleeggedrag van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting, en verschilt dit tussen daders met verschillende pleegprofielen?’. Het gaat in dit hoofdstuk om zogenoemde dynamische factoren, dat wil zeggen om factoren die kunnen veranderen in de tijd. Er wordt daarom telkens gekeken naar de situatie van deze factoren op verschillende momenten in het leven van de daders: het moment dat ze hun eerste delict plegen,¹ het moment dat ze voor de eerste keer mensenhandel plegen,² en of daders ooit een partner en/of kinderen hebben gehad.

In §5.2 wordt gekeken naar de sociaal-economische status – waaronder het hebben van werk – van de daders. In §5.3 wordt vervolgens aandacht besteed aan de gezinssituatie van de daders, waaronder het samenwonen met een partner. In §5.4 wordt ingegaan op of daders biologische en/of inwonende kinderen hebben. Uiteindelijk wordt in §5.5, op basis van een fixed effects analyse, bezien of, en zo ja hoe, de dynamische factoren samenhangen met het pleeggedrag van de daders. In de conclusie van dit hoofdstuk (§5.6) worden tot slot de belangrijkste bevindingen samengevat.

Theoretisch kader

In de levensloopcriminologie richt men zich al geruime tijd op dynamische factoren, dit zijn risicofactoren en beschermende factoren die gedurende iemands leven kunnen veranderen en verband houden met crimineel gedrag. Het bestuderen van de verschillende risicofactoren en beschermende factoren in onderlinge samenhang en het kijken naar welke factoren in welke mate aanwezig zijn op verschillende momenten in iemands leven zou tot een grotere betrouwbaarheid van bevindingen over causale verbanden leiden.³

Er wordt vaak betoogd dat belangrijke levensgebeurtenissen, zoals het krijgen van werk, trouwen of het krijgen van kinderen, een positief keerpunt kunnen markeren in de criminele carrière van een persoon (denk bijvoorbeeld aan de *sociale bindingen* of de *sociale controletheorieën*, zie §1.5, maar bijvoorbeeld ook aan de *routine activiteitstheorie*). Deze belangrijke levensgebeurtenissen bieden doorgaans structuur, routine, perspectief, verantwoordelijkheidsgevoel, in het geval van werk ook een inkomen dat de noodzaak tot criminele activiteiten vermindert, en draagt bij aan meer conformiteit. Dit resulteert in een meer conventionele levensstijl en een grotere

1 Deze informatie kan uiteraard niet vergeleken worden met de niet-criminele controlegroep omdat zij geen delicten plegen. Een vergelijking met de daders van criminaliteit in het algemeen (criminele controlegroep) zou wel interessant zijn, maar deze informatie is helaas niet beschikbaar. Dit komt omdat bij de criminele controlegroep alleen het pleeggedrag in beeld is dat heeft geleid tot een ingeschreven strafzaak bij het OM in de jaren 2001 tot en met 2021, omdat het gebaseerd is op de CBS-microdata. Er kan niet vanuit worden gegaan dat het eerst gepleegde (geregistreerde) delict in deze jaren ook hun eerst gepleegde (geregistreerde) delict ooit is. Het pleeggedrag van de steekproef van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting is volledig in beeld omdat het gebaseerd is op data uit de OBDJ (zie §1.6.2).

2 Deze informatie kan niet vergeleken worden met de twee controlegroepen, omdat die geen mensenhandel plegen (zie §1.6.1).

3 Conventionele theorieën gaan uit van meer statische verhoudingen tussen deze factoren en pleeggedrag. Zij zeggen iets over wie risico loopt terwijl dynamische theorieën en factoren ons inzicht geven wanneer iemand risico loopt op pleeggedrag (Serin, Chadwick & Lloyd, 2016).

afstand tot het criminele circuit. Dit fenomeen wordt de ‘age-graded-theory’ genoemd.⁴ Daar staat tegenover dat het gebrek aan sociale controle, beperkte routinematige activiteiten en een beperkte doelgerichte/verantwoordelijke levensvulling worden gezien als risicofactoren voor (het continueren van) crimineel gedrag.

Over het algemeen wordt dus aangenomen dat werk crimineel gedrag kan reduceren. Maar het is onduidelijk of het financiële aspect van werk of de sociale controle verantwoordelijk is voor dit effect. Verbruggen en collega’s⁵ proberen deze vraag te beantwoorden en onderzoeken ook effecten van verschillende vormen van inkomensondersteuning op pleeggedrag. Bevindingen uit dit onderzoek tonen aan dat voor mannen zowel werk als inkomensondersteuning gerelateerd kunnen worden aan vermindering van pleeggedrag. Voor vrouwen geldt dit wel voor werk maar niet voor inkomensondersteuning. Ondersteuning in de vorm van arbeidsongeschiktheidsuitkering relateert aan meer pleeggedrag. Het onderzoek biedt ondersteuning voor theorieën die aangeven dat zowel geld als sociale controle kunnen zorgen voor vermindering van crimineel gedrag.

Een empirische studie in Nederland, gebaseerd op gegevens van de ‘Dutch Organized Crime Monitor’ met 1921 daders van georganiseerde criminaliteit,⁶ laat zien dat ongeveer een kwart van de onderzoekspopulatie (daders tussen de 16 en 64 jaar) gedurende de 18-jarige observatieperiode van 1999-2016 nooit werk heeft gehad. De helft van de populatie heeft maximaal 7 jaar van de 18 jaar observatieperiode een baan gehad, terwijl slechts 25% langer dan 7 jaar werkzaam was. De niet-frequente plegers hadden vaker langdurig werk gehad, werkten meer dagen per jaar, en hadden een hoger inkomen dan de frequentere plegers (de ‘high-frequency’ plegers, ‘early-onset’ plegers en ‘mid-onset’ plegers) die vaker een uitkering ontvingen.⁷ Toch werd er geen effect gevonden van het hebben van werk op het pleeggedrag.⁸ De onderzoekers geven hierbij aan dat in sommige gevallen een baan ook kansen biedt om binnen de kaders van het werk delicten te plegen (bijvoorbeeld bij zakenreizen, het hebben van bepaalde contacten), in ieder geval bij daders van georganiseerde criminaliteit.

Zoals gezegd wordt ook het hebben van een partner of huwelijk en het krijgen van kinderen geassocieerd met een lagere kans op crimineel gedrag. Uit een review van Bersani en van Schellen⁹ blijkt dat hierbij sprake is van een gender effect. Zij concluderen dat voor zowel mannen als vrouwen geldt dat zij minder geneigd zijn tot crimineel gedrag wanneer zij getrouwd zijn. Maar dat dit effect vooral wordt gezien wanneer een man een niet-criminele partner trouwt en wanneer dit een meer duurzaam huwelijk betreft. Wanneer hij met een criminele partner trouwt blijft het criminele gedrag onveranderd. Bij vrouwen maakt het geen verschil of zij trouwen met een criminele of een niet-criminele partner. Bij vrouwelijke plegers leidt het krijgen van kinderen ook tot een vermindering van crimineel gedrag.¹⁰ Bersani en van Schellen concluderen dat het huwelijk een belangrijke weg uit de criminaliteit is. In de criminologie wordt

4 Sampson & Laub, 2017. Deze theorie bouwt voort op hun eerder werk Sampson & Laub, 1993 en Laub & Sampson, 2003 en brengt verschillende theoretische inzichten over risicofactoren en beschermende factoren tijdens verschillende fases in het leven bij elkaar.

5 Verbruggen et al., 2015.

6 Van der Geest, Van Koppen & Kleemena, 2020.

7 Van der Geest, Van Koppen & Kleemena, 2020.

8 Van der Geest, Van Koppen & Kleemena, 2020.

9 Bersani & van Schellen, 2013.

10 Bersani, & van Schellen 2013.

dit het ‘good marriage effect’ genoemd.¹¹ Ook Van de Werve, Blokland en Weerman¹² constateerden dat getrouwde personen 32,4% minder kans hebben op crimineel gedrag dan niet-getrouwde personen. Personen die getrouwd zijn en kinderen hebben, hebben zelfs 38,4% minder kans op het plegen van criminaliteit, in vergelijking met alleenstaanden zonder kinderen. Het hebben van kinderen zonder huwelijk bleek niet significant samen te hangen met pleeggedrag op basis van hun gegevens.

Skardhamar en collega’s zijn in hun overzichtartikel kritisch op de theoretische verklaringen van de relatie tussen huwelijk en de afname in crimineel gedrag.¹³ Zij stellen dat criminologische literatuur lange tijd ongevoelig is geweest voor onderzoek dat een dalende correlatie aan geeft tussen het huwelijk en crimineel gedrag en dat deze correlatie in veel onderzoeken niet kan worden aangetoond. Ook hier dient meer vanuit een dynamische benadering gekeken te worden naar de mogelijke correlatie.

5.2 Sociaal-economische status (werk)

DATA

Het CBS-databestand met, per maand, vanaf het jaar 1999, de sociaal-economische categorie waartoe de personen behoren die in de GBA/BRP staan ingeschreven (of in Nederland onderwijs volgen of werken),¹⁴ is gebruikt om te bepalen wat de sociaal-economische status is van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting. Er wordt een onderscheid gemaakt in: het hebben van werk,¹⁵ het ontvangen van een uitkering,¹⁶ (nog niet) schoolgaand of stude-rend zijn (al dan niet met inkomen) en overig zonder inkomen.

In de volgende twee figuren is te zien tot welke sociaal-economische categorie de vier groepen daders met verschillende pleegprofielen behoren op het moment dat zij hun eerste delict (Figuur 5.1) en hun eerste mensenhandeldelict (Figuur 5.2) plegen. Dit is bekend voor, respectievelijk, 435 en 620 daders.¹⁷ Of daders ooit in hun leven werk etc. hebben gehad, is niet weer-gegeven, omdat dit hele hoge, niet veelzeggende, percentages zijn.

11 Sampson & Laub, 1993, zie ook Sampson et al., 2006.

12 Van de Werve, Blokland & Weerman, 2022.

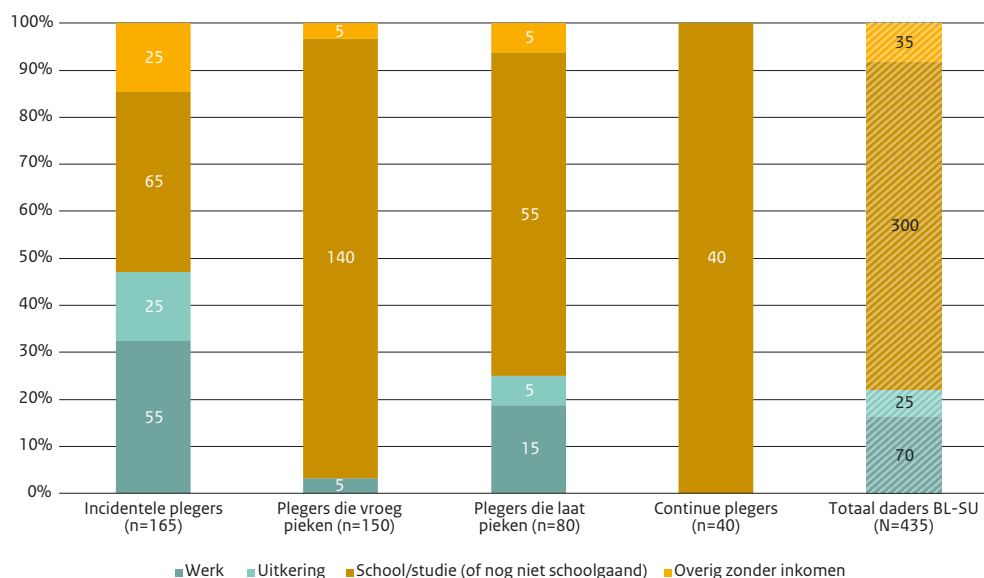
13 Skardhamar et al., 2015.

14 De SECMBUS.

15 Als werknemer, zelfstandige of meewerkend gezinslid.

16 Werkloosheidsuitkering, bijstandsuitkering, uitkering uit sociale voorzieningen overig, uitkering bij ziekte of arbeidsongeschiktheid, en heel incidenteel pensioenuitkering.

17 195 daders pleegden hun eerste delict voor 1999 (het jaar vanaf wanneer informatie bekend is over de sociaal-economische status bij het CBS). 5 daders pleegden hun eerste mensenhandel voor 1999 en van 5 andere daders is de sociaal-economische status op het moment dat ze hun eerste mensenhandel pleegden niet geregistreerd.

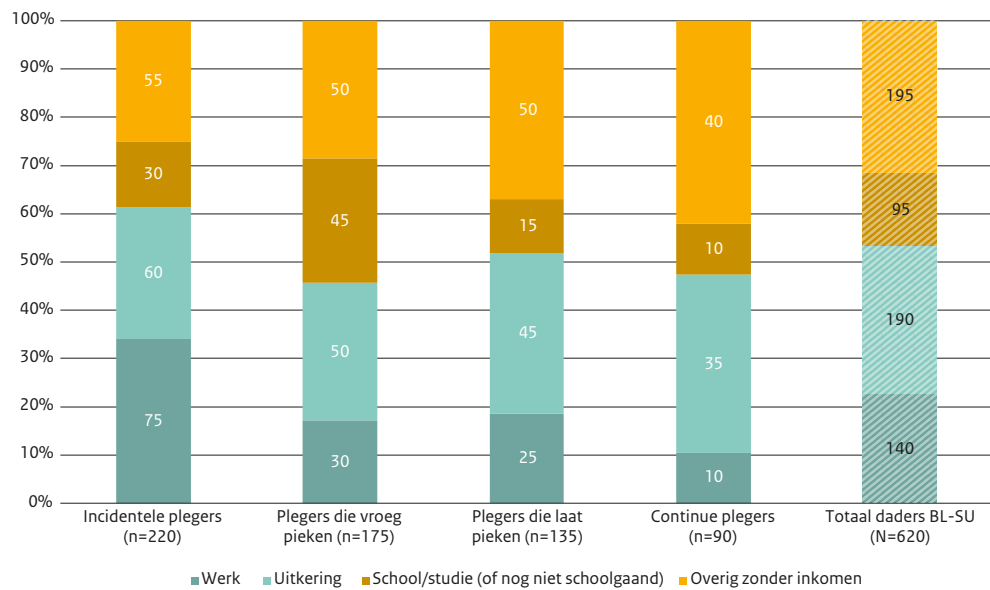

Figuur 5.1 Sociaal-economische status van daders bij plegen eerste delict, per pleegprofiel¹⁸

Meeste daders gaan naar school of studeren als zij hun eerste delict plegen

(Vrijwel) alle continue plegers (100%) en plegers die vroeg pieken (93%) gaan naar school of studeren op het moment dat ze hun eerste delict plegen. Dit is logisch omdat zij dan nog het jongst zijn (gemiddeld, respectievelijk, 14,4 jaar en 15,1 jaar, zie §2.3, Figuur 2.7). Bij plegers die laat pieken, en met name bij incidentele plegers is dit minder vaak het geval (respectievelijk 69% en 39%). Zij hebben op dat moment vaker werk, of ontvangen dan een uitkering of vallen in de categorie 'overig zonder inkomen'. Deze verschillen zijn te verklaren door de oudere pleegleeftijd van laatstgenoemde twee groepen (gemiddeld, respectievelijk, 17,2 jaar en 23,2 jaar, zie §2.3, Figuur 2.7).

¹⁸ $p < 0,001$. Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

Figuur 5.2 Sociaal-economische status van daders bij plegen eerste mensenhandel, per pleegprofiel¹⁹

Meeste daders hebben uitkering of geen inkomen als zij voor het eerst mensenhandel plegen

15% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting gaat nog naar school of studeert nog op het moment dat ze voor het eerst mensenhandel plegen en ruim een vijfde (23%) werkt dan. Maar de meeste daders ontvangen op dat moment een uitkering (31%) of vallen onder de categorie ‘overig zonder inkomen’ (31%).

Incidentele plegers hebben vaker werk (34% versus tussen de 11% en 19%) en plegers die vroeg pieken gaan vaker naar school of studeren (26% versus tussen de 11% en 14%). Dit laatste is logisch, vanwege hun jongere leeftijd op het moment dat zij voor het eerst mensenhandel plegen (gemiddeld 22,2 jaar versus tussen de 27,0 jaar en de 30,4 jaar, zie §2.3, Figuur 2.8). De continue plegers ontvangen vaker een uitkering (39% versus tussen de 27% en 33%) en vallen ook vaker in de categorie ‘overig zonder inkomen’ (44% versus tussen de 25% en 37%).

5.3 Gezinsituatie (partner)

In deze paragraaf wordt ingegaan op de gezinsituatie van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting, waarbij onder meer wordt gekeken of ze met een partner samenwonen. Er is gekeken naar de plaats die ze innemen in het huishouden waartoe ze behoren op het moment dat ze hun eerste delict plegen en op het moment dat ze voor de eerste keer mensenhandel plegen (§5.3.1). Ook is gekeken of daders ooit een officiële samenwoningrelatie met een partner hebben gehad en naar hoeveel verschillende partners ze hebben gehad (§5.3.2). De informatie over partners (in §5.3.2) wordt ook vergeleken met de criminele en niet-criminele controlegroep.

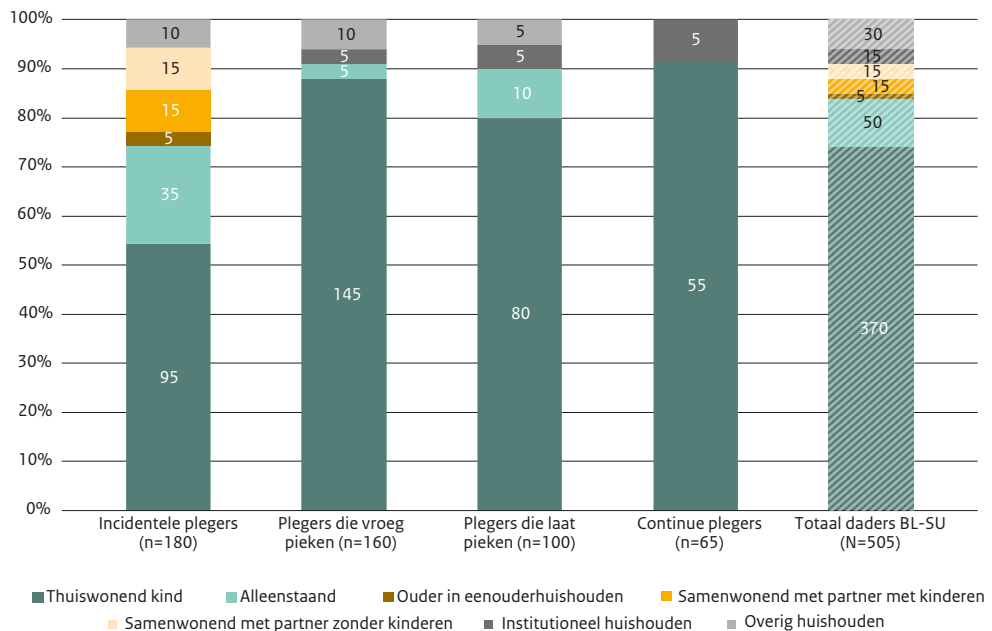
¹⁹ $p < 0,001$. Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

5.3.1 Plaats in huishouden tijdens plegen eerste (mensenhandel)delict

DATA

Het CBS-databestand met de samenstellingen van alle in Nederland bekende huishoudens (vanaf oktober 1994), inclusief de plaats die de verschillende personen van een huishouden daarin innemen,²⁰ is hiervoor gebruikt. De volgende plaatsen in een huishouden worden onderscheiden: thuiswonend kind (minder- of meerderjarig), alleenstaand, ouder in eenouderhuishouden (dus met kinderen), samenwonend met partner met kinderen, samenwonend met partner zonder kinderen, institutioneel huishouden²¹ en overig huishouden.²²

In de volgende twee figuren is te zien wat de plaats is die de vier groepen daders innemen in het huishouden waartoe zij behoren op het moment dat zij hun eerste delict (Figuur 5.3) en hun eerste mensenhandeldelict (Figuur 5.4) plegen. Dit is bekend voor, respectievelijk, 505 en 540 daders.²³

Figuur 5.3 Plaats in huishouden van daders bij plegen eerste delict, per pleegprofiel²⁴

²⁰ De GBAHUISHOUDENSBUS.

²¹ Denk aan instellingen zoals kindertehuizen, gezinsvervangende tehuizen, revalidatiecentra en penitentiaire inrichtingen.

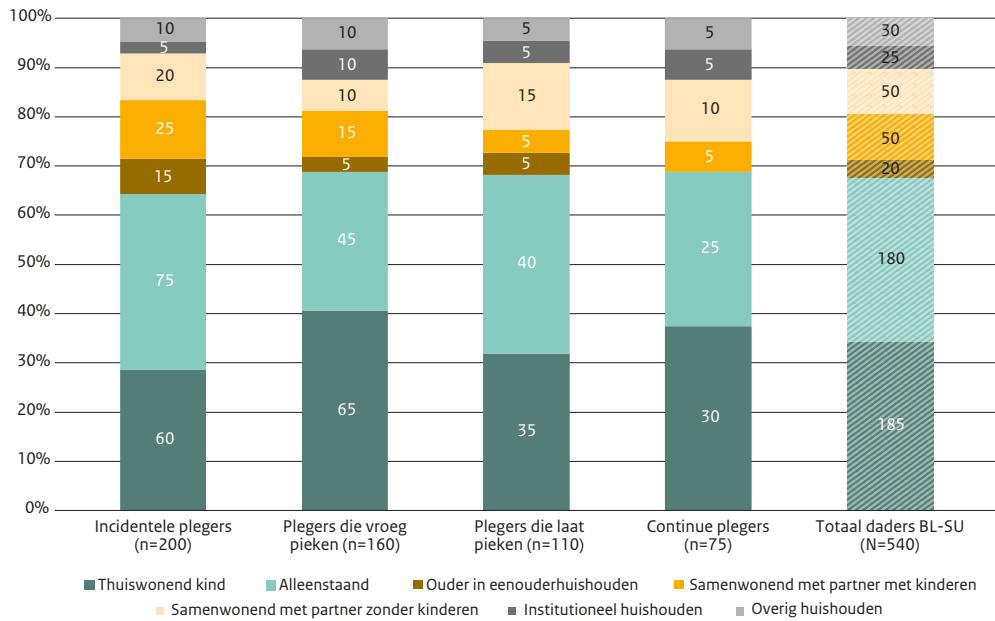
²² Een particulier huishouden dat uitsluitend bestaat uit personen die anders dan als partner, ouder in een eenouderhuishouden of thuiswonend kind deel uitmaken van het huishouden. Denk hierbij aan een kostganger die bij een alleenstaande inwoont, of broers/zussen of vrienden die samen een huishouden vormen.

²³ 105 daders pleegden hun eerste delict voor oktober 1994 (de datum vanaf wanneer informatie bekend is over de huishoudens bij het CBS) en van 20 andere daders is het huishouden op het moment dat ze hun eerste delict pleegden niet geregistreerd. Van 90 daders is het huishouden op het moment dat ze hun eerste mensenhandel pleegden niet geregistreerd. Dit komt bijvoorbeeld omdat zij op dat moment (nog) niet in de GBA/BRP stonden ingeschreven of omdat zij niet officieel geregistreerd stonden in het huishouden waarvan zij toen deel uitmaakten.

²⁴ $p < 0,001$. Door afronding op vijf tellen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

Meeste daders wonen thuis als zij hun eerste delict plegen

Veruit de meeste plegers die vroeg pieken (91%), maar ook de ruime meerderheid van de continue plegers (85%) en de plegers die laat pieken (80%) wonen nog thuis als ze hun eerste delict plegen. Bij incidentele plegers gaat het om net iets meer dan de helft (53%). Dit verschil is te verklaren door de oudere leeftijd waarop incidentele plegers hun eerste delict plegen (gemiddeld 23,2 jaar versus tussen de 14,4 jaar en 17,2 jaar, zie §2.3, Figuur 2.7).

Figuur 5.4 Plaats in huishouden van daders ten tijde plegen eerste mensenhandel, per pleegprofiel²⁵

Meeste daders wonen thuis of alleen als zij voor het eerst mensenhandel plegen

Gemiddeld woont ongeveer een derde (34%) van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting op het moment dat zij voor het eerst mensenhandel plegen nog bij hun ouder(s) thuis en ook een derde deel (33%) is dan alleenstaand. Het overige derde deel is verdeeld over de resterende vijf categorieën. 19% woont dan samen met een partner (9% zonder kinderen en 9% met kinderen). 13% draagt op dat moment zorg over kinderen die inwonen (9% met partner en 4% als ouder in een eenouderhuishouden). 5% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting pleegt voor het eerst mensenhandel terwijl hij of zij in een instelling verblijft.

Incidentele plegers hebben op het moment dat ze voor het eerst mensenhandel plegen vaker een partner met wie ze samenwonen in een huishouden met kinderen (13% versus tussen de 5% en 9%). Daarnaast wonen plegers die vroeg pieken vaker dan incidentele plegers en plegers die laat pieken nog bij hun ouder(s) thuis (41% versus, respectievelijk, 30% en 32%). Dit laatste is logisch door hun jongere leeftijd op dat moment (gemiddeld 22,2 jaar versus, respectievelijk, 30,4 jaar en 28,0 jaar zie §2.3, Figuur 2.8). Plegers die laat pieken en continue plegers wonen

25 p < 0,01. Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

wat vaker samen met een partner zonder kinderen dan de andere twee groepen daders (respectievelijk 14% en 13% versus tussen de 6% en 10%).

5.3.2 Partner (ooit)

DATA

Het CBS-databestand met de samenstellingen van alle in Nederland bekende huishoudens (vanaf oktober 1994), inclusief de plaats die de verschillende personen van een huishouden daarin innemen,²⁶ is gebruikt om de partners te identificeren met wie de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de controlepersonen officieel samen hebben gewoond (op een moment in de periode tussen begin oktober 1994 en eind december 2022). De in dit kader relevante plaatsen in een huishouden zijn ‘partner in niet-gehuwd paar zonder kinderen’, ‘partner in gehuwd paar zonder kinderen’, ‘partner in niet-gehuwd paar met kinderen’ en ‘partner in gehuwd paar met kinderen’.²⁷ Partners met wie geen officiële samenwoningrelatie bestaat of bestaan heeft, of van wie de officiële samenwoningrelatie eindigde voor oktober 1994, kunnen niet worden geïdentificeerd.

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben vaker ooit samengewoond en hebben meer verschillende partners

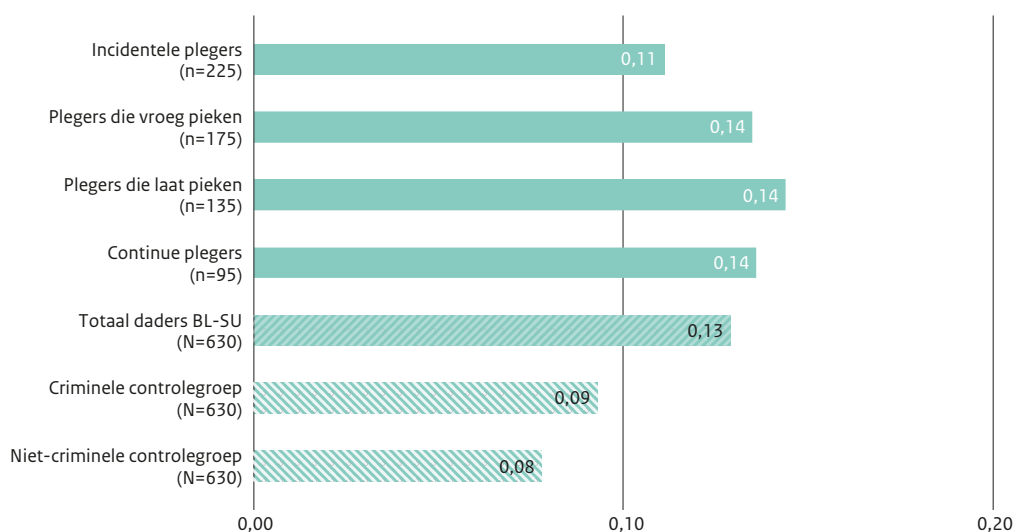
Gemiddeld heeft 83% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting ooit officieel met een partner samengewoond (tussen oktober 1994 en december 2022). Dit is wat vaker dan dat daders van criminaliteit in het algemeen (78%) en personen die geen delicten plegen (77%) dat hebben gedaan.²⁸ Er bestaan in dit kader geen significante verschillen tussen de vier groepen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting.

In Figuur 5.5 is te zien wat het gemiddeld aantal verschillende partners is dat de vier groepen daders en de controlepersonen hebben gehad. Om dit aantal zo goed mogelijk vergelijkbaar te maken is het totaal aantal partners gedeeld door het aantal volwassen levensjaren van een dader/controlepersoon (vanaf 18 jaar, sinds oktober 1994).

²⁶ De GBAHUISHOUDENSBUS.

²⁷ Onder gehuwde paren vallen zowel paren die zijn getrouwd als paren die een geregistreerd partnerschap zijn aangegaan. Bij niet-gehuwde paren gaat het om paren bij wie uit andere gegevens – bijvoorbeeld uit die van de Belastingdienst (fiscale partners) – blijkt dat ze niet alleen samenwonen, maar ook daadwerkelijk partners zijn.

²⁸ $p < 0,05$.

Figuur 5.5 Aantal partners per volwassen levensjaar van daders en controlepersonen (sinds oktober 1994), per pleegprofiel en controlegroep²⁹

Gemiddeld hebben daders van binnenlandse seksuele uitbuiting eens in de 7,8 jaar een nieuwe partner (0,13 verschillende partners per jaar). Dit is vaker dan de criminele en niet-criminele controlegroepen (respectievelijk eens in de 10,8 jaar en eens in de 12,8 jaar een nieuwe partner).

Incidentele plegers hebben in verhouding een kleiner aantal verschillende partners (gemiddeld 0,11 per jaar, wat gelijk staat aan eens in de 9,0 jaar een nieuwe partner), dan de plegers die vroeg pieken (gemiddeld 0,14 jaar: eens in de 7,4 jaar een nieuwe partner), en de plegers die laat pieken (gemiddeld 0,14 per jaar: eens in de 6,9 jaar een nieuwe partner).

5.4 Kinderen: biologisch en inwonend

In deze paragraaf wordt gekeken of daders van binnenlandse seksuele uitbuiting één of meer biologische kinderen hebben en/of zorgen voor één of meer inwonende kinderen. In §5.4.1 is dit bekeken op het moment dat daders hun eerste delict en hun eerste mensenhandeldelict plegen. In §5.4.2 is dit bekeken tot en met eind 2022 (ooit). Deze informatie (in §5.4.2) wordt ook vergeleken met de criminele en niet-criminele controlegroep. Er is daar ook aandacht besteed aan het aantal biologische kinderen dat daders en controlepersonen hebben en de leeftijd waarop daders en controlepersonen hun eerste biologische kind kregen.

DATA

Het hebben van biologische kinderen is gebaseerd op het CBS-databestand met alle juridische ouder-kindrelaties van personen die in Nederland ooit in de GBA/BRP stonden inge-

29 Incidentele plegers verschillen van plegers die vroeg pieken en plegers die laat pieken: $p < 0,001$; verschillen tussen BL-SU daders en controlegroepen: $p < 0,001$. Door afronding op vijfthallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

schreven (vanaf oktober 1994).³⁰ Dit kan beschouwd worden als een onderschatting, omdat biologische kinderen die niet als zodanig erkend zijn hierin niet zijn opgenomen.

Het hebben van inwonende kinderen is gebaseerd op het CBS-databestand met de samenstellingen van alle in Nederland bekende huishoudens (vanaf oktober 1994), inclusief de plaats die de verschillende personen van een huishouden daarin innemen.³¹ In dit geval gaat het om de dader die de plaats van een ouder in een eenouderhuishouden inneemt of samenwonend is met een partner met kinderen.

5.4.1 Kinderen tijdens plegen eerste (mensenhandel)delict

Slechts klein aandeel daders heeft een kind als zij hun eerste delict plegen

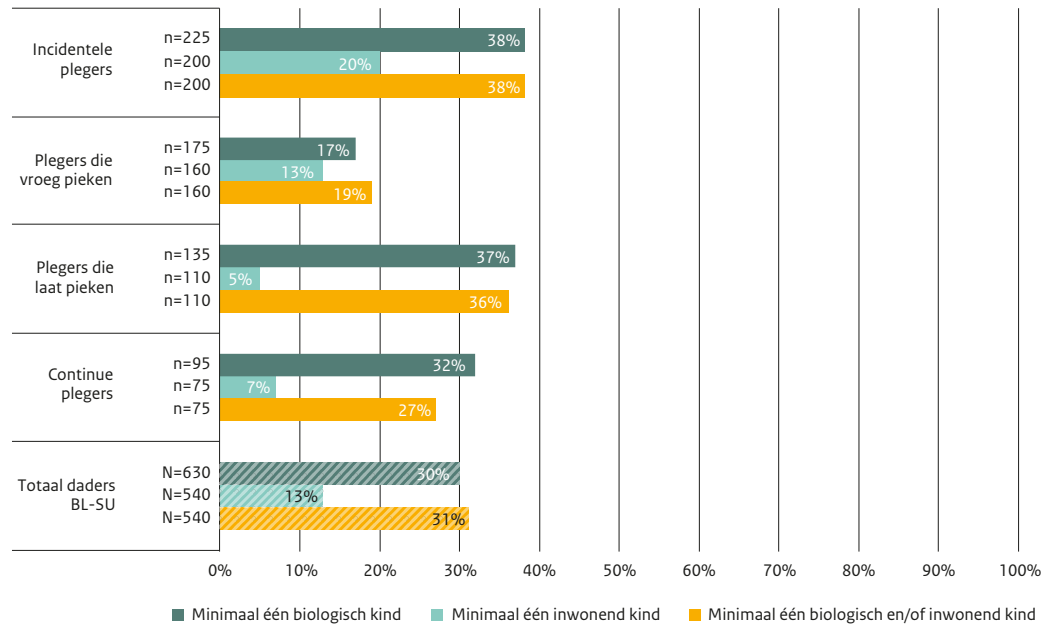
Op het moment dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hun eerste delict plegen heeft gemiddeld 9% een – biologisch (7%) dan wel een inwonend (4%) – kind. Incidentele plegers hebben dat op dit moment aanzienlijk vaker dan de andere groepen daders (22% versus 0%-5%).³² Dat wordt verklaard doordat zij op dat moment ouder zijn (gemiddeld 23,2 jaar versus tussen de 14,4 jaar en 17,2 jaar, zie §2.3, Figuur 2.7).

In Figuur 5.6 is te zien of de vier groepen daders op het moment dat zij voor het eerst mensenhandel plegen minimaal één biologisch en/of inwonend kind hebben.

³⁰ De KINDOUDERTAB.

³¹ De GBAHUISHOUDENSBUS.

³² $p < 0,001$.

Figuur 5.6 Biologische en inwonende kinderen van daders bij plegen eerste mensenhandel, per pleegprofiel³³

Een derde van de daders heeft minimaal één kind als zij voor het eerst mensenhandel plegen

Gemiddeld heeft bijna een derde (31%) van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting op het moment waarop ze voor het eerst mensenhandel plegen minimaal één biologisch dan wel inwonend kind. Hiervan is bij de plegers die vroeg pieken (19%) minder vaak sprake dan bij de andere groepen daders (tussen de 27% en 38%). Dat wordt waarschijnlijk verklaard door hun jongere leeftijd op dat moment (gemiddeld 22,2 jaar versus tussen de 27,0 en 30,4 jaar, zie §2.3, Figuur 2.8).

5.4.2 Kinderen (ooit)

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben vaker een biologisch kind

Gemiddeld heeft – eind 2022 – twee derde (66%) van alle daders van binnenlandse seksuele uitbuiting minimaal één biologisch (59%) en/of inwonend (57%) kind. Dit is vaker dan dat de personen in de controlegroepen hebben (57% criminele controlegroep en 50% niet-criminele controlegroep).³⁴ In dit kader bestaan geen significante verschillen tussen de vier groepen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting.

33 Biologisch kind: $p < 0,001$; inwonend kind: $p < 0,01$; biologisch en/of inwonend kind: $p < 0,01$. Door afronding op vijftallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

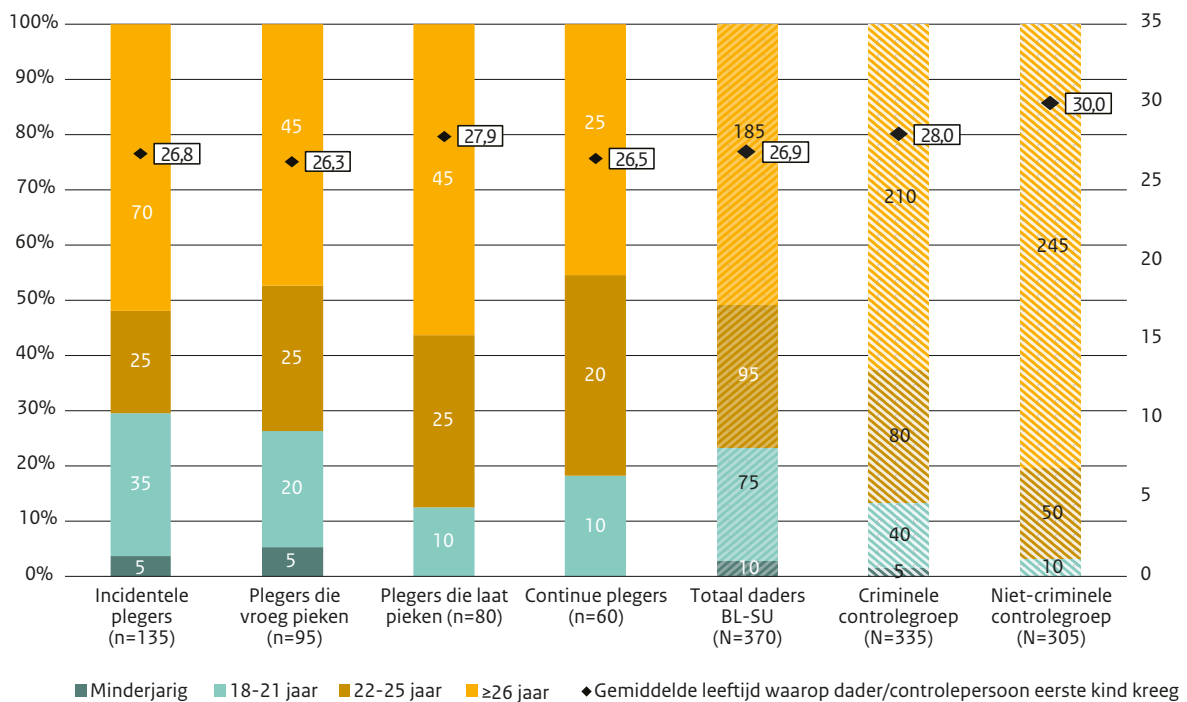
34 $p < 0,001$.

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met kinderen hebben evenveel kinderen als de controlegroepen

De daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met minimaal één biologisch kind (N=370), hebben gemiddeld 2,1 kinderen. Het gemiddeld aantal kinderen verschilt niet significant van de controlegroepen met minimaal één biologisch kind (criminele controlegroep: 2,0; niet-criminele controlegroep: 1,9) en ook de vier groepen daders verschillen in dit opzicht niet significant van elkaar.

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting krijgen op jongere leeftijd hun eerste kind

In de eerste vier kolommen van Figuur 5.7 is, per pleegprofiel, te zien hoe oud de vier groepen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met minimaal één biologisch kind waren, toen hun eerste kind geboren werd. In de laatste drie kolommen is dit weergegeven voor de totaal 370 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met een biologisch kind, de 335 daders van criminaliteit in het algemeen met een biologisch kind en de 305 personen die geen delicten plegen met een biologisch kind. De gekleurde kolommen ten opzichte van de linker verticale as geven de leeftijd weer in categorieën, en de zwarte ruitjes ten opzichte van de rechter verticale as geven de gemiddelde leeftijd weer.

Figuur 5.7 Leeftijd waarop daders en controlepersonen met minimaal één biologisch kind, hun eerste biologische kind kregen, per pleegprofiel en controlegroep³⁵

35 In categorieën: verschillen tussen BL-SU daders en controlepersonen: $p < 0,001$; gemiddeld: BL-SU daders verschillen van de criminele controlegroep ($p < 0,05$) en van de niet-criminele controlegroep ($p < 0,001$) en de twee controlegroepen verschillen ook van elkaar: $p < 0,001$. Door afronding op vijf-tallen (zie §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zijn gemiddeld 26,9 jaar oud als ze hun eerste kind krijgen. 3% is minderjarig, een vijfde (20%) tussen de 18 en 21 jaar, ongeveer een kwart (26%) tussen de 22 en 25 jaar en de helft (50%) is dan 26 jaar of ouder. Dit is jonger dan de personen in de controlegroepen zijn wanneer zij voor het eerst een kind krijgen (criminele controlegroep: gemiddeld 28,0 jaar, 37% jonger dan 26; niet-criminele controlegroep: gemiddeld 30,0 jaar, 20% jonger dan 26). Er bestaan in dit kader geen significante verschillen tussen de vier groepen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting.

5.5 Samenhang tussen pleeggedrag en werk, partner en kinderen

DATA-ANALYSE

Een fixed effects analyse kan op basis van longitudinale data verbanden blootleggen tussen verschillende dynamische factoren. Er is bij de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting iedere maand gekeken of ze wel of geen delict hebben gepleegd (de afhankelijke variabele), en wat in deze maand hun situatie was voor de dynamische factoren werk, partner en kinderen (de onafhankelijke variabelen). Dit is maandelijks gemeten over de periode tussen januari 1999 – de eerste maand waarover informatie over alle drie de onafhankelijke variabelen bekend is – en juni 2021 – de laatste volledige maand waarover informatie over het pleeggedrag bekend is (totaal 270 maanden). Omdat de onafhankelijke variabelen ook samenhangen met de leeftijd van de dader – zo is bijvoorbeeld de kans op een partnerrelatie, of een kind groter naarmate je ouder bent – is alleen gekeken naar de samenhang tussen het pleeggedrag en de onafhankelijke variabelen in volwassenheid (>=18 jaar). Daarnaast is hiervoor gecorrigeerd door de leeftijd als controlevariabele aan het model toe te voegen. Daarnaast wordt er automatisch gecontroleerd voor alle stabiele kenmerken van personen omdat er in fixed effects analyses vergelijkingen worden gemaakt over tijd binnen personen in plaats van tussen personen.

In deze paragraaf is gekeken of het pleeggedrag van (de vier groepen) daders van binnenlandse seksuele uitbuiting samenhangt met het wel of niet hebben van werk, een partner en kinderen. Om te kijken of gevonden relaties tussen het pleeggedrag en bepaalde dynamische factoren uniek zijn voor daders van binnenlandse seksuele uitbuiting of juist van toepassing zijn op daders van criminaliteit in het algemeen, is dezelfde analyse uitgevoerd bij de criminele controlegroep.³⁶ In Tabel 5.1 zijn de odds ratio's weergegeven van de samenhang tussen de dynamische variabelen en het pleeggedrag. Deze odds ratio's geven de verhouding weer tussen twee kansen, bijvoorbeeld tussen de kans dat daders delicten plegen als ze een uitkering ontvangen ten opzichte van de kans dat daders delicten plegen als ze werk hebben.³⁷

36 Het pleeggedrag van de criminele controlegroep is bekend vanaf 2001 (gebaseerd op de IN-STROOMOMTAB van het CBS) in plaats van vanaf 1999 zoals bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting (gebaseerd op data uit de OBJD). De analyse voor de criminele controlegroep kon daarom gedaan worden over maximaal 246 maanden.

37 Een odds ratio van 1 betekent dat de kans op pleeggedrag even groot is wanneer daders een uitkering ontvangen als wanneer ze werk hebben. Een odds ratio groter dan 1 betekent dat er een grotere kans is op pleeggedrag wanneer daders een uitkering ontvangen (risicofactor) dan wanneer ze werk hebben, en een odds ratio kleiner dan 1 betekent dat er een kleinere kans is op pleeggedrag wanneer daders een uitkering ontvangen (beschermende factor) dan wanneer ze werk hebben.

Tabel 5.1 Samenhang tussen dynamische variabelen (leeftijd, sociaal-economische status, partner en kinderen) en pleeggedrag (odds ratio's), per pleegprofiel en criminele controlegroep

		Incidentele plegers (n=220)	Plegers die vroeg pieken (n=170)	Plegers die laat pieken (n=135)	Continue plegers (n=95)	Totaal daders BL-SU (N=620)	Criminele controle- groep (N=605)
Leeftijd		0,96***	0,88***	0,96***	0,97***	0,95***	0,93***
Sociaal- economische categorie (ten opzichte van werk)	Uitkering	1,17	1,39**	1,25**	1,52***	1,35***	1,32**
	(Nog niet) schoolgaand/ studerend	1,28	1,20	0,73*	1,14	1,14	0,95
	Overig zonder inkomen	1,28*	1,16	1,21*	1,05	1,16**	1,29**
Partner		0,81	0,88	0,89	0,91	0,86**	0,70***
Minimaal één biologisch kind		1,39	0,80	1,24*	0,88	0,98	1,08
Minimaal één inwonend niet-biologisch kind		1,10	1,31	1,25	1,67*	1,32*	1,29

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Kans op plegen delicten neemt 5% per levensjaar af bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting

Bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting neemt de kans op het plegen van delicten ieder levensjaar met 5% af. Bij de criminele controlegroep blijkt de leeftijd ook een significante factor te zijn. Daar neemt de kans op het plegen van delicten ieder jaar zelfs met 7% af. Dit verschil is waarschijnlijk te verklaren doordat de groep continue plegers – die ook op latere leeftijd zeer frequent delicten blijven plegen – bij binnenlandse seksuele uitbuiting relatief groot is (15%). Ondanks dat voor alle vier de pleegprofielen geldt dat de leeftijd significant samenhangt met het pleeggedrag, is het verband bij de continue plegers het minst sterk (per levensjaar neemt de kans op het plegen van delicten met 3% af). Bij de plegers die vroeg pieken blijkt het verband juist het sterkst te zijn, daar gaat het ieder jaar om 12% minder kans op het plegen van delicten. Dit lijkt logisch, omdat plegers die vroeg pieken bijna geen delicten meer plegen op latere leeftijd (zie §2.2, Figuur 2.1).

Daders hebben meer kans op plegen delicten wanneer ze een uitkering ontvangen dan wanneer ze werken

Op de momenten in hun leven dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting een uitkering ontvangen, hebben ze 35% meer kans op het plegen van delicten dan als ze werk hebben. Bij de criminele controlegroep is hier ook sprake van een significant verband. Daar hebben daders in de maanden waarin ze een uitkering ontvangen 32% meer kans op het plegen van delicten, dan in de maanden waarin ze werk hebben. In tegenstelling tot de andere drie groepen daders is dit verband bij de incidentele plegers niet significant, en bij de continue plegers blijkt dit verband het sterkst te zijn. Zij hebben op het moment dat ze een uitkering ontvangen maar liefst een 52% grotere kans op het plegen van delicten dan wanneer ze werk hebben.

Op de momenten in hun leven dat daders nog schoolgaand of studierend zijn hebben ze geen grotere of kleinere kans om delicten te plegen dan wanneer ze werken. Dit geldt ook voor de criminele controlegroep. Overigens bestaat bij de plegers die laat pieken hier wel een significant verband: de kans op het plegen van delicten is 27% kleiner als ze nog schoolgaand of stu-

derend zijn, dan als ze werken. Dit lijkt logisch, omdat plegers die laat pieken pas op latere leeftijd frequent pleeggedrag laten zien en juist niet of weinig in hun jongere jaren waarin ze schoolgaand of studierend zijn (zie §2.2, Figuur 2.1). Verder blijkt dat in de maanden dat daders in de sociaal-economische categorie ‘overig zonder inkomen’ vallen, ze 16% meer kans hebben op het plegen van delicten, dan wanneer ze werk hebben. Dit verband bestaat ook bij de criminele controlegroep, daar gaat het zelfs om 29% meer kans. Dit verband blijkt alleen significant bij de incidentele plegers en bij de plegers die laat pieken.

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben minder kans op plegen delicten op het moment dat ze samenwonen met een partner, maar dit beschermende effect is minder groot dan bij andere daders

Op de momenten in hun leven dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting officieel met een partner samenwonen, hebben ze 14% minder kans op het plegen van delicten, dan op de momenten dat ze geen partner hebben met wie ze samenwonen. Bij de criminele controlegroep is dit verband nog veel sterker. Daar is de kans op het plegen van delicten in de maanden dat ze een partner hebben zelfs 30% kleiner dan wanneer ze geen partner hebben. Dat de relatie tussen het pleeggedrag en het hebben van een partner bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting minder sterk is dan bij daders van criminaliteit in het algemeen, komt mogelijk doordat bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting vaker sprake is van een criminele partner (zie §4.3, Figuur 4.5).³⁸

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben meer kans op plegen delicten op het moment dat ze niet-biologische inwonende kinderen hebben

Het krijgen van een biologisch kind blijkt, zowel bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting als bij daders van criminaliteit in het algemeen, niet significant samen te hangen met het pleeggedrag.³⁹ Wel blijkt dat de kans op het plegen van delicten met 32% toeneemt in de maanden dat er één of meer niet-biologische kinderen bij hen inwonen. Dit verband is het sterkst bij de continue plegers: de kans dat zij een delict plegen is maar liefst 67% groter op de momenten dat er bij hen niet-biologische kinderen in huis wonen. Bij de criminele controlegroep bestaat in dit kader geen significant verband.

5.6 Conclusie

In dit hoofdstuk is gekeken naar de situatie van de dynamische factoren werk, partner en kinderen op verschillende momenten in het leven van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting: als ze hun eerste delict plegen, als ze voor de eerste keer mensenhandel plegen en ooit. Ook is gekeken in hoeverre deze factoren samenhangen met het pleeggedrag. Voor een groot deel bevestigen de resultaten de beschermende werking van deze dynamische factoren op het pleeggedrag zoals blijkt uit de literatuur (zie het theoretisch kader in §5.1).

38 Het verband tussen het plegen van delicten en het hebben van een partner is niet significant voor de vier individuele groepen daders (maar dus wel voor het totaal). Dit komt doordat de groepen bestaan uit kleinere aantallen daders.

39 De plegers die laat pieken zijn de enige groep daders bij wie wel een significant verband bestaat. Zij hebben 24% meer kans op het plegen van delicten als ze een biologisch kind hebben. Dit komt doordat zij pas op latere leeftijd frequent delicten plegen, in de periode dat ze kinderen krijgen.

Bijna twee derde daders heeft uitkering of geen inkomen als ze voor het eerst mensenhandel plegen

Ruim twee derde (69%) van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting gaat naar school of studeert op het moment dat ze hun eerste delict plegen, wat meestal is als ze nog minderjarig zijn (zie §2.3, Figuur 2.7). Als ze voor het eerst mensenhandel plegen – meestal in volwassenheid (zie §2.3, Figuur 2.8) – ontvangt bijna een derde een uitkering (gemiddeld 31%, en continue plegers vaker: 39%). Daarnaast valt bijna een derde in de categorie ‘overig zonder inkomen’ (gemiddeld 31%, en continue plegers vaker: 44%). Ruim een vijfde heeft dan werk (gemiddeld 23%, en incidentele plegers vaker: 34%), en gemiddeld 15% gaat dan naar school of studeert (en plegers die vroeg pieken vaker: 26%).

Daders wonen iets vaker samen en wisselen vaker van partner

Bijna driekwart (73%) van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting woont thuis als ze hun eerste delict plegen, wat meestal is als ze nog minderjarig zijn (zie §2.3, Figuur 2.7). Als ze – meestal in volwassenheid (zie §2.3, Figuur 2.8) – hun eerste mensenhandeldelict plegen gaat het nog om ongeveer een derde (34%). Een ander derde deel (33%) van de daders is op dat moment alleenstaand en 19% woont dan samen met een partner.

Wanneer wordt gekeken of ze ooit met een partner hebben samengewoond, dan blijkt dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting dit iets vaker doen dan de controlepersonen (83% versus 77%-78%). Ook wisselen ze vaker van partner. Gemiddeld hebben ze eens in de 7,8 jaar een nieuwe partner. De criminele controlegroep heeft eens in de 10,8 jaar een nieuwe partner en de niet-criminele controlegroep eens in de 12,8 jaar.

Daders hebben vaker een biologisch en/of inwonend kind

Op het moment dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hun eerste delict plegen heeft gemiddeld 9% een biologisch dan wel een inwonend kind. Als ze voor het eerst mensenhandel plegen gaat het om bijna een derde (31%). Als gekeken wordt of ze ooit (tot en met 2022) een biologisch en/of inwonend kind hebben, dan blijkt dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting dit wat vaker hebben dan de controlepersonen (66% versus 57% criminele controlegroep en 50% niet-criminele controlegroep).

De daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met minimaal één biologisch kind hebben gemiddeld 2,1 biologische kinderen. Op het moment dat hun eerste kind werd geboren zijn ze jonger dan de personen in de controlegroepen (gemiddeld 26,9 jaar versus 28,0 jaar criminele controlegroep en 30,0 jaar niet-criminele controlegroep).

Werk en partner zijn beschermende factoren, maar het beschermende effect van partner is kleiner dan bij andere daders

Uit fixed effects analyses blijkt dat de kans op het plegen van delicten door daders van binnenlandse seksuele uitbuiting per levensjaar met 5% afneemt. Daarnaast hebben ze 35% meer kans op het plegen van delicten op het moment dat ze een uitkering ontvangen dan wanneer ze werk hebben. Wanneer ze vallen in de categorie ‘overig zonder inkomen’ hebben ze 16% meer kans op het plegen van delicten dan wanneer ze werk hebben. Ook blijkt dat ze 14% minder kans hebben op het plegen van delicten op het moment dat ze met een partner samenwonen. Het krijgen van een biologisch kind blijkt niet samen te hangen met het pleeggedrag. Wel neemt de kans op het plegen van delicten juist met 32% toe op het moment dat er één of meer niet-biologische kinderen bij hen inwonen.

De verbanden tussen de dynamische factoren en het pleeggedrag van daders van criminaliteit in het algemeen blijken dezelfde, met uitzondering van het verband tussen het hebben van niet-biologische inwonende kinderen en pleeggedrag. Ook bij hen hangt hun leeftijd, het hebben van werk ten opzichte van het ontvangen van een uitkering of vallen in de categorie 'overig zonder inkomen' en het samenwonen met een partner, negatief samen met het pleeggedrag. Wel verschilt de sterkte van het verband soms. Zo is bij daders van criminaliteit in het algemeen sprake van een sterker verband als het gaat om het samenwonen met een partner (30% minder kans). Dit komt mogelijk omdat bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting vaker sprake is van een criminele partner (zie §4.3, Figuur 4.5).

6 Conclusie en aanbevelingen

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting groeien (relatief) vaak op in complexe of instabiele gezinssituaties. Ook hebben ze vaak lage schoolprestaties, mentale problemen en criminele sociale omgevingen. Deze risicofactoren zijn zelfs vaker aanwezig dan bij daders van criminaliteit in het algemeen. Met inzicht in de vier groepen daders met verschillende pleegprofielen en in hun persoonlijke kenmerken, achtergronden en omgevingsfactoren, geeft dit rapport handvatten om (nieuwe) delicten, waaronder mensenhandel, te voorkomen.

6.1 Inleiding

Over daders van binnenlandse seksuele uitbuiting is niet veel bekend. In onderzoeken naar deze vorm van mensenhandel ligt de focus vaak op slachtoffers. Dit is terug te zien in het beleid. Daarin is vooral aandacht voor het voorkomen en ondersteunen van slachtoffers en veel minder voor het voorkomen van (herhaald) daderschap. Dat is een belangrijke tekortkoming, want de recidive onder deze groep is hoger dan voor daders die andere delicten plegen.¹ Met dit onderzoek wil de Nationaal Rapporteur handvatten geven aan beleidsmakers en de praktijk om (herhaald) daderschap te voorkomen. Het biedt een brede blik op het daderschap van binnenlandse seksuele uitbuiting en is in grote mate gebaseerd op het promotieonderzoek van Suzanne L. J. Kragten-Heerdink,² senior onderzoeker bij de Nationaal Rapporteur. Het onderzoek geeft antwoord op de volgende vragen:

- 1 Hoe zien de criminele carrières van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting eruit, en welke verschillende longitudinale pleegprofielen kunnen op basis van hun pleeggedrag worden onderscheiden?
- 2 Hoe verschillen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met verschillende pleegprofielen van elkaar in hun persoonskenmerken, de gezinssituatie waarin ze zijn opgegroeid, hun opleiding en het hebben van geestelijke gezondheidsproblemen?
- 3 Hoe verschillen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met verschillende pleegprofielen van elkaar in het hebben van criminele ouders, criminele broers en zussen en criminele partners?
- 4 In hoeverre hangen belangrijke levensgebeurtenissen als het hebben van werk, een partner en kinderen, samen met het pleeggedrag van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting, en verschilt dit tussen daders met verschillende pleegprofielen?

Voor de beantwoording van deze vragen zijn gegevens verzameld over 630 daders die in Nederland voor de rechter zijn gebracht wegens binnenlandse seksuele uitbuiting, en van wie de mensenhandelzaak bij het Openbaar Ministerie (OM) is ingeschreven in 2008-2017. Er is gebruik gemaakt van een veelheid aan kwantitatieve data afkomstig uit onder andere de OBJD van het WODC en niet-openbare microdatabestanden van het CBS.

Aanvullend is deze groep daders van binnenlandse seksuele uitbuiting telkens vergeleken met twee controlegroepen die onder meer op geslacht en leeftijd zijn gematcht: daders van criminaliteit in het algemeen (criminele controlegroep) en personen die geen delicten plegen (niet-criminele controlegroep). Hierdoor is een goed beeld ontstaan van hoe daders van binnenlandse seksuele uitbuiting opvallen.

1 Zie Nationaal Rapporteur, 2022 (Dadermonitor mensenhandel 2017-2021), Hoofdstuk 6 & §7.4, Aanbeveling 2.

2 Sommige bevindingen zijn al gepubliceerd in wetenschappelijke tijdschriften (zie Kragten-Heerdink et al., 2018; Kragten-Heerdink et al., 2023; Kragten-Heerdink et al., 2024). Andere bevindingen worden – naar verwachting – binnen afzienbare tijd gepubliceerd.

6.2 Samenvatting van en reflectie op bevindingen

In deze paragraaf zijn de belangrijkste bevindingen uit dit onderzoek samengevat en gerelateerd aan de literatuur. §6.2.1 kijkt naar hoe de totale groep daders van binnenlandse seksuele uitbuiting verschilt van daders van criminaliteit in het algemeen en van personen die geen delicten plegen. §6.2.2 beschrijft de vier groepen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met verschillende pleegprofielen en hoe zij van elkaar verschillen.

6.2.1 Hierin vallen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting op

Risico- en beschermende factoren: daders van binnenlandse seksuele uitbuiting scoren slechter

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting blijven op veel gebieden achter, ook ten opzichte van daders van criminaliteit in het algemeen. Ze blijken hoger te scoren op vrijwel alle onderzochte risicofactoren. En ze scoren lager op vrijwel alle onderzochte beschermende factoren. Hun pleeggedrag – waaronder op een moment het ernstige delict mensenhandel – kan waarschijnlijk (deels) worden verklaard door het samenspel van al deze factoren. In §6.2.1.1 tot en met §6.2.1.3 staan de meest opvallende verschillen tussen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting enerzijds en daders van criminaliteit in het algemeen en personen die geen delicten plegen anderzijds.

6.2.1.1 Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben vaker een kwetsbare achtergrond

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting groeien vaker op in een gezinssituatie die als complex of instabiel kan worden ervaren. Ook zijn ze aanzienlijk lager opgeleid waardoor ze minder goede kansen hebben op de arbeidsmarkt. Daarnaast lijken ze vaker te kampen met mentale problemen en zijn ze vaker (kind van) migranten. Al deze achtergrondkenmerken zijn risicofactoren voor het plegen van criminaliteit volgens de verklarende criminologische theorieën, met name de *straintheorieën* en de *labellingtheorie* (zie §1.5 en het theoretisch kader in §3.1). Dit onderzoek laat zien dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting vaker een kwetsbare achtergrond hebben. Niet alleen vergeleken met personen die geen delicten plegen, maar ook in vergelijking met daders van criminaliteit in het algemeen bij wie deze risicofactoren ook meer aanwezig zijn. Het onderzoek bevestigt daarmee de eerdere bevindingen en theorieën.

ACHTERGROND: BIJ DADERS BINNENLANDSE SEKSUELE UITBUITING VAKER SPRAKE VAN RISICOFACTOREN

Gezinssituatie waarin opgegroeid

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zijn vaker dan de criminele en de niet-criminele controlegroep opgegroeid in een eenoudergezin (68% ten opzichte van 49%, respectievelijk, 32%) of in een pleeggezin (20% ten opzichte van 15%, respectievelijk, 8%). Ook verbleven ze tijdens hun minderjarigheid vaker in een instelling (26% ten opzichte van, 8% respectievelijk, 3%). Daarnaast verandert bij hen de samenstelling van het huishouden vaker dan bij de controlegroepen (gemiddeld 3,7 verschillende huishoudens in de laatste drie jaar van hun minderjarigheid ten opzichte van 2,7, respectievelijk, 1,9). Verder hebben ze meer (half-)broers en/of (half-)zussen (gemiddeld 3,2 ten opzichte van 2,3, respectievelijk 1,8), en kregen hun ouders op jongere leeftijd hun eerste kind (56% heeft een moeder die niet ouder was dan 21 jaar ten opzichte van 34%, respectievelijk, 22%).

Opleiding

Nog geen derde (30%) van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting heeft met 23 jaar een startkwalificatie behaald (minimaal een afgeronde havo- of vwo-opleiding of een basisberoepsopleiding mbo-2). Dit geldt voor 62% van de daders bij de criminale controlegroep en voor 89% van de personen in de niet-criminele controlegroep.

Geestelijke gezondheidsproblemen

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting ontvangen vaker geestelijke gezondheidszorg dan in ieder geval de niet-criminele controlegroep, en soms ook vaker dan de criminale controlegroep. In de leeftijdsfase 24-26 jaar gaat het om 24% ten opzichte van 17% van de criminale controlegroep en 13% van de niet-criminele controlegroep.

Herkomst

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zijn vaker geboren in één van de vier traditionele migratielanden dan de controlegroepen (21% ten opzichte van 11%, respectievelijk, 4%). Ook zijn ze vaker in Nederland geboren terwijl in ieder geval één ouder in het buitenland is geboren (40% ten opzichte van 21%, respectievelijk, 10%).

Alle resultaten over de achtergronden van daders zijn te vinden in [Hoofdstuk 3](#).

- 6.2.1.2 **Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben vaker een criminele sociale omgeving**
Ouders, (half)broers en/of (half)zussen en (ex-)partners van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zijn aanzienlijk criminelere dan die van daders van criminaliteit in het algemeen, en al helemaal dan die van personen die geen delicten plegen. Daarnaast valt op dat zowel de criminale (half)broers en/of (half)zussen, als de criminale (ex-)partners, in verhouding vaak – en dus net als de daders zelf – mensenhandel plegen. Uit de literatuur blijkt dat het hebben van een criminele ouder, maar ook het hebben van een criminele broer of zus, belangrijke risicofactoren zijn voor het plegen van criminaliteit (zie het theoretisch kader in §4.1). Dit wordt met name verklaard door de intergenerationele overdracht van andere risicofactoren voor het plegen van criminaliteit, alsook vanuit de *sociale leertheorieën* (waaronder de *differentiële associatietheorie*) en de *labellingtheorie* (zie §1.5). Dit onderzoek laat zien dat de sociale omgeving van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting vaker crimineel is. Niet alleen vergeleken met personen die geen delicten plegen, maar ook in vergelijking met daders van criminaliteit in het algemeen bij wie deze risicofactoren ook meer aanwezig zijn. Het onderzoek bevestigt daarmee de eerdere bevindingen en theorieën.

CRIMINELE SOCIALE OMGEVING: BIJ DADERS BINNENLANDSE SEKSUELE UITBUITING VAKER SPRAKE VAN RISICOFACTOREN**Criminele sociale omgeving**

Gemiddeld hebben maar liefst 9 op de 10 (89%) daders van binnenlandse seksuele uitbuiting een criminele ouder, (half-)broer en/of (half-)zus, en/of (ex-)partner, ten opzichte van 64% van de criminale controlegroep en 24% van de niet-criminele controlegroep.

Criminele ouder

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben vaker dan de criminale en de niet-criminele controlegroep een criminele ouder (44% ten opzichte van 25%, respectievelijk, 9%). Hun meest criminele ouder heeft ook meer strafzaken.

Criminele broer of zus

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben vaker dan de criminele en de niet-criminele controlegroep een criminele (half-)broer en/of (half-)zus (66% ten opzichte van 40%, respectievelijk, 11%). Hun meest criminele (half-)broer of (half-)zus heeft ook meer strafzaken. Ook hebben ze vaker een criminele (half-)broer en/of (half-)zus die mensenhandel pleegt (12% ten opzichte van 0%, respectievelijk, 0%).

Criminele partner

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben vaker dan de criminele en de niet-criminele controlegroep een criminele (ex-)partner (60% ten opzichte van 35%, respectievelijk, 11%). Hun meest criminele (ex-)partner heeft ook meer strafzaken dan die van de niet-criminele controlegroep. Ook hebben ze vaker een criminele (ex-)partner die mensenhandel pleegt (16% ten opzichte van 0%, respectievelijk, 0%).

Alle resultaten over de criminele sociale omgeving van daders zijn te vinden in [Hoofdstuk 4](#).

6.2.1.3 Vaak minder beschermend effect van werk, partner en kinderen bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting

Factoren als het hebben van werk, een (duurzame) partnerrelatie (met iemand die geen delicten pleegt) en kinderen kunnen een beschermend effect hebben op het pleeggedrag (zie het theoretisch kader in §5.1), wat met name verklaard wordt vanuit de *sociale bindingen* of de *sociale controletheorieën* (zie §1.5). Deze beschermende factoren zijn bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting vaak in mindere mate aanwezig dan bij daders van criminaliteit in het algemeen (en indien van toepassing: bij personen die geen delicten plegen). Of het beschermende effect van deze factoren is bij hen minder sterk of zelfs afwezig. Zo is het beschermende effect van het hebben van een partner bij hen kleiner dan bij andere daders. Dit wordt waarschijnlijk verklaard doordat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting vaker een *criminele* partner hebben en ook vaker wisselen van partner. Ook blijkt het krijgen van biologische kinderen geen beschermend effect te hebben. En het hebben van niet-biologische inwonende kinderen blijkt zelfs een risicofactor te zijn en dus de kans op pleeggedrag juist te vergroten. Wel heeft het hebben van werk een beschermend effect dat vergelijkbaar is met daders van criminaliteit in het algemeen. Dit onderzoek naar daders van binnenlandse seksuele uitbuiting bevestigt daarmee deels de eerdere bevindingen en theorieën.

WERK, PARTNER EN KINDEREN: BIJ DADERS BINNENLANDSE SEKSUELE UITBUITING MINDER SPRAKE VAN BESCHERMEND EFFECT VAN DEZE FACTOREN

Werk

Op het moment dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting een uitkering ontvangen of geen inkomen hebben, is de kans op het plegen van delicten groter dan wanneer ze werk hebben (uitkering: 35% meer kans, geen inkomen: 16% meer kans). Dit beschermende effect van werk is ook waarneembaar bij de criminele controlegroep. Op het moment dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting voor het eerst mensenhandel plegen heeft 23% werk, ontvangt 31% een uitkering, heeft 31% geen inkomen en is 15% nog schoolgaand of studierend.

Partner

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting wisselen wat vaker van partner dan de controlegroepen (eens in de 7,8 jaar een nieuwe partner ten opzichte van eens in de 10,8 jaar, respectievelijk, 12,8 jaar). Op het moment dat ze met een partner samenwonen, is de kans op het plegen van delicten 14% kleiner dan wanneer ze niet met een partner samenwonen. Bij de criminele controlegroep is dit beschermende effect van het samenwonen met een partner groter: hun kans op pleeggedrag neemt dan af met 30%. Op het moment dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting voor het eerst mensenhandel plegen woont 34% bij hun ouders thuis, is 33% alleenstaand, en woont 19% samen met een partner (met of zonder kinderen).

Kinderen

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zijn wat jonger als ze hun eerste kind krijgen dan de controlegroepen (gemiddeld 26,9 jaar ten opzichte van 28,0, respectievelijk, 30,0 jaar). Het krijgen van een biologisch kind blijkt zowel bij hen als bij de criminele controlegroep geen (beschermend) effect te hebben op het pleeggedrag. Wel neemt de kans op het plegen van delicten met 32% toe op het moment dat er één of meer niet-biologische kinderen inwonen bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting. Dit is daardoor een risicofactor in plaats van een beschermende factor. Dit verband is bij de criminele controlegroep niet significant. Op het moment dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting voor het eerst mensenhandel plegen heeft 31% minimaal één biologisch en/of inwonend kind.

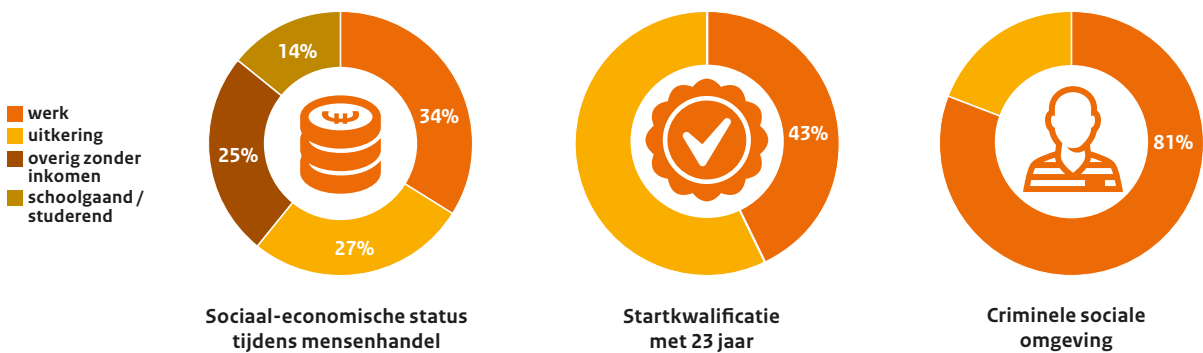
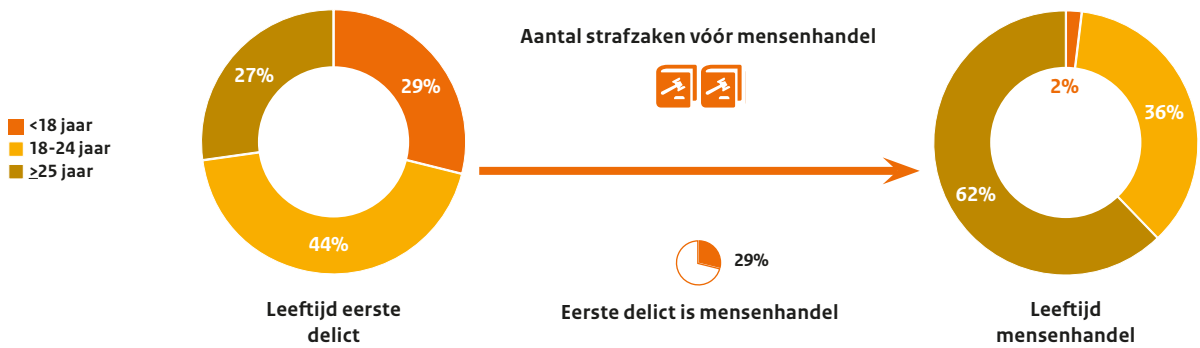
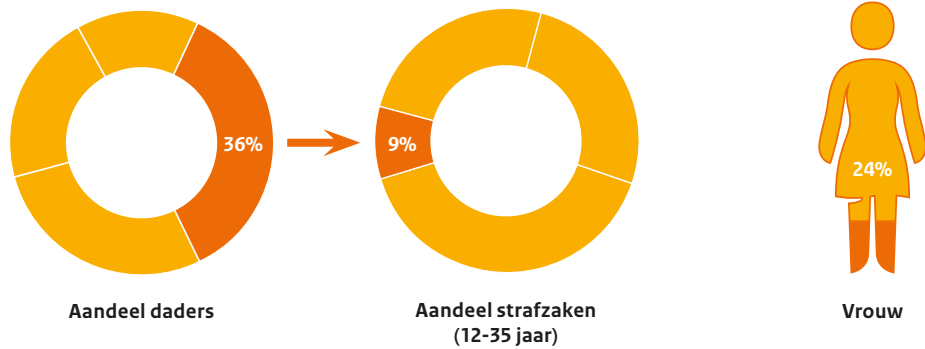
Alle resultaten over (het beschermende effect van) het hebben van werk, een partner en kinderen zijn te vinden in [Hoofdstuk 5](#).

6.2.2 Verschillen tussen vier groepen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting

Risico- en beschermende factoren: continue plegers scoren het slechtst

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben meestal een veel bredere criminele carrière, waarbij ze zich schuldig maken aan verschillende typen delicten. Ze plegen hun eerste delict meestal als ze minderjarig zijn (65%). Als ze voor het eerst mensenhandel plegen zijn ze meestal volwassen (94%), al is 52% op dat moment nog wel jonger dan 25 jaar (gemiddeld 27,1 jaar). Ondanks dit algemene beeld, zijn daders van binnenlandse seksuele uitbuiting geen homogene groep. Er bestaan vier groepen daders met verschillende pleegprofielen: incidentele plegers, plegers die vroeg pieken, plegers die laat pieken en continue plegers. De continue plegers scoren vaak het hoogst op vrijwel alle onderzochte risicofactoren en het laagst op vrijwel alle onderzochte beschermende factoren. Bij de incidentele plegers is dit juist andersom. In §6.2.2.1 tot en met §6.2.2.4 staan de meest opvallende verschillen tussen de vier groepen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting. En in §6.2.2.5 zijn de vier pleegprofielen gerelateerd aan de literatuur.

6.2.2.1 Incidentele plegers

Aanzienlijk deel incidentele plegers start criminele carrière met mensenhandel en helft stopt na mensenhandel

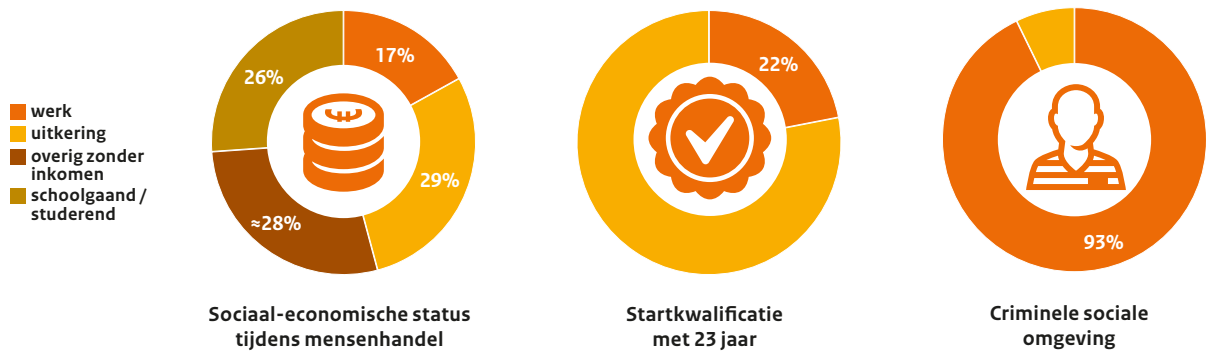
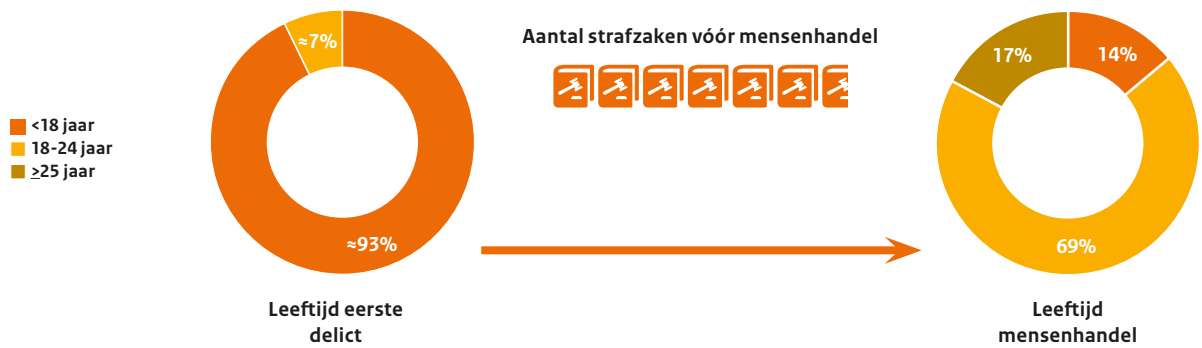
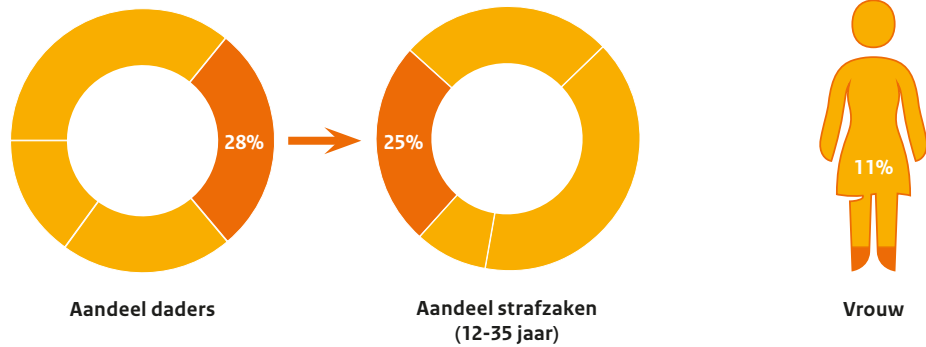
Incidentele plegers vertegenwoordigen de grootste groep daders van binnenlandse seksuele uitbuiting (36%). Vergeleken met de andere drie groepen daders plegen zij het minst vaak delicten: gemiddeld hebben ze 0,14 strafzaken per jaar tussen 12 en 35 jaar. Ze nemen daardoor maar 9% van alle strafzaken voor hun rekening, hoewel ze verantwoordelijk zijn voor ongeveer een kwart (26%) van alle mensenhandelzaken. Incidentele plegers zijn het oudst als ze beginnen met het plegen van (mensenhandel)delicten. Dit geldt zowel voor hun eerste delict (71% is dan meerderjarig; gemiddelde leeftijd: 23,2 jaar), als voor hun eerste mensenhandeldelict (62% is 25 jaar of ouder; gemiddelde leeftijd: 30,4 jaar). Ze hebben maar een paar strafzaken voordat ze zich inlaten met mensenhandel (gemiddeld: 2,0). Een relatief groot deel start hun criminele carrière zelfs met mensenhandel (29%). Van alle daders die als eerste delict mensenhandel plegen, zijn zij dan ook de grootste groep (87%). Nadat ze voor de eerste keer mensenhandel plegen, stopt ongeveer de helft van hen met het plegen van delicten. Incidentele plegers zijn het minst veelzijdig in hun pleeggedrag, zowel voor als na mensenhandel. Maar dit komt, in ieder geval deels, door hun lage pleegfrequentie.

Incidentele plegers scoren wat lager op risicofactoren

Incidentele plegers zijn vaker dan de andere drie groepen daders – net als hun ouders – in Nederland geboren (36%). De gezinssituatie waarin ze opgroeien is ook minder complex of instabiel. Zo gaat het bij hen minder vaak (tijdelijk) om een eenoudergezin, al gaat het alsnog om meer dan de helft: 58%. Ook wisselt hun huishouden het minst vaak van samenstelling (gemiddeld 2,9 keer in de drie jaar voordat ze 18 worden) en hebben ze minder (half-)broers en (half-)zussen (gemiddeld 2,7). Hoewel nog niet de helft (43%) van de incidentele plegers op 23-jarige leeftijd een startkwalificatie heeft gehaald, is dit aandeel groter dan bij de andere dadergroepen.

Bij de incidentele plegers is het minst vaak sprake van een criminele sociale omgeving, al gaat het alsnog om maar liefst 81%. Zij hebben minder vaak een criminele ouder (28%) en ook minder vaak een criminele (half-)broer en/of (half-)zus (53%). Wel hebben zij net zo vaak een criminele (ex-)partner als de andere groepen daders (56%). Dat komt waarschijnlijk omdat in deze groep de meeste vrouwelijke daders zitten en zij hebben vaker een criminele (ex-)partner dan de mannelijke daders. Verder valt op dat een relatief groot deel van de incidentele plegers (34%) werkt als ze voor het eerst mensenhandel plegen. Ook heeft een aanzienlijk deel op dat moment minimaal één biologisch en/of inwonend kind (38%). Dat hangt waarschijnlijk (deels) samen met hun oudere pleegleeftijd. Ze wisselen wat minder vaak van partner dan de andere drie dadergroepen. Bijna een kwart van de incidentele plegers is vrouw (24%, wat 73% is van alle vrouwelijke daders).

6.2.2.2 Plegers die vroeg pieken

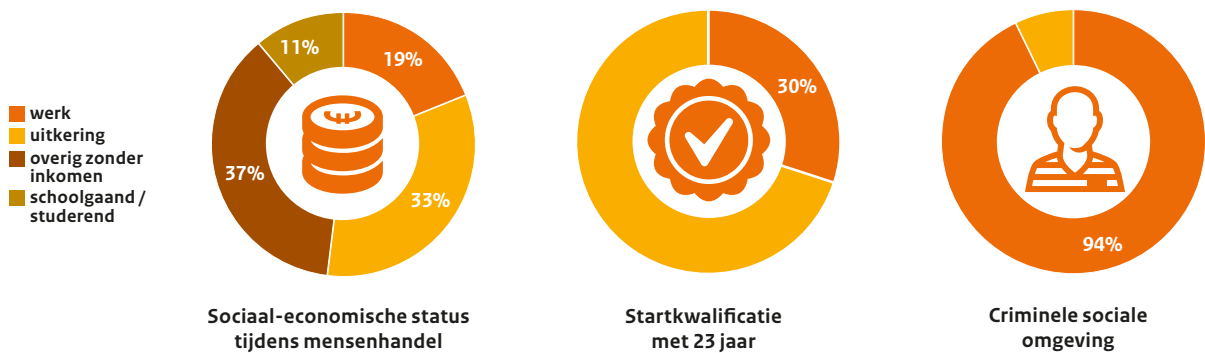
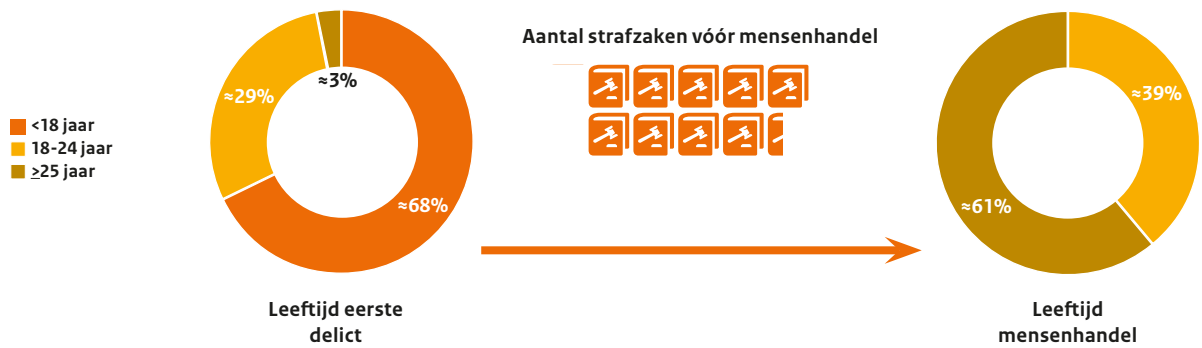
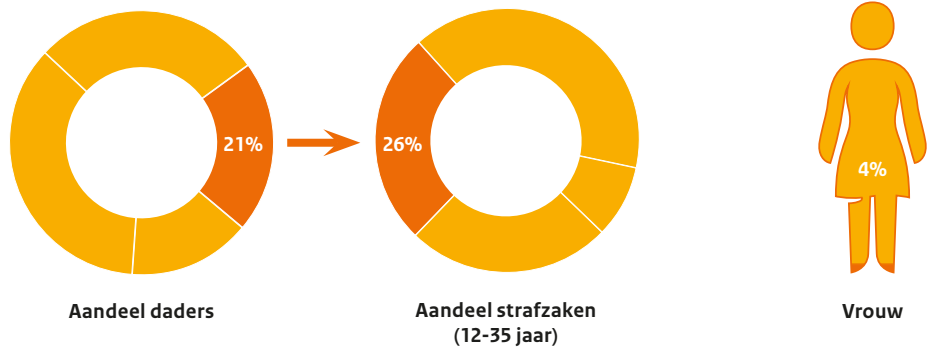
Pleeggedrag van plegers die vroeg pieken escaleert tussen 15 en 22 jaar en neemt daarna af

Plegers die vroeg pieken vertegenwoordigen 28% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting. Ze zijn verantwoordelijk voor 25% van alle strafzaken en voor 32% van alle mensenhandelzaken van de totale groep daders (over delicten gepleegd tussen 12 en 35 jaar). Hun pleeggedrag escaleert in de adolescentie en jongvolwassenheid (tussen hun 15^e en 22^e), maar na deze piek neemt het aantal gepleegde delicten per jaar gestaag af. Plegers die vroeg pieken plegen hun eerste delict bijna allemaal als ze nog minderjarig zijn (94%; gemiddelde leeftijd: 15,1 jaar). Met een gemiddelde leeftijd van 22,2 jaar zijn ze de jongste mensenhandelaren. Ze zijn de enige groep daders waarvan een noemenswaardig deel, namelijk 14%, zich als minderjarige al schuldig maakt aan mensenhandel. Ze hebben gemiddeld 6,7 strafzaken voordat ze voor het eerst mensenhandel plegen.

Risicofactoren plegers die vroeg pieken: slechts een vijfde heeft een startkwalificatie

Van de plegers die vroeg pieken is 71% (tijdelijk) opgegroeid in een eenoudergezin en gemiddeld hebben ze 3,5 (half-)broers en (half-)zussen. Slechts ruim een vijfde (22%) van hen heeft op 23-jarige leeftijd een startkwalificatie behaald. Alleen de meest problematische groep van continue plegers scoort hier nog slechter. Ze hebben bijna allemaal een persoon in hun naaste sociale omgeving die ook delicten pleegt (93%). Zo heeft ruim de helft (57%) van de plegers die vroeg pieken een criminele ouder. Dat is vergelijkbaar met de continue plegers. Daarnaast heeft 71% een criminele (half-)broer en/of (half-)zus, en heeft 54% een criminele (ex-)partner. Op het moment dat plegers die vroeg pieken voor het eerst mensenhandel plegen zijn ze het vaakst nog schoolgaand of studerend (26%), woont een relatief groot deel nog thuis (41%), en hebben ze het minst vaak een biologisch en/of inwonend kind (19%). Dat is te verklaren door hun jonge pleegleeftijd. 11% van de plegers die vroeg pieken is vrouw.

6.2.2.3 Plegers die laat pieken

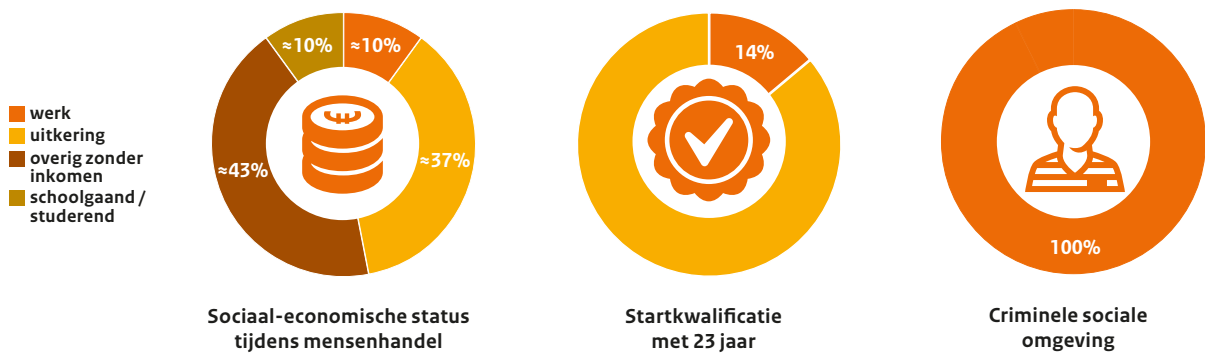
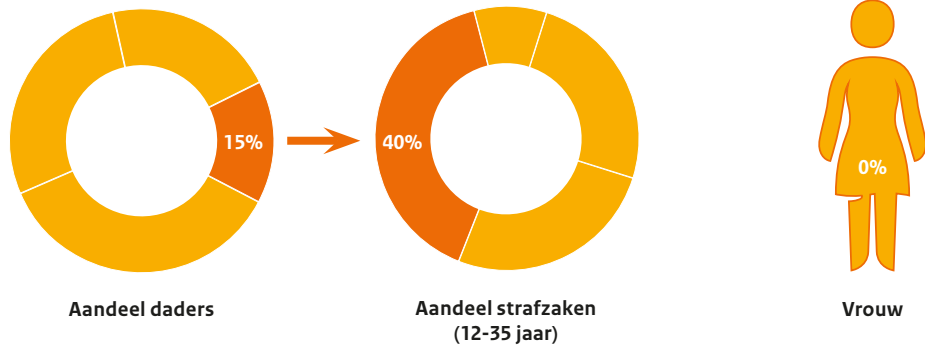
Pleeggedrag van plegers die laat pieken escaleert tussen 22 en 33 jaar

Plegers die laat pieken vertegenwoordigen 21% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting. Ze zijn verantwoordelijk voor 26% van alle strafzaken en voor 24% van alle mensenhandzaken van de totale groep daders (over delicten gepleegd tussen 12 en 35 jaar). Zij starten hun criminele carrière rustig. Hun pleeggedrag escaleert pas laat, als ze al volwassen zijn (tussen hun 22e en 33e). Ongeveer twee derde deel van de plegers die laat pieken pleegt hun eerste delict als ze nog minderjarig zijn (70%; gemiddelde leeftijd: 17,2 jaar). Als ze voor het eerst mensenhandel plegen is 59% 25 jaar of ouder (gemiddelde leeftijd: 28,0 jaar). Ze hebben gemiddeld 9,4 strafzaken voordat ze zich voor het eerst schuldig maken aan mensenhandel.

Risicofactoren plegers die laat pieken: groot deel heeft uitkering of geen inkomen tijdens plegen mensenhandel

78% van de plegers die laat pieken is (tijdelijk) opgegroeid in een eenoudergezin. Dat is vergelijkbaar met de meest problematische groep van continue plegers. Daarnaast heeft 30% op 23-jarige leeftijd een startkwalificatie behaald. Bij bijna alle plegers die laat pieken is sprake van een criminele sociale omgeving (94%): een criminele ouder (44%) en/of een criminele (half-)broer en/of (half-)zus (67%) en/of een criminele (ex-)partner (67%). Wanneer ze voor het eerst mensenhandel plegen ontvangt 70% een uitkering of valt in de categorie 'overig zonder inkomen'. Op dat moment heeft 36% een biologisch en/of inwonend kind. Plegers die laat pieken zijn bijna nooit vrouw (4%).

6.2.2.4 Continue plegers

Continue plegers plegen het vaakst en de meest verschillende typen delicten

Continue plegers vertegenwoordigen de kleinste groep daders van binnenlandse seksuele uitbuiting (15%). Vergeleken met de andere drie groepen daders plegen zij het vaakst delicten: gemiddeld 1,40 strafzaken per jaar tussen 12 en 35 jaar. Ze nemen daardoor maar liefst 40% van alle strafzaken voor hun rekening, en 18% van alle mensenhandelzaken. Continue plegers zijn het jongst op het moment dat ze hun eerste delict plegen (95% is minderjarig; gemiddelde leeftijd: 14,4 jaar). De leeftijd waarop zij voor het eerst mensenhandel plegen is gemiddeld (gemiddeld: 27,0 jaar). Het aantal strafzaken dat voorafgaat aan het plegen van mensenhandel is erg hoog bij de continue plegers (gemiddeld 22,4). Mede vanwege hun hoge pleegfrequentie scoren zij ook het hoogst als het gaat om het aantal verschillende typen delicten waaraan ze zich schuldig maken, zowel voor als na mensenhandel.

Continue plegers scoren het hoogst op risicofactoren

Bij de continue plegers is de gezinssituatie waarin ze opgroeien het meest complex of instabiel. Zo gaat het bij hen het vaakst (tijdelijk) om een eenoudergezin (79%). Ook verblijven ze als minderjarige het vaakst in een instelling (50%), wisselt hun huishouden het vaakst van samenstelling (gemiddeld 4,6 keer in de drie jaar voordat ze 18 jaar worden) en hebben ze relatief veel (half-)broers en (half-)zussen (gemiddeld 3,6). Daarnaast hebben continue plegers het minst vaak op 23-jarige leeftijd een startkwalificatie behaald, het gaat slechts om 14%. Bij alle continue plegers is sprake van een criminele sociale omgeving (100%). Dat is vaker dan bij de andere groepen daders. Zo heeft 54% van hen een criminele ouder, heeft 85% een criminele (half-)broer en/of (half-)zus, en heeft 68% een criminele (ex-)partner. Wanneer ze voor het eerst mensenhandel plegen ontvangt 83% een uitkering of valt in de categorie 'overig zonder inkomen'. Op dat moment heeft 27% een biologisch en/of inwonend kind. Binnen de groep continue plegers komen geen vrouwen voor.

6.2.2.5 Vier pleegprofielen gerelateerd aan literatuur

De incidentele plegers zijn het meest vergelijkbaar met de ‘low-level-chronic offenders’³ die regelmatig in eerder onderzoek zijn geïdentificeerd (zie §1.5.2). Echter, de meeste incidentele plegers in dit onderzoek plegen hun eerste delict pas in volwassenheid (71%), terwijl volgens Moffitt de ‘low-level-chronic offenders’ al beginnen met plegen als ze nog minderjarig zijn. De plegers die vroeg pieken zijn vergelijkbaar met de klassieke ‘adolescent-limited offenders’ van Moffitt (zie §1.5.2).⁴ Echter, net zoals uit ander onderzoek vaak is gebleken,⁵ beperkt de pleegpiek van de plegers die vroeg pieken in dit onderzoek zich niet tot enkel de adolescentie jaren van de minderjarigheid, maar strekt het zich uit tot in jong volwassenheid. De plegers die laat pieken lijken het meest op de ‘late-onset offenders’ die regelmatig worden gevonden in onderzoek naar daders van criminaliteit in het algemeen, en met name ook in onderzoek naar daders van georganiseerde criminaliteit (zie §1.5.2).⁶ Maar ook hier is weer sprake van een opvallend verschil. Volgens de literatuur starten de ‘late-onset offenders’ hun criminele carrière pas als ze al volwassen zijn, terwijl dit in dit onderzoek voor nog geen derde (32%) van de plegers die laat pieken geldt. De continue plegers lijken het meest op de klassieke ‘life-course-persistent offenders’ van Moffitt (zie §1.5.2).⁷ Ondanks dat continue plegers de kleinste groep daders van binnenlandse seksuele uitbuiting vertegenwoordigt, is hun percentage van 15% hoog vergeleken met het percentage continue plegers dat wordt gevonden in onderzoek naar daders van criminaliteit in het algemeen.⁸ Een relatief hoog percentage continue plegers is eerder ook gevonden in onderzoek naar plegers van partnergeweld, waaronder huiselijk geweld (zie §1.5.3).⁹

6.3 Aanbevelingen

Dit onderzoek laat zien dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting op verschillende vlakken in hun leven in de knel zitten. Ditzelfde geldt voor slachtoffers van seksuele uitbuiting, zoals blijkt uit eerder onderzoek van de Nationaal Rapporteur.¹⁰ Daders groeien (relatief) vaak op in complexe of instabiele gezinssituaties. Ook hebben ze vaak lage schoolprestaties, mentale problemen en een criminele sociale omgeving. Het onderzoek bevestigt hiermee de verklarende criminologische theorieën die aan deze risicofactoren ten grondslag liggen (zie §1.5). Het toont zelfs aan dat de risicofactoren nog vaker aanwezig zijn bij daders die zich schuldig maken aan binnenlandse seksuele uitbuiting, dan bij daders van criminaliteit in het algemeen.

6.3.1 Algemene criminaliteitspreventie gericht op risicovolle jongeren voorkomt ook mensenhandel

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zijn, net als andere daders, over het algemeen generalisten in plaats van specialisten (zie §1.5.1). Dit blijkt uit hun vaak brede criminele carrières, waarin ze veel – en ook veel verschillende – delicten plegen. Ze plegen veel (verschillende) delicten voorafgaand aan hun eerste mensenhandeldelict, waarmee ze vaak al

3 Zie Moffitt, 2008; Piquero, 2008.

4 Moffitt, 1993; Moffitt, 2008.

5 Jolliffe et al., 2017.

6 Jolliffe et al., 2017; Matsuda et al., 2022; Piquero, 2008; Van Koppen et al., 2014.

7 Zie Moffitt, 1993; Moffitt, 2008.

8 Jennings & Reingle, 2012; Jolliffe et al., 2017.

9 Zie Verbruggen et al., 2020.

10 Nationaal Rapporteur, 2022 (Brede blik op slachtofferschap).

als minderjarige beginnen. Uit dit onderzoek blijkt dat 52% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting jonger is dan 25 jaar op het moment dat zij de eerste keer mensenhandel plegen. De Nationaal Rapporteur concludeerde in 2021 dat een derde van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting jonger is dan 23 jaar op het moment van plegen. De continue plegers en de plegers die laat pieken gaan ook na het plegen van mensenhandel gestaag door met het plegen van (verschillende typen) delicten.

Daarnaast wijst dit onderzoek uit dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting op vrijwel alle onderzochte risicofactoren hoger scoren dan andere daders en al helemaal dan personen die geen delicten plegen. Zo vroeg mogelijk en gericht ingrijpen is daarom essentieel om te voorkomen dat het samenspel van de risicofactoren leidt tot (extreem) pleeggedrag, waaronder (de escalatie naar) mensenhandel.

Maar hoe zijn *toekomstige* daders van binnenlandse seksuele uitbuiting te herkennen? Dit is, ook op basis van de nieuwe inzichten uit dit onderzoek, heel erg lastig, zo niet onmogelijk. Gezien hun veelzijdige pleegpatroon is het aannemelijk dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting niet veel afwijken van andere daders met een – op het delict mensenhandel na – vergelijkbare criminele carrière en hoog risicoprofiel.

Er bestaan algemene preventieprogramma's die zich richten op het reduceren van de risicofactoren bij de meest risicovolle jongeren om (een escalatie in) pleeggedrag te voorkomen. Denk bijvoorbeeld aan interventies die schooluitval zoveel mogelijk tegengaan. Deze programma's zullen – indien effectief – dan ook bijdragen aan het voorkomen van het plegen van eventueel toekomstige mensenhandel. Daarnaast heeft de jeugdhulpverlening een rol om bij risicovolle jongeren in te zetten op voorkoming van pleeggedrag. De Nationaal Rapporteur benadrukt daarom het belang van effectieve criminaliteitspreventie gericht op jongeren met een hoog risicoprofiel.

6.3.2 Reclasseringsadvies nodig voor alle daders

Eerder heeft de Nationaal Rapporteur geconstateerd dat er maar weinig veroordeelde mensenhandelaren onder toezicht van de reclassering komen, terwijl hun zorgelijke recidive juist de noodzaak van resocialisatie benadrukt (zie §1.3.3).¹¹ Die noodzaak wordt nu nog eens benadrukt door het hoge risicoprofiel van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting dat uit dit onderzoek naar voren komt. De Nationaal Rapporteur acht het daarom van groot belang dat bij alle veroordeelde daders van binnenlandse seksuele uitbuiting maximaal wordt ingezet op resocialisatie. Daarvoor is het noodzakelijk dat voor *alle* gedagvaarde daders van binnenlandse seksuele uitbuiting een reclasseringsadvies wordt uitgebracht.¹² Doorgaans verzoekt het Openbaar Ministerie om een reclasseringsadvies, maar ook de rechter of de Dienst justitiële inrichtingen (DJI) kan hierom vragen. DJI kan dit doen in het kader van een naderende voorwaardelijke invrijheidsstelling. Bij minderjarige verdachten wordt de Raad voor de Kinderbescherming in een vroeg stadium geconsulteerd in het kader van de vroeghulp. Op moment van dagvaarding vraagt het OM de Raad voor de Kinderbescherming om advies.¹³

11 Zie: Nationaal Rapporteur, 2022 (Dadermonitor mensenhandel 2017-2021), §7.4, Aanbeveling 2; Nationaal Rapporteur, 2021 (Dadermonitor mensenhandel 2015-2019), §9.3.1.2, Aanbeveling 2

12 Zie ook: motie van Bikker en Verkuijlen (*Kamerstukken II* 2023/24, 28 638, nr.231) en de kamerbrief van de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid als reactie hierop, d.d. 18 december 2023 (*Kamerstukken II* 2023/24, 28 638, nr. 237).

13 Art. 494 Sv.

Het verdiepende inzicht in de vier groepen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met verschillende pleegprofielen geeft informatie over onder meer hun recidiverisico en is daarmee een rijke aanvullende bron voor het reclasseringsadvies. Juist ook als een dader niet meewerkt aan het reclasseringsonderzoek en de reclassering zich alleen kan baseren op beschikbare (dossier)informatie. Dit leidt tot de volgende aanbeveling:

AANBEVELING 1:

De Nationaal Rapporteur beveelt de minister van Justitie en Veiligheid, de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid en de minister voor Rechtsbescherming aan om ervoor te zorgen dat voor alle (gedagvaarde) daders van binnenlandse seksuele uitbuiting een reclasseringsadvies wordt aangevraagd door het OM, de rechter en/of DJI, waarna een advies wordt uitgebracht door de reclassering.

6.3.3 Kennis over vier groepen daders verspreiden en toepassen in praktijk

De reclassering doet met het risicotaxatie- en adviesinstrument RISC onderzoek naar de risicofactoren en beschermende factoren van daders. Op basis van dit instrument in combinatie met een afweging van de betrokken reclasseringswerker (het zogenaamde professioneel oordeel) adviseert en bepaalt de reclassering wat nodig is om recidive bij daders te voorkomen (zie kadertekst 'Werkwijze reclassering' in §1.3.3). Onderhavig onderzoek laat zien dat *de* dader van binnenlandse seksuele uitbuiting niet bestaat. Er is geen sprake van een homogene groep daders, maar er bestaan vier groepen met verschillende pleegprofielen. Dit inzicht in hun pleegprofielen en bijbehorende persoonlijke kenmerken, achtergronden en criminele sociale omgevingen, kan de reclassering helpen om aan daders van binnenlandse seksuele uitbuiting een zo passend mogelijk resocialisatieaanbod te bieden en om zo goed mogelijk maatwerk te leveren. De Nationaal Rapporteur doet daarom de volgende aanbeveling:

AANBEVELING 2:

De Nationaal Rapporteur beveelt de minister voor Rechtsbescherming en de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid aan om ervoor te zorgen dat de drie reclasseringsorganisaties en de jeugdreclassering de bevindingen uit dit onderzoek over (de verschillende groepen) daders van binnenlandse seksuele uitbuiting binnen de eigen organisatie actief verspreiden, en gebruiken bij de interpretatie van de uitkomsten van de risicotaxatie (het professioneel oordeel) en bij het adviseren en bepalen van de in te zetten interventies.

6.3.4 Voorkomen van (nieuwe) mensenhandeldelicten

Bijna 1 op de 10 (9%) daders van binnenlandse seksuele uitbuiting maakt zich binnen vijf jaar (inclusief detentiecorrectie) opnieuw schuldig aan mensenhandel. Dat blijkt uit eerder onderzoek van de Nationaal Rapporteur.¹⁴ Uit dit onderzoek komt naar voren dat 18% van de daders

¹⁴ Nationaal Rapporteur, 2022 (Dadermonitor mensenhandel 2017-2021), §6.3.2.

van binnenlandse seksuele uitbuiting zich tussen hun 12^e en maximaal 35^e opnieuw schuldig maakt aan mensenhandel. Als gekeken wordt vanaf hun 12^e tot aan de peildatum van 2 juli 2021 dan geldt dit zelfs voor 24%. Het gaat hierbij om de *geregistreeerde* mensenhandelrecidive. Dat is zeer waarschijnlijk een onderschatting van de daadwerkelijke mensenhandelrecidive, omdat veel pleeggedrag onder de radar van politie en justitie blijft. De specifieke mensenhandelrecidive is dus hoog, ondanks dat het plaatsvindt binnen een over het algemeen veel breder delict-repertoire. Helemaal omdat het delict mensenhandel relatief weinig voorkomt in de criminaliteitsstatistieken.

Daarnaast blijkt dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting extreem vaak minimaal één crimineel persoon in hun naaste sociale omgeving hebben. Zo heeft gemiddeld 9 op de 10 daders een criminele ouder, broer, zus en/of (ex-)partner. Bovendien pleegt een niet verwaarloosbaar deel van de criminele broers, zussen en (ex-)partners – net als de daders zelf – ook mensenhandel. Dat is opvallend omdat hiervan nooit sprake is bij de criminele broers, zussen en (ex-)partners van andere daders en van personen die geen delicten plegen.

De reclassering heeft op dit moment geen interventies die specifiek gericht zijn op het voorkomen van het (nogmaals) plegen van seksuele uitbuiting. Voorgaande bevindingen geven wel aanleiding om te onderzoeken of een specifieke interventie kan bijdragen aan het terugdringen van recidive van seksuele uitbuiting. Immers, de hoge specifieke mensenhandelrecidive van daders en de relatief hoge mate van betrokkenheid van de sociale omgeving van daders bij dit delict, impliceren dat binnenlandse seksuele uitbuiting niet zelden binnen een criminele sociale context wordt gepleegd.

Het is daarom van belang om te onderzoeken welke bestaande of nieuw te ontwikkelen interventies gericht op de criminele sociale context de specifieke mensenhandelrecidive kunnen tegengaan. Deze specifieke interventies kunnen vervolgens bij alle daders van binnenlandse seksuele uitbuiting die onder toezicht van de reclassering komen worden ingezet. Dit als aanvulling op de bestaande interventies die aansluiten op hun pleegprofiel (zie §6.3.3, Aanbeveling 2). Tot slot is het van belang om te monitoren of het beoogde effect van deze specifieke interventies ook daadwerkelijk bereikt wordt. Dit leidt tot de volgende aanbeveling:

AANBEVELING 3:

De Nationaal Rapporteur beveelt de minister voor Rechtsbescherming en de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid aan om financiële middelen en capaciteit vrij te maken, waarmee de drie reclasseringsorganisaties en de jeugdreclassering (kunnen laten) onderzoeken welke bestaande, dan wel nieuw te ontwikkelen, interventie(s) er nodig zijn om de specifieke mensenhandelrecidive van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zoveel mogelijk te voorkomen. Hierbij is specifiek aandacht nodig voor de criminele sociale context. De reclasseringsorganisaties zetten deze interventies vervolgens in bij alle onder toezicht gestelde daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en monitoren gelijktijdig de effectiviteit ervan.

6.3.5 Meer inzicht nodig in de atypische incidentele plegers

Incidentele plegers vertegenwoordigen met 36% de grootste groep daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en ze zijn verantwoordelijk voor 26% van alle mensenhandelzaken. Toch

wijken zij het meest af van het stereotiepe beeld van de dader van binnenlandse seksuele uitbuiting. Zo zijn zij relatief oud op het moment dat ze voor het eerst een delict plegen: de ruime meerderheid is dan zelfs al volwassen (71%). Ook zijn ze de oudste mensenhandelaren: gemiddeld 30,4 jaar als ze voor het eerst mensenhandel plegen. Ze hebben dan relatief vaak werk en kinderen. Daarnaast bestaat de dadergroep uit een relatief hoog percentage vrouwelijke plegers (24%). En ze hebben in verhouding maar een beperkte criminele carrière: zowel wat betreft hun pleegfrequentie als wat betreft het aantal verschillende typen delicten dat ze plegen. Maar het meest opvallend is dat zij heel snel ‘opklimmen’ tot mensenhandelaar. Gemiddeld hebben ze maar 2,0 andere strafzaken voorafgaand aan hun eerste mensenhandelzaak. Een aanzienlijk deel van de incidentele plegers (29%), start hun criminele carrière zelfs met het plegen van het ernstige delict mensenhandel. Bij de andere dadergroepen komt dit vrijwel niet voor.

Meer (kwalitatief) inzicht in de factoren die de incidentele plegers ertoe aanzetten om zich – zo ogenschijnlijk plotseling – in te laten met mensenhandel, kan waardevolle informatie opleveren over hoe dit kan worden voorkomen. Dit leidt tot de volgende onderzoeksaanbeveling:

AANBEVELING 4

De Nationaal Rapporteur beveelt de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid en de minister van Justitie en Veiligheid aan om onderzoek te (laten) doen naar de groep incidentele plegers van binnenlandse seksuele uitbuiting, waaronder vrouwelijke plegers en plegers die als eerste delict mensenhandel plegen. Dit om de kennis over deze groep atypische daders te vergroten en om inzicht te krijgen in hoe voorkomen kan worden dat zij zich (in eerste instantie) inlaten met mensenhandel.

Literatuurlijst

- Aebi, M.F., Cocco, E. & Molnar, L. (2023). *Prisons and Prisoners in Europe 2022: Key Findings of the SPACE I report*. Series UNILCRIM 2023/2. Council of Europe and University of Lausanne. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.31489.63840>
- Bandura, A. (1971). Social learning theory of aggression. In J.F. Knutson (Ed.), *Control of aggression: Implications from basic research*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bekken, F.F., Simons, E.I., & Noteboom, F. (2021). *Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting*. Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (CKM).
- Bersani, B.E., van Schellen, M. (2013). The Effectiveness of Marriage as an “Intervention” in the Life Course: Evidence from the Netherlands. In Humphrey, J., Cordella, P. (Eds.), *Effective Interventions in the Lives of Criminal Offenders* (pp.101-119). Springer.
- Besemer, S., Ahmad, I.S., Hinshaw, S.P., & Farrington, D.P. (2017). A systematic review and meta-analysis of the intergenerational transmission of criminal behavior. *Aggression and Violent Behavior*, 37, 161-178. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.10.004>
- Blumstein, A., Cohen, J., Roth, J.A., & Visher, C.A. (1986). *Criminal careers and “career criminals”: Volume 1*. The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/922>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2022). Vervolging en berechting misdrijven; persoonsgegevens, gewijzigd op 3 september 2021 [Datasets]. Geraadpleegd van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83944NED/table?ts=1660589623577>
- Cockbain, E., & Kleemans, E.R. (2019). Innovations in empirical research into human trafficking: Introduction to the special edition. *Crime, Law and Social Change*. 72:1–7. <https://doi.org/10.1007/s10611-019-09852-7>
- Eichelsheim, V. (2019) Crimineel gedrag over de levensloop én over generaties: de rol van het gezin. *Tijdschrift voor Criminologie*, 61(2):132-14. <https://doi.org/10.5553/TvC/0165182X2019061002002>
- Elliott, A., Francis, B., Soothill, K., & Blokland, A. (2017). Changing crime-mix patterns of offending over the life course: A comparative study in England & Wales and the Netherlands. In A. Blokland, & V. van der Geest (Eds.), *The Routledge handbook of life-course criminology* (chapter 7). Routledge.
- Farrington, D.P. (1986). Age and Crime. In M. Tonry, & N. Morris (Eds.), *Crime and justice, volume 7* (pp. 189–250). University of Chicago Press. <https://doi.org/10.1086/449114>
- Farrington, D.P. (2002). Developmental criminology and risk-focused prevention. In M. Maguire, R. Morgan, & R. Reiner (Eds.), *The Oxford handbook of criminology* (pp. 657–701). Oxford: Oxford University Press.
- Farrington, D.P. (2011). Families and Crime. In Wilson, J.Q., & Petersilia, J. (Eds.), *Crime and Public Policy* (pp 130-157), Oxford University Press.
- Farrington, D.P., Ttofi, M.M., & Piquero, A.R. (2016). Risk, promotive, and protective factors in youth offending: Results from the Cambridge study in delinquent development, *Journal of Criminal Justice*, 45, 63-70. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2016.02.014>
- Feder, L., & Dugan, L. (2002). A test of the efficacy of court-mandated counseling for domestic violence offenders: The broward experiment. *Justice Quarterly*, 19(2): 343-375. <http://dx.doi.org/10.1080/07418820200095271>
- Francis, B., Humphreys, L., Kirby, S., & Soothill, K. (2013). *Understanding criminal careers in organised crime. Research Report 74*. Home Office.
- Haney-Caron, E., Esposito-Smythers, C., Tolou-Shams, M., Lowery, A., Brown, L.K. (2019). Mental health symptoms and delinquency among court-involved youth referred for treatment. *Children and Youth Services Review*, 98, 312-318. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.01.008>
- Heath, A.F., Rethon, C., & Kilpi, E. (2008). The second generation in Western Europe: Education, unemployment, and occupational attainment. *Annual Review of Sociology*, 34(1), 211–235. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.34.040507.134728>
- Hilton, N.Z., & Eke, A.W. (2016). Non-specialization of criminal careers among intimate partner violence offenders. *Criminal Justice and Behavior*, 43, 1347–1363. <https://doi.org/10.1177/0093854816637886>

- Hoekstra, P., Jenster, B., & Van Eil L. (2023). *Onderzoek aanpak mensenhandel in gemeenten, rapportage*. Significant Public.
- Jennings, W.G., & Reingle, J.M. (2012). On the number and shape of developmental/life-course violence, aggression, and delinquency trajectories: A state-of-the-art review. *Journal of Criminal Justice*, 40(6), 472–489. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2012.07.001>
- Jolliffe, D., Farrington, D.P., Piquero, A.R., MacLeod, J.F., & Van de Weijer, S. (2017). Prevalence of life-course-persistent, adolescence-limited, and late-onset offenders: A systematic review of prospective longitudinal studies. *Aggression and Violent Behavior*, 33, 4–14. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.01.002>
- Kleemans, E.R., & Van Koppen, M.V. (2020). Organized crime and criminal careers. *Crime and Justice*, 49, 385–423. <https://doi.org/10.1086/707318>
- Kragten-Heerdink, S.L.J., Dettmeijer-Vermeulen, C.E., & Korf, D.J. (2018). More than just “pushing and pulling”: Conceptualizing identified human trafficking in the Netherlands. *Crime & Delinquency*, 64(13), 1765–1789. <https://doi.org/10.1177/0011128717728503>
- Kragten-Heerdink, S.L.J., Van de Weijer, S.G.A., & Weerman, F.M. (2023). Crossing borders: Does it matter? Differences between domestic and cross-border sex traffickers, their victims and modus operandi. *European Journal of Criminology*, 20(6), 1761–1783. <https://doi.org/10.1177/14773708221092314>
- Kragten-Heerdink, S.L.J., Van de Weijer, S.G.A., & Weerman, F.M. (2024). Criminal Careers of Domestic Sex Traffickers in the Netherlands: Distinguishing Different Offending Trajectories. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*. <http://dx.doi.org/10.1007/s40865-023-00247-w>
- Kroese, J., Bernasco, W., Liefbroer, A.C., & Rouwendal, J. (2021). Growing up in single-parent families and the criminal involvement of adolescents: a systematic review. *Psychology, Crime & Law*, 27(1), 61-75. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2020.1774589>
- Kroese, J., Bernasco, W., Liefbroer, A.C., & Rouwendal, J. (2022). Single-parent families and adolescent crime: unpacking the role of parental separation, parental decease, and being born in a single-parent family. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*. <https://doi.org/10.1007/s40865-021-00183-7>
- Laczko, F. (2005). Data and Research on Human Trafficking. *International Migration*, 43(1-2), 5-16. <https://doi.org/10.1111/j.0020-7985.2005.00309.x>
- Laub, J.H., & Sampson, R.J. (2003). *Shared beginnings, divergent lives: Delinquent boys to age 70*. Harvard University Press.
- Liefbroer, A.C. (2005). *Valt de appel nog steeds niet ver van de boom? Over intergenerationele overdracht van demografisch gedrag*. (Inaugurele rede Vrije Universiteit Amsterdam).
- Lussier, P., & Blokland, A. (2014). The adolescence-adulthood transition and Robins’s continuity paradox: Criminal career patterns of juvenile and adult sex offenders in a prospective longitudinal birth cohort study. *Journal of Criminal Justice*, 42, 153–163. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2013.07.004>
- Lussier, P., & Cale, J. (2013). Beyond sexual recidivism: A review of the sexual criminal career parameters of adult sex offenders. *Aggression and Violent Behavior*, 18, 445–457. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2013.06.005>
- Matsuda, M., Thornberry, T.P., Loughran, T.A., & Krohn, M.D. (2022). Are late bloomers real? Identification and comparison of late-onset offending patterns from ages 14–40. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, 8, 124–150. <https://doi.org/10.1007/s40865-022-00189-9>
- Mazerolle, P. & and McPhedran, S. (2018). Specialization and Versatility in Offending. In (Eds.), D.P. Farrington, L. Kazemian, and A.R. Piquero, *The Oxford Handbook of Developmental and Life-Course Criminology* (pp. 49-69), Oxford Handbooks.
- McGee, T.R., & Farrington, D.P. (2010). Are there any true adult-onset offenders? *The British Journal of Criminology*, 50(3), 530–549. <https://doi.org/10.1093/bjc/azq008>

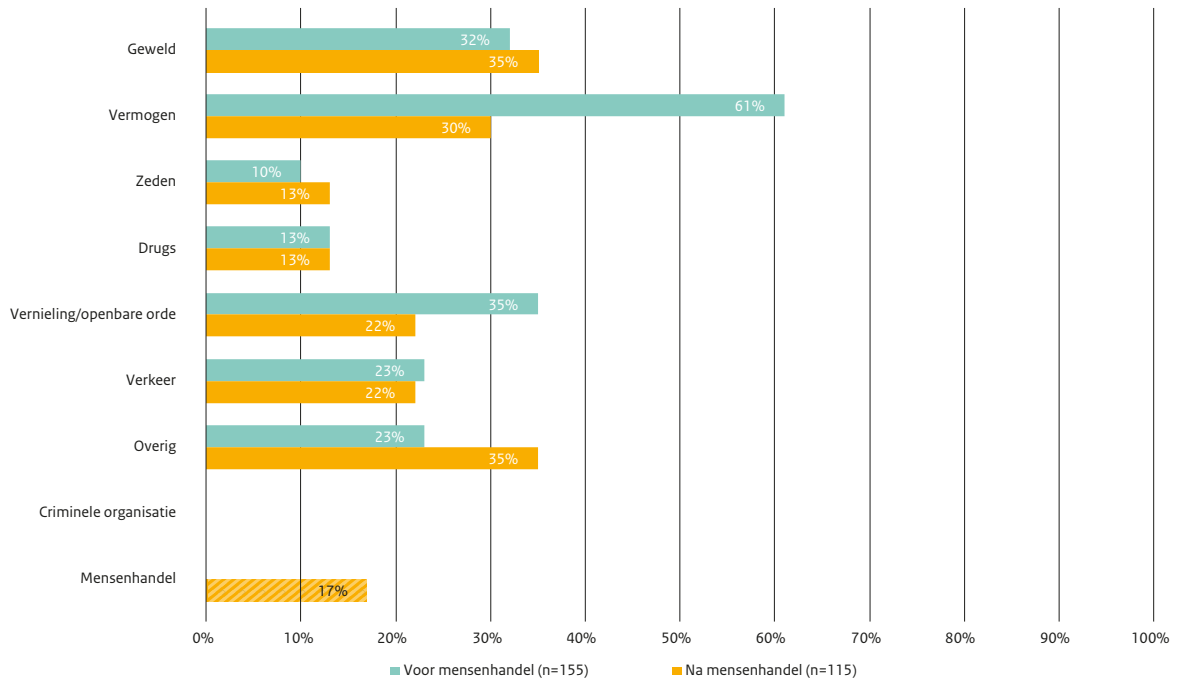
- McGloin, J.M., Sullivan, C.J., & Pratt, T.C. (2007). Local Life Circumstances and Offending Specialization/Versatility: Comparing Opportunity and Propensity Models. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 44(3), 321 - 346. <https://doi.org/10.1177/0022427807302664>
- Ministerie van Justitie en Veiligheid, ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, & ministerie van Buitenlandse Zaken. (2023). *Actieplan programma Samen tegen Mensenhandel*. Rijksoverheid.
- Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2022). *Veiligheidsagenda 2023-2026*. Ministerie van Justitie en Veiligheid.
- Moffitt, T.E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100(4), 674–701. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.100.4.674>
- Moffitt, T.E. (2008). A review of research on the taxonomy of life-course persistent versus adolescence-limited antisocial behavior. In F.T. Cullen, J.P. Wright, & K.R. Blevins (Eds.), *Taking stock. The status of criminological theory* (pp. 277–311). Routledge.
- Nagin, D.S. (2005). *Group-based modeling of development*. Harvard University Press.
- Nagin, D.S., & Land, K.C. (1993). Age, criminal careers, and population heterogeneity: Specification and estimation of a nonparametric, mixed Poisson model. *Criminology*, 31(3), 327–362. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1993.tb01133.x>
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2022). *Brede blik op slachtofferschap. Achtergronden van slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen en seksuele uitbuiting*. Nationaal Rapporteur.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2022). *Dadermonitor mensenhandel 2017-2021*. Nationaal Rapporteur.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2021). *Dadermonitor mensenhandel 2015-2019*. Nationaal Rapporteur.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2019). *Dadermonitor mensenhandel 2013-2017*. Nationaal Rapporteur.
- Parmentier, S. (2010). Epilogue: Human Trafficking Seen from the Future. *European Journal of Criminology*, 7(1), 95-100. <https://doi.org/10.1177/1477370809347947>
- Piquero, A., Paternoster, R., Mazerolle, P., Brame, R., & Dean, C.W. (1999). Onset Age and Offense Specialization. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 36(3), 275–299. <https://doi.org/10.1177/0022427899036003002>
- Piquero, A.R. (2008). Taking stock of developmental trajectories of criminal activity over the life course. In A.M. Liberman (Ed.), *The long view of crime: A synthesis of longitudinal research* (pp. 23–78). Springer.
- Piquero, A.R., Brame, R., Fagan, J., & Moffitt, T.E. (2006). Assessing the offending activity of criminal domestic violence suspects: Offense specialization, escalation, and de-escalation evidence from the Spouse Assault Replication Program. *Public Health Reports*, 121(4), 409–418. <https://doi.org/10.1177/003335490612100409>
- Pogarsky, G., & Piquero, A.R. (2003). Can Punishment Encourage Offending? Investigating The “resetting” Effect. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 40(1), 95-120. <https://doi.org/10.1177/0022427802239255>
- Richards, T.N., Jennings, W.G., Tomsich, E.A., & Gover, A.R. (2013). A longitudinal examination of offending and specialization among a sample of Massachusetts domestic violence offenders. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(3), 643–663. <https://doi.org/10.1177/0886260512455519>
- Robert, L., Spaan, P., Blokland, A.A.J., Maes, E., Pauwels, L.J.R., Blom, M., & Wartna, B.S.J. (2023). Criminal careers of individuals convicted for a sexual offence: An international comparison. *Journal of Developmental and Life Course Criminology*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s40865-023-00225-2>

- Rocque, M., Posick, C., Marshall, I.H., & Piquero, A.R. (2015). A comparative, cross-cultural criminal career analysis. *European Journal of Criminology*, 12(4), 400–419. <https://doi.org/10.1177/1477370815579951>
- Rowe, D.C., & Farrington, D.P. (1997). The Familial Transmission of Criminal Convictions. *Criminology*, 35, 177-202. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1997.tb00874.x>
- Rowe, D.C., & Gulley, B.L. (1992). Sibling Effects on Substance Use and Delinquency. *Criminology*, 30(2), 217-234. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1992.tb01103.x>
- Sampson, R. & Laub, J. (2017). A General Age-Graded Theory of Crime: Lessons learned and the future of life-course criminology (pp.165-182). In Farrington, D. (Ed.), *Integrated Developmental and Life-course Theories of Offending*, Routledge.
- Sampson, R.J., & Laub, J.H. (1993). *Crime in the making: Pathways and turning points through life*. Harvard University Press.
- Sampson, R.J., Laub, J.H. & Wimer, C. (2006), Does Marriage Reduce Crime? A Counterfactual Approach to Within-Individual Causal Effects. *Criminology*, 44, 465-508. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2006.00055.x>
- Schmidt, S., Bliesener, T. & Meer, van der E. (2019). Risk and protective factors of delinquency that are sensitive to migration and culture. *Psychology, Crime & Law*, 25(8), 847-873. <https://doi.org/10.18452/20707>
- Serin, R.C., Chadwick, N., & Lloyd, C.D. (2016). Dynamic risk and protective factors. *Psychology, Crime & Law*, 22(1-2), 151–170. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2015.1112013>
- Skardhamar, T., Savolainen, J., Aase, K.N., & Lyngstad, T.H. (2015). Does marriage reduce crime? *Crime and Justice*, 44. <https://doi.org/10.1086/681557>
- Spapens, T., & Moors, H. (2019). Intergenerational transmission and organized crime. A study of seven families in the south of the Netherlands. *Trends in Organized Crime*, 23, 227-241. <https://doi.org/10.1007/s12117-019-09363-w>
- Stalans, L.J., & Finn, M.A. (2016). Defining and predicting pimps' coerciveness toward sex workers: Socialization processes. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(21–22), 4498–4521. <https://doi.org/10.1177/0886260516675919>
- Stark, C., & Hodgson, C. (2004). Sister oppressions A comparison of wife battering and prostitution. *Journal of Trauma Practice*, 2(4), 16–32. https://doi.org/10.1300/J189v02n03_02
- Surtees, R. (2014). *Traffickers and trafficking. Challenges in researching human traffickers and trafficking operations*. International Organization for Migration (IOM) & NEXUS Institute.
- Theobald, D., & Farrington, D.P. (2014). Onset of offending. In G. Bruinsma, & D. Weisburd (Eds.), *Encyclopedia of criminology and criminal justice* (pp. 3332–3342). Springer.
- Tumminello, M., Edling, C., Liljeros, F., Mantegna, R.N., & Sarnecki, J. (2013). The Phenomenology of Specialization of Criminal Suspects. *PLOS One*, 8(5), 1–8. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0064703>
- UNODC. (2022). *Global Report on Trafficking in Persons 2022*. United Nations publication, Sales no.: E.23.IV.1. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/plotip/2022/GLOTiP_2022_web.pdf
- Van de Weijer, S., & Spapens, T. (2019). Intergenerationele overdracht en criminele families: introductie. *Tijdschrift voor Criminologie*, 61(2), 119-131. <https://doi.org/10.5553/TvC/0165182X2019061002001>
- Van de Werve, I., Blokland, A. & Weerman, F. (2022). Crime, Families and the Economy: Micro-conditions as Moderator of Macro-effects. *Journal of Developmental and Life Course Criminology*, 8, 96–123. <https://doi.org/10.1007/s40865-022-00191-1>
- Van den Berg, C.J.W. (2015). *From boys to men: Explaining juvenile sex offenders' criminal careers*. PhD Thesis, Vrije Universiteit Amsterdam. <https://research.vu.nl/en/publications/from-boys-to-men-explaining-juvenile-sex-offenders-criminal-caree>
- Van der Geest, V., van Koppen, M.V., Kleemans, E.R. (2020). Delinquent Development, Employment and Income in a Sample of Dutch Organized Crime Offenders: Shape, Content, and Cor-

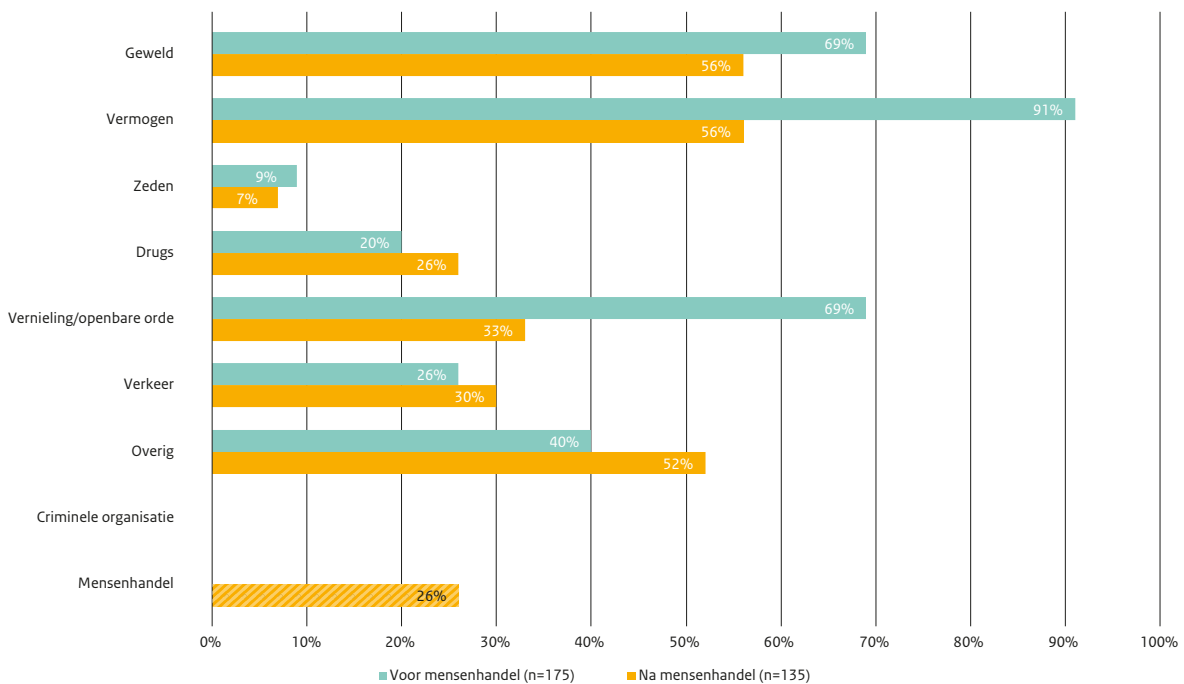
- relates of Delinquent Trajectories from Age 12 to 65. In Weisburd, D., Savona, E.U., Hasisi, B., Calderoni, F. (Eds.), *Understanding Recruitment to Organized Crime and Terrorism* (309-335). Springer.
- Van Deuren, S., Kroese, J., Van Dijk, M., Eichelsheim, V., Blokland, A., Van de Weijer, S. (2021). *Criminaliteit en huiselijk geweld: twee kanten van dezelfde medaille? De relatie tussen criminaliteit en huiselijk geweld*. Politiewetenschap 122.
- Van Dijk, J., Cruyff, M., & Van der Heijden, P. (2021). *Multiple Systems Estimation Slachtoffers Mensenhandel Nederland 2016–2019*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC).
- Van Dijk, M., Eichelsheim, V., Kleemans, E., Soudijn, M., & Weijer, van de, S. (2022). Intergenerational continuity of crime among children of organized crime offenders in the Netherlands. *Crime Law and Social Change*, 77(5), 207-227. <https://doi.org/10.1007/s10611-021-09970-1>
- Van Dijk, M., Kleemans, E.R., & Eichelsheim, V. (2019). Children of organized crime offenders: Like father, like child? An explorative and qualitative study into mechanisms of intergenerational (dis)continuity in organized crime families. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 25(2), 345-363. <https://doi.org/10.1007/s10610-018-9381-6>
- Van Koppen, M.V., Blokland, A.A.J., Van der Geest, V.R., Bijleveld, C.C.J.H., & Van de Weijer, S. (2014). Late-blooming offending. *Oxford handbook topics in criminology and criminal justice*. Online edn, Oxford Academic, 2014.
- Van Koppen, M.V., De Poot, C.J., & Blokland, A.A.J. (2010). Comparing criminal careers of organized crime offenders and general offenders. *European Journal of Criminology*, 7(5), 356–374. <https://doi.org/10.1177/1477370810373730>
- Verbruggen, J., Apel, R., van der Geest, V., Blokland, A. (2015). Work, income support, and crime in the Dutch welfare state: A Longitudinal study following vulnerable youth into adulthood. *Criminology*, 53(4), 545-570. <https://doi.org/10.1111/1745-9125.12080>
- Verbruggen, J., Blokland, A.A.J., Robinson, A.L., & Maxwell, C.D. (2020). The relationship between criminal behaviour over the life-course and intimate partner violence perpetration in later life. *European Journal of Criminology*, 17(6), 784–805. <https://doi.org/10.1177/1477370818825344>
- Verbruggen, J., Blokland, A.A.J., Robinson, A.L., & Maxwell, C.D. (2022a). General offending and intimate partner violence perpetration in young adulthood: A Dutch longitudinal study. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 66(16), 1796–1820. <https://doi.org/10.1177/0306624X211022657>
- Verbruggen, J., Maxwell, C.D., & Robinson, A.L. (2022b). The relationship between the development of general offending and intimate partner violence perpetration in young adulthood. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(3–4), 1179–1205. <https://doi.org/10.1177/0886260520922340>
- Verweij, S., Tollenaar, N., Teerlink, M., & Weijters, G. (2021). *Recidive onder justitiabelen in Nederland. Verslag over de periode 2008-2020*. WODC.
- Walters, G.D. (2018). Sibling delinquency as a risk factor for future offending: An exploratory analysis. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 16(4), 343-357. <https://doi.org/10.1177/1541204017713255>
- Weijer, van de, S. (2022). No causal relationship between early motherhood and offspring adolescent offending: Empirical evidence from a genetically-informed study. *Psychiatry Research*, 316. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2022.114788>

Bijlage I

Aanvullende figuren

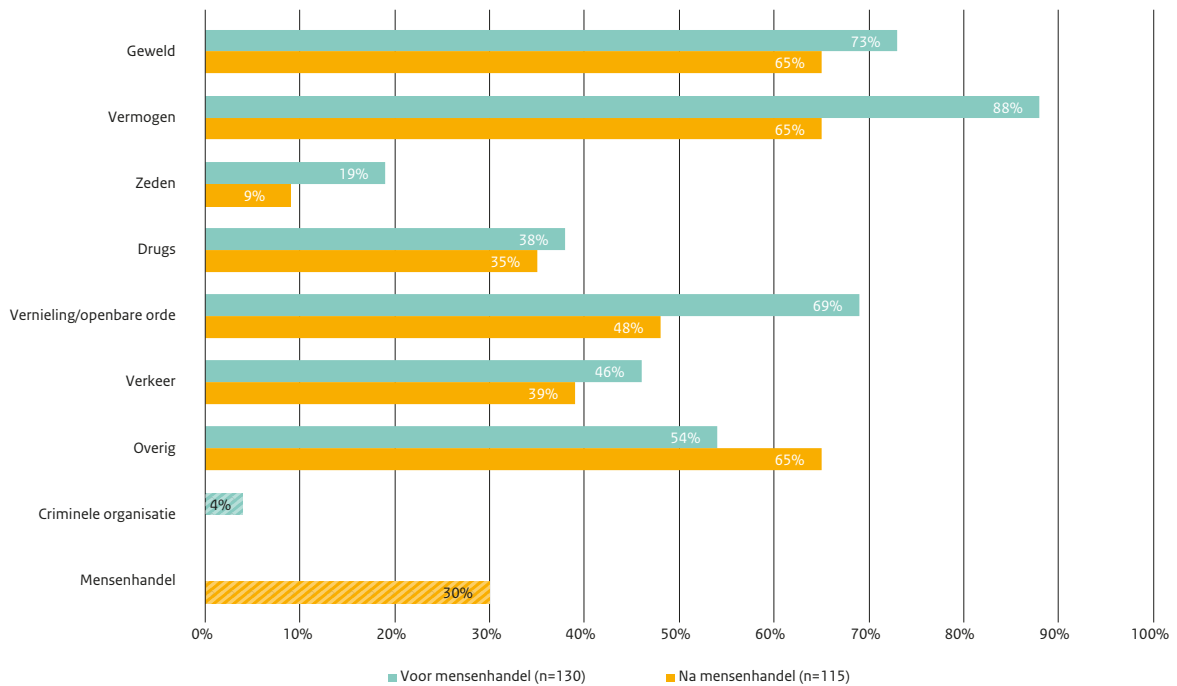
Figuur B2.14a Incidentele plegers: typen gepleegde delicten voor en na mensenhandel¹

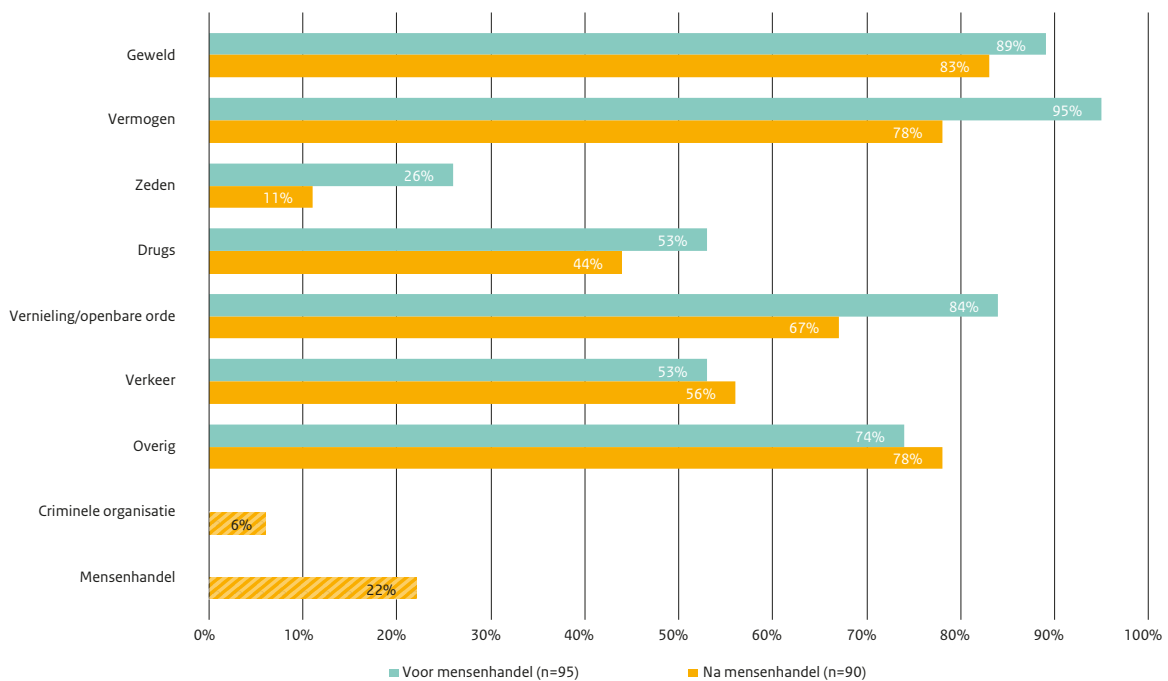
Figuur B2.14b Plegers die vroeg pieken: typen gepleegde delicten voor en na mensenhandel²

1 Verschillen tussen voor en na mensenhandel: vermogen: $p < 0,001$; vernieling/openbare orde: $p < 0,01$.

2 Verschillen tussen voor en na mensenhandel: geweld: $p < 0,01$; vermogen: $p < 0,001$; vernieling/openbare orde: $p < 0,001$; overig: $p < 0,05$.

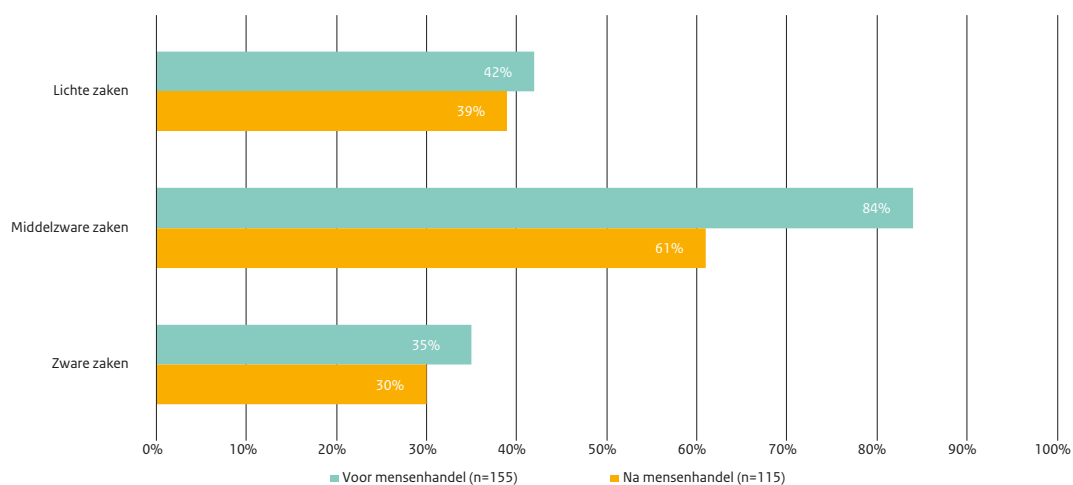
Figuur B2.14c Plegers die laat pieken: typen gepleegde delicten voor en na mensenhandel³

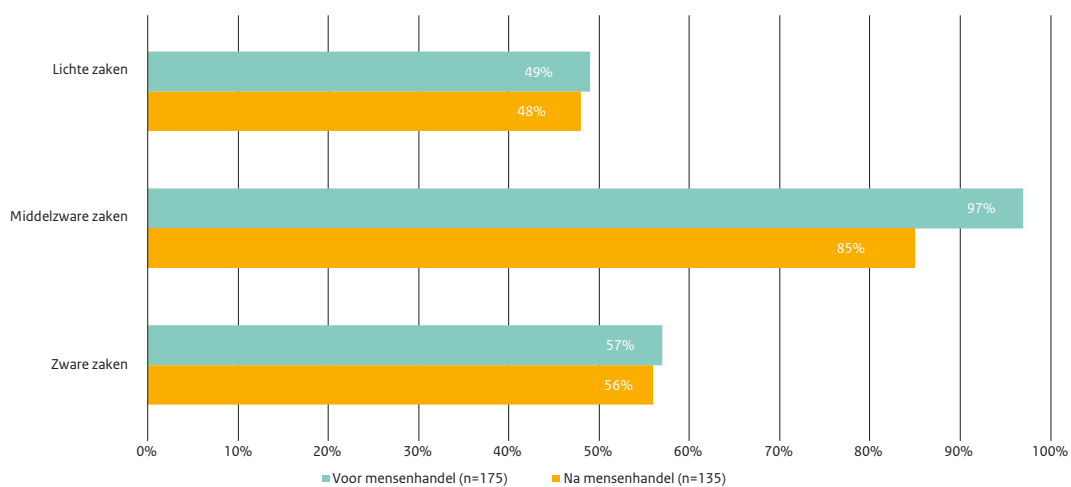
Figuur B2.14d Continue plegers: typen gepleegde delicten voor en na mensenhandel⁴

3 Verschillen tussen voor en na mensenhandel: vermogen: $p < 0,001$; zeden: $p < 0,05$; vernieling/openbare orde: $p < 0,01$; overig: $p < 0,05$.

4 Verschillen tussen voor en na mensenhandel: vermogen: $p < 0,01$; zeden: $p < 0,05$; vernieling/openbare orde: $p < 0,05$.

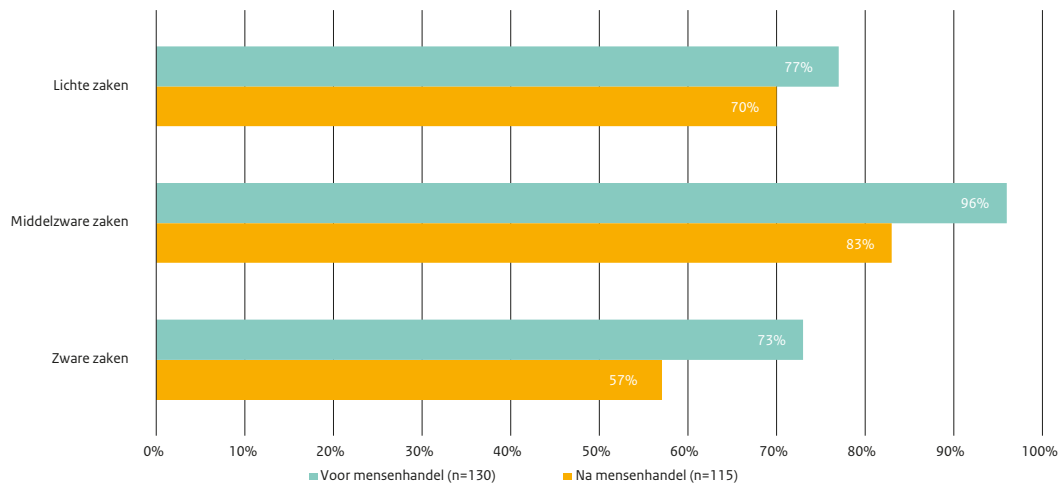
Figuur B2.15a Incidentele plegers: ernst van de strafzaken voor en na mensenhandel⁵

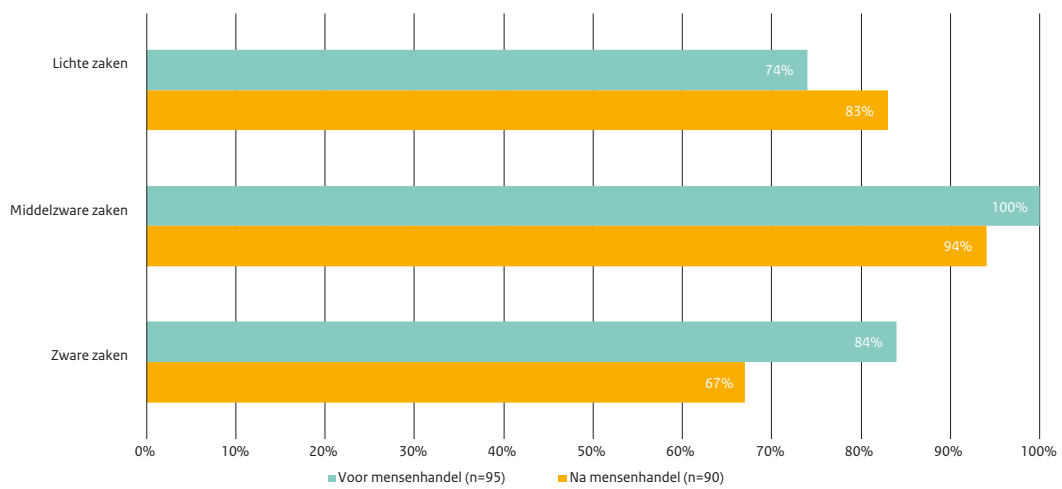
Figuur B2.15b Plegers die vroeg pieken: ernst van de strafzaken voor en na mensenhandel⁶

5 Verschillen tussen voor en na mensenhandel: middelzware zaken: $p < 0,01$.

6 Verschillen tussen voor en na mensenhandel: middelzware zaken: $p < 0,01$.

Figuur B2.15c Plegers die laat pieken: ernst van de strafzaken voor en na mensenhandel⁷

Figuur B2.15d Continue plegers: ernst van de strafzaken voor en na mensenhandel⁸

7 Verschillen tussen voor en na mensenhandel: middelzware zaken: $p < 0,05$; zware zaken: $p < 0,05$.

8 Verschillen tussen voor en na mensenhandel: zware zaken: $p < 0,05$.

De Nationaal Rapporteur rapporteert over de aard en omvang van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen in Nederland en de effecten van het beleid op deze thema's.

Wie is de Nationaal Rapporteur?

De Nationaal Rapporteur is Conny Rijken. De Nationaal Rapporteur wordt ondersteund door een team van deskundige en bevoegen medewerkers met een multidisciplinaire achtergrond.

Wat doet de Nationaal Rapporteur in de aanpak van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen?

De Nationaal Rapporteur onderzoekt de aard en omvang van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen in Nederland en de effecten van het beleid op deze thema's. Met deze kennis adviseert de Nationaal Rapporteur de nationale en lokale overheid, andere bestuursorganen, internationale organisaties en uitvoerende organisaties over hoe zij mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen kunnen voorkomen en bestrijden. In de thematische onderzoeken en regelmatig verschijnende monitors ligt de nadruk op het volgen en verbeteren van de aanpak van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen.

Postadres

Postbus 20301, 2500 EH Den Haag
Telefoon: 070 370 45 14
www.nationaalrapporteur.nl

februari 2024